

Zarząd Województwa Śląskiego

Projekt programu

Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027

Katowice, luty 2022r.

CCI	
Tytuł w języku angielskim	European Funds for Silesia 2021-2027 [255 znaków ¹]
Tytuł w języku (językach) narodowym (narodowych)	Projekt programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 [255]
Wersja	2.0
Pierwszy rok	2021
Ostatni rok	2027
Kwalifikowalny od	
Kwalifikowalny do	
Nr decyzji Komisji	
Data decyzji Komisji	
Nr decyzji zmieniającej w sprawie państwa członkowskiego	
Data wejścia w życie decyzji zmieniającej w sprawie państwa członkowskiego	
Przesunięcie inne niż istotne (art. 19.5)	Tak/ Nie
Regiony NUTS objęte programem (nie dotyczy EFMR)	<i>Śląskie</i>
Dany fundusz	☒ EFRR ☐ Fundusz Spójności ☒ EFS+ ☒ FST ☐ EFMR

¹ Numery w nawiasach kwadratowych odnoszą się do liczby znaków bez spacji.

Spis treści

1. STRATEGIA PROGRAMU: GŁÓWNE WYZWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU I ODNOŚNE ROZWIĄZANIA POLITYCZNE	7
2. PRIORYTETY.....	105
2.1. PRIORYTETY INNE NIŻ POMOC TECHNICZNA.....	105
2.1.1. <i>Priorytet I: Inteligentne Śląskie.....</i>	<i>105</i>
2.1.1.1. Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii.....	105
2.1.1.2. Cel szczegółowy: (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych.....	116
2.1.1.3. Cel szczegółowy: (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne.....	124
2.1.1.4. Cel szczegółowy: (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	134
2.1.2. <i>Priorytet II: Ekologiczne Śląskie .....</i>	<i>142</i>
2.1.2.1. Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych	142
2.1.2.2. Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	153
2.1.2.3. Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	164
2.1.2.4. Cel szczegółowy: (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej.....	177
2.1.2.5. Cel szczegółowy: (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	184
2.1.2.6. Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	193
2.1.3. <i>Priorytet III: Mobilne Śląskie.....</i>	<i>204</i>
2.1.3.1. Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.....	204
2.1.4. <i>Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie .....</i>	<i>217</i>
2.1.4.1. Cel szczegółowy: (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.....	217
2.1.5. <i>Priorytet V: Społeczne Śląskie.....</i>	<i>227</i>
2.1.5.1. Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób	

młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych, oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej.....	227
2.1.5.2. Cel szczegółowy: (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływow i mobilności na rynku pracy.....	242
2.1.5.3. Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia.....	252
2.1.5.4. Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.....	263
2.1.5.5. Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.....	280
2.1.5.6. Cel szczegółowy: (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.	291
2.1.5.7. Cel szczegółowy: (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.....	301
2.1.5.8. Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.....	308
2.1.5.9. Cel szczegółowy: (l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	324

2.1.6.	<i>Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca</i>	336
2.1.6.1.	Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online ..	336
2.1.6.2.	Cel szczegółowy: (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne...	347
2.1.6.3.	Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej.....	357
2.1.6.4.	Cel szczegółowy: (v) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.....	369
2.1.7.	<i>Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli</i>	376
2.1.7.1.	Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.....	376
2.1.7.2.	Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.....	390
2.1.8.	<i>Priorytet VIII Śląskie w transformacji</i>	399
2.1.8.1.	Cel szczegółowy: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	399
2.2.	PRIORYTETY DOTYCZĄCE POMOCY TECHNICZNEJ ZGODNIE Z ART. 36 UST. 4.....	432
2.2.1.	<i>Priorytet IX: Pomoc techniczna EFRR</i>	432
2.2.1.1.	Interwencje w ramach funduszy	432
2.2.1.2.	Wskaźniki	434
2.2.1.1.	Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji.....	436
2.2.2.	<i>Priorytet X: Pomoc techniczna EFS+</i>	437
2.2.2.1.	Interwencje w ramach funduszy	437
2.2.2.2.	Wskaźniki	439
2.2.2.3.	Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji.....	441

2.2.3. Priorytet XI: Pomoc techniczna FST	442
2.2.3.1. Interwencje w ramach funduszy	442
2.2.3.2. Wskaźniki	444
2.2.3.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji.....	446
3. PLAN FINANSOWY	447
4. WARUNKI PODSTAWOWE.....	449
5. INSTYTUCJE PROGRAMU	456
6. PARTNERSTWO	458
7. KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ	465
8. STOSOWANIE KOSZTÓW JEDNOSTKOWYCH, PŁATNOŚCI RYCZAŁTOWYCH, STAWEK RYCZAŁTOWYCH I FINANSOWANIA NIEPOWIĄZANEGO Z KOSZTAMI	468

1. STRATEGIA PROGRAMU: GŁÓWNE WYZWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU I ODNOŚNE ROZWIĄZANIA POLITYCZNE

Program „Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027” służy realizacji wizji i celów rozwojowych regionu, zawartych w jednogłośnie uchwalonej Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie i stanowi jeden z najistotniejszych instrumentów polityki regionalnej. Realizacja Programu wesprze procesy rozwojowe województwa w stawaniu się nowoczesnym regionem europejskim o konkurencyjnej gospodarce, będącej efektem odpowiedzialnej transformacji i zapewniającym możliwości rozwoju mieszkańcom oraz oferującym wysoką jakość życia w czystym środowisku. Cele programu wpisują się w wizję rozwoju Unii Europejskiej zawartą w komunikacie oraz regulacjach dotyczących Europejskiego Zielonego Ładu w zakresie przekształcenia UE w sprawiedliwe i dobrze prosperujące społeczeństwo, żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto. Program stanowi także instrument realizacji Umowy Partnerstwa 2021-2027 – dokumentu określającego strategię interwencji funduszy europejskich w ramach unijnej polityki spójności i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce i wykazuje z nią pełną zgodność.

GŁÓWNE WYZWANIA PLANOWANYCH INTERWENCJI W RAMACH PROGRAMU

Badania i rozwój, innowacyjność, cyfryzacja, gospodarka (CP 1)

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze B+R i innowacyjności identyfikuje się:

- **wzrost nakładów na działalność B+R,**
- **wzrost liczby innowacyjnych przedsiębiorstw,**
- **wzrost usieciowania przedsiębiorstw,**
- **wzrost poziomu umiejętności i kompetencji pracowników.**

Infrastruktura badawcza i innowacyjna stanowi zasadniczy element każdego systemu gospodarczego. Efektywna infrastruktura B+I umożliwia realizację badań naukowych, w tym przede wszystkim tych o złożonym interdyscyplinarnym charakterze². W województwie śląskim w 2019 roku aparaturę naukowo-badawczą posiadało 201 podmiotów, co stanowi 12,58% wszystkich podmiotów w kraju. Stopień zużycia tej aparatury wynosił 80,9% i był na poziomie średniego stopnia zużycia dla całego kraju, który wynosił 81%.³ Zidentyfikowane w regionie tzw. „**wąskie gardła**” dotyczące infrastruktury badawczej i innowacyjnej związane

² Raport z badania pn. „Poprawa wydajności infrastruktury badawczej i innowacyjnej w województwie śląskim od podzielonej do zintegrowanej i zrównoważonej współpracy” Katowice 2020, Główny Instytut Górnictwa, str.3

³ Nauka i technika w 2019 r., Warszawa, Szczecin 2021

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

są z ich dostępnością, finansowaniem, umiejętnościami i kompetencjami kadry naukowej i zarządzającej oraz poziomem wykorzystania na cele gospodarcze⁴.

Pomimo dużego odsetka jednostek aktywnych badawczo (udział w kraju 11,3%) w woj. śląskim obserwowane są stosunkowo niskie nakłady na działalność B+R. W 2019 roku nakłady w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiągnęły 544 zł (6. miejsce wśród regionów), co jest wartością o 244,8 zł niższą od średniej dla kraju (788,9 zł). Należy zauważyć, że pomimo stałego wzrostu nakładów na B+R w przeliczeniu na 1 mieszkańca w regionie, zauważalny jest rosnący dystans w zakresie ilości nakładów przeznaczanych na B+R w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie śląskim w stosunku do kraju (z 154,9 zł w 2014 r. do 244,9 zł w 2019r.), jak i regionów, które od lat utrzymują się na pozycji lidera we wskazanym zakresie. Na cele związane z działalnością badawczo-rozwojową w 2019 roku przeznaczony został 1,32% polskiego PKB. Niestety w województwie przeznaczona jest na badania mniejsza kwota, w 2019 roku było to jedynie 0,89% PKB, co oznaczało dopiero 8. pozycję wśród wszystkich województw⁵. Sytuacja taka jest m.in. następstwem ograniczonych możliwości finansowania innowacyjnych przedsięwzięć. **Sposobem na pokonanie powyższej bariery może być zaplanowanie sprofilowanego wsparcia bezzwrotnego na projekty B+R w oparciu o wnioski wyniesione z poprzedniej perspektywy finansowej⁶.**

Nakłady na działalność badawczo rozwojową w przedsiębiorstwach województwa śląskiego wyniosły w 2019 r. 1,6 mld zł, co stanowiło 8,43% udziału w nakładach krajowych. W województwie śląskim wartość ta z roku na rok rośnie. Jednocześnie region charakteryzuje stosunkowo niski udział nakładów na działalność B+R ze strony sektora przedsiębiorstw w relacji do PKB. Pomimo stale rosnących wartości wskaźnika (z poziomu 0,27% w 2014 r.) w 2019 r. jego wartość ukształtowała się na poziomie niższym o 0,25 pp. niż średnia dla kraju i wyniosła 0,58% (6.miejsce wśród regionów). Zauważalny jest również zmniejszający się średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w regionie (z 15,7% w 2014 roku do 13,8% w 2019 roku), wbrew trendowi ogólnopolskiemu, gdzie w analogicznym okresie odnotowano wzrost z 14,5% w 2014 roku do 15,4% w 2019 roku.⁷ Udział wprowadzonych innowacji w przedsiębiorstwach innowacyjnych, czyli w przedsiębiorstwach które wprowadziły na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesów biznesowych w przemyśle ma najniższą wartość od 2009 r. (za wyjątkiem lat 2011 i 2013) i wynosi 18,6% populacji przedsiębiorstw przemysłowych (o liczbie pracujących co najmniej 10 osób), przy średniej krajowej 18,9%. Z kolei w przedsiębiorstwach z sektora usług (o liczbie pracujących co najmniej 10 osób) udział wprowadzonych innowacji jest najniższy od 2009 r. (za wyjątkiem 2015 roku) z wartością 8,9% w 2019 r. przy średniej

⁴ Raport z badania pn. „Poprawa wydajności infrastruktury badawczej i innowacyjnej w województwie śląskim od podzielonej do zintegrowanej i zrównoważonej współpracy”, Katowice 2020 Główny Instytut Górnictwa, str. 53

⁵ Źródło: Bank Danych Lokalnych, Nakłady wewnętrzne na działalność B+R

⁶ Raport z badania pn. „Możliwości rozwoju innowacyjnego województwa śląskiego po roku 2020”, Warszawa-Katowice 2019, Główny Instytut Górnictwa, Ecorys, str. 33

⁷ Źródło: Bank Danych Lokalnych, Nakłady wewnętrzne na działalność B+R

krajowej 11,9%⁸. Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw ogółem (w usługach i przemyśle) w 2019 r. wyniosły w województwie śląskim niemal 4,5 mld zł, co dało 3. lokatę w Polsce po województwach mazowieckim i małopolskim, natomiast udział tych nakładów w nakładach krajowych wyniósł 11,54%. Jedną z przyczyn niskiego poziomu innowacyjności jest, że przedsiębiorcy znajdują się w sytuacji, w której dostępne środki finansowe muszą zostać przeznaczane na działalność bieżącą, a działalność innowacyjna schodzi na dalszy plan. **Nie posiadają oni wystarczających środków finansowych na rozpoczęcie nowych projektów i przedsięwzięć innowacyjnych. Dodatkowym czynnikiem zniechęcającym jest fakt, że innowacje technologiczne wiążą się z ryzykiem i niepewnością rezultatu**⁹.

Przedsiębiorstwa przemysłowe współpracujące w ramach inicjatywy klastrowej lub innej sformalizowanej współpracy w województwie śląskim stanowiły w 2020 r. 14,5% przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie, daje to dopiero 9. lokatę w porównaniu z pozostałymi województwami¹⁰. Województwo śląskie ma bardzo duży potencjał do wykorzystania w ramach klastrów i inicjatyw klastrowych - w regionie działają bardzo silne i rozpoznawalne klastry. Województwo stara się też konsekwentnie rozwijać klastry, zwłaszcza te kluczowe.¹¹ **Klastry z województwa śląskiego przyczyniają się do podnoszenia jakości kształcenia nowych kadr, w tym studentów i absolwentów szkół technicznych, podnoszeniu kwalifikacji i kompetencji kadr przedsiębiorstw, nie tylko tych będących członkami klastra.**¹²

Dalszy rozwój gospodarczy regionu wymaga dostosowania kompetencji i umiejętności posiadanych przez pracowników do oczekiwań rynku i wymagań pracodawców. Najczęściej wymaganymi przez przedsiębiorców kompetencjami, jakimi powinien cechować się pracownik, niezależnie od rodzaju stanowiska pracy to rzetelność i sumienność w wykonywaniu powierzonych zadań, wiedza specjalistyczna i doświadczenie oraz umiejętność szybkiego uczenia się jak i umiejętność rozwiązywania problemów. Natomiast wśród specjalistycznych umiejętności, jakie są wymagane przez przedsiębiorców od pracowników to umiejętność obsługi programów komputerowych, znajomość języka angielskiego oraz np. umiejętność programowania.¹³

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze cyfryzacji identyfikuje się:

- **zwiększenie liczby otwartych danych publicznych,**
- **zwiększenie stopnia korzystania z e-usług,**

⁸ źródło: Bank Danych Lokalnych, Przedsiębiorstwa innowacyjne wg rodzajów wprowadzonych innowacji

⁹ Raport z badania pn. „Możliwości rozwoju technologicznego województwa śląskiego po roku 2020”, Katowice – Warszawa 2019, Główny Instytut Górnictwa, Ecorys, str. 43

¹⁰ źródło: Bank Danych Lokalnych, Przedsiębiorstwa przemysłowe współpracujące w ramach inicjatywy klastrowej lub innej sformalizowanej współpracy w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie

¹¹ Raport z badania pn. „Możliwości rozwoju innowacyjnego województwa śląskiego po roku 2020”, Warszawa-Katowice 2019, Główny Instytut Górnictwa, Ecorys, str. 54

¹² Raport z badania pn. „Możliwości rozwoju innowacyjnego województwa śląskiego po roku 2020”, Warszawa-Katowice 2019, Główny Instytut Górnictwa, Ecorys, str. 55

¹³ Raport z badania pn. „Zapotrzebowanie na kwalifikacje/umiejętności w przedsiębiorstwach innowacyjnych działających w obszarze inteligentnych specjalizacji na tle gospodarczym Śląska”, Katowice 2019, Grupa BST

- **wspieranie innowacyjnych rozwiązań cyfrowych w zdrowiu,**
- **wzmocnienie dynamiki cyfryzacji i automatyzacji przedsiębiorstw.**

W województwie śląskim, wśród przedstawicieli administracji, obserwowana jest niska świadomość korzyści wynikających z szerokiego udostępnienia danych publicznych. Przeciętnie tylko 13,4% jednostek administracji publicznej w regionie w 2019 roku posiadało politykę lub strategię "otwartych danych" – był to najniższy wynik wśród regionów. Odsetek jednostek administracji publicznej, które doświadczyły incydentów związanych z bezpieczeństwem ICT w 2019 roku był wyższy niż średnio w kraju (12,0%) i wyniósł 13,9%. Administracja publiczna w regionie korzystała z instrumentu ochrony danych – audytu bezpieczeństwa systemów informacyjnych rzadziej niż średnio w kraju. Odnotowuje się także niski poziom wyposażenia pracowników administracji w urządzenia mobilne. W regionie zaledwie 12,7% pracowników posiadało tego typu urządzenia, co pozycjonuje województwo śląskie w grupie pięciu najstarszych pod tym względem regionów¹⁴. Natomiast poziom korzystania z e-usług publicznych przez mieszkańców regionu kształtował się na wyższym poziomie 50,3% mieszkańców w wieku 16-74 lata korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy korzystało z usług administracji publicznej za pomocą tej formy¹⁵. Mieszkańcy deklarujący korzystanie z Internetu, korzystali z sieci w celu: komunikowania się (79,5%), dostępu do informacji (77,5%), rozrywki (66,1%), innych usług online (58,4%), e-zdrowia (48,5%), edukacyjnym, zawodowym i prywatnym (17,9%) oraz kreatywności (15,6%). Należy jednak zauważyć, że w przypadku e-zdrowia, wyszukiwanie najczęściej dotyczyło wyszukiwania informacji na temat zdrowia własnego i bliskich oraz umawiania wizyt lekarskich, czyli bardzo wąskiego zakresu. Dalszy rozwój usług e-zdrowia, pozwoli znaczne poprawienie jakości i efektywności oferowanych usług, obniżenie kosztów oraz zorientowanie systemu opieki zdrowotnej na pacjenta, co w rezultacie przyczyni się do sprawnego zarządzania całym systemem zdrowotnym. Dodatkową zaletą świadczenia elektronicznej usługi zdrowotnej jest brak wymogu obecności pacjenta i podmiotu medycznego w samym czasie i miejscu, co ma szczególne znaczenie np. w przypadku występowania pandemii COVID-19. Ponadto, rozwój e-usług, w tym w szczególności e-zdrowia ma istotne znaczenie w kontekście starzenia się społeczeństwa, dzięki m.in. możliwości bezprzewodowej komunikacji z systemami wspomagającymi zdrowie seniorów, a także podejmowania decyzji przez lekarzy na podstawie danych pochodzących ze stałego monitoringu przy zachowaniu bezpieczeństwa pacjenta.¹⁶ Istnieje więc duża luka inwestycyjna w powyższym względzie. Mieszkańcy województwa śląskiego, czyli osoby dla których e-usługi publiczne są kierowane wskazali, że największe zapotrzebowanie jest na e-

14 Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2019 roku, GUS

15 Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2020 roku, GUS

16 E-usługi w służbie zdrowia jako nowy wymiar medycyny – rodzaje usług i bezpieczeństwo danych medycznych, Iwona Czeszka, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2021.

usługi dotyczące deklaracji podatkowych i innych spraw związanych z podatkami i opłatami lokalnymi, rejestrację pojazdu i inne sprawy komunikacyjne, sprawy dotyczące dowodów osobistych, korespondencję elektroniczną z Urzędem w różnych sprawach, zapisy do żłobków, przedszkoli, szkół i szkół wyższych, usługi związane ze zdrowiem, sprawy meldunkowe, sprawy związane z zasiłkami i świadczeniami, zamawianie i otrzymywanie zaświadczeń lub odpisów aktów stanu cywilnego oraz usługi dotyczące ofert pracy. Wśród najczęstszych powodów niekorzystania z usług e-administracji należy wskazać konieczność pojawienia się w urzędzie na pewnym etapie realizacji sprawy oraz niewielki zakres dostępnych usług.¹⁷ **Oznacza to, że w opinii mieszkańców województwa należy zwiększyć poziom dojrzałości e-usług oraz zwiększyć liczbę oferowanych usług, gdyż są niewystarczające do oczekiwań mieszkańców regionu.**

Zwiększony dostęp do informacji, powszechny dostęp do Internetu oraz kurczące się zasoby rynku pracy sprawiły, że wiele firm z regionu w najbliższym czasie zmuszone będzie do zmian związanych z cyfryzacją, automatyzacją i robotyzacją stosowanych przez siebie procesów, tak aby być konkurencyjnym i zdobywać nowe rynki. Dotychczas tylko 23% MŚP z regionu w poprzednich latach wdrożyło rozwiązania z zakresu systematycznego planowania procesów, ciągłej optymalizacji procesów, automatyzacji, robotyzacji i oprogramowania do zarządzania produkcją i przedsiębiorstwem. Powyższe inwestycje związane z Przemysłem 4.0, dokonane w ostatnich latach, znacząco zmieniły sposób zarządzania produkcją i zarządzania całą firmą. Firmy wdrażające rozwiązania cyfrowe posiadają obecnie zautomatyzowane procesy wytwarzania i stawiają na ich uelastycznienie, aby sprawnie odpowiadać na potrzeby i oczekiwania klientów, z którymi utrzymują relacje przez platformy komunikacyjne.¹⁸ Pandemia COVID-19 wzmocniła powyższe trendy.

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze gospodarki identyfikuje się:

- **zwiększenie konkurencyjności struktury gospodarczej regionu,**
- **odwrócenie trendu negatywnej dynamiki wkładu regionu w krajowy PKB,**
- **utrzymanie wysokiej dynamiki eksportu,**
- **zwiększenie poziomu przedsiębiorczości mieszkańców regionu.**

Pozycja województwa śląskiego pod względem wartości PKB na 1 mieszkańca, mimo iż w ostatnich kilkunastu latach była jedną z wyższych w kraju, charakteryzuje się stopniowym spadkiem. Województwo traci przewagę w zakresie wartości PKB na 1 mieszkańca w odniesieniu do średniej dla kraju (jeszcze w 2004 roku PKB per capita było w regionie o ponad 11 pp. wyższe niż średnia w kraju, a w roku 2019 ta przewaga wyniosła jedynie 2,5

¹⁷ Raport monitoringowy za rok 2019. Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Śląskiego 2020+, Katowice 2019, str. 80

¹⁸ Raport z badania dotyczącego analizy potrzeb w zakresie kluczowych kompetencji MŚP w województwie śląskim według Przemysłu 4.0 oraz oceny poziomu gotowości do Przemysłu 4.0 w zakresie zasobów w przedsiębiorstwach, instytucjach otoczenia biznesu i instytucjach badawczo-rozwojowych, Gliwice 2020, InnoCo sp. z o.o.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

pp.)¹⁹. Zgodnie z szacunkowymi danymi GUS w 2020 roku województwo śląskie zanotowało spadek PKB o 2,21 % (jako jeden z trzech regionów w Polsce), co przełożyło się na obniżenie PKB per capita do poziomu 99,1% średniej krajowej.

Pomimo, że udział przemysłu w WDB województwa, jak i wartość produkcji sprzedanej przemysłu zwiększają się, to obserwowany jest również zmniejszający się udział regionu w krajowej produkcji sprzedanej przemysłu. Natomiast wartość produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, w porównaniu do roku 2010 zwiększyła się tylko o 40,1%, przy średniej krajowej równej 64,4%, przy czym przyrost tej wartości był na najniższym poziomie w Polsce. Województwo śląskie charakteryzuje się wysokim udziałem przemysłu w strukturze wytwarzanej WDB, który utrzymuje się na poziomie przekraczającym nieznacznie 40% całości WDB. Zmienia się natomiast struktura rodzajowa wytwarzanej w przemyśle WDB, znacznie zyskuje na znaczeniu przetwórstwo przemysłowe, a wyraźnie zmniejsza się udział sektorów związanych z górnictwem oraz energetyką (sekcje B i D klasyfikacji PKD2007), co wiąże się z zmianami gospodarki regionu związanymi z koniecznością transformacji zmierzającej do ograniczenia wykorzystania paliw kopalnych i osiągnięcia celów UE w zakresie neutralności klimatycznej. **Słabnąca pozycja w zakresie wytwarzanego w regionie PKB skorelowana ze zmianami struktury gospodarki wskazują na konieczność wsparcia gospodarki województwa celem utrzymania wysokiej pozycji konkurencyjnej.**

Województwo śląskie nadal cechuje się wysoką atrakcyjnością inwestycyjną niemniej jednak eksport z województwa śląskiego zdominowany był przez niewielką liczbę grup towarów. Prawie jedną piątą eksportu do UE stanowiły części i akcesoria do pojazdów samochodowych, a kolejne 15% stanowiły samochody i pozostałe pojazdy silnikowe do przewozu osób. Wysoki udział miały też produkty związane z przemysłem węglowym²⁰. **W najbliższych latach, bardzo istotne jest wsparcie ekspansji na rynki międzynarodowe produktów i usług w zaawansowanych technologiach, w szczególności w obszarach uznawanych za regionalne inteligentne specjalizacje oraz specjalizacjach technologicznych.**

Województwo śląskie pomimo relatywnie niewielkiej powierzchni, odznacza się dużą różnorodnością i charakteryzuje występowaniem licznych walorów przyrodniczych i kulturowych, umożliwiających rozwój różnych wyspecjalizowanych form turystyki (w tym m.in. turystyki pieszej, skałkowej, uzdrowskiej, pielgrzymkowej czy też industrialnej). Niemniej pomimo dogodnych warunków rozwoju turystyki jej potencjał w regionie pozostaje niewykorzystany, o czym świadczy niższy od średniej krajowej udział sektora turystyki w wytwarzaniu wartości dodanej brutto (1,39% WDB regionu w sekcji I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, przy średniej 1,40%). Niskie jest także

¹⁹ Źródło: Bank Danych Lokalnych, Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca

²⁰ Raport z badania pn. „Możliwości rozwoju innowacyjnego województwa śląskiego po roku 2020”, Warszawa-Katowice 2019, Główny Instytut Górnictwa, Ecorys, str. 57

zatrudnienie w branży turystycznej – zaledwie 1,56% zatrudnionych jest w sekcji I (średnia krajowa wynosi 1,93%).

O stopniu niedostatecznego wykorzystania potencjału turystycznego regionu świadczą wskaźniki pokazujące, że w 2020 r. największe natężenie ruchu turystycznego odnotowano w województwach: zachodniopomorskim i pomorskim. Natomiast najmniejszym natężeniem ruchu turystycznego charakteryzowało się województwo opolskie oraz śląskie²¹. Należy również zauważyć, że województwo śląskie w 2020 r. charakteryzowało się jedną z najniższych w kraju liczbą miejsc noclegowych na 1 000 ludności (10,42 miejsc – 14 m. względem pozostałych województw), a także stosunkowo niską liczbą turystów korzystających z noclegów na 1 000 ludności (299,47 turystów – 11 m.).

W województwie śląskim obserwowany jest niższy, niż średnia dla kraju, poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców regionu. W 2019 roku liczba podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców wyniosła w regionie 1 066 dając dopiero 8. miejsce wśród województw, przy średniej dla kraju wynoszącej 1 175 podmiotów. W roku 2011 liczba podmiotów wynosiła 958 co dawało 9 pozycję wśród województw, przy średniej dla kraju 1 004 podmioty. W województwie mniej jest również podmiotów nowo rejestrowanych w rejestrze REGON – liczba ta w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w ostatnich kilku latach była o mniej więcej 15 podmiotów niższa niż średnio w kraju²². Łączna liczba przedsiębiorstw w regionie, w roku 2019 wynosiła 234 870, z czego mikroprzedsiębiorstwa to 96,3%, małe przedsiębiorstwa to 2,72%, średnie przedsiębiorstwa to 0,77% a duże przedsiębiorstwa to 0,21%. W przypadku pracowników tychże przedsiębiorstw w mikroprzedsiębiorstwach pracowało 37,54%, w małych przedsiębiorstwach 11,28%, w średnich przedsiębiorstwach 16,54%, natomiast w dużych przedsiębiorstwach 34,63%.²³ **Należy pamiętać, że województwo śląskie jest regionem w transformacji i duża liczba pracujących w dużych przedsiębiorstwach to osoby zatrudnione w tzw. sektorach tradycyjnych. Dlatego należy podjąć działania mające na celu wzrost przedsiębiorczości i kreowania nowych miejsc pracy, w szczególności w obszarach uznawanych za regionalne inteligentne specjalizacje oraz specjalizacjach technologicznych.**

Zakres wsparcia realizowanego w ramach CP1 jest komplementarny ze wsparciem planowym w programie FENG, FERC, FEST oraz w programach Interreg. Ponadto zakres wsparcia realizowanego w ramach CP1 jest komplementarny ze wsparciem planowym w KPO oraz w programie Horyzont Europa.

Transformacja energetyczna, zmiany klimatu, ochrona środowiska i bioróżnorodności, zrównoważony transport (CP 2)

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze efektywności energetycznej identyfikuje się:

²¹ Turystyka w 2020 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, Rzeszów 2021, s. 87.

²² źródło: Bank Danych Lokalnych, Podmioty Gospodarki Narodowej - Wskaźniki

²³ źródło: Bank Danych Lokalnych, Przedsiębiorstwa i pracujący wg klas wielkości przedsiębiorstw

- **zmniejszenie emisyjności sektora mieszkaniowego i przemysłowego,**
- **ograniczenie energochłonności, w tym w sektorze przemysłowym,**
- **przeciwdziałanie znacznemu negatywnemu wpływowi źródeł powierzchniowych emisji zanieczyszczeń (komunalno-bytowych) na jakość powietrza w województwie.**

Jednym z najistotniejszych problemów w województwie śląskim jest wysoka emisyjność sektora mieszkaniowego i przemysłowego. Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest emisja powierzchniowa oraz emisja związana ze źródłami punktowymi. Źródła powierzchniowe czyli komunalno-bytowe, będące „producentami” tzw. niskiej emisji, miały w 2019 r. największy udział w emisji zanieczyszczeń pyłu zawieszonego PM10, pyłu zawieszonego PM2,5 i benzo(a)pirenu (BaP), z kolei źródła punktowe odpowiadały głównie za emisję dwutlenku azotu oraz dwutlenku siarki. Skala przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w województwie śląskim należy do największych w Polsce. Przekroczenie występuje na całych obszarach dwóch aglomeracji i stref miejskich oraz na ponad 80% powierzchni strefy śląskiej i obejmuje ok. 4,3 mln ludności (96% mieszkańców województwa). Choroby układu oddechowego są trzecią najczęstszą przyczyną zgonów w regionie z tendencją utrzymującą się na zbliżonym poziomie od 2015 r. (55 zgonów na 100 tys. Mieszkańców). Spowodowana zanieczyszczeniami większa liczba osób chorych ma również istotne znaczenie w związku z pandemią COVID-19, zwiększając ryzyko zapadalności na COVID-19 i cięższego przebiegu choroby. Dodatkowym wyzwaniem jest ubóstwo energetyczne, które w skali całego województwa w 2016 r. dotykało 8,6% jego mieszkańców (52,1 tys. gospodarstw domowych).

Zgodnie z raportem Światowej Organizacji Zdrowia z 2018 r. aż 13 z 50 miast europejskich o najgorszej jakości powietrza znajduje się w województwie śląskim.

Dodatkowo w województwie śląskim obserwuje się jedno z najwyższych w skali kraju zużycie energii elektrycznej i cieplnej. W 2019 r. zużyto 26 412 GWh energii elektrycznej, co stanowiło 15,9% energii zużytej na poziomie kraju. Osiągnięty wynik był nie tylko jednym z najwyższych w kraju (lider mazowieckie – 28 381 GWh), ale również jednym z najwyższych uzyskanych w ciągu ostatnich dziesięciu lat. Największe zużycie energii odnotowano w sektorze przemysłu 8 599 GWh (2. wynik w kraju). Znaczące zużycie energii odnotowano również w gospodarstwach domowych. W 2019 r. gospodarstwa domowe z województwa śląskiego użyły 3 541 GWh energii, co uplasowało region na drugiej pozycji za województwem mazowieckim (4 849 GWh). **Oznacza to, że w województwie powinny być podejmowane działania przyczyniające się do ograniczenia zużycia energii w ramach zrównoważonego rozwoju i w dążeniu do gospodarki neutralnej klimatycznie.**

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze OZE identyfikuje się:

- **zwiększenie udziału energetyki rozproszonej w bilansie energetycznym regionu,**
- **zwiększenie udziału produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz z innych niskoemisyjnych jednostek wytwórczych,**

- **przyśpieszenie rozwoju i koordynacji energetyki rozproszonej.**

Mimo wysokiej pozycji regionu w produkcji energii należy zauważyć niski udział energii pochodzącej z OZE. W 2019 roku udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem wyniósł zaledwie 4,4% - był to jeden z najniższych wyników w kraju. Podstawę przemysłu energetycznego regionu stanowią konwencjonalne źródła energii. Podobnie jak w przypadku produkcji energii elektrycznej w 2019 r. podstawowym źródłem ciepła w regionie był węgiel kamienny (75,4% produkcji ogółem). Udział produkcji ciepła ze źródeł odnawialnych wyniósł 2,8%, tj. 1 241 464,5 GJ (głównie biomasa). W ostatnich latach w całym kraju obserwuje się znaczący przyrost mikroinstalacji przyłączonych do sieci energetycznej. Spośród wszystkich mikroinstalacji przyłączonych w roku 2019, zdecydowana większość została wykonana w technologii fotowoltaicznej. **Inwestowanie w instalacje wykorzystujące odnawialne źródła energii stanowią idealne uzupełnienie dla produkcji energii cieplnej czy elektrycznej, co może wpłynąć na obniżenie cen energii, a w konsekwencji budować lepiej zrównoważony energetycznie bilans produkcji i zużycia energii w województwie.**

W krajowych dokumentach strategicznych zwraca się uwagę na duże znaczenie klastrów energii, zarówno w procesie samego wytwarzania energii jak i uspołecznienia sektora odnawialnych źródeł energii. Wyrazem zaangażowania strony rządowej w rozwój inicjatyw klastrowych są konkursy organizowane przez Ministerstwo Energii dedykowane klastrów energii. W 2018 roku przeprowadzono dwa konkursy, w wyniku których w formule Panelu Ekspertów (z udziałem przedstawicieli Urzędów Marszałkowskich) wybrano 66 klastrów z tego 6 z województwa śląskiego, które otrzymały Certyfikaty Pilotażowego Klastra Energii.

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze adaptacji do zmian klimatu identyfikuje się:

- **wzmocnienie działań w zakresie dostosowania do zmian klimatu,**
- **zwiększenie odporności na ryzyka oraz klęski żywiołowe.**

Zmiany klimatu są jednym z największych zagrożeń środowiskowych, społecznych i ekonomicznych. W ciągu ostatnich czterech lat poziom występowania miejscowych zagrożeń w województwie śląskim dotyczył w największym stopniu huraganów, silnych wiatrów i tornad (75,1% w 2018 roku) oraz gwałtownych opadów atmosferycznych. Województwo śląskie leży na obszarze dwóch głównych zlewni kraju – Wisły i Odry. Jest jednym z pięciu województw najbardziej zagrożonych występowaniem powodzi w skali kraju, boryka się zarówno z problemem nadmiaru wody jak i jej niedoborów. Związane jest to z pojawiającymi się okresami deszczów nawalnych oraz zjawiskami suszy. Problemy generowane przez zjawiska klimatyczne są potęgowane przez działalność człowieka. **Skutki zmian klimatu widoczne są szczególnie na obszarach zurbanizowanych, gdzie charakter i intensywność zabudowy oraz uszczelnienie podłoża zwiększają zagrożenia klimatyczne lub powodują nowe zjawiska specyficzne dla miast. Z uwagi na wysoki poziom urbanizacji, województwo śląskie jest szczególnie narażone na wskazane powyżej niekorzystne zjawiska.** W przypadku

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

województwa śląskiego są to: uszczelnianie podłoża związane z zabudową terenu, zmiany rzeźby terenu, zanieczyszczenie wód powierzchniowych czy niekontrolowany drenaż zlewni. Konsekwencją tych działań są problemy z podtopieniami bądź występującymi suszami.

Kluczowe znaczenie ma tutaj wciąż zbyt niska świadomość wyzwań dotyczących adaptacji do zmian klimatu po stronie administracji samorządowej i mieszkańców. Niezbędne jest kontynuowanie działań informacyjno–edukacyjnych w tym zakresie. Gminy w województwie śląskim były w latach 2007-2018 w widoczny sposób narażone na susze. Skutki zmian klimatu mogą mieć poważny wpływ na infrastrukturę i powiązane z nią systemy (energetyczne, transportowe, kanalizacyjne, dostaw żywności itp.). Należy mieć na uwadze, że zmiany klimatu będą miały również znaczący wpływ na jakość życia mieszkańców w miastach jak i na terenach wiejskich. Skrajna susza w połączeniu z coraz częściej występującymi anomaliami pogodowymi będzie powodować zwiększenie zagrożenia pożarowego w lasach, natomiast intensywne i długotrwałe opady atmosferyczne skutkować będą osuwiskami, występującymi zwłaszcza na obszarach górskich, w następstwie których zniszczeniu ulegną budynki, infrastruktura, uprawy oraz drzewostan. W związku z powyższym konieczne jest ukierunkowanie wsparcia również na działania zmierzające do zwiększenia skuteczności interwencji służb ratowniczych poprzez m.in. wymianę wyeksploatowanej floty. Z uwagi na specyfikę województwa (duża gęstość zaludnienia, wysoki stopień urbanizacji i industrializacji) charakteryzuje się ono zwiększonym zapotrzebowaniem na interwencje służb ratowniczych. **W kontekście wyzwań związanych z adaptacją do zmian klimatu wzmocnienie potencjału służb ratowniczych w regionie jest niezbędne by zapewnić odpowiedni poziom odporności na ryzyka oraz klęski żywiołowe w regionie.**

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze gospodarki wodno-ściekowej identyfikuje się:

- **ochrona warunków dobrego stanu wód w województwie śląskim, w tym wody pitnej,**
- **zmniejszenie deficytów w zakresie infrastruktury liniowej oraz punktowej dot. gospodarki wodno-ściekowej.**

Dostępne zasoby wodne województwa śląskiego nie pokrywają gospodarczego i komunalnego zapotrzebowania. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych wynosiły w 2019 roku 969,3 hm³, co stanowiło jedynie 5,3% zasobów krajowych. W regionie niewiele jest naturalnych zbiorników wodnych, natomiast charakterystyczna jest duża ilość zbiorników antropogenicznych. **W województwie śląskim identyfikuje się problem z niskim poziomem wód podziemnych.**

Województwo śląskie w 2019 roku zajmowało piąte miejsce w kraju pod względem długości sieci wodociągowej (21,9 tys. km) i jednocześnie drugie miejsce pod względem długości sieci kanalizacyjnej (17,1 tys. km). Długość czynnej sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej w województwie systematycznie rośnie. Od 2010 roku długość sieci wodociągowej wzrosła o 2,1 tys. km, a sieci kanalizacyjnej o 5,7 tys. km. Odsetek korzystających z sieci wodociągowej i

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

kanalizacyjnej w ogóle ludności w województwie w 2019 roku wyniósł odpowiednio 95,8% i 78,6%. Ilość wody dostarczonej do sieci wodociągowej w czasie doby w województwie śląskim w 2019 roku wyniosła 531,2 dam³. Była to druga najwyższa wartość w kraju zaraz za województwem mazowieckim. Pomimo zauważalnych efektów inwestycji w ostatnich latach, nadal występują zróżnicowania między subregionami województwa, wynika to głównie z występujących różnic w zakresie struktury ich sieci osadniczej, przestrzennego zagospodarowania oraz różnic społeczno-gospodarczych. **Najstabilniej rozwinięta infrastruktura występuje na terenie subregionu północnego, który dodatkowo mierzy się z problemem m.in. w zaopatrzenia w wodę obszarów miejskich i wiejskich, szczególnie widoczne jest to na peryferiach subregionu. Sytuacja ta pociąga za sobą także wciąż ogromne potrzeby inwestycyjne w zakresie infrastruktury liniowej oraz punktowej w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.**

W zakresie poprawy gospodarki wodno-ściekowej województwa zrobiono już dużo. W 2019 roku 98,9% ścieków komunalnych podlegało oczyszczaniu, w tym prawie wszystkie (98,9%) z zastosowaniem najwyższego stopnia oczyszczania metodą podwyższonego usuwania biogenów, a z oczyszczalni ścieków korzystało 91,4% ludności miast i 53,6% ludności wsi. Jednakże badania monitoringowe wskazują na konieczność prowadzenia dalszych intensywnych działań celem osiągnięcia dobrego stanu wód. **Jak wynika z projektu VI AKPOŚK w województwie śląskim znajduje się 130 aglomeracji, w tym 8 aglomeracji w przedziale 10 – 15 tys. RLM, z czego 5 nie spełnia wymogów wynikających dyrektywy 91/271/EWG oraz 84 aglomeracje w przedziale 2 – 10 tys. RLM, spośród których 61 nadal nie jest zgodnych z ww. dyrektywą.**

Wśród kluczowych wyzwań w zakresie gospodarki obiegu zamkniętego identyfikuje się:

- zapobieganie powstawaniu odpadów,
- zwiększenie poziomu recydingu i odzysku odpadów.

Jednym z istotniejszych problemów województwa śląskiego jest zanieczyszczenie środowiska. Powyższe przyczynia się do istotnego zagrożenia dla zdrowia i życia mieszkańców oraz osób wizytujących region. Istotne zagrożenie dla poprawy stanu środowiska w regionie stanowi nadmierny wolumen wytwarzanych odpadów. Poważne wyzwanie stanowi odzysk, w tym recykling odpadów, również w kontekście transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym. W województwie śląskim w 2019 roku znajdowało się 19 składowisk odpadów komunalnych o łącznej powierzchni 130,6 ha. Ilość zebranych odpadów komunalnych w ciągu roku stale rosła – w 2019 roku wyniosła 1 700,94 tys. ton odpadów. Niestety tendencja ta utrzymuje się od lat, w 2011 r. ilość zebranych odpadów wyniosła 1 360, 5 ton. W roku 2019 roku zgromadzono 668,4 tys. ton odpadów zebranych selektywnie, co stanowiło 16,8% odpadów w kraju (najwyższa wartość wśród województw). **Stworzenie w regionie gospodarki w pełni realizującej podejście GOZ wymagać będzie przede wszystkim dążenia do zapobiegania powstawaniu odpadów (ZPO), ale także do podniesienia jakości selektywnej zbiórki oraz zdecydowanego zwiększenia**

ilości odpadów skierowanych do recyklingu. Wśród działań wspomagających podejście GOZ będą takie, które skoncentrowane będą na selektywnej zbiórce odpadów u źródła i inwestycje w tym zakresie, promocję selektywnego zbierania odpadów komunalnych, poprawę efektywności przetwarzania odpadów, ograniczenie ilości odpadów deponowanych na składowiskach, a także promowanie wykorzystania surowców wtórnych w ramach gospodarki cyrkularnej.

Dominujący obecnie w regionie model działalności gospodarczej oparty jest na liniowym procesie produkcji i konsumpcji, charakterystyczna dla lokalnej przedsiębiorczości jest również wysoka zasobo- i materiałochłonność procesów produkcyjnych i logistycznych. Należy więc wspierać lokalne MŚP w podejmowaniu wyzwania, jakim jest przejście na model gospodarki cyrkularnej, zmniejszającej negatywny wpływ na środowisko i przyczyniającej się do powstania nowych, wydajniejszych zasobowo sposobów produkcji.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest w celu minimalizacji jego negatywnych skutków na zdrowie mieszkańców regionu oraz likwidacji szkodliwego oddziaływania na środowisko jest procesem długotrwałym i kosztownym, który musi być rozłożony na wiele lat. Pomimo konsekwentnej realizacji zadań wynikających z „Programu usuwania azbestu z terenu województwa śląskiego do roku 2032”, obecność azbestu pozostaje nadal istotnym problemem regionu. Celem programu jest wyeliminowanie wyrobów zawierających azbest w województwie do roku 2032, przy czym przyjęta w programie ilość odpadów zawierających azbest wymagających unieszkodliwiania to 287 202 Mg. Zgodnie z Programem w latach 2023 – 2032 zaplanowano unieszkodliwianie około 37% odpadów tj. 106 265 Mg. Od roku 2011 usuwanie wyrobów zawierających azbest utrzymuje się na poziomie 6 tys. Mg rocznie (z wyjątkiem 2017 roku, gdzie wartość ta spadła do poziomu 4 516,1400 Mg), co stanowi zdecydowanie słabe tempo unieszkodliwiania, aby terminowo zrealizować założenia programu.

Ponadto pomimo stale rosnącej świadomości ekologicznej mieszkańców do realizacji kompleksowej polityki „zielonej transformacji regionu”, wciąż niezbędne jest kontynuowanie działań informacyjno–edukacyjnych w tym zakresie (m.in. dotyczących hierarchii postępowania z odpadami, efektywnego wykorzystywania zasobów w ramach GOZ).

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze różnorodności biologicznej identyfikuje się:

- **przywrócenie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków,**
- **odtworzenie i rozwój ekologicznych ekosystemów miejskich.**

Położenie województwa śląskiego na obszarze różnorodnych jednostek fizycznogeograficznych, zróżnicowanego podłoża geologicznego, gleb, ukształtowania terenu i klimatu, znajduje odzwierciedlenie w różnorodności biologicznej i georóżnorodności tego terenu. Występują tu elementy przyrodnicze typowe dla obszarów nizinnych, wyżynnych i górskich, a także kotlin podgórskich. Silnie zaznaczył się również wpływ czynników antropogenicznych, które doprowadziły do znacznych przekształceń środowiska

przyrodniczego, zwłaszcza w centralnej części województwa. Nadmierna w przeszłości eksploatacja zasobów przyrody województwa śląskiego przyczyniła się do zniszczenia i przekształcenia środowiska przyrodniczego w skali wyjątkowej w Polsce, jak i w Europie.

Na obszarze województwa śląskiego występuje niewielka powierzchnia obszarów prawnie chronionych (niecałe 3% zasobów kraju). Obszary objęte ochroną prawną, według stanu na 2019 rok, zajmowały powierzchnię 2 725,35 km², co stanowiło 22,1% powierzchni regionu. Jednocześnie ilość obszarów prawnie chronionych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (603,3 m²/os) była najniższa w porównaniu z innymi województwami. Na terenie województwa położonych jest 8 parków krajobrazowych, 65 rezerwatów przyrody, 15 obszarów chronionego krajobrazu, 45 obszarów Natura 2000, 1 422 pomników przyrody, 12 stanowisk dokumentacyjnych, 88 użytków ekologicznych oraz 24 zespołów przyrodniczo krajobrazowych. Wśród obszarów chronionych przeważają parki krajobrazowe, które zajmowały powierzchnię 2 296,69 km² (18% powierzchni województwa i 84,3% obszarów chronionych). W województwie śląskim znajdują się również obszary Natura 2000, w tym na tle całego kraju niewiele ponad 1% obszarów specjalnej ochrony ptaków i niecałe 3% specjalnych obszarów ochrony siedlisk. Powierzchnia obszarów specjalnej ochrony ptaków wynosi 623,6 km² (5,1% powierzchni ogólnej), natomiast specjalnych obszarów ochrony siedlisk – 920,9 km² (7,5% powierzchni ogólnej). Wymieranie gatunków w związku ze zmniejszaniem liczby stanowisk oraz liczebności populacji jest zjawiskiem obserwowanym zarówno w odniesieniu do świata fauny jak i flory. W celu ochrony bioróżnorodności konieczne jest eliminowanie przyczyn zmniejszania się lub jej zanikania.

W 2019 roku województwo śląskie charakteryzowało się największym w kraju odsetkiem terenów zdegradowanych i zdewastowanych oraz stosunkowo niskim tempem rekultywacji i zagospodarowania terenów zdegradowanych, przy czym należy zauważyć, że w 2019 roku nastąpił wzrost ilości zrehabilitowanych terenów (207 ha/rok w 2019 roku względem 65 ha/rok w roku 2018). Skutki zaniechanej działalności przemysłowej (brownfield) szczególnie negatywnie oddziałują, jeśli zlokalizowane są w centrach miast i wsi – obniżają ich atrakcyjność zarówno w sensie gospodarczym jak i mieszkaniowym. Wzrastająca świadomość ekologiczna w zakresie między innymi zrównoważonego rozwoju obszarów zurbanizowanych z uwzględnieniem wykorzystania usług ekosystemów, stanowi podstawę do respektowania stanu ekosystemów i ich potencjału ze szczególnym wskazaniem na korzyści powstające z pozyskiwanych terenów zielonych. **Dlatego też koniecznym jest podjęcie działań mających na celu przywrócenie tych terenów do ponownego użytkowania poprzez rekultywację, w tym remediację wraz z usuwaniem odpadów.**

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze zrównoważonej mobilności identyfikuje się:

- **wzmocnienie znaczenia transportu publicznego,**
- **zwiększenie liczby pasażerów komunikacji miejskiej,**
- **rozwój sieci regionalnych tras rowerowych,**

- **przeciwdziałanie peryferyzacji komunikacyjnej obszarów o niskiej dostępności infrastruktury transportowej,**
- **zwiększenie poziomu rozwoju elektromobilności w regionie.**

Województwo śląskie boryka się z dużym zanieczyszczeniem powietrza, co związane jest zarówno z rozwiniętym sektorem przemysłu jak również tzw. niską emisją w tym związaną z transportem. Jak wynika z danych opublikowanych przez GIOŚ w Katowicach, główną przyczyną wystąpienia przekroczeń pyłu zawieszonego PM10, PM2,5 i benzo(a)pirenu w okresie letnim była bliskość głównej drogi z intensywnym ruchem, emisja wtórna zanieczyszczeń pyłowych z powierzchni odkrytych (np. dróg, chodników, boisk) oraz niekorzystne warunki meteorologiczne, występujące podczas powolnego rozprzestrzeniania się emitowanych lokalnie zanieczyszczeń, w związku z małą prędkością wiatru (poniżej 1,5 m/s).

Według danych Europejskiej Agencji Środowiska z 2018 roku transport odpowiada za około 25% całkowitej emisji gazów cieplarnianych w Unii Europejskiej, z czego największy udział emisji zanieczyszczeń pochodzi z transportu drogowego. Problemem jest także nadmierny hałas. Tendencje wzrostowe hałasu komunikacyjnego odnoszą się przede wszystkim do hałasu drogowego i lotniczego. Wzrost zagrożenia hałasem drogowym związany jest przede wszystkim z gwałtownym przyrostem liczby samochodów w kraju.

Niski udział pojazdów niskoemisyjnych w rynku motoryzacyjnym oraz ograniczona popularność pojazdów elektrycznych, hybrydowych i opartych na ogniwach paliwowych jest spowodowana wysokimi kosztami baterii i samych pojazdów oraz relatywnie długim czasem ładowania. **Niezbędnym elementem w poszerzaniu dostępności pojazdów niskoemisyjnych jest odpowiednia infrastruktura, w tym stacje ładowania tych pojazdów.**

W 2019 r. przewieziono komunikacją miejską w regionie o 85,7 mln mniej pasażerów niż w 2010 r. Ponadto, w roku 2020 pandemia COVID-19 była dodatkowym czynnikiem ograniczającym korzystanie z komunikacji miejskiej. Zgodnie z danymi Zarządu Transportu Metropolitalnego GZM w roku 2020 zanotowano spadek dochodów z biletów o ok. 42,5% w stosunku do roku 2019.

W miastach infrastrukturę rowerową tworzą ścieżki rowerowe i coraz bardziej popularne wypożyczalnie rowerów. W regionie mamy do czynienia głównie z infrastrukturą rowerową o charakterze lokalnym. Jednocześnie warto zwrócić uwagę na istotną rolę, jaką odgrywają coraz popularniejsze wśród miast województwa śląskiego systemy/wypożyczalnie rowerów miejskich, stanowiące m.in. odpowiedź na zakorkowane centra miast. Użytkownicy mają większą możliwość przemieszczania się i większą dostępność obszarów niż poruszający się samochodami, opłaty związane z korzystaniem z rowerów są relatywnie niskie, podobnie jak opłaty wprowadzenia i obsługi systemu są niższe w porównaniu do innych środków komunikacji. Jednocześnie wprowadzenie systemów rowerów miejskich przekłada się na

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

zmniejszenie emisji spalin, korzyści zdrowotne, a także zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców regionu.

Na terenie województwa wyznaczone są międzynarodowe i krajowe szlaki rowerowe. Nie są one jednak ze sobą połączone i brak jest regionalnych tras, które tworzyłyby spójną wojewódzką sieć tras rowerowych. Infrastruktura rowerowa w województwie ma charakter lokalny i cechuje się złym stanem technicznym i niskim poziomem rozwoju. Koniecznym będzie wprowadzenie jednolitych standardów, systemu oznakowania oraz systemu klasyfikacji i certyfikacji tras.

Komplementarne wsparcie będzie udzielane ze środków programu krajowego FENIKS w ramach celu polityki 2 oraz w Krajowym Planie Odbudowy, a także programów Interreg. Dodatkowo obszar środowiska i klimatu wpieryany będzie w ramach programu LIFE.

Transport (CP3)

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze transportu identyfikuje się:

- **ograniczenie zatłoczenia centrów miast,**
- **wykorzystanie atutów położenia komunikacyjnego i transgranicznego w kreowaniu atrakcyjności inwestycyjnej i transformacji gospodarczej,**
- **większe wykorzystanie transportu kolejowego w przewozach pasażerskich,**
- **wykorzystanie posiadanej infrastruktury transportowej i logistycznej oraz usytuowania na przecięciu głównych ciągów transportowych sieci TEN-T dla dalszego rozwoju transportu intermodalnego i multimodalnego,**
- **przeciwdziałanie peryferyzacji obszarów o niskiej dostępności infrastruktury transportowej.**

Województwo śląskie charakteryzuje się niską intensywnością przewozów komunikacją miejską. Ponadto regionalny transport zbiorowy zdominowany jest przez komunikację autobusową, przy **zauważalnym niewykorzystaniu potencjału transportu szynowego**. Wskaźnik wykorzystania kolei, czyli liczba przejazdów rocznie przypadających na mieszkańca, wyniósł w 2019 r. w Polsce średnio 8,7 podczas gdy dla województwa śląskiego jedynie 5,9.

Istotnym wyzwaniem w województwie jest poprawa bezpieczeństwa w transporcie. W rankingu województw pod względem liczby wypadków drogowych, województwo śląskie w 2009 r. zajęło 2. miejsce, natomiast w 2017 przesunęło się na 5. miejsce. Podobnie sytuacja wyglądała pod względem liczby ofiar śmiertelnych. Z kolei w przypadku rannych, w 2009 r. województwo śląskie zajmowało drugie miejsce po województwie mazowieckim, a w 2019 r. śląskie było na szóstym miejscu.

Dodatkowo w województwie występuje duże natężenie ruchu i znaczące przeciążenie w okresach szczytów komunikacyjnych w ośrodkach miejskich. Zgodnie z Generalnym Pomiarom Ruchu przeprowadzonym w 2015 roku na sieci dróg krajowych i wojewódzkich średni dobowy ruch roczny (SDRR) pojazdów silnikowych na drogach krajowych wyniósł 11

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

178 pojazdów/dobę, a w województwie śląskim był prawie dwukrotnie wyższy (20 017 pojazdów/dobę). Jednocześnie SDRR mierzony wyłącznie na drogach wojewódzkich w województwie śląskim wyniósł 5 476 poj./dobę, przy średniej krajowej 3 520 poj./dobę. Duże natężenie ruchu przyczynia się również do wysokiego poziomu emisji szkodliwych substancji do powietrza. W latach 2015-2018 poziom emisji CO₂ w sektorze wrastał dużo szybciej (o 45,7%) niż w pozostałych rodzajach działalności przemysłu ogółem (10%). Analizując wpływ transportu drogowego na emisję zanieczyszczeń pod względem szkodliwości dla zdrowia ludzkiego istotny poziom emisji dotyczył NO₂ (w 2019 r. 37,6%).

Pomimo jednej z największych w Polsce gęstości infrastruktury transportowej w regionie występują obszary peryferyjne z utrudnionym dostępem do lokalnych ośrodków wzrostu oraz ośrodków miejskich wyższego rzędu. Jednocześnie obserwuje się słabo rozwiniętą komunikację publiczną na obszarach pozamiejskich, utrudniając tym samym powiązania transportowe pomiędzy poszczególnymi obszarami funkcjonalnymi regionu.

Komplementarne wsparcie w obszarze liniowej infrastruktury transportowej będzie udzielane w ramach CP3 w programie krajowym FENIKS, oraz w ramach KPO, a także programów Interreg. Dodatkowo wsparcie na kluczową infrastrukturę transportową w sieci TEN-T będzie realizowane w ramach centralnego programu CEF.

Rynek pracy (CP4)

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze rynku pracy identyfikuje się:

- **aktywizacja zawodowa niewykorzystanych zasobów pracy, w tym w szczególności grup szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją,**
- **wsparcie rozwoju kadr zgodnie z zidentyfikowanymi potrzebami przedsiębiorców/pracodawców i ich pracowników, w szczególności z branż zielonej i białej gospodarki,**
- **dostosowanie rynku pracy do sytuacji związanej z zastępowaniem czynnika pracy ludzkiej rozwiązaniami z zakresu robotyzacji i automatyzacji,**
- **wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości kapitału ludzkiego,**
- **przeciwdziałanie zagrożeniom generowanym przez choroby cywilizacyjne, epidemie, deficytom w dostępności do usług zdrowotnych oraz konsekwentna polityka poprawy jakości usług zdrowotnych wobec osób w wieku aktywności zawodowej,**
- **wzmocnienie potencjału Instytucji Rynku Pracy, w szczególności Publicznych Służb Zatrudnienia w nawiązaniu do potrzeb rynku pracy.**

Sytuację na polskim rynku pracy przed kryzysem wywołanym pandemią COVID-19 określić należy jako dobrą, stabilną. Rok 2020 i kryzys spowodowany przez pandemię COVID-19 pociąga za sobą istotne implikacje społeczno-gospodarcze, w szczególności zmiany na rynku pracy, w tym wzrost bezrobocia. **Według stanu na 31 grudnia 2020 r. wysokość stopy**

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

bezrobocia w Śląskiem wynosiła 4,9% (kraj 6,2%), co oznacza, że wartość wzrosła w stosunku do roku 2019 (stan na 31 grudnia) o 1,3pp. w regionie (kraj 1,0 pp.).

Województwo Śląskie znajduje się na drugim miejscu listy województw o najniższej wartości tego wskaźnika, za Wielkopolską (3,7%). **Poza niską - w porównaniu do innych regionów (i do wyniku dla Polski) - stopą bezrobocia w analizowanym okresie w województwie śląskim odnotowuje się niezmiennie wysoką (jedną z najwyższych w kraju) liczbę zarejestrowanych osób bezrobotnych. Zarejestrowani w PUP w województwie śląskim pozostają drugą co do wielkości (po Mazowszu) największą zbiorowością osób bezrobotnych w Polsce. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa śląskiego w końcu grudnia 2020 roku wynosiła 91 032 osoby, tj. o 24 511 osób (37%) więcej niż w końcu 2019 r. Od stycznia do grudnia 2020 roku w urzędach zarejestrowało się 131 571 osób z czego 54,8% stanowiły kobiety (w analizowanym okresie status osoby bezrobotnej w regionie częściej posiadały kobiety niż mężczyźni, co w znacznym stopniu zostało odzwierciedlone w okresie pandemii COVID-19 – na koniec 2020r.: 49 851 kobiet, tj. wzrost o 12 225 osób/32,5% w odniesieniu do roku 2019; kraj: 53,7%)²⁴.**

Wzrost stopy i poziomu bezrobocia rejestrowanego w roku 2020 względem roku 2019 zanotowano we wszystkich powiatach województwa oraz miastach na prawach powiatu.

W całym 2020 roku odnotowano 107 060 wyłączeń z ewidencji bezrobotnych, w tym 56 141 kobiet tj. 52,4%. Według stanu na koniec grudnia 2020 r. w rejestrach pozostawały 69 884 osoby bezrobotne, które *ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* kwalifikuje do będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, m.in. są to osoby młode (w wieku od 18 do 29 lat) (23,5%), osoby 50+ (26,9%) oraz osoby z niepełnosprawnościami (6,1%).

Po wprowadzeniu w kraju 20 marca 2020 r. stanu pandemii, obserwowano bardzo duży wzrost zgłoszeń zwolnień grupowych. W regionie, w okresie od stycznia do grudnia 2020 r. w ramach zwolnień grupowych pracę straciło 2 800 osób; 2019 r. – 1 448 osób, **co stanowi blisko dwukrotnie więcej niż rok wcześniej.** W ujęciu rocznym liczba zwolnionych w tym trybie wzrosła o 1 352 osoby, tj. o 93,4%. W 2020 r. zwolnienia grupowe zostały dokonane w 32 powiatach województwa śląskiego; tylko w 4 powiatach takich zwolnień nie notowano (częstochowskim, myszkowskim, bieruńsko-lędzińskim oraz w Jastrzębiu-Zdroju). Miasta o największej liczbie osób, które straciły zatrudnienie w wyniku zwolnień grupowych to: Częstochowa (600 osób), Dąbrowa Górnicza (306 osób) i Rybnik (214 osób) oraz powiaty: żywiecki (289 osób) i mikołowski (245 osób)²⁵.

Do grup najbardziej narażonych na ograniczenia związane z niedoskonałościami rynku pracy zaliczyć należy m.in.: kobiety, osoby młode (w wieku od 18 do 29 lat) – 23,5% wg.

²⁴ Ewaluacja ex-ante programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021-2027, załącznik 9.11. Trafność i aktualność diagnozy w Programie.

²⁵ Rynek pracy w województwie śląskim w 2020 r. Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, Katowice, kwiecień 2021r.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

stanu na koniec grudnia 2020r., osoby starsze (powyżej 50 r.ż.) -26,9% wg. stanu na koniec grudnia 2020r., osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach i kompetencjach (wg. stanu na koniec grudnia 2020 r. osoby bezrobotne bez kwalifikacji w regionie stanowiły trzecią co do wielkości grupę osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP), osoby z niepełnosprawnościami – 6,1% wg. stanu na koniec grudnia 2020r.

Zaakcentować należy również potrzeby wsparcia pozostałych grup borykających się z brakiem stabilnego zatrudnienia, tj. osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, umowach cywilno-prawnych, osób ubogich pracujących i osób odchodzących z rolnictwa. Ponadto, należy także podkreślić potrzeby wsparcia potencjalnych i obecnych pracowników „białych i zielonych branż” (...) ²⁶.

W celu potwierdzenia potrzeby wsparcia ww. grup wskazuje się, że sytuacja osób pracujących wg. statusu zatrudnienia w województwie śląskim, która w latach 2018 – 2020 była zróżnicowana ²⁷, podkreślając spadek zatrudnienia na podstawie stosunku pracy w roku 2020. Na podstawie danych GUS wynika, iż liczba tych osób w roku 2020 zmalała w stosunku do 2019r. o 28 543 i 2018 r. o 16 245 osób (2018r. – 1 346 178; 2019r. – 1 358 476; 2020r. – 1 329 933).

Zasygnalizowania wymaga również sytuacja osób pracujących z niepełnosprawnością w regionie - według danych statystycznych liczba osób również spadła w 2020r. w stosunku do 2019r. o 1 054 i 2018r. o 397 (2018r. – 37 075; 2019r. – 37 732; 2020r. 36 678) ²⁸.

Liczba osób stanowiących członków spółdzielni produkcji rolniczej w województwie również spadła w 2020r. w stosunku do 2019r. o 43 i 2018r. o 133 osoby (2018r. – 765; 2019r. – 675; 2020r. 632) ²⁹.

W perspektywie krótkoterminowej zasadna jest kontynuacja działań stabilizujących sytuację na regionalnym rynku pracy z wykorzystaniem środków EFS+, które przyczynią się do redukcji skutków spowolnienia gospodarczego oraz do ogólnej poprawy sytuacji na rynku pracy.

Negatywny wpływ na śląski rynek pracy ma również zmieniająca się sytuacja demograficzna oraz sytuacja związana z depopulacją – w województwie śląskim zamieszkałym przez 4,5 mln osób (11,8% ludności Polski) zjawisko depopulacji, problemów demograficznych związanych z procesem starzenia się ludności, zmniejszaniem się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, spadkiem liczby osób w wieku produkcyjnym i wzrostem liczby osób w

²⁶ Ewaluacja sposobu, w jaki wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach osi priorytetowej VII Regionalny rynek pracy, EVALU 2020, s. 152.

²⁷ Bank Danych Lokalnych GUS - Kategoria: RYNEK PRACY; Grupa: PRACUJĄCY WEDŁUG INNEGO PODZIAŁU NIŻ PKD; Podgrupa: Pracujący wg statusu zatrudnienia i płci. Brak danych dla osób wykonujących pracę nakładczą dla województwa śląskiego z uwagi na tajemnicę statystyczną.

²⁸ Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy/pracujacy-w-gospodarce-narodowej-w-2020-roku,7,18.html> - Według siedziby jednostki i przeważającego rodzaju działalności; dotyczy pracujących w podmiotach o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz w jednostkach sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących.

²⁹ Bank Danych Lokalnych GUS - Kategoria: RYNEK PRACY; Grupa: PRACUJĄCY WEDŁUG INNEGO PODZIAŁU NIŻ PKD; Podgrupa: Pracujący wg statusu zatrudnienia i płci. Tajemnica statystyczna dla grupy osób wykonujących pracę nakładczą dla województwa śląskiego.

wieku poprodukcyjnym się nasila. Z roku na rok liczba mieszkańców województwa maleje (w okresie od 2000 roku do 2019 roku spadek wyniósł 5,1%). Zgodnie z prognozami GUS do 2050 r. liczba ludności w województwie śląskim względem roku 2019 zmniejszy się o 18,5%, czyli o ponad 837 tys. osób. Wielkość ta analizowana w wartościach bezwzględnych jest najwyższa w kraju. **Powoduje to w przede wszystkim niedostateczną podaż zasobów pracy (pracowników), niedobór pracowników / kandydatów do pracy (o kompetencjach i/lub kwalifikacjach adekwatnych do wymagań dla danego stanowiska pracy), co wymagać będzie zwiększania podaży potencjalnych pracowników, zmniejszania luki kompetencyjnej poprzez uruchamianie niewykorzystanych zasobów pracy, w szczególności osób aktywnych zawodowo zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne, ale również osób biernych zawodowo, dostosowania kompetencji i kwalifikacji tych osób do wymagań rynku pracy.**

Następnym niekorzystnym aspektem jest również odpływ kapitału ludzkiego z województwa, spowodowany niską oceną jakości rynku pracy, zwłaszcza przez osoby mobilne (wiekowo i kompetencyjnie).

Na podstawie danych przedstawionych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego 2030 należy wskazać kolejny negatywny aspekt dotyczący rynku pracy, tj. **problem dużych wewnątrzregionalnych dysproporcji w poziomie bezrobocia, dotyczy powiatów i miast na prawach powiatu, które w ostatniej dekadzie w całym analizowanym okresie wykazywały się wyższą stopą bezrobocia niż odpowiadający jej wskaźniki dla Polski oraz dla województwa.** Obszary regionu o niezmiennie najwyższej stopie bezrobocia rejestrowanego to 10 spośród 36 powiatów województwa: powiat żywiecki, m. Bytom, m. Piekary Śląskie, powiat częstochowski, powiat kłobucki, powiat myszkowski, m. Świętochłowice, powiat będziński, powiat zawierciański, m. Sosnowiec.

Negatywne skutki pandemii COVID-19 dotknęły wiele branż, w szczególności branżę usługową powiązaną z turystyką, hotelarstwem, gastronomią, branżą rozrywkową, przemysłem wielkich wydarzeń, co wpłynęło i wpływa nadal negatywnie na funkcjonowanie przedsiębiorstw, a także na szanse ich utrzymania bez konieczności ogłaszania upadłości (średnie wynagrodzenia w pierwszym półroczu 2020r. spadły w regionie silniej niż średnio w Polsce, zwłaszcza w sektorze turystyki³⁰). Wskazać również należy, że **pandemia COVID-19 dotknęła także dwie istotne dla gospodarki regionalnej branże: przemysł wydobywczy i produkcja motoryzacyjna**, ponieważ każda z nich jest tu obecna nie tylko w postaci dużych firm, ale także przez sieci powiązanych kooperantów - spowodowała decyzje o zwolnieniach grupowych w dużych firmach: m.in. w japońskiej fabryce Yazaki Automotive Poland w Mikołowie, a także o przyspieszeniu zakończenia wydobycia węgla w prywatnej kopalni Silesia w Czechowicach-Dziedzicach. W przypadku górnictwa również zapowiedziane przyspieszenie procesu zamykania kopalń po stronie czeskiej może zwiększyć bezrobocie. Ponadto, ww. sytuacja obniżyła również popyt na

---

³⁰ Województwo Śląskie w punkcie zwrotnym transformacji, Instytut Badań Strukturalnych, Research Report 02/2020, październik 2020.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

węgiel energetyczny, co osłabiło płynność finansową Polskiej Grupy Górniczej³¹.

Następstwem powyższego jest spodziewany wzrost bezrobocia. Na podstawie analiz należy wskazać, iż bezrobocie szybciej rośnie w dużych ośrodkach miejskich do tej pory uznawanych za „odporne” w perspektywie rynku pracy, podczas gdy w mniejszych ośrodkach czasem wręcz krótkookresowo maleje. **Pogorszenie sytuacji na rynku pracy w regionie może być także spowodowane m.in. trwającą transformacją regionu związaną z odchodzeniem od węgla w kierunku neutralności klimatycznej, dlatego znaczący wpływ na sytuację na rynku pracy będą miały w szczególności czynniki tj.: przechodzenie na nowe modele gospodarki, w tym obiegu zamkniętego i zielonej gospodarki, rewolucja technologiczna w kierunku cyfryzacji.**

Wskazać należy, że w perspektywie długoterminowej na rozwój działalności nowoczesnej gospodarki, w tym energetyki z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii i technologii energooszczędnych **znaczący wpływ będzie miał stopień wykorzystania w szczególności potencjału ludzi młodych na rynku pracy.**

W celu zagwarantowania optymalnego funkcjonowania rynku pracy, szybszego dostępu do miejsc pracy dla bezrobotnych, skutecznego ukierunkowania polityki rynku pracy, zapewnienia szybkiego i zindywidualizowanego wsparcia w odpowiedzi na potrzeby regionalnego/lokalnego rynku pracy oraz osiągnięcia celów określonych w strategii „Europa 2020”, **Instytucje Rynku Pracy, w tym w szczególności Publiczne Służby Zatrudnienia muszą udoskonalić świadczone przez siebie usługi, co wymaga podjęcia działań skierowanych na podnoszenie ich potencjału.** Aby to osiągnąć, należy w szczególności udoskonalić: świadczenie dostosowanych do potrzeb usług na rzecz podmiotów na rynku pracy zarówno po stronie podaży, jak i popytu, w tym za pośrednictwem e-usług i w ramach rozwoju zdolności cyfrowych; świadczenie na wczesnym etapie zindywidualizowanych usług wsparcia zdolności do zatrudnienia; rozwój solidnych partnerstw i sprawniejszej (wielopoziomowej) koordynacji, w szczególności z innymi służbami zatrudnienia w celu lepszego świadczenia usług.

Należy się także **spodziewać kontynuacji, może nawet na większą skalę procesu migracji demograficznej i ekonomicznej**, która jest związana ze standardami pracy, bezrobociem i ogólną kondycją gospodarki danego kraju. Czynniki przyciągające to m.in. wyższe płace, lepsze możliwości zatrudnienia, wyższy standard życia i możliwości edukacyjne.

Swobodny przepływ pracowników jest jednym z podstawowych praw przysługujących obywatelom Unii oraz jednym z filarów rynku wewnętrznego, zapisanym w art. 45 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Tym samym, **aby pomóc pracownikom, korzystającym z prawa do pracy w innym państwie członkowskim w skutecznym egzekwowaniu tego prawa, a pracodawcom ułatwić znalezienie odpowiednich**

---

³¹ Województwo Śląskie w punkcie zwrotnym transformacji, Instytut Badań Strukturalnych, Research Report 02/2020, październik 2020.

pracowników, zasadna będzie kontynuacja działań EURES (European Employment Services – Europejskie Służby Zatrudnienia).

Zgodnie z opublikowanym przez KE dokumentem, pn.: „Doroczny raport o wewnętrznej mobilności pracowników – 2020”, który prezentuje wewnętrzną mobilność zawodową, przedstawia przepływy i modele mobilności pracowników w UE w latach 2018 – 2019, stwierdza się, że m.in: mobilność wewnętrzna nadal rosła, ale w wolniejszym tempie niż w poprzednich latach; według danych Eurostatu w 2019 r. w UE występowało 17,9 mln osób przemieszczających się, z czego 13 mln było w wieku produkcyjnym 20-64 lata; z krajów wysyłających 58% przemieszczających się osób pochodzi z Rumunii, Polski, Włoch, Portugalii i Bułgarii; przepływy z dwóch największych krajów wysyłających (Polski i Rumunii) wzrosły o 4% w porównaniu do 2018 r.; w przypadku pracowników przemieszczających się głównymi sektorami zatrudnienia w 2019 r. były: przemysł przetwórczy, handel hurtowy i detaliczny, w których zatrudnionych było odpowiednio 15% i 12% pracowników przemieszczających się z UE-28 oraz 16% i 13% obywateli nieprzemieszczających się.

Zgodnie z rekomendacjami MFiPR „Aktywna polityka rynku pracy w programach regionalny 2021-2027” (Warszawa, 21 grudnia 2021) działania sieci EURES realizowane w ramach projektów powinny być ukierunkowane na:

- a) wspieranie polskich bezrobotnych i poszukujących pracy ze zidentyfikowanych sektorów rynku pracy, branż, zawodów lub kompetencji, w których występuje nadwyżka lub równowaga na wojewódzkim lub krajowym rynku pracy, w znalezieniu zatrudnienia za granicą w państwach UE;
- b) wspieranie Polaków przebywających za granicą na terenie państw UE ze zidentyfikowanych sektorów rynku pracy, branż, zawodów lub kompetencji, w których występuje deficyt potencjalnych pracowników na terenie województwa lub kraju (występują trudności w rekrutacji pracowników), w znalezieniu zatrudnienia w Polsce;
- c) wspieranie polskich pracodawców w rekrutacji i zatrudnieniu pracowników (bezrobotnych lub poszukujących pracy) przebywających za granicą w państwach UE (dotyczy to zarówno cudzoziemców będących obywatelami tych państw jak i Polaków przebywających za granicą na terenie tych państw) ze zidentyfikowanych sektorów rynku pracy, branż, zawodów lub kompetencji, w których występuje deficyt potencjalnych pracowników na terenie województwa lub kraju (występują trudności w rekrutacji pracowników);
- d) wspieranie polskich bezrobotnych i poszukujących pracy oraz pracodawców w korzystaniu z mobilności na rynku pracy w obszarach transgranicznych (przygranicznych).

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

W celu zapewnienia wysokiej jakości świadczonych usług niezbędne będzie równoległe wsparcie kadr EURES (doradców i asystentów EURES, pracowników publicznych służb zatrudnienia oraz innych organizacji uprawnionych do świadczenia usług EURES) **na poziomie regionalnym w zakresie podnoszenia kwalifikacji i kompetencji zawodowych** w celu podniesienia jakości potencjału instytucjonalnego.

Biorąc pod uwagę, iż uprzemysłowiona gospodarka regionu wciąż przyciąga inwestorów i jest motorem rozwoju całego kraju, to pomimo wielu starań województwo boryka się z problemami zdegradowanych przestrzeni, złej jakości powietrza, a także zaburzonej tkanki społecznej – to wszystko jest konsekwencją silnego uprzemysłowienia regionu i determinuje obniżanie atrakcyjności inwestycyjnej.

Istotnym podkreślenia jest również fakt, że poziom przedsiębiorczości w regionie jest zróżnicowany. Najniższe wartości wskaźnik ten osiąga w północno – wschodniej części województwa oraz na zachodnich krańcach subregionu zachodniego. Najwięcej podmiotów gospodarczych w relacji do liczby ludności występuje w mieście Bielsku – Białej i w jego najbliższym otoczeniu, w Częstochowie wraz z sąsiadującymi gminami oraz w centralnej części województwa z miastami Metropolii Górnośląskiej.

W roku 2020 liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON wyniosła 494 282, co stanowiło prawie 11% podmiotów działających w kraju. Liczba podmiotów gospodarczych w województwie śląskim zwiększyła się w okresie 2011-2020 o 11,5%. Przyrost liczby przedsiębiorstw wynikał niemal wyłącznie ze zwiększenia liczebności najmniejszych firm, co może świadczyć o zwiększającej się przedsiębiorczości mieszkańców regionu. Liczba mikroprzedsiębiorstw (czyli podmiotów zatrudniających do 9 osób) zwiększyła się o 55,5 tys., co stanowiło przyrost o 13,3%, podczas gdy w tym samym okresie łączna liczba firm małych (10-49 osób), średnich (50-249 osób) i dużych (250 i więcej zatrudnionych osób) spadła o ponad 4,7 tys. (spadek o 18,2%).

W województwie śląskim mniej jest podmiotów nowo rejestrowanych w rejestrze REGON – liczba ta w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2020 r. była o 18 podmiotów niższa niż w kraju przy czym podkreślić należy, iż niższa jest liczba podmiotów wykreślanych z rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. Mieszkańców. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie śląskim w 2020 r. wyniosło 771,7 tys. osób (12,2% przeciętnej liczby zatrudnionych w kraju), co plasowało region na 3. miejscu w kraju (po województwach mazowieckim i wielkopolskim).

Uwarunkowania, które pojawiły się w związku z sytuacją epidemiczną na świecie, w kraju i w regionie, trwającą transformacją regionu w kierunku neutralności klimatycznej, , prognozowanymi (mega)trendami występującymi w gospodarce (dotyczące wielu branż globalnych i regionalnych rynków pracy), tj. trendy technologiczne, społeczne i ekonomiczne, wymuszają dalsze wspieranie usług rozwojowych w kierunku podnoszenia adaptacyjności przedsiębiorstw do zmian zachodzących na rynku pracy (poprzez

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr³²⁾ oraz wzrostu ich konkurencyjności w ponadregionalnej skali, jak również kontynuację programów wsparcia o charakterze outplacementu³³ dla przedsiębiorców i pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracownika.

Ponadto, istotnym dla przywrócenia równowagi gospodarczej jest także wsparcie w zakresie promowania samozatrudnienia poprzez zapewnienie środków finansowych na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz niezbędnych narzędzi i kompetencji do jej skutecznego prowadzenia.

Województwo Śląskie w ramach opracowanej analizy dot. Regionalnego Wskaźnika Postępu Społecznego (European Social Progress Index –EU-SPI z 2020r.), zostało sklasyfikowane dopiero na 180 pozycji spośród wszystkich 240 regionów Unii Europejskiej, w szczególności bardzo słabo region wypada w zakresie komponentu zdrowie i dobra kondycja (zajmując dopiero 207 miejsce wśród wszystkich badanych regionów) oraz jakość środowiska (229 miejsce wśród regionów UE). Powyższe, jak również starzenie się społeczeństwa, depopulacja spowodowana zarówno trendami demograficznymi, migracjami, ujemnym przyrostem naturalnym, skutkuje koniecznością zapewnienia odpowiednich usług, w tym przede wszystkim wysokiej jakości usług zdrowotnych w szczególności dla ludności w wieku produkcyjnym³⁴, co zostało szczególnie uwypuklone następstwami pandemii COVID-19, mając także na uwadze powikłania spowodowane przez pandemię, tj. w szczególności problemy: oddechowe, neurologiczne, okulistyczne, sercowo - naczyniowe, krążeniowe, zakrzepowo – zatorowe, zaburzenia psychiczne oraz układów: nerwowego, przewodu pokarmowego, mięśniowo - szkieletowego. Zapewnienie takich świadczeń możliwe jest tylko poprzez zabezpieczenie odpowiedniej liczby wykwalifikowanej kadry medycznej, tzw. białych kadr gospodarki.

W województwie śląskim odnotowano w 2018 r. 17 969 lekarzy z prawem wykonywania zawodu, co stanowiło 12% lekarzy w Polsce (wyższe skupisko osób dysponujących prawem wykonywania tego zawodu na tle innych regionów posiadało województwo mazowieckie – 18,1%). Dostępność lekarzy liczona poprzez wskaźnik liczbę lekarzy posiadających prawo wykonywania zawodu przypadających na 10 tys. mieszkańców pozycjonuje województwo śląskie z wynikiem 39,6 lekarza powyżej wyniku dla Polski (38,8 lekarza) osiągając przy tym 7. wynik wśród regionów w kraju. Pierwsze miejsce zajęło województwo mazowieckie osiągając wartość 49,9 lekarza.

---

³² Ewaluacja sposobu, w jaki wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach VII osi priorytetowej Regionalny Rynek Pracy, EVALU, 2020 r., str. 158-159

³³ Ewaluacja sposobu, w jaki wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach osi priorytetowej VII Regionalny rynek pracy, EVALU 2020, s. 159.

³⁴ Ewaluacja sposobu, w jaki wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach VIII osi priorytetowej Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy, EVALU, 2021 r., s. 134-135.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

Województwo śląskie na tle regionów lepiej prezentuje się pod względem dostępności pielęgniarek, z wynikiem 85,3 pielęgniarki osiągając 3. pozycję w kraju po województwach świętokrzyskim i podkarpackim i znacząco przekraczając wynik dla całego kraju, który wyniósł 76,9 pielęgniarki.

Porównanie województwa śląskiego z wynikami notowanymi w Unii Europejskiej wykazuje braki w dostępie do kadry medycznej.

Bezspornym jest fakt, o czym świadczy również powyższa statystyka, że **w regionie, jaki i w całej Polsce występuje deficyt personelu medycznego**, zwłaszcza lekarzy i pielęgniarek, a **biorąc pod uwagę wzrost potrzeb zdrowotnych związanych z wyzwaniami demograficznymi, wzrost zachorowań na choroby cywilizacyjne, problemy systemu kształcenia oraz emigrację personelu medycznego deficyt ten stale się pogłębia.**

Zapewnienie właściwej liczby odpowiednio wykwalifikowanej i rozmieszczonej kadry jest jednym z najbardziej istotnych wyzwań, jakie stoją przed całym regionem. Niezbędne są kompleksowe działania obejmujące m.in. obszary szkolnictwa wyższego oraz organizacji i finansowania usług zdrowotnych, co umożliwiłoby zapewnienie prawidłowego funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej.

Kolejnym czynnikiem, mającym wpływ **na konieczność koncentracji wsparcia w zakresie usług zdrowotnych jest zła jakość powietrza w miastach województwa śląskiego**, co potwierdza również raport Światowej Organizacji Zdrowia z 2018 roku. Zgodnie z ww. raportem aż 36 z 50 najbardziej zanieczyszczonych miast w Europie leży w Polsce, a spośród nich, aż 13 znajduje się w obrębie województwa śląskiego.

Wskazać także należy, że w układzie powiatów, charakteryzujących się wysokim zróżnicowaniem przestrzennym, **największe zagrożenia zdrowotne występują w dużych, silnie uprzemysłowionych i zanieczyszczonych miastach. Oparcie gospodarki o technologie wysokoenergetyczne i zasobochłonne powoduje wzrost negatywnego wpływu sektora na zdrowie mieszkańców województwa oraz obniżenie jego konkurencyjności.**

Edukacja (CP4)

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze edukacji identyfikuje się:

- **wyrównywanie dysproporcji terytorialnych w dostępie do edukacji przedszkolnej i podnoszenie jej jakości w celu ograniczenia występowania nierówności społecznych i ryzyka wykluczenia społecznego,**
- **wspieranie rozwoju kształcenia podstawowego i ogólnego, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, uczniów szczególnie uzdolnionych oraz wyzwań związanych z zieloną i cyfrową transformacją,**
- **zwiększenie efektywności procesu kształcenia i szkolenia zawodowego do zmieniających się potrzeb rynku pracy oraz transformacji gospodarczej, w tym**

poprzez kształcenie prowadzone we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w szczególności z przedsiębiorcami,

- **zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie.**

Wobec wyzwań zielonej i cyfrowej transformacji, zmian cywilizacyjnych i postępu technologicznego wysoka jakość edukacji na wszystkich poziomach jest kluczowa dla budowania konkurencyjności regionu.

Pomimo, iż w latach 2009-2019 województwo zajmowało 2. miejsce w kraju w zakresie upowszechnienia edukacji przedszkolnej, a w latach 2014-2018 o 4 p.p. wzrósł odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną, w ujęciu terytorialnym nadal istnieją deficyty i nierówny dostęp do przedszkoli, w szczególności pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi regionu. O ile w roku 2019 wychowaniem przedszkolnym objętych było 96,5% dzieci w wieku 4-6 lat z terenów miejskich i 91% dzieci z obszarów wiejskich, o tyle w przedziale wiekowym 3-5 lat dysproporcja wynosiła odpowiednio 92,1% oraz 84,4% . W kontekście zachodzących zmian społeczno-gospodarczych **coraz większym wyzwaniem jest jednak zapewnienie wysokiej jakości zajęć dodatkowych, specjalistycznych, wyrównujących szanse edukacyjne dzieci, rozwijających kompetencje kluczowe i cyfrowe oraz towarzyszące temu podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej, zwłaszcza do pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych.** Wysokie zapotrzebowanie na wzmocnienie oferty i jakości zajęć³⁵ wyznacza główny kierunek interwencji w obszarze edukacji przedszkolnej na kolejne lata.

W przeprowadzonej w 2017 r. reformie szkolnictwa duży nacisk położono na kształtowanie kompetencji cyfrowych uczniów, wprowadzono naukę programowania już od edukacji wczesnoszkolnej, co jednocześnie stanowi wyzwanie dla kadry, nie zawsze posiadającej odpowiednie umiejętności i kompetencje w tym zakresie. Nadal liczna grupa nauczycieli deklaruje potrzebę doskonalenia kompetencji cyfrowych, niemniej coraz częściej potrzeby dotyczą również umiejętności z zakresu stosowania efektywnych dla uczniów metod aktywizujących proces nauczania. W 2019r. liczba uczniów szkół podstawowych w województwie wyniosła 344 231 (11,2 % uczniów w skali kraju). **Korzystanie z zajęć dodatkowych w r. 2019 (w tym wyrównawczych i specjalistycznych) w głównej mierze dotyczyła miast regionu, co jest trendem odwrotnym aniżeli w kraju, gdzie z zajęć dodatkowych w większym stopniu korzystały dzieci zamieszkujące obszary wiejskie.** Podobna tendencja na przestrzeni lat 2018-2021 utrzymuje się dla wyników z egzaminu ósmoklasisty, wyniki gorsze od średniej wojewódzkiej osiągają głównie uczniowie miast regionu, w szczególności miast na prawach powiatu³⁶, co jest związane ze specyfiką regionu, w tym wysokim stopniem urbanizacji. Szkoły w większości są słabo przygotowane w aspekcie organizacyjnym, kadrowym i materialnym do efektywnej pracy z tymi uczniami, co w sytuacji wzrostu liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami oraz wdrażaniem założeń dostępnej szkoły

35 Ewaluacja dotycząca sposobu, w jaki wsparcie w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach Osi Priorytetowych XI Wzmocnienie potencjału edukacyjnego oraz XII Infrastruktura edukacyjna, (str. 52-53).

36 Na podstawie danych z lat 2019-2021 OKE Jaworzno. <https://oke.jaworzno.pl/www3/2020/03/19/wyniki-e8/>

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

staje się wyzwaniem. **Dodatkowo pandemia COVID-19 pogłębiła problemy w zakresie kondycji psychicznej uczniów ograniczając również możliwość korzystania z zajęć przez uczniów ze specjalnymi potrzebami, w tym dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, wymagających pomocy specjalistów oraz zwiększyła ogólnie potrzeby uczniów w zakresie opieki psychologicznej³⁷.**

Przyjęty w wyniku pandemii COVID-19 zdalny tryb nauczania w przypadku mniej zamożnych rodzin oraz obszarów ze słabszym dostępem do Internetu zwiększał ryzyko wykluczenia społecznego, opóźnień edukacyjnych i pogłębianie się wykluczenia cyfrowego. Do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zaliczyć także należy cudzoziemców, których liczba systematycznie wzrasta - z 1230 uczniów w 2017 r., do 2500 uczniów w 2019 r. (głównie narodowości ukraińskiej). Jest to wyzwanie dla całej społeczności szkolnej, przede wszystkim nauczycieli z uwagi na bariery tj.: językową, kulturową, różnice programowe, konieczność zapewnienia dodatkowych zajęć z j. polskiego, zajęć wyrównawczych z innych przedmiotów.

Wczesna diagnoza ucznia przy zapewnieniu odpowiednich narzędzi rozwoju stanowi podstawę do dalszego kształcenia kadr o wysokim potencjale, o kwalifikacjach odpowiadających potrzebom rynku pracy, świadomych, iż wyzwania nowoczesnej gospodarki wymagają podnoszenia i uzupełniania kwalifikacji w trakcie kariery zawodowej, stąd koniecznym jest wspieranie uczniów, którzy napotykają na bariery edukacyjne, w tym uczniów uzdolnionych. Dzięki prowadzonej promocji szkolnictwa zawodowego w oparciu o założenia Programu Rozwoju Szkolnictwa Zawodowego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 począwszy od roku 2018 wzrosła liczba szkół prowadzących kształcenie zawodowe. W roku 2019 nastąpił wzrost liczby uczniów kształcących się w szkołach branżowych i technikach po obserwowanym w latach 2014-2018 spadku (spadek o 5 800 osób)³⁸. **Udzielone dotychczas wsparcie w stosunkowo dobrym stopniu zaspokoilo diagnozowane potrzeby szkolnictwa zawodowego, niemniej dynamika zachodzących zmian gospodarczych, w tym proces transformacji gospodarczej regionu³⁹ powoduje, iż konieczne są działania w zakresie dostosowania kształcenia, w tym w zakresie przebranżowienia szkół kształcących w zawodach związanych z górnictwem i branżami powiązanimi⁴⁰. Deficyty i potrzeby w kształceniu zawodowym istnieją przede wszystkim w zakresie organizacji praktycznej nauki zawodu, także w zakresie infrastruktury szkolnictwa zawodowego m.in.: w zakresie dostosowania i doposażenia sal dydaktycznych, dostępności wysokiej jakości doradztwa zawodowego, podnoszenie kompetencji doradców zawodowych⁴¹ oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu.**

---

37 Raport Jak wspierać uczniów po roku epidemii? Wyzwania i rekomendacje dla wychowania, profilaktyki i zdrowia psychicznego. Raport oparty na wynikach badań, przeprowadzonych wśród uczniów, rodziców i nauczycieli w okresie 04.2020 – 01.2021 Warszawa, 28.02.2021
38 Ibidem, str. 23.

39 Zgodnie z Terytorialnym Planem Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030.

40 Sprawiedliwa transformacja Śląska. Wyzwania z perspektywy społecznej - analiza i rekomendacje, 2019.

41 Ewaluacja dotycząca sposobu (...), str. 52-53 oraz Diagnoza potrzeb i ocena potencjału szkół prowadzących kształcenie zawodowe w zakresie nauki programowania w województwie śląskim w kontekście projektowania wsparcia w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027

Obserwowany w latach 2018-2020 deficyt nauczycieli/instruktorów przedmiotów zawodowych oraz nauczycieli praktycznej nauki zawodu wymagać będzie również uzupełniania kwalifikacji, czy przekwalifikowania kadry oraz zwiększenia liczby kadry nauczycielskiej przygotowującej do pracy w zawodzie.

Ze Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego – „Śląskie 2030” wynika, iż w regionie występuje luka między ofertą edukacji zawodowej a potrzebami współczesnego rynku pracy. Mimo, że najwięcej ofert pracy w województwie kierowanych jest do absolwentów szkół zawodowych, najczęstszym powodem trudności ze znalezieniem pracowników wskazywanym przez pracodawców w województwie jest nadal brak wymaganych kwalifikacji lub doświadczenia. **Pomimo prowadzonych dotychczas działań w tym zakresie w niewystarczającym stopniu w stosunku do potrzeb gospodarki regionalnej rozwinęła się współpraca szkół z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z przedsiębiorstwami⁴², dlatego wsparcia wymaga jeszcze ściślejsze powiązanie nauczania, w tym przede wszystkim na poziomie zawodowym z potrzebami gospodarki regionu, zwiększenie współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym zwłaszcza przedsiębiorcami w procesie kształcenia w celu dopasowania zdobywanych umiejętności absolwentów do zapotrzebowania rynku. Współpraca ta jest szczególnie istotna w branżach rozwojowych, wynikających z regionalnych inteligentnych specjalizacji oraz takich, na które występuje zapotrzebowanie na rynku pracy⁴³. Jednocześnie z uwagi na utrzymujący się w województwie **deficyt zawodów takich jak lekarze, pielęgniarki⁴⁴, wsparcie w zakresie jakości kształcenia powinno uwzględniać także potrzeby w zakresie wzmocnienia jakości procesu kształcenia ogólnego, w tym szkół ogólnokształcących**, z których stosunkowo często wywodzą się przedstawiciele tych zawodów⁴⁵. Dotyczy to także modernizacji i doposażenia sal dydaktycznych do nauki kompetencji kluczowych (m.in.: przedmiotów ścisłych, przyrodniczych, nauki programowania⁴⁶), jak również wzmocnienie dostępności i jakości zajęć dodatkowych, w tym zdobywania dodatkowych umiejętności i kwalifikacji rynkowych przez uczniów, także liceów, przydatnych zarówno na dalszym etapie kształcenia jak i służących lepszej adaptacji na rynku pracy.**

Obszary kształcenia średniego (ogólnego, zawodowego) i kształcenia osób dorosłych są obszarami o dużej potrzebie i potencjale do zmiany z uwagi na zmieniający się rynek zatrudnienia oraz idącą za tym konieczność kształcenia odpowiadającego na aktualne zapotrzebowanie zielonej i cyfrowej gospodarki.

---

42 J.w., str. 48, 52

43 Mowa tu np. o Barometrze zawodów <https://barometrzwawodow.pl/>

44 Wg. Barometru zawodów w województwie śląskim dla lat 2017 - 2020.

45 Ewaluacja dotycząca sposobu, w jaki wsparcie w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach Osi Priorytetowych XI Wzmocnienie potencjału edukacyjnego oraz XII Infrastruktura edukacyjna, str. 156.

46 Patrz Raport: **Diagnoza potrzeb i ocena potencjału szkół prowadzących kształcenie zawodowe w zakresie nauki programowania w województwie śląskim w kontekście projektowania wsparcia w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 Raport końcowy, gdzie wskazano potrzeby szkół i uczniów oraz kadry dydaktycznej w zakresie nauki programowania . Zwłaszcza rekomendacje str. 96-102 oraz Ewaluacja dotycząca sposobu, w jaki wsparcie w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach Osi Priorytetowych XI Wzmocnienie potencjału edukacyjnego oraz XII Infrastruktura edukacyjna str. 23,32,39,52,56,156.**

Z danych Eurostat⁴⁷ wynika że, uczestnictwo dorosłych Polaków w kształceniu od lat utrzymuje się na niemal dwukrotnie niższym poziomie niż średnia dla krajów UE28 (w 2019 roku wyniosła 10,8 %). Na przestrzeni ostatnich lat można zaobserwować nieznaczne fluktuacje dla omawianego wskaźnika w Polsce, podczas gdy jego średnia wartość dla UE28 powoli, ale systematycznie rośnie. W 2019 roku odsetek dorosłych Polaków w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu wyniósł 4,8 % (zanotowano spadek w stosunku do 2018 roku, kiedy było to 5,7 %). Sytuacja w regionie jest zbieżna z tendencją krajową. Spośród osób dorosłych kształcących się w regionie, w kształceniu formalnym udział wzięło 11,3 % osób (11,3% w kraju), w kształceniu pozaformalnym 22,4% osób (21,4% w kraju), w kształceniu nieformalnym 27,4 % osób (31,4% w kraju). Osoby nieuczestniczące w żadnej formie kształcenia, stanowiły 57,4% z liczby ogółem (54,1% w kraju). Jak wynika z badania/statystyk - najbardziej popularną formą edukacji osób dorosłych na terenie wszystkich województw w kraju było kształcenie nieformalne (samokształcenie). Wg danych za rok 2020 35% badanych mieszkańców woj. śląskiego posiadało niskie umiejętności cyfrowe (6 pozycja w kraju)⁴⁸.

Województwo śląskie jest jednym z ważniejszych w kraju ośrodków naukowych i akademickich. Uczelnie stanowiące 8,5% wszystkich szkół wyższych w Polsce, kształciły w 2018 r. 9,5% studentów. Nadal jednak współczynnik osób studiujących względem liczby mieszkańców w wysokości 27,5% w roku 2019 był znacząco niższy od analogicznego wskaźnika dla kraju i stawiał województwo na 7 pozycji, m.in.: za województwami mazowieckim (38%), dolnośląskim (30,5%), małopolskim (29,7%). Liczba uczelni wyższych w województwie śląskim w stosunku do roku 2009 spadła o 33,3% (tj. ubyło 15 uczelni), było to m.in.: efektem zmniejszenia się liczby studentów i wynikało z niekorzystnych zmian demograficznych w tej grupie wiekowej. Analizując zmiany w liczbie ludności w grupie wiekowej 20-24 lata (główna grupa studentów) w województwie śląskim w okresie 2009-2019, liczba osób w tej grupie spadła o 36,8%, natomiast w Polsce średnio o 31,4%. Ma to ogromny wpływ na zmianę jakościową w kształceniu wyższym i wzrost konkurencji między uczelniami w kontekście wymogu sprostania coraz wyższym wymaganiom stawianym przez studentów dokonujących wyboru kierunków, chcącym sprostać wymaganiom stawianym przez rynek pracy kreowany potrzebami nowoczesnej gospodarki, **dlatego istotne jest wykorzystywanie potencjału uczelni i instytutów badawczych, bowiem współpraca z nimi ma istotny wpływ na podejmowanie decyzji uczniów o kontynuacji kształcenia na śląskich uczelniach, ale też pozwala na wykorzystanie wiedzy i doświadczenia kadry naukowej w procesie nauczania - zwłaszcza w obszarach rozwojowych regionu (PRT, RIS).** Stawia to w tym obszarze wyzwania przed śląskimi uczelniami wyższymi, dla których identyfikuje się dużą różnorodność kierunków kształcenia i specjalizacji, ale także niedoinwestowanie infrastruktury dydaktycznej, co obniża atrakcyjność warunków nauki, istotnie ograniczając rozwój uczelni, ograniczając tym samym potencjał rozwojowy i konkurencyjność regionu.

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/education-and-training/data/main-tables>

⁴⁸ RAPORT MONITORINGOWY za rok 2020, Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego WSL 2020+, str. 53.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

Wsparcie infrastrukturalne szkolnictwa wyższego połączone z wykorzystaniem potencjału kadry akademickiej w procesie kształcenia, jest konieczne z punktu widzenia budowania przewagi konkurencyjnej regionu w tym odwrócenia negatywnego trendu malejącego wkładu regionu w krajowy PKB oraz sprostania wyzwaniom nowoczesnej gospodarki opartej o technologie cyfrowe i zieloną transformację.

Włączenie społeczne (CP4)

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze włączenia społecznego identyfikuje się:

- **aktywna integracja w celu wyrównania szans na aktywność społeczną i zatrudnienie osób narażonych na wykluczenie społeczne,**
- **wzmacnianie roli przedsiębiorstw społecznych jako potencjalnych pracodawców dla uczestników podmiotów reintegracyjnych i podmiotów świadczących usługi społeczne, w tym poprzez wzrost liczby i stabilności miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej,**
- **integracja zawodowo-społeczna obywateli państw trzecich, w tym migrantów,**
- **poprawa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych, świadczonych w sposób zdeinstytucjonalizowany,**
- **promowanie integracji i aktywizacji społeczności lokalnych.**

Województwo śląskie jako region o dużym potencjale ludnościowym dotyka wiele problemów demograficznych. Sytuacja demograficzna województwa śląskiego jest niekorzystna – region wyludnia się, szczególnie obszary miejskie, zjawisko starzenia się społeczeństwa, w tym podwójnego⁴⁹ nasila się w tempie jednym z najszybszych wśród regionów europejskich. Największy wpływ na tę sytuację ma ujemny przyrost naturalny i odpływ migracyjny ludności.

Problem ubóstwa i wykluczenia społecznego dotyczy określonych grup społecznych w szczególności osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, osób biernych zawodowo, w tym w następstwie czynników zdrowotnych, osób z problemami uzależnień, dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, osób starszych, osób ze społeczności marginalizowanych, osób bezdomnych i usamodzielnianych. Na poziomie regionu zjawisko to negatywnie oddziałuje na jakość kapitału ludzkiego, ogranicza aktywność, przedsiębiorczość i innowacyjność oraz podnosi koszty funkcjonowania państwa.

Wg badania BAEL na koniec 2019 r. w województwie śląskim odnotowano 281 tys. osób niepełnosprawnych, w tym 86 tys. (30,6%) o znacznym stopniu niepełnosprawności, 112 tys. (39,9%) o stopniu umiarkowanym i 83 tys. (29,5%) – o stopniu lekkim. Praca zawodowa zarówno na otwartym, jak i chronionym rynku pracy odgrywa szczególną rolę dla tych osób. Daje ona szansę na życiowe usamodzielnienie i zdobycie niezależności ekonomicznej.

---

⁴⁹ Zjawisko polegające na zwiększeniu się udziału % osób w wieku 80+ w grupie osób w wieku 65 lat i więcej.

Aktywność zawodowa osób z niepełnosprawnościami w województwie śląskim w 2018 r. wynosił 17,5% (kraj – 17,3%). Na koniec IV kwartału 2019 r. w województwie śląskim liczba pracujących osób niepełnosprawnych wynosiła 40 tys., co oznacza wzrost o 2 tys. więcej niż w 2009 roku. Jednocześnie, w latach 2009-2019 zwiększył się udział bezrobotnych osób niepełnosprawnych w ogólnej zbiorowości osób bezrobotnych z 6,2% do 8,1%. Jednocześnie warto zauważyć, że poziom aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych w większości państw Unii Europejskiej jest znacznie wyższy niż w Polsce – sięga średnio 48,7%⁵⁰. Osoby niesamodzielne wymagają szczególnego wsparcia ze strony systemu pomocy społecznej oraz służby zdrowia. Problemem tej grupy osób jest brak wsparcia systemowego, dostępu do powszechnych usług opiekuńczych/asystenckich oraz brak wsparcia dla opiekunów faktycznych.

Kolejną grupą w regionie wymagającą szczególnego wsparcia są osoby biernie zawodowo wymagające przede wszystkim aktywizacji społecznej. W 2019 r. liczba biernych zawodowo w regionie wyniosła 1,7 mln osób, co dawało drugi co do wielkości w kraju odsetek biernych zawodowo w ogóle ludności w wieku 15 lat i więcej (47,2%). Wystąpienie pandemii COVID-19 w 2020 roku dodatkowo wpłynęło na wzrost liczby biernych zawodowo, przy stosunkowo stabilnej liczbie osób bezrobotnych.

W województwie śląskim usługi aktywizacji dla osób oddalonych od rynku pracy z różnych przyczyn realizowane były w szczególności w jednostkach reintegracji społeczno-zawodowej. W 2019 roku funkcjonowały w regionie 152 takie jednostki: 28 Centrów Integracji Społecznej (CIS); 52 Kluby Integracji Społecznej (KIS); 14 Zakładów Aktywności Zawodowej (ZAZ); 58 Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ). W zajęciach organizowanych przez CIS uczestniczyło w ciągu roku 1637 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, z kolei w ramach KIS zajęcia rozpoczęło 2 165 osób. Osoby z niepełnosprawnościami korzystały z możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej oferowanej przez WTZ funkcjonujące w regionie oraz podejmowały zatrudnienie w ZAZ (623 osoby).

Podmioty działające w sektorze ekonomii społecznej odpowiadają na potrzebę zatrudniania osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji życiowej, w tym niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych, biernych zawodowo, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, ubogich pracujących, osób starszych, osób opuszczających młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, zakłady poprawcze czy schroniska dla nieletnich.

Rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie należy do zadań samorządu województwa i jest realizowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. W województwie śląskim funkcjonuje sieć Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, którą tworzą podmioty lub partnerstwa posiadające akredytację, świadczące komplementarnie pakiet usług wsparcia

---

⁵⁰ Raport z analizy aktualnego stanu rozwiązań z zakresu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, przeglądu dobrych praktyk, diagnozy potrzeb i barier oraz rekomendacje dla modelu wsparcia osób niepełnosprawnych w środowisku pracy, Warszawa, 2018

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

ekonomii społecznej, obejmujący m.in. usługi informacyjne w zakresie ekonomii społecznej, animowanie, inkubowanie oraz wspieranie tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych, szkolenia, doradztwo i usługi na rzecz podmiotów ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstw społecznych, a także wsparcie finansowe (dotacje, wsparcie pomostowe) na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. Kontynuacja tej działalności przyczyni się do dalszego rozwoju ekonomii społecznej w regionie, a tym samym pozwoli na dalsze tworzenie i rozwój miejsc pracy dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz niwelowaniem negatywnych zjawisk społecznych.

Od 2020 roku podmioty ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstwa społeczne znalazły się w szczególnie trudnej sytuacji w związku ze stanem pandemii COVID-19 której wystąpienie oznacza dla wielu podmiotów problemy z utrzymaniem płynności finansowej, wypłatą wynagrodzeń, świadczenia usług społecznych, aż po całkowite zaprzestanie działalności. Konieczne jest podjęcie działań w celu złagodzenia skutków tej kryzysowej sytuacji, w szczególności ograniczania spadku ilości miejsc pracy oferowanych przez te podmioty.

W celu mitygowania skutków depopulacji regionu należy podjąć działania mające na celu ułatwienia w podejmowaniu zatrudnienia pracowników z państw trzecich i migrantów, a także społeczności marginalizowanych, tak aby zapewnić kadry kluczowe dla rozwoju województwa i zabezpieczyć personel niezbędny do zapewnienia potrzeb społeczności lokalnych w zakresie usług społecznych i zdrowotnych, a także zawodowych i edukacyjnych.

W województwie śląskim liczba zezwoleń na pracę wydanych obywatelom państw trzecich wzrosła w latach 2015-2020 z 2003 do 34 469⁵¹. W województwie śląskim 80% obcokrajowców to obywatele Ukrainy⁵². W kolejnych latach przewiduje się wzrost zatrudnienia pracowników-obywateli państw trzecich, w tym migrantów, co związane jest ze zmniejszającą się liczbą ludności oraz brakiem chęci podejmowania przez Polaków prostych i mało płatnych stanowisk pracy, zatem niezbędne staje się podejmowanie działań zarówno na rzecz ułatwień w podejmowaniu pracy zarobkowej, jak i integracji społecznej tych osób oraz ich rodzin z mieszkańcami regionu⁵³. Bariery w zatrudnianiu cudzoziemców stanowią koszty związane z zatrudnianiem, nadmiar obowiązków biurokratycznych, rodzaj wizy oraz zezwolenia na pobyt i pracę, które posiada cudzoziemiec oraz brak znajomości języka polskiego potrzebna jest nauka języka polskiego, ale także wsparcie dzieci cudzoziemców, rozszerzenie pomocy społecznej, wsparcie procesu integracji studentów zagranicznych, popularyzacja informacji o regionie, rynku pracy, służbie zdrowia czy ofercie edukacyjnej i kulturalnej, przeciwdziałanie nadużyciom ze strony pracodawcom oraz włączenie imigrantów w życie kulturalne i społeczne regionu. Większość cudzoziemców pracuje w szarej strefie⁵⁴.

---

⁵¹ Na podstawie danych MRPiT dotyczących zezwoleń na pracę cudzoziemców, Zezwolenia na pracę cudzoziemców w Polsce w 2020 r., Informacja sygnalna GUS, str.2

⁵² Na podstawie danych MRPiT dotyczących zezwoleń na pracę cudzoziemców, Zezwolenia na pracę cudzoziemców w Polsce w 2020 r., Informacja sygnalna GUS, str.3

⁵³ Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej cudzoziemców w województwie śląskim wraz z oceną możliwości wsparcia tej grupy w ramach RPO WSL na lata 2014-2020, Biostat, EuConsult 2017 r.

⁵⁴ Analiza sytuacji społeczno - ekonomicznej cudzoziemców w województwie śląskim wraz z oceną możliwości wsparcia tej grupy w ramach RPO WSL na lata 2014- 2020., Biostat, EuConsult, 2017

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

W zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych, doświadczających kryzysów psychicznych, dzieci i młodzieży doświadczających braku opieki ze strony dorosłych członków rodziny, niesamodzielnych z racji podeszłego wieku i różnych innych okoliczności życiowych w dalszym ciągu problemem na poziomie kraju i regionu jest zapewnienie możliwości pozostania w miejscu zamieszkania, aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, podejmowania różnych ról społecznych, pozostawania w bezpośrednich relacjach z osobami bliskimi i bycia aktywnymi obywatelami w swoich społecznościach lokalnych. Niezbędna jest zatem kontynuacja działań na rzecz deinstytucjonalizacji rozumianej jako rozwój usług społecznych i zdrowotnych w społecznościach lokalnych.

Dodatkowo, wskazuje się konieczność budowania systemu wsparcia opieki zastępczej, wsparcia adopcyjnego i post adopcyjnego oraz dla rodzin mających trudności z pełnieniem funkcji opiekuńczych i edukacyjnych, podejmowania działań na rzecz ograniczania zróżnicowania pod względem zagrożenia ubóstwem między subregionami oraz obszarami miejskimi i wiejskimi. Wyzwaniem stanowią wyniki w obszarze zdrowia poniżej średniej UE, średnie trwanie życia o trzy lata krótsze niż średnio w UE, słabo rozwinięta opieka długoterminowa nad osobami starszymi, osobami z niepełnosprawnościami i osobami cierpiącymi na choroby przewlekłe. Powyższe potrzeby inwestycyjne określono jako wysoce priorytetowe, umożliwiające zmniejszenie niedoborów pracowników na rynku pracy. Konieczna jest również dalsza poprawa promocji zdrowia, zapobieganie chorobom i środki diagnostyczne, które stanowią wyzwanie i wymagają inwestycji.

Wystąpienie pandemii COVID-19 dodatkowo obciążało system usług społecznych i zdrowotnych oraz znacznie obniżyło dostępność kadr systemu w niespotykanej skali, jak również zauważalnie dotknęło sposób realizacji tych usług, a pełne spektrum skutków wystąpienia koronawirusa nie jest jeszcze znane.

Warunkiem koniecznym prowadzenia działań na rzecz włączenia osób, rodzin i grup dotkniętych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym jest zapewnienie właściwej sieci instytucjonalnej pomocy społecznej umożliwiającej utrzymanie lub przywracanie niezależności i samodzielności. Pandemia COVID-19 szczególnie pokazała, jak bardzo potrzebna jest deinstytucjonalizacja w kierunku małych, opartych o społeczności lokalne placówek i usług świadczonych w środowisku.

Bezdomność jest jednym z najpoważniejszych zagrożeń socjalnych w życiu człowieka, które naruszają podstawy jego bytu. Wg ogólnopolskiego badania z lutego 2019 r. liczba osób bezdomnych w regionie wyniosła 4 255, co daje drugą wartość w kraju. Negatywnymi zjawiskami są również występowanie obszarów o szczególnej koncentracji osób bezdomnych (podregion gliwicki) oraz występowanie zjawiska bezdomności dzieci.

Dla wzmocnienia integracji społecznej na poziomie lokalnym konieczne jest podejmowanie działań na rzecz wzmocnienia potencjału organizacji pozarządowych, grup nieformalnych,

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

które realizują inicjatywy lokalne na rzecz tych społeczności, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb w zakresie usług społecznych, usług zdrowotnych.

Ochrona zdrowia (CP4)

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze ochrony zdrowia identyfikuje się:

- **dostosowanie usług zdrowotnych do struktury mieszkańców województwa, w tym w zakresie potrzeb osób najstarszych i niesamodzielnych, jak również matek i dzieci,**
- **niewystarczająca dostępność do usług zdrowotnych, w tym do nowoczesnych form usług z zakresu telemedycyny, teleopieki oraz e – zdrowia,**
- **wzmocnienie roli POZ/AOS w dostarczaniu usług zdrowotnych oraz poprawa efektywności i koordynacja opieki zdrowotnej,**
- **deinstytucjonalizacja opieki zdrowotnej, w szczególności dla osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi.**

Przeciwdziałanie zagrożeniom generowanym przez choroby cywilizacyjne i epidemie oraz deficytom w dostępności do usług zdrowotnych, zmiany demograficzne takie jak starzejące się społeczeństwo, zmiany w proporcjach pomiędzy populacją osób pracujących i niepracujących, zbyt mały przyrost naturalny, aby zapewnić zastępowalność pokoleń oraz prognozy epidemiologiczne – wzrost kosztów leczenia chorób cywilizacyjnych, a w szczególności tych o charakterze przewlekłym, charakterystycznych dla starzejącej się populacji – to główne wyzwania w obszarze ochrony zdrowia w województwie śląskim.

W dyskusji nad najważniejszymi determinantami aktywności zawodowej oraz wyrównywaniem szans w dostępie do poszczególnych usług publicznych i przeciwdziałaniem ubóstwu problematyka zdrowia zajmuje szczególne miejsce. Choroba i niepełnosprawność jest w województwie czwartą w kolejności przyczyną pozostawania biernym zawodowo (po emeryturach, nauce i uzupełnianiu kwalifikacji oraz obowiązkach rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu). Na koniec IV kwartału 2020 r. z tego właśnie powodu pozostawało ok. 9,5 % wszystkich biernych zawodowo w wieku produkcyjnym⁵⁵. Zgodnie z danymi publikowanymi przez Centralny Rejestr Chorób Zawodowych, w roku 2018 w kraju na choroby wywołane czynnikami szkodliwymi występującymi w środowisku pracy lub związanymi ze sposobem jej wykonywania, chorowały 2 022 osoby. **Współczynnik zachorowań na 100 tys. pracujących wyniósł 12,9. Wśród województw uzyskujących najwyższe wyniki we wskazanym powyżej zakresie śląskie uplasowało się na pierwszym miejscu (391 przypadków).**

W województwie śląskim w 2018 r. zmarło 52 159 osób (co stanowiło 12,6% wszystkich zgonów w Polsce i jest to drugi wynik wśród polskich regionów). Struktura zgonów wg

---

⁵⁵Aktywność ekonomiczna ludności Polski – IV kwartał 2020 r.; GUS

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

przyczyn w województwie śląskim jest podobna do tej, która charakteryzuje Polskę. W regionie najczęstszymi przyczynami śmierci są choroby układu krążenia (42,8% zgonów) oraz nowotwory (27,5% zgonów).

W województwie obserwuje się rosnącą dynamikę rozwoju chorób cywilizacyjnych, w szczególności cukrzycy oraz chorób onkologicznych przy jednoczesnym coraz częstszym występowaniu następstw chorób związanych z wiekiem. Analizując grupy schorzeń, na które najczęściej chorowali mieszkańcy regionu, oprócz wcześniej wskazanych należy zaliczyć także m.in.: zaburzenia psychiczne, choroby układu pokarmowego, choroby układu oddechowego, choroby układu krążenia, choroby układu kostno – mięśniowego, choroby układu nerwowego, w tym choroby wieku podeszłego, choroby krwi i układu odpornościowego, choroby nerek i dróg moczowych, choroby wątroby, dróg żółciowych i trzustki, ciąża, poród i opieka nad noworodkiem, choroby zakaźne⁵⁶.

W 2019 roku w regionie, z powodu cukrzycy pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej przebywało 142 708 osób w wieku 19 lat i więcej. Najczęściej chorowały osoby starsze tj. 65 lat i więcej (72 710 osób) oraz w wieku 55-64 (41 888). Należy jednak mieć na uwadze, że cukrzyca jest diagnozowana coraz częściej również u dzieci i młodzieży.

W roku 2017 w całej Polsce na nowotwory złośliwe chorowało 164 875 osób, z czego 12,13% stanowili mieszkańcy województwa śląskiego. Wśród mieszkańców regionu ze zdiagnozowaną chorobą nowotworową dominowały osoby starsze. Ponad 90,18% przypadków to osoby po 50 r.ż.

W jednostkach psychiatrycznej opieki ambulatoryjnej w województwie śląskim w 2019 r. leczonych było 194 161 pacjentów, z czego 37 808 leczonych po raz pierwszy. Od 2010 r. utrzymuje się tendencja wzrostowa liczby osób podejmujących leczenie. Analiza liczby osób leczonych z podziałem na kategorie wiekowe wykazała, że najczęściej pacjentami były osoby z przedziału 30-64 lata (61,1%). Należy zwrócić uwagę, że 8,8% leczonych to dzieci i młodzież.

Wśród dorosłych mieszkańców województwa śląskiego, w 2019 r. pod opieką lekarza POZ, u których stwierdzono choroby układu krążenia było 528 025 osób, co stanowiło 59,77% ogółu osób, u których stwierdzono jakiegokolwiek schorzenia. U pacjentów najczęściej występowała choroba nadciśnieniowa oraz niedokrwienność serca. Wśród dzieci i młodzieży najczęściej diagnozowano chorobę nadciśnieniową i wady rozwojowe układu krążenia.

Województwo śląskie charakteryzowało się również wysoką zapadalnością na choroby kręgosłupa. W przypadku chorób kręgosłupa, po przeliczeniu wskaźnika na 100 tys. mieszkańców, województwo śląskie osiągając wartość 1 713,0 uzyskało najwyższy wynik w kraju. Niepokojący jest również fakt, że województwo charakteryzowało się jednym z

---

⁵⁶ Regionalna Polityka Zdrowotna Województwa Śląskiego (w opracowaniu)

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

najwyższych udziałów zachorowań dzieci i młodzieży do lat 18 względem pozostałych regionów (13,20%).

Wśród mieszkańców województwa śląskiego najczęściej występującą grupą schorzeń oka był zez i niedowidzenie. Analizując wartość wskaźnika zapadalności rejestrowanej dla województwa śląskiego stwierdzono, że region plasuje się na pozycji lidera w przypadku zapadalności w liczbach bezwzględnych (83,8 tys.), natomiast w przypadku zapadalności w przeliczeniu na 100 tys. ludności na pozycji wicelidera (1 837,8). Ta grupa schorzeń najczęściej dotyczyła mieszkańców do 18 r.ż. (26,12%).

Niezbędne jest również uwzględnienie wpływu skutków zdrowotnych wywołanych przez pandemię COVID-19 na zdrowie mieszkańców regionu. Z uwagi na jej specyfikę niezbędne jest zintensyfikowanie działań mających na celu promowanie zdrowia, ograniczenie narażenia na czynniki ryzyka chorób cywilizacyjnych (m.in. otyłość).

Podsumowując, w regionie w dalszym ciągu obserwuje się problemy w dostępności do usług zdrowotnych, w szczególności w priorytetowych dla regionu dziedzinach medycyny lub dziedzinach wynikających z potrzeb epidemiologicznych.

Dostępność do ambulatoryjnej opieki zdrowotnej dla mieszkańców województwa śląskiego była na średnim poziomie w kraju. W 2019 roku 2 797 funkcjonujących przychodni w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, sytuowało region na drugim miejscu w kraju. Liczba przychodni w powiatach województwa śląskiego rozkłada się nierównomiernie w 2019 r. i waha się od 313 w Katowicach do 18 w Świętochłowicach. Wśród powiatów z najniższą liczbą przychodni (poniżej 40) znalazły się oprócz Świętochłowic jeszcze trzy miasta: Jaworzno (37), Piekary Śląskie (35) i Żory (37) oraz dwa powiaty ziemskie: bieruńsko-lędziński (29) i rybnicki (30). Najniższą dostępność na poziomie ok. 4 przychodni na 10 tys. mieszkańców uzyskały powiaty bielski, rybnicki, żywiecki oraz miasta Bytom, Jaworzno, Ruda Śląska i Świętochłowice. Z kolei najwyższe wyniki w tym względzie osiągnęły Katowice oraz Bielsko-Biała (10 przychodni na 10 tys. mieszkańców). **Dodatkowo stopień przystosowania jednostek świadczących ambulatoryjną opiekę zdrowotną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami jest niewystarczający. Spośród ponad 26 tys. jednostek (przychodni i praktyk lekarskich) 9,6% wykazywało brak jakichkolwiek udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami⁵⁷.**

W ramach podstawowej opieki zdrowotnej liczba udzielonych porad w 2019 r. sytuowała województwo śląskie na drugim miejscu (20,6 mln porad w POZ) zaraz za województwem mazowieckim. Rozkład liczby udzielonych porad w ramach POZ w powiatach jest nierównomierny. Najwięcej porad w 2019 r. udzielono w Katowicach (7,3% porad udzielonych w województwie śląskim). Większy niż czteroprocentowy udział w ogóle porad uzyskały jeszcze Częstochowa (4,7%), Sosnowiec (4,6%), powiat cieszyński (4,2%) oraz

---

⁵⁷ GUS, Zdrowie i ochrona w 2019 r.

Bielsko-Biała (4%), z kolei najniższe wielkości (poniżej 1,5% udziału w ogóle porad POZ w województwie) osiągnęły powiat bieruńsko-lędziński (1,4%), Świętochłowice (1,2%) oraz Żory (1,2%). Analiza dostępności do świadczeń wskazała, że na terenie wszystkich gmin funkcjonują poradnie POZ. W dwóch gminach Irządze i Ujsoły nie są zakontraktowane świadczenia pielęgniarki POZ, a w przypadku świadczeń położnej POZ w pięciu gminach, tj. Irządze, Jejkowice, Kornowac, Ślemień i Ujsoły⁵⁸.

W województwie śląskim udzielono w 2018 r. blisko 15,1 mln porad lekarskich w ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej⁵⁹, co stanowiło 13% wszystkich tego typu porad w Polsce. Porady lekarskie AOS stanowiły 42,3% porad lekarskich udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w województwie śląskim. Najczęściej udzielane porady lekarskie w ramach AOS stanowiły porady w zakresie chirurgii (19,3%), znaczące wielkości osiągały także porady ginekologiczno-położnicze (10,6%), okulistyczne (10,1%), neurologiczne (8,2%), kardiologiczne (6,4%), otolaryngologiczne (6,1%) i dermatologiczne (5,1%). W ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej udzielono także 4,2 mln porad stomatologicznych. Z kolei w jednostkach psychiatrycznej opieki ambulatoryjnej udzielono w 2018 r. blisko 1,1 mln porad, z czego 51,1% stanowiły porady lekarskie, 24,4% psychologiczne, a 24% to porady udzielane przez innego terapeutę.

Największa liczba poradni ogółem w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców występuje głównie w miastach na prawach powiatu: w Katowicach (15,3), Piekarach Śląskich (11,81), Tychach (11,52). Najmniejsza liczba poradni występuje w powiatach kłobuckim (2,84), rybnickim (3,51) oraz żywieckim (3,73)⁶⁰.

Konieczne jest zatem ukierunkowanie działań w POZ i AOS na zapewnienie istotnych cech opieki podstawowej tj. dostępności, ciągłości, kompleksowości i wszechstronności świadczeń, koordynacji, poprawy jakości oraz efektywności. Powinny przyczynić się także do bardziej równomiernego rozmieszczenia placówek opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej w regionie.

W lutym 2020 r. na leczenie w zakładzie opiekuńczo - leczniczym czekało ponad 1,4 tys. Pacjentów, a przeciętny czas oczekiwania wyniósł 239 dni. Na przyjęcie do zakładu pielęgnacyjno - opiekuńczego oczekiwało 668 pacjentów, co stanowi 24,9% wszystkich osób ujętych w kolejkach oczekujących na leczenie w Polsce. Na świadczenie realizowane w ramach pielęgniarskiej opieki długoterminowej domowej czekało 1514 osób, co stanowi 37,8% wszystkich oczekujących na to świadczenie w Polsce. Średni czas oczekiwania wyniósł 124,74 dni. W północnej części województwa aż 3 powiatach (częstochowski, kłobucki i lubliniecki) nie ma ani jednego ośrodka stacjonarnego. Pod względem liczby ośrodków opieki paliatywnej i hospicyjnej na 100 tys. Ludności województwo zajmuje 15. miejsce w kraju ze

58 Na podstawie map potrzeb zdrowotnych na lata 2022 – 2026.

59 Zasoby ochrony zdrowia w województwie śląskim w liczbach 2018, Śląski Urząd Wojewódzki Wydział Zdrowia 2019

60 Mapa potrzeb zdrowotnych na lata 2022-2026

wskaźnikiem 1,33 (wskaźnik dla Polski 1,73/100 tys. Ludności). W województwie funkcjonowało 20 ośrodków udzielających świadczeń paliatywnych w warunkach stacjonarnych (0,44 na 100 tys. ludności - 12. miejsce w kraju). W ramach umów z NFZ działały 53 hospicja domowe (1,17 na 100 tys. ludności - 14. miejsce w kraju). Nie wszystkie powiaty w regionie zostały zabezpieczone pod kątem dostępności do opieki domowej – brak świadczeń wystąpiło w powiecie rybnickim oraz w Jastrzębiu - Zdroju, Świętochłowicach i Siemianowicach Śląskich⁶¹.

Niezbędne jest zatem zapewnienie adekwatnego do występujących potrzeb dostępu do opieki długoterminowej, paliatywnej i hospicyjnej – stacjonarnej i domowej - poprzez zwiększenie liczby udzielanych świadczeń zdrowotnych oraz niwelowanie różnic w ich dostępie ze względu na dynamikę procesu starzenia się populacji w regionie.

Wyzwaniem dla dzisiejszego społeczeństwa staje się fakt zwiększenia dostępu do niektórych usług zdrowotnych. W tym kontekście konieczne jest podejmowanie działań na rzecz wsparcia infrastruktury placówek medycznych i opiekuńczych w zakresie dostosowania podmiotów leczniczych do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami oraz zwiększania podaży usług medycznych i opiekuńczych świadczonych zdalnie w formie usług e–medycyny. **Niezbędna jest zatem poprawa jakości i dostępności udzielanych świadczeń zdrowotnych poprzez rozwój i wdrażanie istniejących rozwiązań z zakresu e-zdrowia, cyfryzacji ochrony zdrowia oraz wzmocnienie infrastruktury informatycznej w placówkach medycznych w tym rozwój nowoczesnych kanałów informacyjnych dla pacjenta.**

Kultura i dziedzictwo kulturowe (CP4)

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze kultury i turystyki identyfikuje się:

- **ochrona i zapewnienie lepszego dostępu do zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego,**
- **zwiększenie efektywności oraz dostosowanie instytucji kultury do pełnienia zwiększonej roli w życiu społecznym i gospodarczym,**
- **wzmocnienie roli sektorów kultury i turystyki w budowie nowego wizerunku województwa śląskiego, jako regionu nowoczesnego i posiadającego duży potencjał rozwoju branż kreatywnych.**

Województwo śląskie jest regionem wielokulturowym o znaczących zasobach dziedzictwa kulturowego oraz bogatej i zróżnicowanej ofercie turystycznej.

W 2019 r. na listę zabytków nieruchomych w województwie śląskim wpisanych było 4 389 obiektów, co dawało regionowi 8. miejsce w kraju. Jeśli chodzi o liczbę centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic, województwo śląskie w 2019 r. plasuje się na drugim miejscu w kraju (373 placówki) za województwem małopolskim, a w przypadku

---

⁶¹ Mapa potrzeb zdrowotnych na lata 2022-2026

muzeów jest to 4 miejsce w kraju (74 muzea). Województwo śląskie jest organem założycielskim dla 19 instytucji kultury o znaczeniu regionalnym. Sektor kultury, choć względnie rozwinięty, boryka się ze znaczącym niedoinwestowaniem swojej działalności. Województwo śląskie w 2019 r. było jednym z trzech województw o najniższych wydatkach na kulturę na mieszkańca. Ponadto, w regionie zaobserwowano niższą niż średnio w kraju dynamikę wzrostu uczestnictwa w wystawach muzealnych oraz przedstawieniach i koncertach teatrów i instytucji muzycznych. Pandemia COVID-19 dodatkowo pogłębiła problem uczestnictwa w kulturze i uwypukliła niedostosowanie oferty do niestandardowych, zdalnych form jej udostępniania. Jednocześnie, rośnie rola sektora kultury i przemysłów kreatywnych w gospodarce regionu. Branże te stają się istotną alternatywą, częściowo zastępującą tradycyjne przemysły schyłkowe. Sektor kultury ma do odegrania także istotną rolę w transformacji regionu, zarówno w zachowaniu industrialnego dziedzictwa i tożsamości, jak również wspieraniu rozwoju postaw kreatywnych oraz innowacyjności mieszkańców, jako bazy rozwoju nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy.

Unikalne dziedzictwo przemysłowe regionu oraz bogate zasoby dziedzictwa naturalnego i krajobrazu stanowią o coraz większej atrakcyjności turystycznej województwa śląskiego. Prężnie rozwija się sektor turystyki biznesowej (branże MICE), industrialnej, zdrowotnej, a także turystyki aktywnej, czerpiący z bogatych zasobów m.in. Jury Krakowsko-Częstochowskiej, dorzecza Górnej Odry, czy Beskidów i okolic. Sektory te posiadają wysoki potencjał w zakresie generowania korzyści biznesowych i społecznych, w tym dla MŚP.

Województwo śląskie posiada znaczący, nadal niewykorzystany potencjał turystyczny. Wsparcie obiektów i szlaków turystycznych o największym, strategicznym znaczeniu dla rozwoju regionu może być narzędziem poprawiającym wizerunek województwa i jego turystyczną markę. Turystyka jest niewątpliwie jednym z czynników pobudzających rozwój regionalny i lokalny – napływ turystów powoduje napływ środków, co pozytywnie wpływa na sytuację gospodarczą⁶². Jednocześnie, rozwój turystyki oznacza tworzenie nowych miejsc pracy, co jest szczególnie istotne wobec wyzwania, jakim jest odchodzenie od zatrudnienia w górnictwie. Mimo znaczącego potencjału, aktywność turystów w regionie jest niższa niż przeciętna w kraju (turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności – wartość wskaźnika w 2020 r. wskazała, iż śląskie zajęło 11, pozycję w kraju)⁶³. Wsparcie obiektów i szlaków turystycznych o szczególnym znaczeniu dla regionu ma uzasadnienie zwłaszcza w kontekście strat, jakie poniosła branża turystyczna w czasie pandemii COVID-19. Pandemia i związane z nią ograniczenia w sposób znaczący wpłynęły na funkcjonowanie badanych podmiotów turystycznych w województwie. 95% respondentów odnotowało znaczne i bardzo znaczne

---

62 Derek M., Funkcja turystyczna jako czynnik rozwoju lokalnego w Polsce, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytet Warszawski, 2008, Str. 34.

63 BDL GUS

obniżenie swoich przychodów, 39% - zredukowało zatrudnienie, a 85% dokonało redukcji kosztów prowadzonej działalności⁶⁴.

Wsparcie w ramach CP4 jest komplementarne z interwencją w ramach programów krajowych Polityki Spójności 2021-2027 (m.in. FEnIKS, FERS, FERC), Krajowym Planem Odbudowy, programami w ramach Wspólnej Polityki Rolnej i Rybackiej oraz programów Interreg.

Rozwój terytorialny (CP 5)

Wśród kluczowych wyzwań w zakresie rozwoju terytorialnego identyfikuje się:

- **zmniejszenie dysproporcji rozwojowych poszczególnych części regionu,**
- **mitygacja polaryzacji rozwojowej między różnymi ośrodkami (miastami) województwa, w tym zjawiska peryferyzacji ekonomicznej i społecznej ośrodków industrialnych oraz miast średnich i małych,**
- **zwiększenie efektywności i efektu synergii działań w obszarach funkcjonalnych.**

Jednym z głównych wyzwań województwa śląskiego w ujęciu terytorialnym jest zmniejszenie dysproporcji rozwojowych poszczególnych jego części poprzez wzmocnienie powiązań i współpracy w obszarach funkcjonalnych. Województwo śląskie charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem rozwojowym, co potwierdza m.in. przedstawiony w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” syntetyczny Wskaźnik Rozwoju Terytorialnego, obejmujący sfery gospodarki, społeczeństwa, przestrzeni i relacji z otoczeniem tj. niemal wszystkie sfery polityki rozwojowej. Województwo posiada najwyższy w Polsce wskaźnik urbanizacji (76,6% ludności miejskiej) oraz gęstości zaludnienia (366 os/km²). W centralnej części regionu zlokalizowany jest pierwszy utworzony w Polsce związek metropolitalny z ok. 2,5 mln mieszkańców, a odpowiednio w północnej, zachodniej i południowej części regionu trzy aglomeracje miejskie o znaczeniu krajowym tj. Częstochowska, Rybnicka i Bielska. Występuje znaczna polaryzacja rozwoju gospodarczego między różnymi ośrodkami województwa, w tym zjawisko peryferyzacji ekonomicznej ośrodków industrialnych oraz miast średnich i małych. Śląskie miasta borykają się z nasilającym się wyludnianiem, w tym odpływem ludności na tereny wiejskie, zanieczyszczeniem powietrza, kongestią, czy degradacją przestrzeni. Jednocześnie, znaczna część obszaru województwa to tereny wiejskie (69,3% powierzchni regionu) o dużym zróżnicowaniu funkcji oraz borykające się m.in. z problemami przestrzennymi i społecznymi związanymi z degradacją przestrzeni, depopulacją, starzeniem się społeczeństwa, czy niedostatecznym dostępem do usług publicznych. Przy tym, zainteresowanie części mieszkańców wspólnotą lokalną jest ograniczone, a zaangażowanie w działalność społeczną jest niedostateczne (najniższa w kraju liczba organizacji pozarządowych tj. 28 na 10 tys. mieszkańców oraz niższa niż średnio w

---

⁶⁴ Wpływ pandemii COVID-19 na funkcjonowanie branży turystycznej w województwie śląskim. Badania pilotażowe Raport z badań AWF Katowice, Katowice 2020 r.

kraju frekwencja w wyborach). Zaobserwowano również rozpraszanie środków na wspieranie projektów nie tworzących zdecydowanych impulsów dla zmiany strategicznej oraz niewystarczającą liczbę dużych projektów, realizowanych przez współpracujące samorządy, co może zostać spotęgowane przez wyzwania finansowe samorządów wynikające ze skutków gospodarczych i społecznych pandemii COVID-19. Aby zapobiec dalszemu rozpraszaniu środków i niwelować ryzyko punktowych inwestycji nie dających efektu skali, a wzmacniać skoordynowane działania na rzecz zrównoważonego modelu rozwoju zaplanowano celowane działania dla ZIT jako animatorów i kreatorów zrównoważonego rozwoju subregionalnego. Wsparcie dla ZIT umożliwi promowanie modelu partnerskiej współpracy, wymiany doświadczeń i inicjowania zintegrowanych rozwiązań o wymiarze ponadlokalnym. Wsparcie powinno uwzględniać rozwój powiązań między silniejszymi miastami tj. ośrodkami wzrostu oraz ich otoczeniem funkcjonalnym, zwłaszcza obszarami wiejskimi i tracącymi funkcje społeczne i gospodarcze.

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze rewitalizacji identyfikuje się:

- **przyspieszenie dynamiki ponownego wykorzystania terenów zdegradowanych,**
- **przywrócenie funkcji społecznych i gospodarczych na tych obszarach oraz poprawa jakości życia mieszkańców.**

Kolejnym kluczowym wyzwaniem terytorialnym jest przyspieszenie dynamiki ponownego wykorzystania terenów zdegradowanych na obszarach miejskich i wiejskich wskazanych m.in. w programach rewitalizacji. Województwo śląskie, jako region przemysłowy charakteryzuje się dużym udziałem terenów poprzemysłowych w gruntach zabudowanych i zurbanizowanych ogółem (7,37%) oraz znaczącymi potrzebami rewitalizacji tkanki miejskiej i wiejskiej (obszary rewitalizacji stanowią 18% powierzchni regionu). Postępujące procesy transformacyjne odcisnęły piętno zwłaszcza na miastach silnie związanych z sektorami tradycyjnymi oraz doprowadziły do znacznej degradacji przestrzeni, w tym w centrach miast, a także depopulacji, wzrostu bezrobocia i wykluczenia społecznego, niejednokrotnie całych dzielnic związanych z daną kopalnią, czy fabryką. Z kolei miasta średnie i małe na obszarach mniej uprzemysłowionych stopniowo tracą swoją konkurencyjność na rzecz silniejszych ośrodków, borykając się z odpływem ludności, pogorszeniem oferty usług publicznych, a także zanieczyszczeniem powietrza i degradacją infrastruktury. Również na obszarach wiejskich, gdzie obecny był przemysł lub prowadzone wydobywanie, procesy transformacyjne doprowadziły do silnej degradacji środowiska naturalnego, z której skutkami mniejsze gminy, zwłaszcza wiejskie, niejednokrotnie same nie są w stanie sobie poradzić. Z kolei w gminach wiejskich na słabiej rozwiniętych gospodarczo terenach, w tym gorzej skomunikowanych, szczególnie dotkliwie postępują procesy związane z depopulacją, starzeniem się społeczeństwa i niewystarczającym dostępem do nowoczesnych dóbr i usług publicznych.

W odpowiedzi na wyzwania niezbędne jest wdrożenie kompleksowych działań rewitalizacyjnych ze szczególnym naciskiem na rozwiązania zrównoważone, niskoemisyjne

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

oraz cyfrowe, aby nadać nowy impuls rozwojowy obszarom zdegradowanym regionu i przywrócić je do obiegu społeczno-gospodarczego.

Wsparcie jest komplementarne z interwencją w ramach programów krajowych Polityki Spójności 2021-2027 (m.in. FEnIKS, FERS, FERC), w tym interwencją Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), Krajowym Planem Odbudowy, programami w ramach Wspólnej Polityki Rolnej i Rybackiej, programami Interreg oraz inicjatywami europejskimi na rzecz rozwoju obszarów miejskich tj. m.in. Agenda Miejska UE, URBACT, UIA, UDN.

Program odpowiada na wyzwania instytucjonalne i zarządcze w wymiarze terytorialnym zakładając wzmocnienie współpracy w obszarach funkcjonalnych subregionów w oparciu o zbudowany dotychczas cenny potencjał Związków ZIT/RIT, jak również poprawę jakości zarządzania i monitorowania polityki rozwojowej na szczeblu subregionalnym w województwie śląskim z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju.

Sprawiedliwa transformacja regionu (CP6)

Wśród kluczowych wyzwań w obszarze transformacji regionu identyfikuje się:

- **budowa pozycji wiodącego ośrodka w obszarze innowacyjnego i wysokotechnologicznego przemysłu,**
- **przekierowanie gospodarki podregionów górniczych na ścieżkę zielonego, inteligentnego i cyfrowego wzrostu,**
- **wzmocnienie potencjału lokalnej przedsiębiorczości i kreatywności na rzecz tworzenia alternatywnych miejsc pracy w podregionach górniczych,**
- **zdynamizowanie transformacji energetycznej OZE (prosumenckiej) w oparciu o potencjały, zasoby i inicjatywy podregionów górniczych,**
- **przywrócenie terenów poprzemysłowych (w szczególności pogórnicych) do obiegu gospodarczego, społecznego i środowiskowego w podregionach górniczych,**
- **rozwój i dostosowanie kształcenia w celu budowania przyszłości podregionów górniczych w odpowiedzi na wyzwania transformującej się gospodarki,**
- **utrzymanie aktywności zawodowej osób zatrudnionych w górnictwie i przedsiębiorstwach powiązanych z górnictwem w podregionach górniczych,**
- **poprawa jakości życia mieszkańców podregionów górniczych, w szczególności w zakresie usług społecznych,**
- **wzmocnienie potencjału społecznego i zarządczego dla przeprowadzenia sprawiedliwej transformacji w podregionach górniczych.**

Województwo śląskie jest największym pod względem zatrudnienia regionem górniczym Unii Europejskiej (ok. 76 tys. osób zatrudnionych), a węgiel kamienny wydobywany jest w 18 kopalniach, znajdujących się w 7 podregionach na poziomie NUTS 3: katowickim, bielskim, tyskim, rybnickim, gliwickim, bytomskim i sosnowieckim. Jednocześnie szacuje się, że w związku z transformacją sektora energetycznego w regionie i stopniowym zamykaniem

bloków węglowych do 2030 roku nastąpi spadek produkcji energii elektrycznej w jednostkach konwencjonalnych o blisko 80%. W najbliższych latach województwo śląskie zmagać się będzie z niespotykaną skalą skutków społecznych i gospodarczych związanych z zamykaniem kopalń, transformacją sektora energetycznego oraz tradycyjnego przemysłu, a także degradacją obszarów poprzemysłowych. Zmiany te odbywać się zatem będą równoległe na kilku poziomach jak np. poziomie gospodarczym, środowiskowym oraz społecznym. W warstwie gospodarczej wyzwaniem będzie tworzenie nowych łańcuchów wartości, które zastąpią dotychczasowe powiązania branży górniczej i okołogórniczej i przyczynią się do rozwoju gospodarki w nowych obszarach nie związanych z przemysłami tradycyjnymi. Proces transformacji wymagał będzie także utworzenia znacznej ilości nowych miejsc pracy, zmiany profilów kształcenia, konieczności przekwalifikowania tysięcy pracowników i wypełnienia luki kompetencyjnej, w tym zatrzymania odpływu najbardziej wykształconych i kreatywnych mieszkańców. Do tego wyzwania klimatyczne będą również generowały konieczność zmian w procesach technologicznych i energochłonnych. Odchodzenie od górnictwa to także zmiany w warstwie środowiskowej, z czym wiążą się potrzeby inwestycyjne zminimalizowania powstawania terenów poprzemysłowych, co dotyczy także terenów już istniejących, a co ma związek z trwającą i zakładaną likwidacją zakładów górniczych. Nie można także zapomnieć o staraniach w celu zapewnienia wysokiej jakości życia w regionach górniczych, co będzie wymagało nie tylko przeciwdziałania zapaści gospodarczej ale także zapewnienia atrakcyjnych miejsc pracy, radykalnej poprawy środowiska przy jednoczesnym zachowaniu dziedzictwa i tożsamości kulturowej obszarów dotkniętych transformacją.

Komplementarne wsparcie będzie udzielane ze środków programów krajowych (m.in. FE nIKS, FE RS, FE NG), Krajowego Planu Odbudowy, II i III filaru Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji, jak również z Funduszu Modernizacyjnego oraz programów Interreg. Dodatkowo obszar środowiska i klimatu wspierany będzie w ramach programu LIFE.

WYZWANIA ZIDENTYFIKOWANE W ZALECENIACH UE I STRATEGIACH KRAJOWYCH ORAZ REGIONALNYCH

Wyzwania zidentyfikowane w zaleceniach UE

Wyzwania dla Polski na perspektywę 2021-2027 zostały określone przez KE i przyjęte przez Radę UE w Zaleceniach z dnia 5 czerwca 2019 r. oraz Zaleceniach z dnia 20 maja 2020 r. Natomiast szczegółowe priorytety inwestycyjne w poszczególnych obszarach zostały zidentyfikowane w Załączniku D do Sprawozdania Krajowego z lutego 2019.

Wsparcie zaplanowane w ramach Funduszy Europejskich dla Śląskiego 2021-2027 odpowiada na wyzwania zawarte w ww. dokumentach.

W ramach CP1 wsparcie wpisuje się w wyzwania związane ze wspieraniem ryzykownych elementów inwestycji przedsiębiorstw w badania i rozwój, ułatwianiem wdrażania inicjatyw i projektów opartych o współpracę nauki i biznesu, budowaniem masy krytycznej badań

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

naukowych, rozwijaniem sieci kontaktów i współpracy w zakresie badań i rozwoju, modernizacją i przyspieszeniem administracji elektronicznej, w tym e-zdrowia, wspieraniem wdrażania technologii cyfrowych przez małe i średnie przedsiębiorstwa, wspieraniem działań zwiększających wydajność w celu lepszej integracji w globalnych łańcuchach wartości, ułatwieniem dostępu do zaawansowanych usług dla przedsiębiorstw oraz dalszemu stymulowaniu środowiska przedsiębiorczości, w tym rozwój klastrów przemysłowych, zacieśnieniu współpracy między małymi i średnimi przedsiębiorstwami a instytucjami badawczymi, a także trwałym zaangażowaniem małych i średnich przedsiębiorstw w rozwój obszarów inteligentnej specjalizacji.

W ramach CP2 wsparcie wpisuje się w wyzwania związane z transformacją sektora energii w kierunku niskoemisyjnym, w tym poprawy jakości powietrza. Głównymi kierunkami działań wskazanymi przez KE są: gruntowna termomodernizacja budynków, zastąpienie kotłów na paliwa kopalne instalacjami o niskim poziomie emisji, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii wraz z powiązaną infrastrukturą. W obszarze środowiska i klimatu Program uwzględni zalecenia KE, które określono w celu wspierania przystosowania się do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe. Kontynuowane będą także zarówno działania związane ze zrównoważoną gospodarką wodną, w szczególności poprzez dalszy rozwój systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracjach w celu realizacji strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego, a także inwestycje w efektywność wykorzystania wody. Wspierane będą również działania związane z przejściem na gospodarkę o obiegu zamkniętym, finansowaniem potrzeb inwestycyjnych w zakresie recyklingu odpadów komunalnych i efektywnym gospodarowaniem zasobami w małych i średnich przedsiębiorstwach oraz podnoszeniem świadomości obywateli oraz małych i średnich przedsiębiorstw w celu wywoływania zmiany ich zachowań. Interwencja będzie zgodna z wyzwaniami związanymi z promowaniem zintegrowanego, czystego i bezpiecznego transportu publicznego oraz aktywnymi formami mobilności, zgodnie z planami zrównoważonej mobilności miejskiej.

W ramach CP3 wsparcie wpisuje się w wyzwania związane z uzupełnieniem sieci TEN-T, poprawą standardów w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa, osiągnięciem zrównoważonej mobilności intermodalnej, obejmującej TEN-T oraz wsparcia przejścia od transportu drogowego do kolejowego i innych zrównoważonych form transportu, usunięcia różnic regionalnych w drogowej sieci TEN-T oraz dalszego ograniczenia wpływu transportu na środowisko i poprawy jego bezpieczeństwa.

W ramach CP4 wsparcie wpisuje się w wyzwania związane z podjęciem działań w celu zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy, w tym poprzez poprawę dostępu do opieki nad dziećmi i do opieki długoterminowej, oraz w celu likwidacji utrzymujących się przeszkód dla bardziej trwałych form zatrudnienia, a także podjęciem działań mających na celu łagodzenie wpływu kryzysu na zatrudnienie, zwłaszcza przez udoskonalanie elastycznych form organizacji pracy i pracy w zmniejszonym wymiarze czasu. Interwencja odpowiada także na wyzwania w zakresie rozwoju umiejętności, uczenia się dorosłych i zwiększania podaży pracy,

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

wysokiej jakości edukacji i rozwijania umiejętności odpowiadających potrzebom rynku pracy, zwłaszcza poprzez kształcenie dorosłych. W zakresie włączenia społecznego wsparcie powiązane jest z wyzwaniami dotyczącymi wspierania aktywnego włączenia oraz rozwiązania problemu deprawacji materialnej i wspierania integracji społeczno-gospodarczej cudzoziemców. W zakresie ochrony zdrowia Program odpowiada na wyzwania związane z promowaniem aktywnego i zdrowego starzenia się, poprawą równego i szybkiego dostępu do wysokiej jakości, zrównoważonych i przystępnych cenowo usług oraz poprawą dostępności, skuteczności i odporności systemu opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej.

W zakresie CP5 Program odpowiada na wyzwania związane z wspieraniem zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich i wiejskich oraz wzmocnieniem zdolności administracyjnych władz lokalnych.

W zakresie CP6 w Programie sformułowano działania będące kluczowymi odpowiedzią na wyzwania sformułowane w Sprawozdaniu krajowym – Polska 2020 (Bruksela, dnia 26.2.2020r. SWD(2020) 520 final). Szczególnie dla województwa śląskiego odejście od wydobycia węgla kamiennego wymagać będzie dodatkowych wysiłków na rzecz dywersyfikacji przedsiębiorstw, zmiany i podnoszenia kwalifikacji, przeciwdziałania wyludnianiu się terenów pogórnich oraz rewitalizacji. Aby sprostać wyzwaniom transformacji, w Programie określono priorytetowe potrzeby inwestycyjne w zakresie dywersyfikacji, modernizacji i zwiększenia konkurencyjności gospodarki województwa śląskiego.

Europejski Zielony Ład

W zakresie CP1 planowane są działania które będą wspierały badania naukowe i pobudzały wprowadzanie innowacji w regionie, w szczególności w obszarach Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji. Powyższe wsparcie pozwoli na wdrożenie nowych technologii w różnych sektorach gospodarki regionu.

W zakresie CP2 planowane są działania, które będą wspierały procesy przechodzenia na czystą, przystępną cenowo i bezpieczną energię, gospodarkę obiegu zamkniętego na rzecz oszczędzania zasobów, przejścia na zrównoważoną i inteligentną mobilność, ochronę i odbudowę ekosystemów i bioróżnorodności, a także transformację w kierunku osiągnięcia neutralności klimatycznej.

W zakresie CP3 wspierane będą rozwiązania systemowe i infrastrukturalne wspierające zmniejszenie zatorów komunikacyjnych i zanieczyszczenia środowiska.

W zakresie CP4 realizowane będą działania służące wsparciu pracowników w nabywaniu umiejętności, których potrzebują, by skutecznie przenosić się z sektorów upadających lub podlegających transformacji do sektorów rozwijających się w kierunku zielonej i cyfrowej gospodarki oraz by przystosować się do nowych procesów.

W ramach CP5 realizowane będą działania przyczyniające się do wzmocnienia i wykorzystywania istniejących endogenicznych potencjałów terytoriów, tak aby posiadane

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

zasoby wzmocniły lokalną gospodarkę w zakresie wzrostu produktywności, skutecznej transformacji społeczno-gospodarczej, z uwzględnieniem wymiaru środowiskowego oraz realizującej cele UE.

W zakresie CP6 planowane są działania które będą wspierały realizację celów klimatycznych na lata 2030 i 2050 oraz będą wspierały procesy przechodzenia na czystą, przystępną cenowo i bezpieczną energię. Planowane są również działania które będą wspierały sektor przemysłowy do wdrożenia GOZ jak również aktywizację kształcenia i szkolenia mieszkańców podregionów górniczych. Cały CP6 wspierać będzie sprawiedliwą transformację podregionów górniczych.

Europejski Filar Praw Socjalnych

Zmiana klimatu, wyzwania związane z ochroną środowiska, cyfryzacja, globalizacja i tendencje demograficzne szybko zmieniają codzienne życie mieszkańców regionu. Pandemia COVID-19 sprawiła, że rynki zostały narażone na dalsze drastyczne zmiany związane z miejscami pracy, edukacją, gospodarką, systemami opieki społecznej i zdrowotnej. 20 zasad wskazanych w dokumencie stanowi odpowiedź na potrzeby w zakresie zbioru przepisów socjalnych, które wyrażają zasady i prawa kluczowe dla sprawiedliwych i sprawnie funkcjonujących rynków pracy oraz systemów opieki społecznej w XXI wieku. Planowane interwencje w ramach programu są zgodne z zasadami i prawami wskazanymi w Europejskim Filarze Praw Socjalnych, w ramach trzech rozdziałów wg. kategorii: (I): równe szanse i dostęp do zatrudnienia; (II) uczciwe warunki pracy; (III) ochrona socjalna i integracja społeczna.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Wsparcie planowane w CP1 wpisuje się w cele szczegółowe wskazane w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (Cel szczegółowy I oraz Cel szczegółowy III).

Wsparcie planowane w CP2 wpisuje się w Cel Szczegółowy II i III Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Interwencja realizuje także cele związane z zapewnieniem powszechnego dostępu do energii pochodzącej z różnych źródeł oraz rozwojem potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców. Działania podejmowane w obszarze środowiska i klimatu realizują m.in. Cel szczegółowy II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie: zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów, Środowisko: Gospodarka odpadami: rozwijanie recyklingu odpadów, dążenie do maksymalizacji wykorzystywania odpadów jako surowców; Środowisko: Zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych i osiągnięcie wysokiej jakości wód oraz Środowisko: Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego.

Wsparcie planowane w CP3 wpisuje się w Cel Szczegółowy II i III Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Interwencja realizuje także cel związany z zwiększeniem dostępności transportowej oraz poprawą warunków świadczenia usług związanych z przewozem towarów i pasażerów.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

Wsparcie planowane w CP4 w zakresie rynku pracy wpisuje się w – w Cel szczegółowy II - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony; obszar: Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy oraz obszar: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe. Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania

Wsparcie planowane w CP4 w zakresie edukacji wpisuje się w Cel szczegółowy II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony; obszar: Spójność społeczna - Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.

Wsparcie planowane w CP4 w zakresie włączenia społecznego wpisuje się w Cel szczegółowy II - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony; obszar: Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy, obszar: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe. Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania.

Wsparcie planowane w CP4 w zakresie zdrowia wpisuje się w Cel szczegółowy II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony i w oba jego obszary. Zapisy spójne są także z trzecim celem szczegółowym SOR: Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu, a w szczególności wpisują się w obszary: Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem oraz E-państwo.

Wsparcie planowane w CP4 w obszarze kultury wpisuje się w Cel szczegółowy II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, w ramach obszaru: rozwój zrównoważony terytorialnie poprzez zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów.

Wsparcie w CP5 w zakresie zintegrowanego rozwoju wpisuje się w Cel szczegółowy II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, w ramach obszaru: rozwój zrównoważony terytorialnie poprzez (1) zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów oraz poprzez (3) podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Wsparcie w CP6 odpowiada na cele szczegółowe I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną w zakresie reindustrializacji, transformacji do gospodarki niskoemisyjnej, rozwoju „Przemysłu 4.0”, zwiększenia innowacyjności przedsiębiorstw, wsparcia przedsiębiorczości, internacjonalizacji przedsiębiorstw. Działania podejmowane w obszarze społeczeństwa odpowiadają na cel II – Rozwój społecznie

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

wrażliwy i terytorialnie zrównoważony w zakresie poprawy dostępności do usług publicznych, działań podejmowanych na rynku pracy w zakresie podwyższania atrakcyjności inwestycyjnej Śląska oraz promocji zmian strukturalnych, realizacji celów Programu dla Śląska oraz III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu w zakresie poprawy kompetencji pracowników jednostek samorządów terytorialnych.

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

Wsparcie planowane w CP1 wpisuje się w cele strategiczne Strategii Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” w szczególności Cel Strategiczny A Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej, w tym Cel operacyjny A.1 Konkurencyjna gospodarka, Cel operacyjny A.2. Innowacyjna gospodarka, A.3. Silna lokalna przedsiębiorczość. Cel strategiczny B: Województwo Śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca, w tym celu operacyjnego: B.1 Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych, Cel Strategiczny D: Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym, Cel operacyjny D.2. Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu, D.3. Nowoczesna administracja publiczna.

W ramach CP2 oraz CP3 program będzie wspierać osiągnięcie celów założonych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” - Cel strategiczny C. Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni, cele operacyjne: C.1. Wysoka jakość środowiska oraz cel operacyjny C.2. Efektywna infrastruktura oraz C.3. Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu.

W ramach CP4 program przyczyni się do osiągnięcia następujących celów strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”: A Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej, w tym Celu operacyjnego A.2. Innowacyjna gospodarka, A.3. Silna lokalna przedsiębiorczość. Celu strategicznego B: Województwo Śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca, w tym celu operacyjnego: B.1 Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych, B.2. Aktywny mieszkaniec, B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki. D: Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym, Celu operacyjnego D.1. Zrównoważony rozwój terytorialny, D.2. Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu, D.3. Nowoczesna administracja publiczna.

W zakresie CP5 oraz CP6 program realizuje Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Cel strategiczny B. Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca, B.2. Aktywny mieszkaniec, a także Cel strategiczny C. Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni, C.3. Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu oraz Cel strategiczny D. Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym, D.1. Zrównoważony rozwój terytorialny oraz D.3. Nowoczesna administracja publiczna.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

W ramach CP6 wsparcie wpisuje się w wyzwania związane z transformacją podregionów górniczych województwa śląskiego, odejściem od wydobywania węgla kamiennego, dywersyfikacją przedsiębiorstw, zmianą i podnoszeniem kwalifikacji, przeciwdziałaniem wyludnianiu się terenów pogórniczych oraz rewitalizacją.

Pozostałe dokumenty strategiczne

Krajowy Plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030

Zaplanowane działania w obszarze efektywności energetycznej, OZE i zrównoważonej mobilności są zgodnie z Krajowym Planem na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 w zakresie obniżenia emisyjności, efektywności energetycznej oraz wzrostu udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto. Interwencja w ramach infrastruktury transportowej będzie również przyczyniała się do realizacji Krajowego Planu na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 w wymiarze obniżenia emisyjności poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury transportowej odpowiadającym unijnym oraz krajowym standardom i wymogom środowiskowym.

Polityka Energetyczna Polski 2040

Wsparcie w obszarze efektywności energetycznej, OZE i zrównoważonej mobilności realizuje Politykę Energetyczną Polski 2040 w zakresie celu szczegółowego 6. Rozwój odnawialnych źródeł energii oraz 8. Poprawa efektywności energetycznej.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.

Wsparcie w obszarze transportu przyczyni się do realizacji głównego celu Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030

W obszarze środowiska i klimatu program jest zgodny z zapisami Unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030.

Polityka ekologiczna Państwa 2030

Program jest spójny z Polityką Ekologiczną Państwa 2030 w obszarze środowiska i klimatu.

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

W obszarze klimatu program jest zgodny ze Strategicznym planem adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030

W zakresie rynku pracy program jest spójny z celem szczegółowym 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych, 2: Poprawa zdrowia obywateli

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej, 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.

W zakresie edukacji program jest spójny z celem szczegółowym 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych.

W zakresie włączenia społecznego program jest spójny z celem szczegółowym 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej, 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy, 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

W zakresie zdrowia program jest spójny z celem szczegółowym 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej.

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego 2030

Wsparcie planowane w CP1, CP4 oraz w CP6 wpisuje się we wszystkie cele szczegółowe projektu Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego 2030.

Polityka gospodarki niskoemisyjnej dla Województwa Śląskiego, Regionalna polityka energetyczna do roku 2030

Planowane wsparcie w CP2 i CP6 wpisuje się w cel generalny: Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa śląskiego i zapewnienie efektywności energetycznej, przy ograniczeniu negatywnego wpływu działalności człowieka na jakość powietrza, w tym w szczególności ograniczenia niskiej emisji, cel operacyjny 1. Wysoki standard energetyczny zabudowy mieszkaniowej, gospodarczej i budynków użyteczności publicznej regionu, cel operacyjny 2. Bezpieczeństwo energetyczne województwa śląskiego i rozwój czystej energii, cel operacyjny 3. Ekologiczny system transportu zbiorowego i indywidualnego.

Strategia Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030.

W CP 2 obszarze ochrony przyrody i bioróżnorodności program jest zgodny celami strategicznymi Strategii Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030.

Regionalna Polityka Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Śląskiego do roku 2030

Wsparcie planowane w CP1 wpisuje się w cele operacyjne Regionalnej Polityki Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Śląskiego do roku 2030 (Cel operacyjny C1, Cel operacyjny C3 oraz Cel operacyjny C5).

Wsparcie planowane w CP4 wpisuje się w cele operacyjne Regionalnej Polityki Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Śląskiego do roku 2030 (Cel operacyjny C3 oraz Cel operacyjny C4).

Ponadto, w ramach CP4:

W zakresie rynku pracy program jest również zgodny z poniższymi dokumentami strategicznymi, tj.:

- Zalecenia Rady z dnia 30 października 2020 r. w sprawie pomostu do zatrudnienia – wzmocnienia Gwarancji dla młodzieży, zastępującego zalecenie Rady z dnia 22 kwietnia 2013 r. w sprawie ustanowienia Gwarancji dla młodzieży,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2016/589 z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie europejskiej sieci służb zatrudnienia (EURES), dostępu pracowników do usług w zakresie mobilności i dalszej integracji rynków pracy,
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- Zaktualizowany Plan Realizacji Gwarancji dla Młodzieży w Polsce (październik 2015r.),
- Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2021r.
- Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne dla systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 (dokument przyjęty przez Radę Ministrów 27 grudnia 2021 r.
- Regionalna Polityka Zdrowia Województwa Śląskiego 2030.

W zakresie edukacji program jest również zgodny z poniższymi dokumentami strategicznymi:

- Regionalną Polityką Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego (w opracowaniu),
- Zintegrowaną Strategią Umiejętności 2030. Polityka na rzecz rozwijania umiejętności zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie,
- Ramami kwalifikacji, ECTS i ECVET dla uczenia się przez całe życie (Ministerstwo Edukacji Narodowej 2019) - zestaw narzędzi polityki na rzecz uczenia się przez całe życie, dodatkowo uzupełniony przez instrumenty Unii Europejskiej takie jak:
  - walidacja efektów uczenia się uzyskanych poza systemem formalnym,
  - Europejski system akumulowania i przenoszenia osiągnięć w szkolnictwie zawodowym (ECVET),
  - Europejski system transferu i akumulacji osiągnięć w szkolnictwie wyższym (ECTS),
  - Europass: Curriculum Vitae, Paszport Językowy, Suplement do Dyplomu Potwierdzającego Kwalifikacje Zawodowe, Suplement do Dyplomu, Europass – Mobilność.

W zakresie włączenia społecznego program jest również zgodny z poniższymi dokumentami strategicznymi:

- Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030,
- Strategią rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021-2030, z perspektywą do 2035 r.”,
- Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku,

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

- Ekonomia Solidarności Społecznej Strategii Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”,
- Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego,
- Polityką społeczną wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność i Strategią na rzecz osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2030,
- Strategią Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030,
- Śląskim Programem Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2022,
- Regionalną Polityką Zdrowia Województwa Śląskiego 2030.

W zakresie zdrowia program jest również zgodny z poniższymi dokumentami strategicznymi:

- Regionalną Polityką Zdrowia Województwa Śląskiego 2030; cel główny: Wydłużenie i poprawa życia mieszkańców regionu,
- Śląskim Programem Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2022.

W zakresie kultury program jest również zgodny z poniższymi dokumentami strategicznymi:

- Strategią Rozwoju Kultury Województwa Śląskiego (w opracowaniu),
- Programem Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim 2020+,

W ramach CP5

program jest również zgodny z poniższymi dokumentami strategicznymi:

- Regionalną Polityką Miejską Województwa Śląskiego ,
- Regionalną Polityką Rewitalizacji Województwa Śląskiego (projekt),
- Strategią Rozwoju Kultury Województwa Śląskiego (w opracowaniu),
- Programem Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim 2020+,
- Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030.

WYZWANIA W ZAKRESIE ZDOLNOŚCI ADMINISTRACYJNYCH, ZARZĄDZANIA ORAZ UPROSZCZEŃ

Województwo posiada duże doświadczenie z wdrażania regionalnych środków UE w ramach perspektyw finansowych 2007-2013 oraz 2014-2020, w FE SL 2021-2027 kontynuowane będą działania ukierunkowane na utrzymanie i zwiększanie zdolności instytucji systemu wdrażania Programu oraz rozbudowywania potencjału zdolności administracyjnej w obszarach, w których planuje się zastosowanie uproszczeń, w tym w zakresie ich efektywnego poszerzania oraz w obszarach, w których następuje zmiana w stosunku do wcześniejszych perspektyw, a które będą stanowić wyzwanie dla kadr administracyjnych systemu wdrażania np. wdrażanie Programu przy uwzględnieniu warunkowości podstawowej w kierunku on-going, co wymagać będzie modyfikacji działań jednostki odpowiedzialnej za spełnienie warunku podstawowego, weryfikacji procedur implementacyjnych wraz z ich bieżącą aktualizacją zapewniających implementację warunku podstawowego w sposób ciągły. Wsparcie zatem będzie skoncentrowane na podnoszeniu

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

zdolności administracyjnych instytucji zaangażowanych we wdrażanie FE SL 2021-2027 m.in. poprzez zapewnienie finansowania wynagrodzeń, zapobieganie nadmiernej rotacji pracowników, ale także realizowanie innych działań wspierających, ukierunkowanych m.in. na podnoszenie kompetencji, przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu, poszerzaniu wiedzy i umiejętności personelu administracyjnego, w tym także w zakresie możliwości stosowania dalszych uproszczeń/usprawnień na etapie wdrażania programu.

Wykorzystanie kadr zaangażowanych we wdrażanie RPO WSL 2014-2020, w tym w zakresie utrzymanej struktury instytucjonalnej zapewni płynne przejście pomiędzy okresami programowania i sprawne zakończenie realizacji Programu i uruchomienie nowego Programu FE SL 2021-2027. Wsparcie w ramach Programu w powyższym zakresie będzie komplementarne w stosunku do działań zaplanowanych do realizacji w ramach horyzontalnego programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich.

Działania informacyjno-promocyjne będą prowadzone dwukierunkowo. Z jednej strony działania promocyjne o szerokim zasięgu kierowane będą do mieszkańców województwa śląskiego, będą kładły nacisk na zwiększenie widoczności Funduszy Europejskich oraz zwiększenie świadomości nt. celów rozwojowych UE oraz europejskich wartości. Z drugiej strony natomiast bardziej celowanymi działaniami informacyjno-edukacyjnymi zostaną objęci potencjalni beneficjenci, zwłaszcza nowe grupy potencjalnych beneficjentów oraz potencjalni beneficjenci nowych naborów, a także naborów nie cieszących się wystarczającym zainteresowaniem. Zostaną zorganizowane dla nich spotkania informacyjne dot. naborów oraz dodatkowo warsztaty dot. składania wniosku o dofinansowanie, a także przygotowane wszelkiego rodzaju instrukcje/ tutoriale ułatwiające aplikowanie. Beneficjentom zostanie zapewnione wsparcie opiekuna projektu oraz poprzez zorganizowanie merytorycznych szkoleń i warsztatów (w tym online) dot. realizacji projektu. Dodatkowo, planuje się wprowadzenie szeregu usprawnień, które obejmować będą m.in. dalsze upraszczanie języka przekazywanych komunikatów, profilowanie wsparcia informacyjnego na konkretnych grupach beneficjentów względem zakresu tematycznego dostępnego w FE SL 2021-2027 np. przedsiębiorców, NGO's czy ułatwienie współpracy z beneficjentami poprzez m.in. opracowanie wzoru fiszki promocyjnej.

Planuje się kontynuowanie, ale i poszerzanie dotychczas realizowanych działań ukierunkowanych na zwiększanie efektywności wdrażania Programu, które podobnie jak w perspektywie finansowej 2014-2020 będą koncentrowały się na wprowadzaniu uproszczeń w związanych m.in. z wyborem projektów, kontrolą, monitoringiem i sprawozdawczością oraz rozliczaniem projektów. W szerszym aniżeli dotychczas zakresie planowane jest zastosowanie uproszczonych metod rozliczania projektów, które w szczególności w małych projektach będzie skutkowało zmniejszeniem obciążeń administracyjnych i biurokratycznych zarówno po stronie beneficjenta, jak i instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu. W obszarach/projektach charakteryzujących się znaczną powtarzalnością uwarunkowań finansowych i gdzie zastosowanie uproszczeń nie naruszy przepisów np. w zakresie pomocy

publicznej, planowane jest także stosowanie uproszczonych metod rozliczania wydatków w szerokim zakresie. Takie podejście pozwoli na zmniejszanie obciążeń administracyjnych oraz zapewni większą elastyczność w wydatkowaniu środków. W konsekwencji większy nacisk położony będzie na efekty realizacji projektów, a nie na poprawność formalną zadań projektowych.

WNIOSKI Z DOTYCHCZASOWYCH DOŚWIADCZEŃ

CP1

W kończącej się perspektywie finansowej w województwie śląskim realizowano działanie mające na celu rozwój kluczowej infrastruktury badawczej, rezultatami tych projektów będzie infrastruktura badawcza udostępniana przedsiębiorstwom i umożliwiającą nawiązywanie współpracy pomiędzy sektorem naukowym a biznesem. Do udziału w konkursie dopuszczone zostały wyłącznie projekty znajdujące się w załączniku do Kontraktu Terytorialnego Województwa Śląskiego. Powyższa lista potencjalnych projektów powstała w wyniku negocjacji prowadzonych przez Samorząd ze stroną rządową i zawiera inwestycje kluczowe do rozwoju współpracy sektora nauki i biznesu. Taka sama procedura wstępnej weryfikacji projektów zostanie zastosowana także w nowej perspektywie.

Interwencja skierowana na rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej (B+R) oraz prowadzenie prac badawczych w przedsiębiorstwach, pomimo początkowych trudności okazała się sukcesem. Po rozszerzeniu listy Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji i wprowadzeniu możliwości realizacji wdrożeń w ramach jednego projektu w znaczny sposób zwiększyło zainteresowanie tym wsparciem. W nowej perspektywie planowane jest kontynuowanie projektów B+R wraz z wdrożeniami na dotychczasowych zasadach, w tym projekty partnerskie.

W ramach renowacji RPO WSL 2014-2020 w roku 2018 dodano do programu interwencje mającą na celu rozwój ekosystemu innowacji województwa śląskiego. W ramach ekosystemu innowacji wspierana jest działalność Sieci Regionalnych Obserwatoriów Specjalistycznych oraz rozwój centrów kreatywności i innowacyjności. Rezultatem działalności sieci obserwatoriów jest usprawnienie zarządzania rozwojem naukowo-technologicznym regionu natomiast stworzone centra kreatywności i innowacyjności stworzą w regionie sieć współpracy na rzecz rozwoju innowacyjnej i kreatywnej gospodarki. Zgodnie z założeniami prowadzenia procesu przedsiębiorczego odkrywania (PPO) w regionie prowadzono w latach 2013-2020 szereg prac i analiz danych mających na celu weryfikację przyjętych specjalizacji jak również poszukiwanie wyłaniających się nowych grup technologicznych. Pierwotnie opracowane specjalizacje regionalne, osadzone pośród innych grup technologicznych, opracowanych w ramach Programu Rozwoju Technologii, wynikały wprost z prowadzenia szerokiej dyskusji regionalnej, w tym w ramach rozbudowanego procesu foresightowego. Ze względu na stały proces prowadzenia badań, analiz i publikacji danych, system Sieci

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

Regionalnych Obserwatoriów Specjalistycznych jest unikatowy i nie ma odpowiedników w innych systemach w Polsce.

Doświadczenia poprzedniej perspektywy wskazują na bardzo duże zainteresowanie w aplikowaniu o środki na rozwój e-usług i szeroko pojętej cyfryzacji, co miało swój wymierny efekt w postaci ilości złożonych wniosków o dofinansowanie projektów. Przeniesienie usług publicznych na poziom cyfrowy, wirtualny – szczególnie w obliczu pandemii – okazało się elementem niezbędnym, warunkującym wysoką jakość życia i funkcjonowania obywateli.

W perspektywie finansowej 2014-2020 przeznaczono środki na wsparcie przygotowania terenów inwestycyjnych typu brownfield pod działalność gospodarczą. Wsparcie oferowane było dla samorządów, które następnie miały odsprzedać je MŚP. Uwzględniając dotychczasowe doświadczenia w nowej perspektywie finansowej oferowane będzie wsparcie bezpośrednio przedsiębiorcom.

W ramach programu regionalnego już od perspektywy 2007-2013 wspierane są innowacje w MŚP. W pierwszej perspektywie finansowanie otrzymywały innowacje już na poziomie firmy, co przełożyło się na spore zainteresowanie, ale już nie koniecznie na wzrost innowacyjności całej gospodarki regionu. W perspektywie 2014-2020 wsparcie ograniczone zostało do innowacji na poziomie regionu co ograniczyło liczbę składanych wniosków. W konsekwencji składane były wnioski podnoszące poziom innowacyjności całego regionu a nie tylko firmy ubiegającej się o wsparcie. W nowej perspektywie kontynuowane będzie tego typu wsparcie.

W kończącej się perspektywie finansowej zaprogramowano osobne wsparcie na inwestycje w technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK) w małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP), po pierwszych naborach podjęto jednak decyzję o udzielaniu wsparcia wyłącznie na innowacyjne inwestycje w tym zakresie. W nowym programie kontynuowane będzie tego typu podejście w związku z powyższym przyłączono wsparcie na TIK w MŚP do działania wspierającego innowacje w MŚP rozszerzając go dodatkowo o wsparcie na robotyzację/automatyzację procesów produkcji jako odpowiedź na wyzwanie depopulacji, w tym kurczenia zasobów ludzkich na rynku pracy.

W kończącej się perspektywie finansowej 2014-2020 zaprogramowano wsparcie dla MŚP w postaci Instrumentów Finansowych (IF), na tego typu wsparcie przeznaczono 91 mln euro. Na koniec 2021 roku prawie 82 % środków zostało zaangażowanych w ramach umów z odbiorcami ostatecznymi, co pozwoliło na udzielenie 925 pożyczek dla przedsiębiorstw z regionu. W nowej perspektywie planowana jest kontynuacja wsparcia dla MŚP z wykorzystaniem IF. W ramach renegotjacji RPO WSL 2014-2020 w roku 2018 dodano do programu interwencje mającą na celu rozwój internacjonalizacji przedsiębiorstw i promocję gospodarczą regionu. W ramach wsparcia bezpośrednio skierowanego do MŚP postanowiono skoncentrować się na rezultatach, rozumianych jako liczba podpisanych kontraktów handlowych. Firma wnioskująca o wsparcie na udział w targach zagranicznych musiała zadeklarować jaką ilość kontraktów zagranicznych przyniesie jej taki udział. Taki warunek sprawił, że do udziału w naborze wystartowały wyłącznie przedsiębiorstwa, które

poważnie myślą o wejściu na nowe rynki zagraniczne. Zastosowanie zbliżonego warunku planowane jest w następnej perspektywie. W kończącej perspektywie udzielono również wsparcia na działania przyczyniające się do promocji regionu wraz z udziałem MŚP w misjach gospodarczych oraz wsparciem dla MŚP planujących wejście na rynki zagraniczne.

Zgodnie z rekomendacjami z badania pt. „Ewaluacja dotycząca wsparcia sektora przedsiębiorstw w ramach RPO WSL 2014-2020”, w perspektywie finansowej 2021-2027 należy zapewnić m.in. w przypadku wsparcia w obszarze badawczo-rozwojowym pomocy na działania o charakterze wdrożeniowym, zapewnić instrumenty wsparcia działalności eksportowej przedsiębiorstw, zapewnić wsparcie inwestycyjne dla sektora turystyki. Natomiast zgodnie z analizą stopnia zaangażowania przedsiębiorstw w realizację projektów B+R, zamieszczoną w raporcie pt. „Ewaluacja bieżąca wdrażania działania 1.2 Badania, rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach w ramach RPO WSL na lata 2014-2020” wśród przedsiębiorstw z województwa śląskiego zaobserwowano „duży potencjał dla współpracy podmiotów, które będą łączyć wysiłki w obszarze B+R dla rozwoju projektów o charakterze interdyscyplinarnym” oraz wskazano, że „realizacja projektów w konsorcjum pozwala uzupełniać brakującą wiedzę i kompetencje oraz niedobory w zasobach infrastrukturalnych zwłaszcza małym przedsiębiorstwom, które nie zawsze są przygotowane do podejmowania ambitnych wyzwań o charakterze nie tyle ewolucyjnym, co dla nich rewolucyjnym.”

Zgodnie z wynikami badania ankietowego, przeprowadzonego na potrzeby opracowania Regionalnej Polityki Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Śląskiego do roku 2030 w opinii mieszkańców województwa należy skoncentrować się na zwiększeniu puli usług oferowanych przez urzędy, rozwojowi kompetencji cyfrowych, zwiększeniu dostępności danych i usług publicznych, likwidacji wykluczenia cyfrowego, zwiększaniu świadomości społeczeństwa o łatwym dostępie do informacji, dobrej i płynnej wymianie informacji, poprawieniu niezawodności działania systemów. Natomiast w opinii samorządów lokalnych, w ramach przeszłych działań należy skoncentrować się na standaryzacji usług, rozwojowi platformy zintegrowanych e-usług i aplikacji mobilnych, rozwojowi kompetencji cyfrowych, zwiększeniu dostępności danych publicznych i integracji danych.

CP2

Pomimo wielu dostępnych źródeł dofinansowania inwestycji związanych z ograniczaniem emisyjności budynków użyteczności publicznych i wielorodzinnych budynków mieszkalnych skala potrzeb w województwie śląskim jest tak wielka, że uzasadnione jest finansowanie tych działań ze środków FE SL 2021-2027⁶⁵. Faktyczna dostępność wsparcia na termomodernizację budynków mieszkalnych jest jednak bardzo ograniczona, w szczególności dla osób o niższych dochodach, co wynika przede wszystkim z konieczności wniesienia przekraczającego możliwości finansowe znacznej części mieszkańców wkładu własnego lub

---

⁶⁵ Wniosek ten potwierdzają także zapisy raportu ewaluacyjnego Ewaluacja dotycząca sposobu, w jaki wsparcie w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach Osi Priorytetowej IV Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna, Fundeko Korbel, Krok-Baściuk sp. j., str. 136-139.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

posiadania zdolności kredytowej. Istotną barierą w realizacji inwestycji jest wysoki poziom zadłużenia JST.

Zgodnie z badaniem ewaluacyjnym „Wsparcie działań dotyczących ochrony powietrza i ograniczania ubóstwa energetycznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego” ogromna skala potrzeb województwa śląskiego w zakresie wymiany starych indywidualnych źródeł ciepła na paliwa stałe, w tym wykonanie zapisów uchwały antysmogowej oraz brak wyraźnych efektów dotychczasowych działań w zakresie poprawy jakości powietrza, a także niewystarczająca (z powodu skali lub ograniczeń w faktycznym dostępie) oferta instrumentów wsparcia wymusza zapewnienie wsparcia dla działań służących ograniczeniu niskiej emisji w FE SL 2021-2027. Uchwała antysmogowa zakazuje użytkowania kotłów opalanych na paliwa stałe nie spełniających żadnych norm od 1 stycznia 2022 r. Takie kotły najczęściej są w użytkowaniu przez najmniej zamożne gospodarstwa domowe, dlatego tak ważne jest kompleksowe wsparcie na rzecz głębokiej modernizacji wraz z wymianą źródeł ciepła i zastosowaniem OZE.

Działania w zakresie głębokiej modernizacji energetycznej budynków oraz OZE cieszyły się w RPO WSL 2014-2020 bardzo dużym zainteresowaniem beneficjentów. Pomimo wielu różnych źródeł finansowania, złożone w naborach projekty wielokrotnie przekraczały dostępną alokację, co również świadczy o wciąż bardzo dużych potrzebach inwestycyjnych w tym zakresie.

Na rynku zaobserwować można stosunkowo niskie zainteresowanie pośredników finansowych obsługą instrumentu finansowego dotyczącego OZE. Nie zachęca długi okres finansowania, charakter inwestycji oraz częste zmiany ustawy o OZE, które dodatkowo powodują brak pewności co do kierunku rozwoju polityki oraz zmian legislacyjnych i zniechęcają do większych inwestycji w tym obszarze. Banki sieciowe nie są zainteresowane obsługą segmentu OZE. Brak im nie tylko doświadczenia i odpowiednich procedur do obsługi zróżnicowanych grup klientów, ale też konieczność indywidualnego podejścia do każdego projektu. Dlatego stworzenie możliwości wsparcia tego obszaru z FE SL 2021-2027 nabiera kluczowego znaczenia.

W obszarze środowiska i klimatu program uwzględnia wnioski z realizacji działań w okresie 2014-2020, w tym badań ewaluacyjnych (m.in. „Ewaluacja dotycząca sposobu, w jaki wsparcie w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach osi priorytetowej V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów”), w zakresie potrzeby realizacji działań w zakresie adaptacji do zmian klimatu, w tym w szczególności modernizacji i rozbudowy zrównoważonych systemów gospodarowania wodami opadowymi w miastach oraz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury w miastach, inwestycji w zakresie małej retencji, w tym retencji naturalnej oraz dalsze doposażenie służb ratowniczych. Zakłada także dalsze wsparcie dla rozbudowy sieci kanalizacyjnej oraz modernizacji i rozbudowy oczyszczalni w celu osiągnięcia i utrzymania odpowiednich standardów oczyszczania ścieków, a także optymalizacji gospodarki osadami ściekowymi

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

oraz wdrożenia systemów zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi. Bierze także pod uwagę zgłaszaną przez samorządy potrzebę modernizacji i budowy infrastruktury służącej zaopatrzeniu w wodę oraz zapewnieniu odpowiedniej jakości dostarczanej wody. Kładzie także nacisk na realizację idei gospodarki obiegu zamkniętego, dominującym kierunkiem wsparcia w perspektywie finansowej 2021-2027 będą inwestycje umiejscowione najwyżej w hierarchii postępowania z odpadami. Wsparcie skierowane zostanie również do przedsiębiorców, aby ułatwić im proces przechodzenia na model gospodarki obiegu zamkniętego. Zgodnie z wnioskami z badań ewaluacyjnych wsparcie skierowane zostanie także na działania realizowane na obszarach chronionych, przede wszystkim w parkach krajobrazowych i rezerwach przyrody oraz rozwój zielonej infrastruktury w środowisku miejskim.

W zakresie zrównoważonej mobilności miejskiej planuje się kontynuację wsparcia w oparciu o instrumenty terytorialne ZIT/RIT. Pozwoli to na realizację projektów zintegrowanych, promujących współpracę pomiędzy samorządami. Rozwój terytorialny w oparciu o subregiony jest realizowany w województwie śląskim już od perspektywy 2007-2013. Planuje się wzmocnienie roli związków ZIT w koordynowaniu polityk, planów czy strategii transportowych istotnych w poszczególnych subregionach.

Zrównoważony transport miejski obejmuje zadania z zakresu usług publicznych realizowanych w ogólnym interesie publicznym, tj. uznane jako podstawowe i mające szczególne znaczenie dla funkcjonowania społeczności lokalnej/regionalnej oraz warunkujące realizację jej istotnych potrzeb, które co do zasady są deficytowe, bo wymagają dotowania ze środków publicznych. Dodatkowo inwestycje te są kapitałochłonne i charakteryzują się długim okresem zwrotu oraz brakiem możliwości pobierania opłat za korzystanie z takiej infrastruktury lub pobieranie opłat nierekompensujących kosztów świadczenia tego typu usług. Powoduje to, że konieczne jest wsparcie tego typu inwestycji ze środków FE SL 2021-2027.

Zgodnie z badaniem ewaluacyjnym pt. „Ewaluacja dotycząca sposobu, w jaki wsparcie w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 (OP VI, OP IV-PI 4e) przyczyniło się do osiągnięcia celów dotyczących obszaru transportu” znaczące środki dostępne w perspektywie finansowej 2014-2020 nie były wystarczające, aby zaspokoić wszystkie potrzeby dotyczące transportu, dlatego warto kontynuować wsparcie w zakresie zwiększania atrakcyjności transportu publicznego dla mieszkańców. Stale malejąca liczba pasażerów miejskiej komunikacji zbiorowej oraz systematyczny wzrost liczby samochodów osobowych w województwie śląskim sprawia, iż konieczne jest wspieranie i promowanie transportu zbiorowego poprzez zakup zeroemisyjnego taboru, rozwoju multimodalności dzięki tworzeniu zintegrowanych węzłów przesiadkowych, a także dalszego rozwijania systemów informacji pasażerskiej i sterowania ruchem, przede wszystkim w kontekście kompleksowych rozwiązań obejmujących całe miasto, a nie jedynie pojedyncze przystanki czy skrzyżowania.

CP3

Infrastruktura transportowa jest wykorzystywana przede wszystkim do świadczenia usług publicznych realizowanych w interesie publicznym. W związku z powyższym beneficjentem w zakresie inwestycji transportowych są przede wszystkim jednostki sektora finansów publicznych, w tym w szczególności jednostki samorządu terytorialnego. Wysoka kapitałochłonność inwestycji transportowych przy długim okresie zwrotu powoduje, że istnieją problemy z pozyskaniem długoterminowego finansowania.

Biorąc pod uwagę potrzeby w zakresie infrastruktury transportowej w województwie śląskim zasadne jest kontynuowanie wsparcia w ramach FE SL 2021-2027. Zgodnie z badaniem ewaluacyjnym pt. „Ewaluacja dotycząca sposobu, w jaki wsparcie w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 (OP VI, OP IV-PI 4e) przyczyniło się do osiągnięcia celów dotyczących obszaru transportu” nadal kilkaset kilometrów dróg wojewódzkich wymaga całkowitej przebudowy i dostosowania do nowoczesnych standardów technicznych i użytkowych. Wciąż istotne są potrzeby wyprowadzania ruchu tranzytowego z centrów miast, zwłaszcza w kontekście ograniczania negatywnego wpływu nadmiernego ruchu na jakość życia mieszkańców i zanieczyszczenie powietrza. Nadal identyfikuje się potrzebę zakupu zeroemisyjnego taboru kolejowego.

CP4

Wnioski z przeprowadzonych ewaluacji („Ewaluacja sposobu, w jaki wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach osi priorytetowej VII Regionalny rynek pracy”; „Ewaluacja sposobu, w jaki wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach VIII osi priorytetowej Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy”) w obszarze rynku pracy, w tym w zakresie wzmocnienia potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw, przedsiębiorców i ich pracowników poprzez usługi rozwojowe dla sektora MŚP, tj. podnoszące kwalifikacje i kompetencje pracowników oraz poprawy jakości zdrowia osób w wieku aktywności zawodowej (poprawa dostępu do profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji leczniczej ułatwiającej pozostanie w zatrudnieniu i powrót do pracy), wskazują, iż pomimo skierowania w latach 2014-2020 znacznego strumienia środków na realizację zaplanowanego wsparcia, nadal istnieją deficyty wymagające podjęcia, uzupełnienia lub dokonania korekty dotychczas podejmowanych działań, co spowodowane jest obecnie skutkami pandemii COVID-19, jak również transformacją regionu w kierunku zielonej i cyfrowej gospodarki.

Podkreślenia wymaga, iż pomimo nieoczekiwanych wydarzeń o ekstremalnie silnych konsekwencjach, tj. pandemia COVID-19, postawione cele dla realizacji wsparcia zostały zrealizowane o czym świadczy ocena dotychczasowych efektów wsparcia, ocena osiągniętych wartości wskaźników docelowych określonych dla przedmiotowego wsparcia. Tym samym dowodzi to, że istnieje potrzeba kontynuacji działań, mających na celu przede

wszystkim inwestowanie w ludzi, poprzez wspieranie dążenia do wysokiego poziomu zatrudnienia i wysokiej jakości miejsc pracy, poprawę dostępu do rynku pracy oraz mobilność geograficzną i zawodową pracowników, zapewnienie sprawiedliwej ochrony socjalnej oraz stworzenie wykwalifikowanej i odpornej siły roboczej przygotowanej do przejścia na zieloną i cyfrową gospodarkę.

Wsparcie zaplanowane w obszarze rynek pracy miało na celu przede wszystkim zwiększenie poziomu zatrudnienia na terenie województwa śląskiego oraz zmniejszenie odsetka osób nieaktywnych zawodowo, wykorzystując instrumenty rynku pracy zmierzające do zwiększenia dostępności do zatrudnienia osób poszukujących pracy i biernych zawodowo poprzez pośrednictwo pracy, zdobywanie i podnoszenie kwalifikacji i zwiększenia mobilności zawodowej, służące rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia oraz działania mające na celu łagodzenie skutków restrukturyzacji przedsiębiorstw.

W odniesieniu do kolejnego obszaru objętego wsparciem, dotyczącego wzmocnienia potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw, przedsiębiorców i pracowników, założono, że zwiększy się jakość i poziom kwalifikacji kadr pracowniczych przedsiębiorstw oraz kadry zarządzającej, wzmocniona zostanie konkurencyjność i zdolność adaptacyjna przedsiębiorstw.

W kwestii działań dotyczących obszaru zdrowia głównym celem była poprawa dostępu do profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji leczniczej ułatwiającej pozostanie w zatrudnieniu i powrót do pracy, ponadto zwiększyć się miało upowszechnienie zdrowego i aktywnego trybu życia osób będących w wieku aktywności zawodowej, czego efektem powinno być wydłużenie czasu aktywności zawodowej.

Aby móc mówić o jak najlepszych efektach dotychczasowego wsparcia, ich trwałości, dbając o potrzeby rozwojowe regionu oraz jego konkurencyjność i atrakcyjność, w tym aby móc przede wszystkim niwelować skutki pandemii COVID-19 oraz trwającej transformacji, należy kontynuować wsparcie w przedmiotowych obszarach.

W związku z powyższym, w przyszłym okresie programowania zasadna będzie kontynuacja działań z zastosowaniem ścieżki reorientacji zawodowej i ścieżki przedsiębiorczości, w tym działań wykorzystujących metodę outplacementową kierowaną zwykle do osób zwalnianych, których celem będzie jak najszybsze znalezienie nowego zatrudnienia dla tych osób, ponieważ są one nadal aktualne i niezbędne do realizacji, celem wzmocnienia uczestników rynku pracy, zwiększania ich aktywizacji, jak również podnoszenia atrakcyjności i rozwoju gospodarki województwa śląskiego. W nawiązaniu do powyższego należy wziąć także pod uwagę wydarzenia związane z sytuacją epidemiczną, mającą znaczący wpływ na kwestie związane z wyższym stanem bezrobocia, jak również fakt, iż województwo śląskie jest szczególnym rynkiem pracy, który charakteryzuje się problemami demograficznymi, niskim zatrudnieniem ludzi młodych, migracjami, dużym zróżnicowaniem w subregionach, uzależnionym w znacznej mierze od mało rentownego schyłkowego przemysłu ciężkiego,

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

monokulturą przemysłu motoryzacyjnego oraz wyzwaniami rozwojowymi tj. m.in.: trwającą rewolucją w kierunku cyfryzacji, koniecznością prowadzenia bardziej aktywnej polityki wspierania rozwoju nowoczesnych sektorów gospodarki.

W zakresie wsparcia umożliwiającego adaptacyjność przedsiębiorstw, przedsiębiorców i pracowników należy dalej prowadzić wsparcie w przedmiotowym zakresie, ze względu na jego wysoką użyteczność oraz wysokie zainteresowanie potencjalnych wnioskodawców o czym świadczy niesłabnący popyt na wsparcie szkoleniowe pracowników.

Obszarem, dla którego zostało także wskazane poparcie potrzeby realizacji działań w ramach badań ewaluacyjnych, to obszar zdrowia. Rekomendowana jest kontynuacja wdrażania wypracowanych programów zdrowotnych, które stanowiły/będą stanowiły odpowiedź na potrzeby mieszkańców - przede wszystkim w zakresie schorzeń stanowiących główne przyczyny niezdolności do pracy, tj. układów: krążenia, oddechowego, kostno–stawowo–mięśniowego, oraz chorób onkologicznych i psychicznych, rehabilitacji ułatwiającej powroty do pracy⁶⁶.

Wnioski z przeprowadzonego badania w obszarze edukacji „Ewaluacja dotycząca sposobu, w jaki wsparcie w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach Osi Priorytetowych XI Wzmocnienie potencjału edukacyjnego oraz XII Infrastruktura edukacyjna” w zasadzie najpełniej oddają zidentyfikowane potrzeby⁶⁷ Wskazują, iż pomimo skierowania w latach 2014-2020 znacznego strumienia środków na wzrost dostępności i jakości edukacji na wszystkich jej poziomach nadal istnieją deficyty oraz zróżnicowania, w tym w ujęciu terytorialnym, które wymagają podjęcia, uzupełnienia lub korekty dotychczas podejmowanych działań. Udzielone wsparcie z EFS w latach 2014-2020 w zakresie tworzenia nowych miejsc przedszkolnych zmniejszyło zapotrzebowanie w regionie, ale nie wpłynęło na jego pełne zaspokojenie w ujęciu terytorialnym, dlatego mając na względzie wartość edukacji przedszkolnej jako budującej podstawy kształcenia koniecznym jest dalsze wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci w powszechnym dostępie do edukacji. Edukacja na wszystkich poziomach, wymaga podniesienia jakości i rozszerzenia oferty w zakresie zajęć dodatkowych rozwijających potencjały, wzmocnienia kompetencji kluczowych i umiejętności cyfrowych, uniwersalnych – wyzwania te pozostają nadal aktualne z uwagi na dynamicznie zachodzące zmiany w gospodarce, zieloną i cyfrową transformację, stąd też będą kontynuowane w FE SL 2021-27, przy jednoczesnym uwzględnieniu specjalnych potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży realizowanych z zastosowaniem m.in. wypracowanych rozwiązań w zakresie edukacji włączającej. Nie tylko regionalne, ale i ogólnopolskie, europejskie badania (m.in.: Kompetencje przyszłości w czasach cyfrowej dysrupcji. Studium wyzwań dla Polskie w perspektywie do 2030 r.; Strategia umiejętności OECD Polska WNIOSKI I REKOMENDACJE) wskazują, iż współczesna szkoła musi umieć wykorzystać w procesie

---

⁶⁶ Ewaluacja sposobu, w jaki wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach VIII osi priorytetowej Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy, Katowice 2021.

⁶⁷ Pokazują to zwłaszcza rekomendacje podsumowujące najważniejsze wyniki badania na str. 182-187.

dydaktycznym, co pokazała dobitnie pandemia COVID-19, rozwiązania w zakresie cyfrowego nauczania. Wymaga to dodatkowego wsparcia kadry systemu oświaty zarówno w zakresie nabywania i rozwijania umiejętności i kompetencji cyfrowych jak i skutecznego ich zastosowania w celu efektywnej nauki uczniów. Ze względu na intensywny rozwój gospodarczy pracodawcy w jeszcze większym niż dotychczas stopniu oczekują od potencjalnych pracowników, w tym zwłaszcza absolwentów szkół i uczelni wyższych wchodzących na rynek pracy, oprócz uniwersalnych umiejętności, przydatnych w każdej pracy, również praktycznych umiejętności, najlepiej powiązanych z określoną branżą, dlatego też kontynuowane będą działania wspierające jeszcze ściślejsze powiązanie procesu kształcenia z potrzebami pracodawców. Dotyczy to także możliwości zdobywania kwalifikacji rynkowych, np.: uniwersalnych kwalifikacji związanych z cyfryzacją gospodarki, wypracowywanych z udziałem samych pracodawców⁶⁸ zarówno przez uczniów szkół ogólnokształcących, kontynuujących naukę na studiach wyższych, w tym związanych z RIS, jak i uczniów szkół kształcących w zawodach. Rozwój nowoczesnego, dopasowanego do potrzeb zielonej i cyfrowej gospodarki i rynku pracy kształcenia ogólnego, zawodowego oraz upowszechnianie kształcenia ustawicznego wobec zachodzących zmian gospodarczych oraz demograficznych w województwie nadal stanowią wyzwanie. Niezbędne jest zwłaszcza rozwijanie i utrzymanie potencjału ludzkiego w branżach określonych jako rozwojowe dla regionu (PRT, RIS), które są motorem rozwoju gospodarczego i społecznego województwa, powiązanych silnie z procesem transformacji regionu. Jak pokazały wyniki badania ewaluacyjnego z inteligentnymi specjalizacjami związane jest w większym stopniu szkolnictwo wyższe, które ma znacznie lepszy dostęp do wysoko wyspecjalizowanych technik, niż szkolnictwo zawodowe i ogólnokształcące⁶⁹. Ze względu na to, że szkolnictwo wyższe stanowi kontynuację ścieżki edukacji, istnieje potrzeba wspierania infrastruktury tego sektora edukacji oraz wykorzystanie potencjału kadry dydaktycznej, naukowej w procesie nauczania na niższych poziomach edukacji, zwłaszcza średnim. Wsparcie infrastrukturalne uczelni wyższych i stworzenie warunków do przeprowadzania badań pozwoliłoby na lepsze przygotowanie absolwentów tychże placówek do płynnego wejścia na rynek pracy i zatrzymało potencjał rozwojowy w regionie, a tym samym pozwoliło w sposób efektywny regionowi konkurować na arenie krajowej i międzynarodowej⁷⁰

W ramach RPO WSL 2014-2020 nie wydzielono odrębnej alokacji na rzecz wspierania migrantów, niemniej przeprowadzona analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej cudzoziemców w województwie śląskim wykazała, że należy mieć na uwadze potrzeby rynkowe zarówno pracodawców jak i pracujących lub bezrobotnych migrantów chcących podnieść swoje kompetencje i kwalifikacje oraz potrzeby w zakresie poprawy dostępności do

---

68 Mowa o m.in. kwalifikacjach rynkowych wypracowanych z udziałem Sektorowych Rad ds. Kompetencji, np.: <https://sektorowaradanub.pl/>.

69 Mowa o wynikach badania focusowego w ramach ewaluacji prowadzonej dla osi XI i XII RPO WSL 2014-2020. Patrz: str. 108 i dalsze Ewaluacja dotycząca sposobu, w jaki wsparcie w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach Osi Priorytetowych XI Wzmocnienie potencjału edukacyjnego oraz XII Infrastruktura edukacyjna

70 Ibidem 156-157, 168.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

usług społecznych i zdrowotnych tych osób, ale także integracji ze społeczeństwem, edukacji dzieci oraz włączenia ich rodzin do lokalnej społeczności.

Udzielane w ramach perspektywy 2014-2020 wsparcie w zakresie usług społecznych i zdrowotnych kierowane było w szczególności na potrzeby osób starszych, niesamodzielnych, osób z niepełnosprawnościami, rodzin, dzieci i młodzieży. Wsparcie to należy kontynuować, z uwagi na postępujące negatywne zmiany demograficzne, w szczególności dotyczące starzenia się populacji województwa śląskiego, w tym występowanie zjawiska podwójnego starzenia się⁷¹, obserwowane procesy społeczne prowadzące do osłabienia funkcji rodziny, ograniczenia jej roli w zapewnieniu opieki osobom niesamodzielnym. W kolejnych latach prognozuje się wzrost zapotrzebowania na opiekę świadczoną przez wyspecjalizowane podmioty, w tym w szczególności w środowisku zamieszkania.

Pomimo skierowania w latach 2014-2020 znaczącego strumienia środków na poprawę jakości i dostępności do usług zdrowotnych w regionie, nadal istnieją deficyty, które wymagają uzupełnienia. Dotyczą w szczególności starzenia się społeczeństwa, niezadowalającej efektywności i jakości opieki zdrowotnej oraz podatności systemu na zachwiania spowodowane sytuacjami nadzwyczajnymi, jak pandemia COVID-19.

Na podstawie doświadczeń perspektywy UE 2014-2020 stwierdza się konieczność kontynuacji działań z zakresu wspierania osób starszych w regionie, zgodnie z analizami dot. starzejącego się społeczeństwa, a tym samym wspierania obszaru geriatry. Rekomenduje się również wspieranie działań w obszarze onkologii – głównie za pomocą projektów dot. opieki wytchnieniowej lub dziennych form opieki nad osobami chorymi (wraz ze wspieraniem rodzin). Ważnym aspektem dla projektów z dziedziny geriatry i onkologii jest wsparcie psychologiczne – zarówno dotyczące pacjentów/uczestników projektu, jak ich rodzin/osób sprawujących opiekę.

Brak jednoznacznych definicji, np. jakie świadczenia czy procedury medyczne powinny zostać przejęte przez POZ/AOS oraz brak np. kontraktów na opiekę koordynowaną lub innych umów (które w sposób jednoznaczny wskazywałyby na wykonywanie takich zadań przez placówki) utrudnia całościowe podejście do tematu koordynacji czy przenoszenia świadczeń na POZ/AOS, zarówno dla placówek medycznych, jak i instytucji weryfikujących zakontraktowane świadczenia medyczne w ww. zakresie w poszczególnych projektach. Dodatkowo wskazać należy, iż w województwie śląskim działalność prowadzi stosunkowo duża liczba placówek medycznych. Niestety ich ilość nie idzie w parze z możliwością wykonywania określonych zadań, z powodu m.in. niedostosowania pod względem kadrowym i brak odpowiedniego wyposażenia. Doświadczenia konkursowe wskazują, że wnioskodawcy wdrażający ideę deinstytucjonalizacji w praktyce, mieli problem z powiązaniem swoich działań z procesem przenoszenia części świadczeń z poziomu szpitalnego na poziom POZ i AOS. Zgłaszana przez Wnioskodawców przeszkoda w realizacji

---

⁷¹ Zjawisko polegające na zwiększeniu się udziału % osób w wieku 80+ w grupie osób w wieku 65 lat i więcej.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

tej zasady dotyczyła słabej dostępności specjalistów poza placówkami szpitalnymi (np. lekarzy w specjalizacji geriatry), co uniemożliwiało przeniesienie usług na poziom POZ i AOS w zaplanowanym zakresie.

W ramach wniosków z ewaluacji w obszarze wsparcia usług społecznych i zdrowotnych oraz systemu ochrony zdrowia wskazano, iż rekomendowane jest utrzymanie wsparcia w ramach dotychczas priorytetowych obszarów interwencji o profilu zdrowotnym, które dotyczą chorób nowotworowych, chorób układu krążenia, chorób układu oddechowego, chorób cywilizacyjnych. Podkreślono konieczność wsparcia w zakresie leczenia psychiatrycznego, ze szczególnym uwzględnieniem usług wspierających zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży, leczenia psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży oraz wsparcia długoterminowego i środowiskowego. Wskazano na występowanie na terenie województwa śląskiego niewystarczających zasobów systemu ochrony zdrowia w zakresie opieki hospicyjnej i konieczność rozwoju podejścia środowiskowego w tym zakresie. Wśród wniosków wskazano także, że pomimo wystarczającej stosunku do liczby mieszkańców województwa liczby dostępnych placówek szpitalnych, POZ i AOS, występują problemy ich nierównomiernej lokalizacji - zwłaszcza w subregionach północnym i południowym, gdzie tych placówek jest zbyt mało⁷².

W ramach wniosków z ewaluacji wsparcia obszaru kultury w latach 2014-2020 wskazano, iż rekomendowane jest rozszerzenie wsparcia dla ochrony dziedzictwa kulturowego w wymiarze finansowym, jak i tematycznym. Wskazane jest większe ukierunkowanie na rozwój potencjału instytucji kultury do świadczenia usług kulturalno-edukacyjnych w społeczności lokalnej oraz większy nacisk na wprowadzenie w procesie inwestycyjnym zielonej infrastruktury⁷³. Z kolei ewaluacja efektów polityki spójności w obszarze kultury na poziomie krajowym potwierdziła, że inwestycje w tym sektorze przynoszą skutki społeczne, ekonomiczne i środowiskowe, pomagają rozwijać kompetencje i umiejętności sprzyjające kreatywności, przyczyniają się do integracji i poprawiają spójność społeczną, a jednocześnie zwiększają atrakcyjność regionu pod względem turystycznym, inwestycyjnym i osadniczym.

CP5

W zakresie wdrażania wymiaru terytorialnego, program uwzględnia wnioski z realizacji Zintegrowanych i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych w okresie 2014-2020, w tym badań ewaluacyjnych instrumentów ZIT/RIT, odnośnie m.in. jednolitości i uproszczenia zasad realizacji ww. instrumentów, zmniejszenia liczby celów szczegółowych objętych ZIT w uzgodnieniu z reprezentacjami samorządów lokalnych, rekomendacji zastosowania trybu pozakonkursowego⁷⁴ w ramach ZIT oraz koncentracji Związków ZIT na planowaniu i realizacji

⁷² Ewaluacja wpływu RPO WSL 2014-2020 w obszarze wsparcia usług społecznych i zdrowotnych oraz systemu ochrony zdrowia w województwie śląskim, Katowice 2021.

⁷³ Ewaluacja dotycząca sposobu, w jaki wsparcie w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach Osi Priorytetowej V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów”, Katowice 2020.

⁷⁴ Ewaluacja Systemu Realizacji Instrumentu ZIT, Wolański, EGO, 2018, str. 60.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

polityki rozwojowej, koordynacji oraz animowaniu aktywności partnerów lokalnych, generowaniu przedsięwzięć o skali ponadlokalnej, zamiast powierzania im funkcji techniczno-administracyjnych, związanych z wyborem projektów. Jednocześnie, w ramach programu nie planuje się powierzać Związkom ZIT zadań szerszych niż udział w wyborze projektów ZIT, tym samym, nie planuje się wskazywać ich, jako Instytucji Pośredniczących.

Doświadczenia z wdrażania instrumentu ZIT pokazują, że zinstytucjonalizowanie instrumentu nie powoduje, iż jest on efektywniej wdrażany niż działania za które bezpośrednio odpowiada IZ RPO, natomiast obciążenie funkcjami administracyjnymi i niejako „rozciągnięcie ich” na większą liczbę instytucji powoduje istotne ograniczenie działań, które powinny być realizowane na rzecz istoty instrumentu, jaką jest zintegrowanie projektów, a w konsekwencji realizację projektów o niewielkiej skali oddziaływania, stanowiących raczej o rozdrabnianiu środków⁷⁵ aniżeli budowaniu przedsięwzięć mających strategiczne oddziaływanie na rozwój terytorialny.

Wymiar terytorialny programu uwzględnia wnioski z realizacji systemu wsparcia rewitalizacji w okresie programowania 2014-2020 w zakresie potrzeby kontynuacji wsparcia działań rewitalizacyjnych, w tym działań informacyjnych, edukacyjnych i doradczych, powiązania wsparcia infrastrukturalnego (EFRR) ze wsparciem skierowanym do mieszkańców (EFS+) oraz zróżnicowania wsparcia pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi⁷⁶.

Dotychczasowe doświadczenia z wdrażania wsparcia z funduszy unijnych, które w zdecydowanej większości wskazują na wysoką skuteczność i użyteczność wsparcia (potwierdzone danymi monitoringowymi i sprawozdawczymi oraz wynikami innych badań ewaluacyjnych) zostały także zdefiniowane w badaniu pn.: „Ewaluacja ex-ante programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021-2027”, którego głównym celem była ocena przyjętej w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL) logiki interwencji.⁷⁷

CP6

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji jest nowym funduszem, który planowany jest do wdrożenia w latach 2021-2027.

STRATEGIE MAKROREGIONALNE I STRATEGIE DLA REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO

W odniesieniu do strategii makroregionalnych, program uwzględnia komplementarność ze Strategią dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB). SUE RMB stawia sobie za cel rozwiązywanie istotnych problemów środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego oraz

⁷⁵ Ibidem , str. 57-58, 60.

⁷⁶ Ewaluacja wpływu RPO WSL na lata 2014-2020 na rewitalizację społeczną, infrastrukturalną i gospodarczą regionu, Ecorys Polska Sp. z o.o., str. 156, 158-161, 163-164.

⁷⁷ Ewaluacja ex-ante programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021-2027, EVALU Sp. z o.o., grudzień 2021r.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

poprawę dynamiki rozwoju gospodarczego obszarów nad nim położonych. Kluczowe cele Strategii to:

A. Ochrona morza, w tym:

- czystość wód morskich,
- bogata i zdrowa przyroda,
- czysta i bezpieczna żegluga,
- poprawa współpracy.

B. Region lepiej połączony, w tym:

- dobre warunki transportowe,
- wiarygodne rynki energii,
- łączenie ludzi w regionie.

C. Wzrost dobrobytu, w tym:

- Adaptacja do zmian klimatycznych, zapobieganie i zarządzanie ryzykiem.

Katalog obszarów priorytetowych Strategii dotyczy m. in. interwencji z zakresu ochrony środowiska, edukacji, energii, transportu, innowacji, które na zasadzie komplementarności, spójności działań i efektu synergii będą również wspierane w ramach wybranych działań i projektów dofinansowywanych ze środków FE SL 2021-2027.

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

Tabela 1 Uzasadnienie wyboru celów szczegółowych

Cel polityki	Cel szczegółowy lub odrębny priorytet*	Uzasadnienie (streszczenie)
<p>CP1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p>	<p>CS 1 (i) Rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii</p>	<p>Rozwój innowacji w regionie a co za tym idzie rozwój całego regionu wymaga interwencji w niezbędną infrastrukturę badawczą zlokalizowaną w województwie. W związku z powyższym w ramach interwencji w celu szczegółowym 1 planuje się realizację projektów dotyczących poprawy jakości strategicznej infrastruktury badawczej zlokalizowanej w organizacjach badawczych. Dostępne dane statystyczne wskazują, że stopień zużycia aparatury naukowo-badawczej dostępnej w regionie wynosi ponad 80%. Dążąc do wzrostu poziomu innowacyjności regionu zasadnym jest wsparcie przedsięwzięć przyczyniających się poprawy dostępności infrastruktury badawczej w regionie, która spełnia oczekiwania biznesu. W ramach realizowanych projektów oprócz wsparcia infrastruktury oferowane będzie wsparcie na podnoszenie kompetencji pracowników co przyczyni się do podniesienia jakości realizowanych prac badawczych w regionie.</p> <p>Wzrost innowacyjności wymaga, w szczególności zwiększenia nakładów na B+R w przedsiębiorstwach oraz wzrost poziomu współpracy biznesu z sektorem nauki, co przełoży się na wzrost innowacyjności regionalnej gospodarki, zwłaszcza w kierunku gospodarki zeroemisyjnej i cyfrowej. Dlatego w ramach celu szczegółowego 1 wspierane będą kompleksowe projekty B+R+I realizowane przez konsorcja przemysłowo-naukowe, konsorcja przemysłowe oraz samodzielnie przez przedsiębiorstwa. W ramach każdego projektu możliwe będzie uzyskanie wsparcia na podnoszenie kompetencji pracowników co przyczyni się do podniesienia jakości realizowanych projektów B+R. Projekty realizowane wyłącznie przez przedsiębiorstwa obejmować będą także zakup niezbędnej infrastruktury badawczej. Rozwój innowacyjności przedsiębiorstw z regionu wymaga również wsparcia w zakresie usług proinnowacyjnych. Usługi oferowane będą przez akredytowane podmioty, zarówno na poziomie regionalnym, jak i krajowym.</p>
<p>CP1 Bardziej konkurencyjna i</p>	<p>CS 2 (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla</p>	<p>W związku z oczekiwaniami mieszkańców województwa oferowane wsparcie z celu szczegółowego 2 skierowane zostanie, w szczególności na tworzenie nowych i rozwój istniejących e-usług publicznych,</p>

<p>inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p>	<p>obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych</p>	<p>wdrożenie nowych usług w zakresie e-zdrowia oraz digitalizację i udostępnienie zasobów publicznych w postaci cyfrowej. Wsparcie oferowane będzie również na wzrost kompetencji cyfrowych pracowników zaangażowanych w świadczenie e-usług. Szerszy dostęp do otwartych danych publicznych pozwoli na stworzenie usług komercyjnych.</p>
<p>CP1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p>	<p>CS 3 (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne</p>	<p>W związku z obserwowanym w regionie spadkiem dynamiki rozwoju gospodarczego oraz niskim poziomem innowacyjności jak i cyfryzacji firm w ramach niniejszego celu szczegółowego oferowane będzie wsparcie przyczyniające się do rozwoju przedsiębiorczości, promocji regionu jak również wsparcie na wdrażanie innowacji, dokapitalizowanie zewnętrznych źródeł dofinansowania przedsiębiorczości, rozwój sektora turystycznego oraz internacjonalizację MŚP.</p>
<p>CP1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu</p>	<p>CS 4 (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji</p>	<p>Województwo śląskie jako jedno z najbardziej uprzemysłowionych regionów w Polsce, stoi przed dużym wyzwaniem związanym z transformacją gospodarczą. Nowe technologie, szybko zmieniające się trendy wymagają działań umożliwiających rozwijanie kompetencji i umiejętności na rzecz regionalnych inteligentnych specjalizacji oraz dalszego rozwijania regionalnego ekosystemu innowacji. Wsparcie obejmować będzie również podnoszenie kompetencji wśród pracowników MŚP oraz wsparcia rozwoju</p>

<p>innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p>	<p>przemysłowej i przedsiębiorczości</p>	<p>MŚP poprzez inicjatywy klastrowe.</p>
<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym,</p>	<p>CS 5 (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych</p>	<p>Województwo śląskie zamieszkuje 4,5 mln ludności - po województwie mazowieckim jest to najludniejszy region Polski. Jednocześnie obszar ten charakteryzuje się najwyższym w kraju wskaźnikiem gęstości zaludnienia – na 1 km² przypada 369 osób. Ponadto o specyfice województwa śląskiego mówi wskaźnik udziału ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności.</p> <p>W województwie śląskim występuje znaczący udział budynków powstałych od czasów powojennych do początku lat 70-tych. Ponad 85% mieszkań jedno i wielorodzinnych w województwie śląskim zostało wybudowanych do roku 1988. Ze względu na wiek i ówczesną technologię budowlaną wiele z tych mieszkań cechuje się niską efektywnością energetyczną oraz dużym zapotrzebowaniem na energię. Budynki te wymagają głębokiej modernizacji energetycznej oraz wymiany źródeł ciepła. W związku z powyższym jednym z priorytetów jest wsparcie na rzecz poprawy efektywności energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej. Interwencja przyczyni się także do obniżenia zapotrzebowania na energię w zmodernizowanych budynkach. Interwencja przyczyni się także do wykonania zapisów uchwały antysmogowej, która zakazuje użytkowania źródeł energii nie spełniających żadnych standardów.</p> <p>W związku z obserwowanym znaczącym zużyciem energii w sektorze przedsiębiorstw planuje się również wsparcie na rzecz poprawy efektywności energetycznej mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.</p>

<p>przystosowania się do zmiany klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>		
<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i</p>	<p>CS 6 (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p>	<p>W związku z niskim udziałem energii pochodzącej z OZE w produkcji energii ogółem wsparcie zostanie przeznaczone na inwestycje przyczyniające się do zwiększenia udziału energetyki rozproszonej w bilansie energetycznym przede wszystkim opartym o odnawialne źródła energii.</p> <p>Wsparcie zostanie ukierunkowane na energetykę rozproszoną. Energetyka rozproszona w przeciwieństwie do energetyki scentralizowanej skupia się na wytwarzaniu energii przez małe jednostki i/lub obiekty o mniejszej mocy wytwórczej, wykorzystującej dostępność zasobów na rynku lokalnym (głównie OZE). Zagadnienie energetyki rozproszonej obejmuje swym zasięgiem klastry energii, spółdzielnie energetyczne i prosumentów. Funkcjonowanie klastrów energii wpływa zarówno na poprawę lokalnego bezpieczeństwa energetycznego, jak również poprawę jakości środowiska naturalnego poprzez stosowanie ekologicznych technologii i wykorzystywanie niskoemisyjnych źródeł energii. Istotnym atutem funkcjonowania klastrów energii jest produkcja energii na obszarze lokalnym, skoordynowanie produkcji z zapotrzebowaniem (z uwzględnieniem magazynowania energii) oraz zmniejszenie kosztów dystrybucji i strat energii poprzez skrócenie na linii wytwórca – odbiorca. Wytwarzana w ramach klastrów energia nie podlega centralnemu planowaniu rozwoju i dysponowania mocą. Należy zwrócić uwagę, że ograniczenie zasięgu terytorialnego</p>

<p>niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, przystosowania się do zmiany klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>		<p>klastra powoduje, że główne cele działalności klastrów powstają w oparciu o potrzeby lokalne, jak również wpływają na rozwój konkretnych regionów i gospodarek.</p>
<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu</p>	<p>CS 7 (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia</p>	<p>Interwencja odpowiada na zdiagnozowane potrzeby regionu w obszarze dostosowania do zmian klimatu. Jak wskazano w SRW zmiany klimatu, prognozowane na podstawie scenariuszy klimatycznych do 2050 roku, będą skutkowały zwiększeniem liczby dni upalnych i natężeniem fal upałów oraz wzrostem liczby dni z wysokimi opadami. Obserwowany wzrost średniej rocznej temperatury powietrza sprzyja zwiększeniu intensywności i częstotliwości niekorzystnych dla człowieka i środowiska zjawisk pogodowych. Biorąc pod uwagę opisane powyżej uwarunkowania pożądane jest silne ukierunkowanie wsparcia na realizację działań służących adaptacji do zmian klimatu. Szczególnie preferowane będą rozwiązania oparte na naturze lub semi-naturalne. Działania adaptacyjne powinny polegać m.in. na budowie zrównoważonych systemów gospodarowania wodami opadowymi, budowie zbiorników retencyjnych oraz kształtowania i wzmacniania roli błękitno-zielonej infrastruktury. Należy wziąć pod uwagę zarówno funkcję</p>

Strategia Programu: Główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

<p>czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>ekosystemowego</p>	<p>przeciwpowodziową takich działań, jak i funkcje związane z przeciwdziałaniem suszy.</p>
<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w</p>	<p>CS 8 (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej</p>	<p>Planowane wsparcie odpowiada na zdiagnozowane w regionie potrzeby w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. Pomimo znacznych postępów w zakresie dostosowania aglomeracji do wymogów dyrektywy 91/271/EWG, na poziomie poszczególnych gmin województwa śląskiego potrzeby w zakresie gospodarki wodno-ściekowej nie zostały jeszcze w pełni zaspokojone. Województwo śląskie, zamieszkane przez 4,5 mln ludzi ma ogromne zapotrzebowanie na wodę, a deficyt wód czystych pogłębia się głównie w efekcie</p>

<p>kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>		<p>wieloletniego rozwoju przemysłu. Istotnym problemem jest także stara infrastruktura wodociągowa, która generuje ogromne straty wody. W regionie następuje proces eliminacji z eksploatacji oczyszczalni mechanicznych, chemicznych oraz biologicznych, niespełniających współczesnych kryteriów oczyszczania ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów, co wymaga przeprowadzenia kolejnych kosztochłonnych inwestycji.</p> <p>Infrastruktura wodno-kanalizacyjna jest wykorzystywana przede wszystkim do świadczenia usług publicznych realizowanych w interesie publicznym. W związku z powyższym beneficjentem w zakresie powyższych inwestycji są przede wszystkim jednostki sektora finansów publicznych, w tym w szczególności jednostki samorządu terytorialnego.</p>
---	--	---

<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i</p>	<p>CS 9 (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej</p>	<p>Region niezmiennie od lat zajmuje jedną z najwyższych pozycji w kraju w ilości wytwarzanych odpadów, co stanowi jedno z kluczowych wyzwań. Województwo śląskie w 2019 roku zgromadziło ponad 13 % odpadów w skali kraju. Pomimo dużego postępu w zakresie odzysku i recyklingu odpadów, m.in. dzięki realizacji celów określonych w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego, istnieje konieczność kontynuowania podejmowanych działań zwiększających poziom odzysku i recyklingu odpadów oraz wspierających ograniczenie ilości odpadów deponowanych na składowiskach. Ponadto działania obejmujące założenia GOZ są w regionie na początkowym etapie wdrażania, pomimo rosnącego zainteresowania koncepcją gospodarki obiegu zamkniętego, wynikającego z pogarszającego się stanu środowiska naturalnego, dlatego też należy położyć ogromny nacisk na wsparcie MŚP w procesie przechodzenia na pożądaną model gospodarki.</p> <p>Infrastruktura gospodarki odpadami komunalnymi jest wykorzystywana przede wszystkim do świadczenia usług publicznych realizowanych w interesie publicznym. W związku z powyższym beneficjentem w zakresie powyższych inwestycji są przede wszystkim jednostki sektora finansów publicznych, w tym w szczególności jednostki samorządu terytorialnego.</p>
---	---	--

<p>zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>		
<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian</p>	<p>CS 10 (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	<p>Różnorodność biologiczna stanowi nieodzowny czynnik w walce ze zmianą klimatu, jest istotna dla ludzkiego zdrowia oraz dla gospodarki, jednak ubywa jej w regionie w zastraszającym tempie.</p> <p>Do głównych zagrożeń dla utrzymania różnorodności biologicznej regionu należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmiany siedlisk będące skutkiem działalności człowieka, prowadzące, na skutek niewłaściwej gospodarki rolnej, przestrzennej i przemysłowej do degradacji gleby, wody i szaty roślinnej, • zmiany klimatu, a zwłaszcza wzrost temperatury, powodujący zmiany w rozmieszczeniu gatunków i wielkości populacji, • intensywne rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych, powodujących bezpośrednie zagrożenie dla rodzimej różnorodności biologicznej. <p>Program odpowiada na ww. negatywne dla przyrody czynniki.</p> <p>Interwencja będzie skierowana do JST oraz jednostek publicznych prowadzących działalność w zakresie ochrony przyrody.</p>

<p>klimate i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>		
<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich</p>	<p>CS 11 (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p>	<p>W związku z wysokim stopniem zurbanizowania regionu oraz zdiagnozowanym dużym zanieczyszczeniem powietrza w miastach związanym z sektorem transportu konieczne jest wsparcie rozwiązań związanych z rozwojem czystego transportu – szczególnie w miastach. Dodatkowo w województwie obserwuje się zmniejszenie liczby pasażerów korzystających z komunikacji publicznej co zostało jeszcze spotęgowane wystąpieniem pandemii COVID-19. W związku z tym konieczne jest wsparcie działań zmierzających do promocji zrównoważonej mobilności miejskiej w oparciu o nisko i zeroemisyjne środki transportu oraz infrastrukturę przyjazną dla takiego transportu.</p> <p>Biorąc pod uwagę liczbę samochodów poruszających się po drogach regionu, ogromne natężenie ruchu istotne są również takie aspekty infrastruktury komunikacyjnej jak budowa bus-pasów. Według danych za 2019 rok w województwie śląskim istniało 10,6 km bus-pasów oraz 19 parkingów typu Park&Ride (większość zlokalizowana na obszarze Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii). Długość dostępnych bus-pasów w regionie kształtuje się poniżej średniej krajowej (18,7 km) w przeciwieństwie do liczby parkingów Park&Ride gdzie średnia krajowa wynosi jedynie 16 tego typu obiektów.</p> <p>Z punktu widzenia ograniczenia niskiej emisji niezwykle istotnym elementem systemu transportowego województwa śląskiego jest infrastruktura rowerowa, która służy obecnie przede wszystkim celom</p>

<p>inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, przystosowania się do zmiany klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>		<p>rekreacyjnym, w mniejszym stopniu natomiast wykorzystywana jest w celu przemieszczania się w obrębie województwa, np. w celu dojazdu do pracy. Na obszarze całego województwa śląskiego wyznaczono liczne szlaki turystyczne w ramach, których w 2019 roku blisko 20% stanowiły szlaki rowerowe (1 280,7 km).</p> <p>W związku z coraz ważniejszą funkcją mobilności rowerowej również w kontekście codziennego sposobu przemieszczania się mieszkańców planuje się wsparcie na rzecz rozwoju sieci regionalnych tras rowerowych.</p> <p>W województwie śląskim występują obszary o utrudnionym dostępie do komunikacji publicznej, szczególnie w ośrodkach pozamiejskich. W związku z tym konieczne jest również wsparcie na rzecz uruchomienia publicznego transportu zapewniającego dogodne połączenia pomiędzy poszczególnymi miejskimi ośrodkami funkcjonalnymi.</p> <p>W związku z powyższym planuje się wsparcie rozwoju zintegrowanego, zrównoważonego i niskoemisyjnego transportu w miastach i ich obszarach funkcjonalnych oraz obszarach wiejskich, w szczególności transportu zbiorowego.</p>
<p>CP3 Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności</p>	<p>CS 12 (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności</p>	<p>Zmniejszanie dysproporcji rozwojowych UE wymaga poprawy dostępności transportowej jej całego obszaru, w tym terenów najłabiej skomunikowanych, leżących poza siatką głównych połączeń transportowych. Dodatkowo doinwestowania wymaga obszar poprawy bezpieczeństwa, szczególnie na drogach lokalnych gdzie obserwuje się coraz większe obciążenie ruchem samochodowym. W związku z tym wsparcie zostanie przeznaczone na inwestycje poprawiające bezpieczeństwo na drogach lokalnych i regionalnych.</p> <p>Niski wskaźnik wykorzystania kolei w regionie wskazuje, że zasadnym jest także wspieranie inwestycji polegających na zakupie zeroemisyjnego taboru kolejowego do publicznych przewozów zbiorowych wraz z niezbędną infrastrukturą do jego obsługi.</p>

	transgranicznej	
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)</p>	<p>CS 13 (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej</p>	<p>W związku ze zmniejszaniem się zasobów siły roboczej na rynku pracy kluczową rolę w najbliższych latach odgrywać będzie aktywizacja zawodowa rezerw zasobów pracy, tj. niewykorzystanych zasobów pracy z grup szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywacją.</p> <p>Wyzwania, na które będzie odpowiadało wsparcie w zakresie celu szczegółowego to również zjawiska gospodarcze i społeczne, takie jak zmieniająca się sytuacją demograficzna i kurczenie się zasobów pracy, nowe technologie, robotyzacja i automatyzacja, przechodzenie na nowe modele gospodarki (tj. obiegu zamkniętego i niskoemisyjnej), a także rewolucja technologiczna w kierunku cyfryzacji. Te dynamiczne zmiany, jak również długofalowe skutki pandemii COVID-19 oraz wyzwania transformacyjne związane z odejściem od gospodarki opartej na przemyśle wydobywczym, wymuszają na przedsiębiorstwach i pracownikach elastyczność w zakresie szybkiego dostosowywania się do zmian. Tym samym wsparcie koncentrować się będzie również na promowaniu samozatrudnienia dla osób bezrobotnych lub poszukujących pracy poprzez zapewnienie środków finansowych na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz niezbędnych narzędzi i kompetencji do jej skutecznego prowadzenia. Zasadność udzielanego wsparcia potwierdza realizacja RPO WSL 2014-2020, tzn.: wsparcie dotyczące podejmowania działalności gospodarczej nie zwiększało poziomu zatrudnienia w przedsiębiorstwach zakładanych przy wykorzystaniu dotacji, jednakże samo umożliwienie uczestnikom założenia przedsiębiorstwa i zwiększenie jego przeżywalności generowało istotny efekt zatrudnieniowy⁷⁸.</p> <p>Powyższe czynniki determinują również skalę migracji demograficznych i ekonomicznych. Obecnie jest to w szczególności efekt pandemii COVID-19, związany z problemami zatrudnieniowymi, co oznacza, że zainteresowani będą potrzebować wsparcia podczas poszukiwania zatrudnienia lub dostępu do rzetelnych informacji nt. warunków życia i pracy w krajach UE/EFTA. Na polskim rynku pracy znajdują się także</p>

⁷⁸ Ewaluacja sposobu, w jaki wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014- 2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach osi priorytetowej VII Regionalny rynek pracy

		<p>pracodawcy, którzy mają problem ze znalezieniem pracowników o określonych kwalifikacjach lub/i kompetencjach i często nie mają wiedzy na temat bezpłatnej możliwości poszukiwania pracowników w innych państwach UE przy pomocy sieci EURES.</p> <p>Zważywszy na potrzebę respektowania legislacji dot. osób korzystających z prawa do pracy w innym państwie członkowskim, kontynuowane będą działania sieci EURES w zakresie unijnego pośrednictwa pracy i informowania w zakresie warunków życia i pracy w państwach członkowskich UE i Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (dalej: EFTA). Interwencja będzie skierowana do podmiotów publicznych.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)</p>	<p>CS 14 (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływow i mobilności na rynku pracy</p>	<p>Kryzys gospodarczy spowodowany przez pandemię COVID-19 wywołał zmiany na rynku pracy, w tym zwłaszcza wzrost bezrobocia. Zasadna w związku z powyższym będzie kontynuacja działań stabilizujących sytuację na rynku pracy z wykorzystaniem środków EFS+, które przyczynią się do redukcji skutków spowolnienia gospodarczego oraz ogólnej poprawy sytuacji na rynku pracy.</p> <p>Nieodzownym warunkiem realizacji działań w kierunku reagowania na poprawę zmiany sytuacji zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia jest doskonalenie potencjału instytucji rynku pracy na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Pandemia COVID-19 pokazała, że niezbędne jest wypracowanie mechanizmów pozwalających instytucjom rynku pracy na szybkie i efektywne reagowanie w sytuacjach kryzysowych oraz silniejszą współpracę z pracodawcami. W związku z powyższym konieczna jest standaryzacja działań podejmowanych przez instytucje rynku pracy, profesjonalizacja kadr instytucji rynku pracy poprzez podniesienie kwalifikacji i kompetencji ich kluczowych pracowników, wyposażenie instytucji rynku pracy w zasoby informacyjne pozwalające zwiększyć efektywność ich funkcjonowania, zwiększenie zakresu i trafności oferty aktywizacyjnej w szczególności wobec osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Ważnym aspektem jest również dalsze doskonalenie mechanizmów diagnozowania i prognozowania zapotrzebowania na kompetencje w gospodarce oraz zaangażowanie w ten proces partnerów społecznych. Działania instytucji rynku pracy powinny być dostosowywane do potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy.</p>

		<p>Wsparcie w przedmiotowym zakresie będzie również skierowane do pracowników realizujących zadania sieci EURES, w tym doradców i asystentów EURES, zapewniając wsparcie pracodawcom w rekrutacji, a osobom poszukującym pracy pomocy w jej znalezieniu na terenie EU.</p> <p>Interwencja będzie skierowana do podmiotów publicznych.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)</p>	<p>CS 15 (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia</p>	<p>Województwo śląskie jest jednym z wiodących regionów w kraju w zakresie atrakcyjności dla inwestorów, od lat zajmuje pierwsze miejsce w rankingu Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową (najwyższa atrakcyjność dla działalności przemysłowej i usługowej i wysoka dla działalności zaawansowanej technologicznie). Istotne jest również, że ponad połowa pracujących w województwie zatrudniona była w przedsiębiorstwach sektora usług (57,8%), dalej w sektorze przemysłowym (blisko 40%) oraz rolnictwie (2,3%). Struktura ta w długim okresie czasu utrzymuje się na podobnym poziomie, a transfery pomiędzy sektorami są niewielkie. Istotnym zjawiskiem w regionie jest również dynamiczny rozwój sektora nowoczesnych usług biznesowych (BPO/SSC/ITO). W celu utrzymania dotychczasowej pozycji rynkowej konieczna jest kontynuacja dalszego wspierania usług rozwojowych w kierunku podnoszenia kompetencji i kwalifikacji kadr, a także wykorzystanie programów wsparcia o charakterze outplacementu.</p> <p>Jednym z głównych wyzwań rynku pracy jest przeciwdziałanie zagrożeniom generowanym przez choroby stanowiące istotne jednostki chorobowe regionu, w tym cywilizacyjne⁷⁹charakteryzujące się rosnącą dynamiką rozwoju oraz przez epidemie i deficyty w dostępności do usług zdrowotnych, a także złą jakość powietrza.</p> <p>Uwarunkowania, które pojawiły się w związku z sytuacją epidemiczną w kraju i na świecie, wyrażone w postaci nowych zagrożeń, związanych z sytuacją zdrowotną oraz pogorszeniem sytuacji gospodarczej podkreślają wagę wsparcia obszaru zdrowia i niezbędne działania, celem których ma być poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych, tym bardziej, że w efekcie kryzysu oprócz wzrostu w regionie bezrobocia</p>

⁷⁹ Regionalna Polityka Zdrowia Województwa Śląskiego, Departament Nadzoru Podmiotów Leczniczych

		<p>pogarsza się sytuacja w służbie zdrowia.</p> <p>Zważywszy na powyższe oraz słabości regionu dotyczące złego stanu zdrowotnego mieszkańców, słabo rozwiniętego systemu profilaktyki zdrowotnej, braku systemowych działań w obszarze promocji aktywnego i zdrowego stylu życia, koniecznym jest kontynuowanie wsparcia, aby móc zapewnić mieszkańcom regionu odpowiednią profilaktykę i opiekę medyczną w tym zakresie.</p> <p>Interwencja będzie skierowana do podmiotów publicznych.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)</p>	<p>CS 16 (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości i włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po</p>	<p>Rozwijająca się dynamicznie gospodarka wymaga od osób wchodzących na rynek pracy nie tylko odpowiednich umiejętności praktycznych, na miarę potrzeb przyszłych pracodawców, ale również gotowości do zmian, elastyczności czy kreatywności, dlatego środki z EFS+ zostaną przeznaczone na kształtowanie kompetencji, kwalifikacji i umiejętności istotnych dla rozwoju gospodarczego regionu, z uwzględnieniem kwalifikacji rynkowych. Sytuacja, w jakiej znalazł się polski system oświaty w związku z pandemią COVID-19 uwypukliła konieczność podnoszenia kompetencji kadr systemu edukacji (przedszkola, szkoły prowadzące kształcenie ogólne, szkoły prowadzące kształcenie zawodowe,) w tym do prowadzenia kształcenia w systemie online oraz podnoszenie kompetencji kadry zarządzającej systemem edukacji na poziomie lokalnym i regionalnym.</p> <p>Podstawa programowa nakłada na nauczycieli obowiązek kształtowania kompetencji cyfrowych na każdym poziomie edukacji, jednocześnie znacznej części nauczycieli brakuje umiejętności potrzebnych do nauczania cyfrowego, także takich, które wspomagać będą prowadzony proces dydaktyczny, wpływając na podwyższenie efektywności nauczania i uczenia się dzieci oraz ich umiejętność do korzystania z informacji stąd konieczne jest uzupełnianie i aktualizowanie wiedzy kadry systemu oświaty. Potrzeby wsparcia</p>

	<p>szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>kompetencji zarówno uczniów jak i nauczycieli oraz potrzeby infrastrukturalne (zwłaszcza aktualizacja wyposażenia i oprogramowania) w obszarach związanych z wykorzystaniem cyfrowym umiejętności jak chociażby w nauce programowania są duże⁸⁰, dlatego pomimo podejmowania interwencji w obszarze związanym z cyfryzacją edukacji na poziomie krajowym, wsparcie z poziomu regionalnego jest konieczne i stanowić będzie jego uzupełnienie, stosownie do zidentyfikowanych potrzeb placówek edukacyjnych.</p> <p>Jako, że dostępność i efektywność systemu edukacji, począwszy od przedszkolnej jest kluczowa dla budowania potencjału i umiejętności społeczeństwa wsparcie edukacji przedszkolnej skoncentruje się na dalszym rozwijaniu jakości i poszerzaniu oferty zajęć, rozwoju kompetencji kadry pedagogicznej, niepedagogicznej i zarządzającej, wyrównywaniu dostępności do edukacji poprzez tworzenie nowych miejsc przedszkolnych na obszarach o niższej dostępności do edukacji przedszkolnej, w tym w szczególności na obszarach wiejskich.</p> <p>Realizowane będzie bezpośrednie wsparcie uczniów i szkół, ukierunkowanych na podniesienie jakości edukacji, obejmujące rozwój kompetencji kluczowych, w tym proinnowacyjnych, kreatywnych, przedsiębiorczych, podnoszenie umiejętności cyfrowych. Z uwagi na coraz większy deficyt zawodów takich jak lekarze, pielęgniarki czy informatycy, większe wsparcie powinno być kierowane do szkół ogólnokształcących, z których stosunkowo często wywodzą się przedstawiciele tych zawodów, na co wyraźnie wskazały wyniki ewaluacji⁸¹. Wsparcie to powinno zostać wdrożone także w ramach działań infrastrukturalnych (doposażenie pracowni związanych z kształceniem kompetencji kluczowych). Wsparcia z uwagi na pogorszenie się kondycji psychicznej dzieci i młodzieży w czasie pandemii wymaga także obszar związany z funkcją społeczno-wychowawczą szkoły zarówno pod względem kompetencji kadry jak i</p>
--	---	---

⁸⁰ Diagnoza potrzeb i ocena potencjału szkół prowadzących kształcenie zawodowe w zakresie nauki programowania w województwie śląskim w kontekście projektowania wsparcia w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, Dyspersja, Raport końcowy 2021 r. str. 5-7.

⁸¹ Ewaluacja dotycząca sposobu, w jaki wsparcie w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach Osi Priorytetowych XI Wzmocnienie potencjału edukacyjnego oraz XII Infrastruktura edukacyjna, str. 156-157, 185.

		<p>bezpośredniego wsparcia uczniów, stosownie do zidentyfikowanych w danej społeczności szkolnej potrzeb, z uwzględnieniem współpracy z wyspecjalizowanymi placówkami.</p> <p>Wsparcie przeznaczone będzie również na rozwijanie kompetencji, umiejętności, uzdolnień, zainteresowań uczniów poza edukacją formalną. Nacisk na każdym poziomie edukacji zostanie położony na wsparcie placówek we wdrożeniu skutecznej edukacji włączającej – w tym przede wszystkim w zakresie dostępu do szerokiej oferty usług bezpośredniego wsparcia dzieci i młodzieży np.: poprzez zapewnienie usług asystenckich zapewnienie odpowiedniego wyposażenia placówek, podnoszenie kompetencji kadr oświaty oraz działania szkoleniowe i świadomościowe dla rodziców lub opiekunów dzieci. Wspierane będzie szkolnictwo zawodowe w zakresie tworzenia warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej pod kątem wyposażenia warsztatów, pracowni, itp., współpracy szkół z otoczeniem, zwłaszcza z pracodawcami (praktyki i staże zawodowe u pracodawców), podnoszenia umiejętności oraz uzyskiwania kwalifikacji zawodowych przez uczniów i wzmacnianie ich zdolności do zatrudnienia oraz doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu. Wspierane będzie również wysokiej jakości, powszechne doradztwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów. Powyższe, stanowi odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby tj.: zbyt małą w stosunku do potrzeb liczbę godzin praktyk zawodowych (66,6% zaspokojenia), niedostateczne wyposażenie pracowni praktycznej nauki zawodu w nowoczesne technologie i materiały dydaktyczne (63,8%), niewystarczająca liczba godzin zajęć z doradztwa edukacyjno-zawodowego (59,6%), niski poziom umiejętności i kompetencji zawodowych wśród nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu (44,7%), niezadawalający poziom współpracy szkół z przedsiębiorstwami (38,3%)⁸².</p> <p>Interwencja będzie skierowana do podmiotów publicznych.</p>
--	--	---

⁸² Ibidem, str. 52. Analiza na podstawie tabeli Potrzeby, na które odpowiadają/odpowiadały projekty realizowane przez beneficjentów OP XII.

<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)</p>	<p>CS 17 (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery</p>	<p>W dobie globalnych zmian i zmieniających się potrzeb rynku pracy konieczne jest podnoszenie i zmiana kwalifikacji/kompetencji, z uwzględnieniem kompetencji przyszłości, czyli konkretnych umiejętności umożliwiających podejmowanie i realizowanie zadań w środowisku pracy, które jest elastyczne, rozproszone geograficznie, podatne na częste i szybkie zmiany, zakłada konieczność operowania technologiami cyfrowymi i współpracę ze zautomatyzowanymi systemami oraz maszynami wykorzystującymi sztuczną inteligencję, tj.: kompetencje techniczne i cyfrowe; kompetencje społeczne; wyższe kompetencje poznawcze, jak również kompetencje w zakresie zarządzania ludźmi, zdolności negocjacyjnych, inteligencji emocjonalnych, elastyczności poznawczej, rozwiązywania złożonych problemów, krytycznego myślenia, kreatywności ⁸³.</p> <p>Pomimo powyższego, podkreślić należy, że w województwie śląskim tendencją utrzymującą się na przestrzeni ostatnich 5 lat jest trudność w znalezieniu wykwalifikowanych pracowników fizycznych w zawodach tradycyjnych zgodnie z deficytami wskazywanymi w Barometrze zawodów ⁸⁴. Wspomnieć należy także o potrzebie posiadania znajomości języków obcych.</p> <p>W związku z tym, jednym z najważniejszych wyzwań województwa śląskiego jest podniesienie poziomu uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu, poprzez zwiększenie jakości i dostępu do oferty kształcenia ustawicznego oraz promocja uczenia się przez całe życie, co jest podstawą do zaspokojenia potrzeb dynamicznie zmieniającego się rynku pracy, budowania konkurencyjności i rozwoju gospodarczego regionu. Istotnym jest jest, iż plany zatrudnienia przedsiębiorców są bezpośrednio powiązane z</p>
---	---	--

⁸³ https://www.delab.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2019/09/Kompetencje_przyszlosci_Raport_DELabUW.pdf

⁸⁴ Na podstawie zawodów deficytowych wskazanych w Barometrze zawodów dla Województwa Śląskiego w latach 2016-2020

	<p>zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p>	<p>posiadanem przez pracowników odpowiednich kwalifikacji/umiejętności zawodowych, natomiast nadal mają oni trudności ze znalezieniem pracowników o pożądanym poziomie umiejętnościach, wymaganych kwalifikacjach, posiadających aktualne uprawnienia, a także z doświadczeniem zawodowym⁸⁵.</p> <p>W celu poprawy jakości i dostępności edukacji ustawicznej planuje się działania wspierające rozwój lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych (np.: w oparciu o model LOWE⁸⁶) których celem będzie aktywizowanie dorosłych i społeczności lokalnych na rzecz rozwoju umiejętności stanowiących podstawę dla uczenia się przez całe życie, przydatnych do poruszania się na rynku pracy, dla rozwoju osobistego i rozwoju wspólnot, poprzez dotarcie z ofertami edukacyjnymi szczególnie do osób mieszkających w małych i odległych miejscowościach lub w zaniedbanych dzielnicach miast opierające się na rozpoznaniu konkretnych potrzeb osób dorosłych w środowisku lokalnym.</p> <p>Interwencja będzie skierowana do podmiotów publicznych.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu</p>	<p>CS 18 (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz</p>	<p>W przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami szczególną rolę odgrywa praca zawodowa, podejmowana zarówno na otwartym, jak i chronionym rynku pracy. Daje ona szansę na życiowe usamodzielnienie i zdobycie niezależności ekonomicznej. Mimo pozytywnych zmian, w województwie śląskim liczebność populacji bezrobotnych osób niepełnosprawnych zmniejsza się wolniej niż bezrobotnych ogółem, a świadczenie usług aktywizacji społeczno-zawodowej nadal stanowi wyzwanie.</p> <p>Do grupy osób biernych zawodowo potrzebujących większego wsparcia w zakresie aktywizacji społecznej lub zawodowej, a zarazem stosunkowo licznych, należą w województwie śląskim przede wszystkim: osoby</p>

⁸⁵Zapotrzebowanie na kwalifikacje/umiejętności w przedsiębiorstwach w województwie śląskim, Grupa BST, EU-Consult, Katowice 2017, str. 1-3 oraz Barometr zawodów 2021 Raport podsumowujący badanie w województwie śląskim str. 16.

⁸⁶"Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji nowe oblicze edukacji dla dorosłych" -

nowy projekt na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach II Osi Priorytetowej PO WER, Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, 2.14 Rozwój narzędzi dla uczenia się przez całe życie.

Projekt powstał w ramach konkursu nr POWR.02.14.00-IP.02-00-001/19, Działanie 2.14 Rozwój narzędzi dla uczenia się przez całe życie, typ operacji: Przygotowanie szkół do pełnienia roli Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji we współpracy z organem prowadzącym i społecznością lokalną, tj. do prowadzenia działań na rzecz aktywności edukacyjnej osób dorosłych, w zakresie rozwijania potrzebnych na rynku pracy kompetencji kluczowych, oraz rozwój metod i narzędzi pracy nauczycieli tych szkół z osobami dorosłymi, w szczególności na terenach wiejskich i w małych miastach, a także na terenach defaworyzowanych.

<p>społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)</p>	<p>zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji</p>	<p>doświadczające zaburzeń psychicznych, niepełnosprawności lub długotrwałej choroby, osoby (przede wszystkim kobiety) opiekujące się niepełnosprawnymi lub chorymi członkami rodziny albo dziećmi (w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych), osoby uzależnione (w tym od alkoholu, substancji psychoaktywnych, uzależnienia behawioralne) osoby doświadczające przemocy w rodzinie (przede wszystkim kobiety), osoby bezdomne, osoby po opuszczeniu pieczy zastępczej.</p> <p>Podmioty działające w sektorze ekonomii społecznej odpowiadają na potrzebę zatrudniania osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji życiowej, w tym osób z niepełnosprawnościami, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, biernych zawodowo, opuszczających młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, zakłady poprawcze czy schroniska dla nieletnich. Mogą także uzupełniać towary i usługi oferowane przez rynek i państwo oraz przyczyniać się do rozwiązywania różnego rodzaju problemów społecznych w lokalnej społeczności. W porównaniu do 2018 r., liczba jednostek reintegracji społeczno-zawodowej zwiększyła się o 9, co wskazuje na zwiększanie się potrzeb społecznych w tym zakresie.</p> <p>W związku z powyższym w ramach celu szczegółowego realizowane będzie wsparcie rozwoju ekonomii społecznej w regionie, wsparcie osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w zakresie aktywizacji i poprawy szans na zatrudnienie, w tym w szczególności prowadzone w Zakładach Aktywności Zawodowej i Warsztatach Terapii Zajęciowej oraz wsparcie aktywizacyjne osób biernych zawodowo, w szczególności należących do grup zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym skierowane na aktywizację społeczno-zawodową, wykorzystującą instrumenty aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej prowadzone przez Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej. Oczekiwanym rezultatem podejmowanych działań będzie wzrost współczynnika aktywności zawodowej i uczestnictwa w życiu społecznym osób znajdujących się w trudnej sytuacji, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i poprawa sytuacji osób z niepełnosprawnością na rynku pracy i w zakresie dostępności do dóbr i usług.</p>
--	---	---

<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)</p>	<p>CS 19 (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów</p>	<p>Spadek liczby ludności w Polsce, jak również w województwie śląskim spowodowany jest różnymi czynnikami, jednak w szczególności jest to utrzymujący się ujemny przyrost naturalny, jak i bardzo duży odpływ migracyjny ludności. Skumulowane za okres 2005-2018 saldo migracji osób w wieku produkcyjnym (osoby z tej grupy wiekowej stanowią zdecydowaną większość migrantów), które zdecydowały się na migrację zagraniczną na pobyt stały, wyniosło w województwie śląskim ponad 40 tys. osób. Był to zdecydowanie największy odpływ ludności spośród wszystkich województw. Należy jednak podkreślić, iż zjawisku temu towarzyszy równoległe silny trend imigracyjny związany z napływem pracowników z Europy Wschodniej, w szczególności z Ukrainy, nasilający się od 2016 roku. W styczniu 2019 roku przebywało w Polsce już 1,27 mln obywateli Ukrainy. Stanowili oni 3,5% ludności Polski (w lutym 2018 roku pracodawcy z województwa śląskiego zatrudniali 40,4 tys. obywateli Ukrainy). Atutem w procesie integracji społecznej ludności pochodzenia ukraińskiego jest niewątpliwie bliskość geograficzna oraz podobieństwo kulturowe. Pod względem ekonomicznym pobyt czasowy migrantów jest korzystny dla gospodarki kraju - sprzyja wzrostowi konsumpcji i przyspiesza wzrost gospodarczy. Z kolei stały pobyt skutkuje sprowadzeniem rodziny, co oznacza dodatkowy zasób osób do pracy, który przekłada się na wzrost dochodów budżetu państwa. Stworzenie warunków do stałego osiedlania się wymaga jednak kompleksowej polityki migracyjnej, w tym dalszej liberalizacji przepisów prawa w tym zakresie.</p> <p>W celu mitygowania skutków depopulacji regionu należy podjąć działania mające na celu ułatwienia w podejmowaniu zatrudnienia pracowników z państw trzecich, migrantów, tak aby zapewnić kadry kluczowe dla rozwoju województwa. Komplementarnym działaniem będzie zapewnienie wsparcia na rzecz integracji społecznej społeczności marginalizowanych ze środowiskiem lokalnym.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej</p>	<p>CS 20 (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo</p>	<p>Województwo śląskie jako jeden z najbardziej obciążonych demograficznie regionów europejskich nadal stoi przed wyzwaniem związanym z zapewnieniem pożądanego poziomu warunków i jakości życia mieszkańców, w szczególności osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym i ich otoczenia, przy zachowaniu koncepcji dobra wspólnego, która stawia w punkcie centralnym zaspokojenie istotnych potrzeb życiowych każdego człowieka. Wyrównywanie dysproporcji w szeroko definiowanym poziomie</p>

<p>sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)</p>	<p>usług; w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej</p>	<p>życia oraz eliminowanie zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym stanowi również priorytet polityki społecznej państw członkowskich Unii Europejskiej.</p> <p>W związku z powyższym w ramach celu szczegółowego realizowane będzie wsparcie na rzecz zwiększenia dostępności do usług społecznych w formie zdeinstytucjonalizowanej, wsparcie rozwiązań systemowych w obszarze ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej oraz inicjatyw oddolnych mających na celu integrację społeczności lokalnych. Wsparciem objęte zostaną grupy szczególnie narażone na wykluczenie społeczne i ubóstwo, w szczególności seniorzy i osoby z niepełnosprawnościami oraz opiekunowie formalni i nieformalni tych osób.</p> <p>Pandemia COVID-19 dobitnie unaoczniała i uświadomiła społeczeństwu zależności zdrowia i rozwoju społeczno-gospodarczego, a konsekwencje jej wystąpienia w sposób szczególny dotknęły placówki całodobowego pobytu o znacznej liczbie mieszkańców. W celu ograniczenia ryzyka w przyszłości wsparcie należy kierunkować na zdeinstytucjonalizowane formy opieki, o osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu przebywającym w środowisku powinny mieć możliwość skorzystania z pomocy bliskich, sąsiadów, pracowników socjalnych czy wolontariuszy w codziennych czynnościach.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej</p>	<p>CS 21 (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem</p>	<p>Problemem, na który należy zwrócić uwagę to pogarszający się stan zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. Wzrost liczby samobójstw w 2020 r. na poziomie kraju nastąpił po dwóch latach względnej stabilizacji. Zaburzenia psychiczne u dzieci i młodzieży dotyczą stanów depresyjnych oraz autoagresji, które mogą poważnie zagrażać ich zdrowiu i życiu (m.in. samookaleczenia, próby samobójcze). Istnieje wiele</p>

<p>sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)</p>	<p>społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci</p>	<p>czynników o podłożu biologicznym, psychospołecznym, mających wpływ na stan zdrowia dzieci i młodzieży, np.: czynniki zewnętrzne dotyczące środowiska, w którym dziecko żyje – rodziny dysfunkcyjne/niewydolne wychowawczo, ale również rodziny stawiające dzieciom i młodzieży nierealistyczne wymagania, ograniczone zdolności intelektualne i werbalne, różnego rodzaju dysfunkcje ruchowe, zaburzenia koordynacji, fizyczność. Jeszcze innym źródłem, które wpływa na zdrowie psychiczne młodego pokolenia to korzystnie z nowych technologii komunikacyjnych. Wszystkie zaburzenia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, bez względu na ich rodzaj, w znacznym stopniu utrudniają codzienne funkcjonowanie i stanowią zagrożenie dla prawidłowego rozwoju, a w przyszłości – do zaburzeń psychicznych wieku dorosłego. Należy podkreślić, iż wspieraniem i promocją zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży oraz profilaktyką jego zaburzeń powinni zajmować się zarówno rodzice, jak też pracownicy szkoły (nauczyciele, pedagodzy, psycholodzy szkolni) i lekarze podstawowej opieki zdrowotnej.</p> <p>Sytuacja pandemiczna i związana z nią długoterminowa izolacja społeczna w sposób szczególny dotknęła przede wszystkim dzieci i młodzież. Nastąpił bezprecedensowy wzrost zapotrzebowania na pomoc w ośrodkach i instytucjach, które są najbliższe pacjenta dziecięco-młodzieżowego. W związku z powyższym środki EFS + będą kierowane na rzecz poprawy stanu zdrowia psychicznego.</p> <p>Konieczna jest kontynuacja budowania systemu wsparcia opieki zastępczej, wsparcia adopcyjnego i post adopcyjnego oraz dla rodzin mających trudności z pełnieniem funkcji opiekuńczych i edukacyjnych, podejmowania działań na rzecz mitygacji zróżnicowania pod względem zagrożenia ubóstwem między regionami oraz obszarami miejskimi i wiejskimi. Wyzwanie stanowią wyniki w obszarze zdrowia poniżej średniej UE, średnie trwanie życia o trzy lata krótsze niż średnio w UE, słabo rozwinięta opieka długoterminowa nad osobami starszymi, osobami z niepełnosprawnościami i osobami cierpiącymi na choroby przewlekłe. Powyższe potrzeby inwestycyjne są wysoce priorytetowe, a realizacja wsparcia w tym zakresie umożliwi zmniejszenie niedoborów pracowników na rynku pracy. Konieczna jest również dalsza poprawa promocji zdrowia, zapobieganie chorobom i środki diagnostyczne, które stanowią wyzwanie i wymagają inwestycji.</p> <p>Bezdomność jest jednym z najpoważniejszych zagrożeń socjalnych w życiu człowieka, które naruszają</p>
--	---	--

		<p>podstawy jego bytu, a kluczową kwestią jest ograniczanie tego problemu społecznego z zastosowaniem podejścia interdyscyplinarnego, zakładającego szeroką współpracę specjalistów z różnych dziedzin i instytucji, z uwzględnieniem wsparcia na rzecz rozwiązywania problemów mieszkaniowych. Szczęólnego wsparcia potrzebują bezdomne dzieci, które wraz z opiekunami przebywają w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, ośrodkach interwencji kryzysowej i trudnych sytuacjach życiowych. W przypadku rozwiązywania problemów społecznych oraz w procesie integracji społecznej istotną rolę odgrywają lokalne grupy działania z uwagi na swój oddolny charakter, jednak aby ich działalność była skuteczna wymagają one odpowiedniego wsparcia dla rozwoju.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFRR)</p>	<p>CS 22 (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online</p>	<p>Rozwój nowoczesnego, dopasowanego do potrzeb gospodarki i rynku pracy kształcenia zawodowego, jak i na poziomie wyższym stanowi wyzwanie w województwie śląskim. Ciągła potrzeba kształcenia czy uzupełniania wiedzy, wynika w szczególności z tempa zmian dokonujących się w świecie, a co za tym idzie tempa rozwoju poziomu wiedzy. Pracodawcy oczekują dziś od potencjalnych pracowników oprócz uniwersalnych umiejętności, przydatnych w każdej pracy, również praktycznych umiejętności, najlepiej powiązanych z określoną branżą. Konieczne jest zatem zwiększenie potencjału szkół prowadzących kształcenie zawodowe jak i dostosowanie kształcenia na poziomie wyższym do potrzeb rynku pracy i wyzwań rozwojowych regionu.</p> <p>Jednym z priorytetów rozwoju Śląska jest podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców oraz zwiększenie ich aktywności i mobilności zawodowej. Problem bezrobocia dotyczy głównie osób z wykształceniem najniższego szczebla – gimnazjalnym i niższym oraz zasadniczym zawodowym. W regionie występuje również luka między ofertą edukacji zawodowej a potrzebami współczesnego i przyszłego rynku pracy. Konieczne jest zatem zwiększenie potencjału szkół prowadzących kształcenie zawodowe oraz rozwój nowoczesnego szkolnictwa zawodowego poprzez podnoszenie jego jakości i konkurencyjności.</p> <p>Województwo śląskie jest także jednym z ważniejszych w kraju ośrodków naukowych i akademickich. Nadal jednak współczynnik osób studiujących względem liczby mieszkańców jest znacząco niższy od analogicznego wskaźnika dla kraju i stawia województwo na 9 pozycji. Mimo dużej różnorodności</p>

		<p>kierunków kształcenia i specjalizacji, obserwuje się niedostosowanie oferty kształcenia do rynku pracy. Niedoinwestowana infrastruktura dydaktyczna i badawcza powoduje niską atrakcyjność tychże specjalizacji, uniemożliwiając dalszy rozwój uczelni w tym zakresie.</p> <p>Interwencja będzie skierowana do podmiotów publicznych.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFRR)</p>	<p>CS 23 (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne</p>	<p>Demografię Regionu charakteryzują dwa współwystępujące zjawiska: niska dzietność i coraz większa długość życia. W efekcie w społeczeństwie wzrasta udział osób starszych oraz niesamodzielnych. Osoby w wieku senioralnym stanowią ponad ¼ ludności regionu. W przypadku instytucji usług społecznych i opiekuńczych województwo śląskie charakteryzuje się gorszą dostępnością niż inne regiony. Pod względem liczby osób starszych przypadających na 1 miejsce w domach pomocy społecznej oraz placówkach zapewniających całodobową opiekę, województwo śląskie lokowało się dopiero odpowiednio na 15. i 7. miejscu w kraju. Ponadto zmianom ulega struktura gospodarstw domowych. Wpływa to na ograniczenie realizowanej dotychczas opieki wewnątrzrodzinnej oraz zwiększenie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze świadczone przez nieformalne sieci wsparcia oraz wyspecjalizowane podmioty zewnętrzne. We wszystkich zaleceniach opiekuńczych i pomocowych w stosunku do osób starszych podkreśla się potrzebę zachowania ich w dotychczasowym środowisku.</p> <p>Najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej w województwie śląskim jest w dalszym ciągu ubóstwo, a także bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz niepełnosprawność. Dodatkowo w regionie w dalszym ciągu identyfikuje się niewystarczającą, w stosunku do potrzeb, liczbę miejsc w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej. Zgodnie z prognozą liczby osób oczekujących na uzyskanie pomocy w poszczególnych rodzajach placówek, nastąpi wzrost zapotrzebowania na uzyskanie wsparcia w mieszkaniach chronionych czy wspomaganych.</p> <p>Za priorytetowe należy zatem uznać wspieranie i prowadzenie działań mających na celu rozwój placówek świadczących usługi w społeczności lokalnej dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym</p>

		<p>funkcjonowaniu, a więc z poszanowaniem zasad indywidualizacji wsparcia, zapewnienia osobom kontroli nad swoim życiem i decyzjami, które ich dotyczą, pierwszeństwa indywidualnych potrzeb mieszkańców przed wymaganiami organizacyjnymi oraz zwiększenie liczby miejsc w mieszkaniach chronionych czy wspomaganych.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFRR)</p>	<p>CS 24 (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p>	<p>Jednym z ważniejszych priorytetów rozwoju województwa śląskiego są działania dotyczące ochrony zdrowia. Wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia przyczyni się do zwiększenia spójności społecznej poprzez lepszy dostęp do wysokiej jakości usług medycznych, a w konsekwencji do poprawy zdrowotności mieszkańców regionu.</p> <p>System ochrony zdrowia w dalszym ciągu musi mierzyć się z wyzwaniami, jakimi są starzenie się społeczeństwa, niezadowolająca efektywność i jakość opieki zdrowotnej oraz podatność systemu na zachwiania spowodowane sytuacjami nadzwyczajnymi, jak pandemia COVID-19.</p> <p>Diagnoza wykazała, że najczęstszymi przyczynami zgonów oraz grupami schorzeń, na które chorowali mieszkańcy regionu to: choroby onkologiczne, choroby układu krążenia, cukrzyca, zaburzenia psychiczne, choroby układu pokarmowego, choroby układu oddechowego, choroby układu kostno – mięśniowego, choroby układu nerwowego, w tym choroby wieku podeszłego, choroby krwi i układu odpornościowego, choroby nerek i dróg moczowych, choroby wątroby, dróg żółciowych i trzustki, choroby oka, ciąża, poród i opieka nad noworodkiem, choroby zakaźne.</p> <p>Zły stan zdrowia ludności przekłada się na wiele aspektów gospodarczych, przede wszystkim powoduje poważne obciążenie dla gospodarki. Z jednej strony wywołuje konieczność ponoszenia ogromnych nakładów publicznych związanych z leczeniem oraz wypłacaniem świadczeń socjalnych, z drugiej zaś powoduje spadek przychodów i zubożenie społeczeństwa.</p> <p>W województwie obserwuje się rosnącą dynamikę rozwoju chorób cywilizacyjnych, w szczególności cukrzycy oraz chorób onkologicznych przy jednoczesnym coraz częstszym występowaniu następstw chorób związanych z wiekiem. Do istotnych problemów zdrowotnych w regionie należą również choroby i</p>

		<p>zaburzenia psychiczne. W jednostkach psychiatrycznej opieki ambulatoryjnej w województwie śląskim utrzymuje się tendencja wzrostowa liczby osób podejmujących leczenie. Analiza liczby osób leczonych z podziałem na kategorie wiekowe wykazała, że najczęściej pacjentami były osoby z przedziału 60-64 lata. Należy zwrócić uwagę, że wśród ogółu osób leczonych wzrasta liczba dzieci i młodzież.</p> <p>Podstawowa opieka zdrowotna jest kluczową częścią każdego systemu ochrony zdrowia, w ramach której realizowana jest największa liczba świadczeń zdrowotnych. Liczba udzielanych w ciągu roku porad ambulatoryjnych przekracza w województwie śląskim 35 mln, z czego prawie połowa to porady specjalistyczne. Dostępne dane wskazują, że istnieją różnice w regionie w dostępie do POZ i AOS. Niestety, różnice te nie są uzasadnione względami epidemiologicznymi.</p> <p>Zgodnie z Raportem “Podstawowa opieka zdrowotna w Polsce – diagnoza i projekty zmian” placówki świadczące ambulatoryjną opiekę zdrowotną (w tym POZ) nie są wystarczająco przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Stąd wsparcie powinno być ukierunkowane również na dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami.</p> <p>Konieczne jest zatem ukierunkowanie działań w POZ i AOS na zapewnienie istotnych cech opieki podstawowej tj. dostępności, ciągłości, kompleksowości i wszechstronności świadczeń, koordynacji, poprawy jakości oraz efektywności. Powinny przyczynić się także do bardziej równomiernego rozmieszczenia placówek opieki zdrowotnej w regionie.</p> <p>Proces cyfryzacji ochrony zdrowia został przyspieszony w związku z pandemią COVID-19. Wprowadzono m.in. możliwość udzielania świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu POZ w warunkach ambulatoryjnych na odległość przy użyciu systemów teleinformatycznych lub systemów łączności, tj. teleporadę i telewizytę. Niemniej wymagany jest dalszy rozwój tego kierunku działań, szczególnie w zakresie przyspieszenia i wsparcia wdrażania elektronicznej dokumentacji medycznej, w tym w praktykach POZ, jej wymiany między poszczególnymi szczeblami systemu opieki zdrowotnej oraz pełnego dostępu pacjenta do swojej</p>
--	--	--

		<p>dokumentacji medycznej.</p> <p>Prognozy demograficzne pokazują, że proces starzenia się społeczeństwa będzie się pogłębiał. Rosnąca liczba osób starszych w społeczeństwie może spowodować zwiększenie zapotrzebowania na świadczenia opieki długoterminowej, czy na liczbę miejsc w opiece paliatywnej i hospicyjnej.</p> <p>Interwencja będzie skierowana do podmiotów publicznych.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFRR)</p>	<p>CS 25 (v) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych</p>	<p>Niniejszy cel odpowiada na wyzwania rozwojowe w zakresie zwiększenia roli wielokulturowego dziedzictwa regionu oraz aktywności sektorów kultury i turystyki w działaniach na rzecz transformacji społeczno-gospodarczej oraz budowania nowego wizerunku województwa śląskiego, jako nowoczesnego regionu przemysłowego.</p> <p>Niezbędne jest podejmowanie działań na rzecz rewitalizacji i zachowania dziedzictwa industrialnego i tradycji przemysłowych, które będą wspierać proces integracji społecznej oraz zachowania tożsamości regionalnej, kreując przy tym atrakcyjną ofertę kulturalną i turystyczną.</p> <p>Równocześnie konieczne jest podjęcie działań na rzecz wdrożenia nowoczesnych, innowacyjnych form upowszechniania i promocji dziedzictwa m.in. industrialnego, które będzie sprzyjać rozwojowi branż kreatywnych, designu i przyczyniać się do tworzenia nowych, unikalnych marek regionalnych o dużym potencjale gospodarczym. Działania te przełożą się na tworzenie nowych miejsc pracy i zwiększenie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej regionu.</p> <p>Niezbędne jest podjęcie działań na rzecz poprawy efektywności, wielofunkcyjności oraz dostępności instytucji kultury o znaczeniu regionalnym, które służyć będą integracji społecznej, aktywizacji społecznej oraz rozwojowi kompetencji kreatywnych i interpersonalnych oraz włączeniu społecznemu. Jednocześnie instytucje o znaczeniu regionalnym kreować będą rozwiązania modelowe do wykorzystania i adaptacji w mniejszych instytucjach o znaczeniu lokalnym. Wspieranie postaw otwartości, kreatywności i aktywności</p>

		<p>sprzyjać będzie rozwojowi gospodarki opartej na wiedzy.</p> <p>Zasadne jest wzmocnienie regionalnej oferty turystycznej, opartej na zasobach dziedzictwa kulturowego, naturalnego i bogactwie krajobrazu, jako obszaru o znacznym potencjale rozwoju i tworzenia miejsc pracy.</p> <p>Niezbędne jest wspieranie projektów promujących zrównoważoną kulturę i turystykę oraz wprowadzających elementy zielonej infrastruktury, oszczędności zasobów, w tym np. energii, a także promujących ochronę przyrody w infrastrukturze kultury i dziedzictwa kulturowego. Działanie te będą służyć budowaniu świadomości ekologicznej, promocji i upowszechnianiu postaw ekologicznych oraz poprawie jakości życia mieszkańców.</p> <p>Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego, zapewnienie równego dostępu do kultury oraz promowanie zrównoważonej turystyki są zadaniami publicznymi realizowanymi w interesie publicznym. Np. obiekty zabytkowe wymagają często ponoszenia wysokich kosztów ich zabezpieczenia i renowacji. Z kolei publiczne obiekty kultury często są niedoinwestowane, a ich oferta nie nadąża za dynamicznie zmieniającą się formą odbioru dóbr kultury i uczestnictwa w kulturze dostępną na rynku. Publiczne inwestycje w atrakcje turystyczne i kulturalne o znaczeniu regionalnym są impulsem rozwojowym dla lokalnej gospodarki i przedsiębiorstw okołoturystycznych.</p>
<p>CP5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz</p>	<p>CS 26 (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury dziedzictwa naturalnego,</p>	<p>Województwo śląskie od 2000 r. konsekwentnie opiera swoją politykę rozwojową na 4 obszarach funkcjonalnych subregionów, które zgodnie ze strategią rozwoju województwa, stanowią miejskie obszary funkcjonalne (MOF). Celem działań jest wzmocnienie powiązań gospodarczych i społecznych oraz wykorzystanie endogenicznych potencjałów rozwojowych subregionów. Region posiada duże doświadczenie we wdrażaniu podejścia terytorialnego (w latach 2014-2020 ok. 32% alokacji programu regionalnego było wdrażane za pomocą instrumentów ZIT/RIT), wnioski z jego realizacji wskazują, iż zasadna jest jego kontynuacja z naciskiem na wzmocnienie funkcji integracyjnych i koordynacyjnych podmiotów reprezentujących samorządy lokalne, co przyczyni się do realizacji bardziej zintegrowanych przedsięwzięć rozwojowych o wymiarze ponadlokalnym. Niezbędne jest także wzmocnienie współpracy,</p>

<p>inicjatyw lokalnych</p>	<p>zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p>	<p>większy nacisk na wprowadzenie zrównoważonego modelu rozwoju oraz koordynacji działań, w szczególności na rzecz dążenia do neutralności klimatycznej, zrównoważonej mobilności, ochrony zasobów i zapewnienia odporności na wyzwania środowiskowe i klimatyczne. Ważnym obszarem zintegrowanych działań będzie zrównoważone wykorzystanie endogenicznych potencjałów, w tym kapitału kulturowego, naturalnego i turystycznego, które stanowią istotny czynnik rozwojowy, spajający potrzeby i działania samorządów lokalnych, podejmowane już obecnie w ramach współpracy w obszarach funkcjonalnych subregionów. Działania w ramach CP 5 (i) będą uzupełnione o wybrane działania w innych realizowane w sposób zintegrowany w ramach instrumentu ZIT w oparciu o strategię terytorialne.</p> <p>Niniejszy cel odpowiada również na ogromnej skali potrzeby rewitalizacji przestrzeni miejskich, będące z jednej strony konsekwencją wysokiego poziomu urbanizacji, a z drugiej skutkiem społecznej i gospodarczej transformacji miast, zwłaszcza przemysłowych. W województwie śląskim znaczący odsetek gmin posiada lokalne lub gminne programy rewitalizacji (126 programów obejmujących 75% gmin), co potwierdza wysoką świadomość konieczności prowadzenia działań rewitalizacyjnych. Niezbędna jest kontynuacja działań rewitalizacyjnych na obszarach miejskich celem ożywienia społecznego i gospodarczego obszarów zdegradowanych, zwiększenia spójności tkanki miejskiej, poprawy warunków życia na obszarach miejskich oraz ograniczenia zjawisk suburbanizacji i depopulacji.</p> <p>Interwencja będzie skierowana zarówno do podmiotów publicznych, jak i przedsiębiorstw.</p>
<p>CP5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz</p>	<p>CS 27 (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym,</p>	<p>Niniejszy cel odpowiada na zdiagnozowane potrzeby w zakresie kompleksowego wsparcia rewitalizacji i odnowy obszarów wiejskich (jako Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) wynikających ze SRW). Obszary te cechują się znacznym zróżnicowaniem funkcji obejmującym zarówno funkcje rolnicze jak i pozarolnicze, co wynika ze specyfiki sieci osadniczej i profilu gospodarczego regionu. W regionie występują również gminy wiejskie, gdzie znaczny procent obszaru został zdegradowany i przekształcony w skutek eksploatacji górniczej. Wiele z terenów rolniczych utraciło swe funkcje poprzez ulokowanie na nich bądź w pobliżu działalności wydobywczej. Część obszarów wiejskich, zwłaszcza na obszarach o niższej atrakcyjności gospodarczej, czy gorszej dostępności komunikacyjnej, ulega postępującej depopulacji i degradacji</p>

<p>inicjatyw lokalnych</p>	<p>kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie</p>	<p>społecznej i infrastrukturalnej. Niezbędne jest podjęcie działań na rzecz kompleksowej rewitalizacji obszarów wiejskich borykających się ze szczególnymi problemami społecznymi, gospodarczymi, przestrzennymi i środowiskowymi celem ograniczenia ich dalszej degradacji i peryferyzacji rozwojowej. Działania rewitalizacyjne powinny promować model zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich z szerokim wykorzystaniem rozwiązań niskoemisyjnych, zasobooszczędnych, ekologicznej mobilności, zielonej infrastruktury. Jednocześnie, niezbędne jest wsparcie potencjału instytucjonalnego gmin wiejskich do prowadzenia działań rewitalizacyjnych poprzez wsparcie merytoryczne w działaniach planistycznych, prowadzeniu aktywnego procesu partycypacji społecznej oraz monitorowaniu procesów rewitalizacji.</p> <p>Interwencja będzie realizowana w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji w spójności z innymi działaniami na obszarach wiejskich, zwłaszcza w ramach wspólnej polityki rolnej i rybackiej.</p>
<p>CP6 Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i</p>	<p>CS 28 Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o</p>	<p>Niniejszy cel odpowiada na zdiagnozowane potrzeby odnośnie skali, zakresu i kompleksowości niezbędnych przemian społecznych, gospodarczych i technologicznych w województwie śląskim w związku z przejściem na gospodarkę niskoemisyjną oraz dążenie do neutralności klimatycznej UE do 2050 r.</p> <p>Konieczne jest podjęcie kompleksowych działań na rzecz przyspieszenia i wzmocnienia rozwoju technologicznego w wiodących branżach gospodarki regionalnej, w szczególności związanych z zieloną i cyfrową transformacją, które pozwolą na wypełnienie luki po branżach schyłkowych, a jednocześnie przyczynią się do kreowania nowych przewag konkurencyjnych. Jednocześnie, niezbędna jest dywersyfikacja działalności przedsiębiorstw, w tym innych niż MŚP, która pozwoli na utrzymanie miejsc pracy i lokalnego potencjału gospodarczego. Konieczne jest także podjęcie szeroko zakrojonych działań na rzecz wzmocnienia przedsiębiorczości na poziomie lokalnym, celem tworzenia alternatyw rozwojowych, zwłaszcza poza dużymi ośrodkami miejskimi oraz tworzenia nowych miejsc pracy, w tym samozatrudnienia.</p> <p>Niezbędne jest podjęcie działań na rzecz podniesienia i zmiany kwalifikacji osób odchodzących z górnictwa, branż okołogórnicznych, energetyki konwencjonalnej oraz wsparcie systemowe służb zatrudnienia celem</p>

<p>klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie.</p>	<p>porozumienie paryskie.</p>	<p>ułatwienia zmian na rynku pracy. Działania te muszą zostać uzupełnione o wsparcie kształcenia zawodowego oraz ustawicznego, jako niezbędnego elementu zapewnienia dobrej jakości kadr dla zmieniającej się gospodarki. Szczególnym wsparciem należy objąć osoby i społeczności najbardziej dotknięte procesem transformacji, aby zminimalizować ryzyko degradacji i wykluczenia społecznego oraz wzmocnić społeczności lokalne w radzeniu sobie z wyzwaniami transformacji. Działania te powinny być realizowane w procesie oddolnym z szerokim zaangażowaniem partnerów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie.</p> <p>Zasadne jest wzmocnienie zaangażowania w proces transformacji na poziomie lokalnym m.in. poprzez rozwój energetyki prosumenckiej i samowystarczalności energetycznej, sprzyjającej budowaniu świadomości ekologicznej i faktycznej partycypacji w tym procesie. Niezbędne jest także przywrócenie walorów i ponowne zagospodarowanie ogromnej powierzchni zdegradowanych terenów pogórnich i przemysłowych, często zlokalizowanych w centrach miast, jak również dzielnic zlokalizowanych w pobliżu kopalń i zakładów, na rzecz przywrócenia ich do obiegu gospodarczego i społecznego oraz zapobiegania ich dalszej degradacji, jak również wykluczeniu społecznemu.</p> <p>Interwencja skierowana będzie do terytoriów NUTS-3 najbardziej dotkniętych negatywnymi skutkami procesu transformacji społeczno-gospodarczej w kierunku neutralności klimatycznej.</p>
--	-------------------------------	---

*Odrębne priorytety zgodnie z rozporządzeniem w sprawie EFS+

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

2. PRIORYTETY

2.1. Priorytety inne niż pomoc techniczna

2.1.1. Priorytet I: Inteligentne Śląskie

2.1.1.1. Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

2.1.1.1.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Interwencja oferowana ze środków EFRR obejmować będzie wsparcie przedsięwzięć przyczyniających się do podnoszenia innowacyjności regionu poprzez poprawę jakości infrastruktury badawczej w organizacjach badawczych. Wsparcie obejmować będzie **budowę nowej oraz modernizację istniejącej/dostosowanie infrastruktury badawczej wraz z zakupem i montażem aparatury i urządzeń laboratoryjnych** w organizacjach badawczych. W ramach interwencji dopuszcza się również zakup i montaż narzędzi IT. Wsparciem objęte zostaną inwestycje niezbędne do realizacji agend badawczych obejmujących Regionalne Inteligentne Specjalizacje oraz obszary badawcze zidentyfikowane w ramach Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania prowadzonego w województwie śląskim. Uzupełniająco dopuszcza się wsparcie na **podnoszenie kompetencji pracowników** organizacji badawczych zaangażowanych w realizację regionalnych agend badawczych.

Przewiduje się realizację projektów strategicznych wyłonionych w procedurze określonej w Kontrakcie Programowym.

Wsparcie zostanie również przeznaczone na nawiązywanie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwem a otoczeniem naukowym mającym na celu **zawiązanie konsorcjum przemysłowo-naukowego, opracowanie agendy badawczej konsorcjum, realizację agendy badawczej poprzez przeprowadzenie prac badawczo-rozwojowych wraz z komercjalizacją poprzez wdrożenie**. Wsparcie obejmować będzie również uzyskanie ochrony własności intelektualnej na rezultaty będące wynikiem prac badawczych. Uzupełniająco dopuszcza się wsparcie na **podnoszenie kompetencji pracowników** przedsiębiorstwa oraz konsorcjantów zaangażowanych w realizację agendy badawczej.

W ramach interwencji dopuszcza się nawiązywanie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwem a otoczeniem poprzez opracowanie agendy badawczej oraz realizację prac badawczo-rozwojowych wraz z komercjalizacją lub realizację prac badawczo-rozwojowych wraz z komercjalizacją.

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

Przerwanie realizacji projektu badawczego oraz rezygnacja z komercjalizacji poprzez wdrożenie wyników prac B+R nie będzie skutkowało zwrotem środków wyłącznie w przypadku, gdy w trakcie realizacji prac B+R lub po ich zakończeniu beneficjent wykaże, że wdrożenie nie jest możliwe ze względów technicznych i/lub ze względu na brak lub niską wartość merytoryczną wyników dotychczas przeprowadzonych prac B+R bądź też nie jest uzasadnione ze względów ekonomicznych.

Wsparcie zostanie przeznaczone na **realizację prac badawczo-rozwojowych przedsiębiorstwa**, w szczególności w przedsiębiorstwach zaliczanych do MŚP ale również w przedsiębiorstwach dużych, w tym w tzw. mid-caps **wraz z możliwością komercjalizacji poprzez wdrożenie**. Wsparcie obejmować będzie również prace przedwdrożeniowe oraz uzyskanie ochrony własności intelektualnej na rezultaty będące wynikiem prac badawczo-rozwojowych. W ramach interwencji dopuszcza się również **tworzenie lub rozwój zaplecza badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach**. Uzupełniająco dopuszcza się wsparcie na **podnoszenie kompetencji pracowników** przedsiębiorstwa.

Uzyskanie ochrony własności intelektualnej oraz komercjalizacja możliwe są wyłącznie w połączeniu z realizacją prac badawczo-rozwojowych.

Wsparcie zostanie przeznaczone również na sfinansowanie **usług proinnowacyjnych świadczonych dla przedsiębiorców** przez organizacje badawcze, Instytucje Otoczenia Biznesu lub Ośrodki Innowacji. Świadczone usługi dotyczyć mogą między innymi wsparcia w zakresie prowadzenia prac badawczo-rozwojowych, wdrażania innowacji jak również przeprowadzenia procesu transformacji cyfrowej. Wsparcie oferowane będzie przez podmioty posiadające akredytację regionalną i/lub krajową.

Interwencja oferowana dla przedsiębiorstw będzie miała charakter modułowy, dzięki czemu Beneficjent będzie mógł wybrać wsparcie adekwatne do swoich potrzeb, możliwości i doświadczenia.

Koszty związane z wdrożeniem wyników prac B+R nie mogą stanowić wartości większej niż część badawczo-rozwojowa.

Projekty realizowane w ramach powyższego celu szczegółowego muszą być zgodne z Regionalnymi Inteligentnymi Specjalizacjami województwa śląskiego lub z obszarami zidentyfikowanymi w ramach Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania prowadzonego w województwie śląskim.

We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura).

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027.

Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Odbiorcami rezultatów projektów będą przede wszystkim naukowcy, studenci, przedsiębiorcy, konsumenci oraz organizacje prowadzące badania i upowszechniające wiedzę.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu szczegółowego wsparcie oferowane będzie na terenie całego województwa śląskiego.

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

Dopuszcza się jednak koncentrację wsparcia na konkretne Obszary Strategicznej Interwencji wskazane w Strategii Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, w szczególności OSI Ośrodki wzrostu.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie planuje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Finansowanie projektów realizowanych w ramach celu szczegółowego w formie dotacji jest uzasadnione z uwagi na ponoszenie relatywnie wysokich nakładów finansowych, zapotrzebowania na wysokiej jakości zaplecze infrastrukturalne i kompetencyjne, wysoki poziom ryzyka biznesowego, niepewność wyników oraz ograniczenia w zakresie możliwości oszacowania potencjalnych przychodów inwestycji, których efekty są trudne lub niemożliwe do przewidzenia. Ponadto, wdrażanie instrumentów finansowych wymaga zaangażowania potencjału podmiotów prywatnych (finansowego, kompetencyjnego), zatem zastosowanie takich instrumentów możliwe jest tylko w przypadkach, w których rynek jest w stanie ocenić inwestycję, w tym oszacować prawdopodobieństwo jej powodzenia. Wsparcie infrastruktury B+R w organizacjach badawczych oferowane będzie w formie dotacji bezzwrotnej. Koszty tego typu inwestycji są relatywnie wysokie, a czas na zwrot z inwestycji relatywnie odległy w czasie. Należy przede wszystkim podkreślić, że część projektu obejmować będzie elementy wykorzystywane niekomercyjnie, a więc nie przynoszące zysku. Zastosowanie IF spowoduje brak zainteresowania ze strony organizacji badawczych tego typu wsparciem.

Wsparcie prowadzenia prac badawczych oferowane będzie w formie dotacji bezzwrotnej. Proces badawczy to rodzaj inwestycji, który sam w sobie nie jest bezpośrednio ukierunkowany na osiągnięcie terminowych zysków, a dodatkowo obarczone są ryzykiem niepowodzenia. W ramach realizacji projektu badawczego dopuszcza się także sfinansowanie komponentu wdrożeniowego, który będzie także finansowany w formie dotacji bezzwrotnej jako element projektu badawczego.

Inwestycje w infrastrukturę B+R w przedsiębiorstwach oferowane będzie w formie dotacji bezzwrotnej. Tego typu inwestycje bezpośrednio nie generują dochodu po zakończeniu realizacji projektu, a nawet w okresie jego trwałości. Powstała infrastruktura wykorzystywana jest do prowadzenia prac B+R natomiast ewentualne zyski z tego tytułu są wysoce niepewne, a na pewno są one znacząco oddalone w czasie.

Wsparcie usług proinnowacyjnych dla MŚP oferowane będzie w formie dotacji bezzwrotnej. Wysokospecjalistyczne doradztwo nie jest wsparciem generującym jednostkowo wysoką wartość dodaną – ich efekty są rozłożone w czasie i wymagają kolejnych nakładów

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

finansowych. Dotychczasowe doświadczenia z wdrażania usług proinnowacyjnych wskazują na konieczność inspirowania przedsiębiorców do poszukiwania i wdrażania innowacyjnych rozwiązań. Uwzględniając niskie zainteresowanie, pomimo atrakcyjnych warunków (wysoki poziom dofinansowania i zastosowanie uproszczonych metod rozliczania wydatków) zastosowanie formy zwrotnej może zniechęcić do sięgnięcia po tego typu wsparcie.

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

2.1.1.1.2. Wskaźniki

Tabela 2 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I. INTELIGENTNE ŚLĄSKIE	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 005	Liczba wspartych laboratoriów badawczych	szt.	4	37
I. INTELIGENTNE ŚLĄSKIE	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	przedsiębiorstwa	38	153

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

Tabela 3 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
I. INTELEGEN NE ŚLĄSKIE	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	EFR R	słabiej rozwinięty	RCR 002	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	PLN	ND	ND	294 398 039	SL2021	

2.1.1.1.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 4 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
---------------	---------	-------------------	-----------------	-----	---------------

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	002 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w małych i średnich przedsiębiorstwach (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	5 500 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	003 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w dużych przedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	6 400 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	004 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w publicznych organizacjach badawczych i instytucjach szkolnictwa wyższego bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	50 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie	006 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w MŚP (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z	5 900 000

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

			zaawansowanych technologii	działaniami badawczymi i innowacyjnymi	
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	007 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w dużych przedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	1 500 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	010 Działania badawcze i innowacyjne w MŚP, w tym tworzenie sieci kontaktów	57 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	011 Działania badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach, w tym tworzenie sieci kontaktów	5 500 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	172 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla działań typowych dla EFS+ koniecznych do wdrożenia części operacji objętej EFRR i bezpośrednio z nią związanych)	4 200 000

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

Tabela 5 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	01 Dotacja	136 000 000

Tabela 6 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	136 000 000

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

Tabela 7 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii		

Tabela 8 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	136 000 000

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

2.1.1.2. Cel szczegółowy: (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

2.1.1.2.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Planowana interwencja obejmować będzie **cyfryzację procesów, w tym back-office administracji publicznej** szczebla lokalnego, ponadlokalnego oraz regionalnego, tworzenie i rozwój e-usług publicznych na poziomie lokalnym, ponadlokalnym oraz regionalnym niezbędnych do świadczenia usług online na rzecz mieszkańców, przedsiębiorców (A2C) oraz do wymiany danych między administracją/instytucjami publicznymi (A2A) jak również do rozwoju smart city. Wsparcie obejmować będzie **tworzenie i rozwój e-usług lokalnych, ponadlokalnych oraz regionalnych, zakup narzędzi informatycznych, sprzętu niezbędnego do skutecznego funkcjonowania administracji i świadczenia usług publicznych, podniesienia poziomu cyberbezpieczeństwa oraz podnoszenie kompetencji cyfrowych pracowników**. Wsparcie przeznaczone zostanie również na **optymalizację procesów cyfryzacji** realizowanych w administracji publicznej przyczyniających się do podniesienia jakości świadczonych e-usług na rzecz obywateli i przedsiębiorców.

Interwencja przeznaczona zostanie również na innowacyjne rozwiązania cyfrowe dla zdrowia, w szczególności na wsparcie **inwestycji wykorzystujących sztuczną inteligencję oraz zbiory danych gromadzone w placówkach medycznych** w regionie w celu poprawy stanu zdrowia mieszkańców. Wsparcie w ramach e-zdrowia obejmować będzie zarówno opracowanie i wdrożenie tego typu rozwiązań oraz zakup niezbędnych narzędzi informatycznych i, sprzętu wraz z ich montażem/instalacją.

W ramach interwencji wsparcie przeznaczone zostanie także na zwiększenie **dostępności danych publicznych, możliwych do wykorzystania przez mieszkańców, przedsiębiorców i administrację** będących w posiadaniu podmiotów administracji samorządowej oraz samorządowych jednostek organizacyjnych. Wsparcie oferowane będzie również na **podniesienie jakości i dostępności cyfrowej danych geodezyjnych i kartograficznych oraz na opracowanie nowych zasobów geodezyjnych i kartograficznych**, w tym w uzasadnionych przypadkach w ramach geodezyjnych pomiarów terenowych związanych z szeroko rozumianą ww. cyfryzacją jako jednego z narzędzi do podniesienia jakości tych danych. Wsparcie obejmować będzie zarówno proces digitalizacji i udostępniania zasobów publicznych jak i **podnoszenie kompetencji cyfrowych pracowników** administracji. Wszystkie projekty dotyczące digitalizacji muszą być zgodne z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2019/1024 z dnia 20 czerwca 2019 w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

Wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych mieszkańców województwa śląskiego oferowane jest w ramach Priorytetu V Społeczne Śląskie.

W zakresie e-zdrowia komplementarne wsparcie będzie realizowane w Priorytecie VI Śląskie dla mieszkańca.

Wsparcie na cyfryzację w przedsiębiorstwach oferowane jest w celu szczegółowym Zwiększenie potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii oraz w celu szczegółowym Zwiększenie wzrostu i konkurencyjności MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne.

W ramach wszystkich projektów wdrażanych w powyższym celu szczegółowym wspierane będą e-usługi o najwyższym możliwym poziomie dojrzałości oraz spełniające standard WCAG.

W ramach każdego rodzaju działań realizowanego w celu szczegółowym dopuszczalne będą wydatki poniesione na podniesienie poziomu cyberbezpieczeństwa, poprzez zakup niezbędnych narzędzi informatycznych wraz z oprogramowaniem oraz podniesieniem kompetencji pracowników w zakresie cyberbezpieczeństwa. Inwestycje muszą być zgodne ze standardami wyznaczonymi w ramach krajowego systemu cyberbezpieczeństwa.

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Natomiast w celu maksymalizacji wpływu na realizację celów środowiskowo-klimatycznych UE, określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład, premiovane będą projekty, które mają istotny wkład w realizację jednego z sześciu celów środowiskowych określanych w ww. rozporządzeniu. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Wsparcie w zakresie budowy i modernizacji sieci Internet realizowane jest z poziomu krajowego w ramach programu Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027, Priorytet I Zwiększenie dostępu do ultra-szybkiego internetu szerokopasmowego.

Wsparcie w zakresie procesu cyfryzacji jednostek kultury oferowane jest z poziomu krajowego w ramach programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027, Priorytet VII Kultura.

Główne grupy docelowe:

Użytkownikami usług będą przede wszystkim mieszkańcy, przedsiębiorcy, administracja publiczna, organizacje pozarządowe, pracownicy ochrony zdrowia oraz pacjenci.

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie planuje się realizacji wsparcia z wykorzystaniem Instrumentów Finansowych. Wszystkie działania oferowane będą w formie dotacji bezzwrotnej. Wybór tej formy wsparcia podyktowany jest faktem, że realizowane projekty nie będą generowały dochodu a stworzone usługi będą usługami publicznymi świadczonymi nieodpłatnie (niekomercyjnie), zatem nie ma możliwości wykazania opłacalności inwestycji.

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

2.1.1.2.2. Wskaźniki

Tabela 9 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I. INTELIGENTNE ŚLĄSKIE	Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych;"	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 014	Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych	szt.	14	66

Tabela 10 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródła danych [200]	Uwagi [200]
I. INTELIGENTNE ŚLĄSKIE	Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw,	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 011	Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i	użytkownicy		2021	371 358	SL 2021	

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

	organizacji badawczych i instytucji publicznych				procesów cyfrowych						
--	---	--	--	--	--------------------	--	--	--	--	--	--

2.1.1.2.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 11 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	016 Rozwiązania TIK, usługi elektroniczne, aplikacje dla administracji	35 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	018 Usługi i aplikacje IT w zakresie kompetencji cyfrowych i włączenia cyfrowego	10 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i	019 Usługi i aplikacje w zakresie e-zdrowia (w tym e-opieka, internet rzeczy w zakresie aktywności fizycznej	15 000 000

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

			instytucji publicznych	i nowoczesnych technologii w służbie osobom starszym)	
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	036 TIK: inne rodzaje infrastruktury TIK (w tym zasoby lub wyposażenie komputerowe o dużej skali, centra danych, czujniki i inne urządzenia bezprzewodowe)	10 000 000

Tabela 12 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	01 Dotacja	70 000 000

Tabela 13 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Czerpanie korzyści z cyfryzacji	33 Brak ukierunkowania	70 000 000

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

			dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	terytorialnego	
--	--	--	---	----------------	--

Tabela 14 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych		

Tabela 15 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	70 000 000

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

2.1.1.3. Cel szczegółowy: (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

2.1.1.3.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

W ramach interwencji planowane jest systemowe wsparcie przyczyniające się do zwiększenia poziomu przedsiębiorczości oraz wzrostu liczby miejsc pracy w regionie. Planowana interwencja obejmować będzie **stworzenie sieci podmiotów oferujących wsparcie dla osób prowadzących działalność gospodarczą oraz rozpoczynających działalność**. Wsparcie obejmować będzie działania niezbędne do funkcjonowania podmiotów wspierających przedsiębiorczość. Oferowane wsparcie będzie miało charakter kompleksowy i będzie obejmowało pomoc na każdym etapie prowadzenia działalności gospodarczej od przygotowania biznes planu, badania rynku, założenia działalności aż po wsparcie dla działających już przedsiębiorstw polegające na oferowaniu lub pomocy w znalezieniu przestrzeni biurowej stacjonarnej jak i wirtualnej, przestrzeni handlowej oraz produkcyjnej jak również wsparcie w wyszukiwaniu i pozyskaniu zewnętrznych źródeł finansowania niezbędnych do rozwoju firmy. W ramach przedsięwzięcia przeprowadzony zostanie między innymi proces akredytacji regionalnych ośrodków innowacji oraz opracowany zostanie regionalny system voucherów na usługi świadczone na rzecz MŚP.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

W ramach powyższego celu szczegółowego wsparciem zostaną także objęte przedsięwzięcia przyczyniające się do zwiększenia poziomu innowacyjności przedsiębiorstw z regionu. W ramach działania wsparcie przeznaczone zostanie na **wdrożenie innowacji** co najmniej na poziomie regionu w zakresie produktów/usług oraz procesów, w szczególności przyczyniających się do ochrony środowiska naturalnego poprzez wdrożenie rozwiązań z zakresu gospodarki cyrkularnej oraz przyczyniające się do transformacji w stronę gospodarki zeroemisyjnej. Wsparciem objęte zostaną również **inwestycje niezbędne do wdrożenia wyników prac badawczo-rozwojowych**, będących w posiadaniu przedsiębiorstwa. W ramach działania wsparcie uzyskają także przedsiębiorstwa planujące **inwestycje niezbędne w procesie cyfryzacji i automatyzacji procesów biznesowych** w przedsiębiorstwach posiadających siedzibę i prowadzących działalność w województwie śląskim. Wsparcie planowane jest również na **inwestycje poprawiające cyberbezpieczeństwo przedsiębiorstw i procesów biznesowych**. W ramach każdego projektu wsparciem objęte mogą być również **usługi doradcze** świadczone przez organizacje badawcze lub IOB akredytowane na poziomie regionalnym lub krajowym, wspomagające MŚP na etapie planowania i wdrażania innowacyjnych rozwiązań. Wsparcie w ramach projektu może obejmować również **podnoszenie kompetencji pracowników MŚP**.

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

W ramach interwencji planowane jest również wsparcie obejmujące przedsięwzięcia realizowane przez MŚP poprzez rozwój bądź też **poprawę infrastruktury turystycznej oraz okołoturystycznej, jak również budowę i rozwój infrastruktury rekreacyjnej**. Wsparcie obejmować będzie, w szczególności rozwój turystyki miejskiej, przemysłowej i ekoturystyki jako endogennych potencjałów rozwojowych regionu, w tym także krajobrazowych i kulturowych w kierunku dywersyfikacji gospodarczej i kreowania miejsc pracy w regionie (m.in. turystyka weekendowa, turystyka rodzinna, turystyka biznesowa). Działania te będą również wzmacniały potencjał regionu na rzecz rozwoju przemysłu spotkań i wydarzeń, jako dynamicznie rozwijającego się sektora gospodarki. Wsparcie realizowane będzie ze szczególnym uwzględnieniem promowania rozwiązań cyfrowych, niskoemisyjnych i zasoboszczędnych, chroniących środowisko naturalne. W ramach interwencji dokapitalizowany zostanie również Instrument Finansowy mający na celu wsparcie w szczególności wymagających wysokich nakładów finansowych inwestycji sektora turystycznego. Wsparcie z wykorzystaniem instrumentów finansowych obejmować będzie rozwój infrastruktury turystycznej oraz okołoturystycznej, jak również rozwój infrastruktury rekreacyjnej.

W ramach interwencji **dokapitalizowane zostaną Instrumenty Finansowe mające na celu wsparcie na inwestycje w MŚP** przyczyniające się do poprawy i podnoszenia konkurencyjności firm działających w regionie. Wsparciem objęte zostaną m.in. inwestycje:

- związane z dostosowaniem lub zmianą profilu prowadzonej działalności gospodarczej oraz modelu biznesowego,
- mające na celu wsparcie przygotowania terenów pod działalność gospodarczą, w szczególności wsparcie może zostać przeznaczone na uzbrojenie terenu w niezbędne media oraz remont bądź budowę niezbędnej infrastruktury, w tym hale magazynowe oraz przestrzeń produkcyjną,
- podnoszące poziom innowacyjności przedsiębiorstwa, na przedsięwzięcia obarczone niskim ryzykiem i pozwalające na szybkie wdrożenie inwestycji w przedsiębiorstwie,
- niezbędne do wejścia na rynki zagraniczne oraz dostosowanie produktu do wymagań rynku docelowego, w tym również koszty związane z udziałem w targach zagranicznych stacjonarnie oraz on-line.

W ramach interwencji wsparciem zostaną objęte **przedsięwzięcia przyczyniające się do zwiększenia rozpoznawalności, w szczególności na arenie międzynarodowej, województwa śląskiego** jako regionu do prowadzenia działalności gospodarczej, ośrodka turystyki biznesowej oraz atrakcyjnego miejsca do życia. W ramach realizowanych przedsięwzięć wsparcie przeznaczone zostanie na realizację kampanii promocyjnych regionu, udział w misjach, targach i innych wydarzeniach biznesowych, nawiązywanie współpracy z innymi regionami oraz organizacjami gospodarczymi. Wsparcie przeznaczone zostanie na kontynuowanie działań związanych z kształtowaniem spójnego systemu wsparcia eksportu,

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

poprzez umacnianie dotychczasowych oraz wdrażanie nowych narzędzi, wypełniających luki w ofercie. Jak również na działania rozwojowe i promocyjne, stymulujące rozwój gospodarki turystycznej regionu.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

We wszystkich projektach w ramach tego celu szczegółowego, w których będzie to zasadne i możliwe, zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura).

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Natomiast w celu maksymalizacji wpływu na realizację celów środowiskowo-klimatycznych UE, określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład, premiowane będą projekty, które mają istotny wkład w realizację jednego z sześciu celów środowiskowych określanych w ww. rozporządzeniu. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Dedykowane wsparcie dla pracodawców i ich pracowników, w zakresie rozwoju ich kompetencji i kwalifikacji zawodowych oferowane będzie w ramach celu szczegółowego Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości oraz celu szczegółowego Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia.

Główne grupy docelowe:

Odbiorcami rezultatów projektów będą przedsiębiorcy, inwestorzy, konsumenci, turyści oraz mieszkańcy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego wsparcie oferowane będzie na terenie całego województwa śląskiego.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach celu szczegółowego oferowane będzie wsparcie w formie Instrumentów Finansowych oraz w formie dotacji bezzwrotnej.

Wsparcie skierowane na rozwój przedsiębiorczości oferowane będzie w formie dotacji bezzwrotnej. Tego typu wsparcie świadczone będzie przez podmioty nie prowadzące działalności dochodowej. Świadczone usługi generować będą zyski we wspieranych przedsiębiorstwach natomiast projekt, którego celem jest wspieranie przedsiębiorców/osoby rozpoczynające działalność gospodarczą nie będzie generował dochodu z którego splotaona będzie pożyczka udzielona na realizację projektu.

Wsparcie skierowane na promocję regionu oferowane będzie w formie dotacji bezzwrotnej. Tego typu wsparcie świadczone będzie przez podmioty nie prowadzące działalności dochodowej. Realizowane projekty mają przedstawić region jako miejsce do prowadzenia działalności gospodarczej, lokowania nowych zakładów oraz miejsce do życia. W ramach projektów wsparcie uzyskają także przedsiębiorstwa, które w ramach misji gospodarczych, organizowanych przez Samorząd Województwa nawiązywać będą nowe relacje biznesowe i rozwijać swoje przedsiębiorstwa. Rezultaty projektów nie będą generować bezpośredniego zysku z którego splotaona byłaby pożyczka udzielona na realizację projektu. Natomiast

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

wsparcie skierowane na internacjonalizację MŚP oferowane będzie w formie instrumentów finansowych.

Wsparcie skierowane na wdrażanie innowacji w MŚP oferowane będzie w formie dotacji bezzwrotnej. Dotychczasowe doświadczenia z wdrażania w regionie tego typu wsparcia pokazują, że zastosowane kryteria i mechanizmy, czyli ograniczenie wsparcia do innowacji na poziomie co najmniej regionu pozwoliło na przekazania środków na najbardziej innowacyjne rozwiązania. Zastosowanie instrumentów finansowych w tym zakresie sprawi, że przedsiębiorcy nie będą wdrażali innowacji tylko przeznaczą pozyskane środki na obarczone mniejszym ryzykiem, łatwiejsze i niekoniecznie innowacyjne przedsięwzięcia.

Wsparcie skierowane na rozwój sektora turystycznego oferowane będzie w formie dotacji bezzwrotnej oraz instrumentów finansowych. Sektor turystyczny jest bardzo istotnym elementem gospodarki regionu a zwłaszcza podregionu północnego i południowego. Firmy z branży turystycznej bardzo mocno ucierpiały w wyniku ograniczeń wynikających z wystąpienia pandemii COVID-19. W związku z powyższym zastosowane zostanie wsparcie w postaci dotacji bezzwrotnej co pomoże w odbudowaniu odporności sektora, odzyskaniu konkurencyjności i utworzeniu nowych miejsc pracy w branży turystycznej. Dodatkowo wsparcie oferowane będzie w formie instrumentów finansowych.

Wsparcie w ramach pozostałych obszarów przedmiotowego celu szczegółowego, nieopisanych powyżej realizowane będzie poprzez instrumenty finansowe.

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

2.1.1.3.2. Wskaźniki**Tabela 16 Wskaźniki produktu**

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I. INTELIGENTNE ŚLĄSKIE	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	przedsiębiorstwa	101	229
I. INTELIGENTNE ŚLĄSKIE	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 003	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	przedsiębiorstwa	0	481

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

Tabela 17 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
I. INTELI GENT NE ŚLĄSKIE	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 002	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	PLN	ND	ND	164 099 928	SL2021	

2.1.1.3.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)**Tabela 18 Wymiar 1 – zakres interwencji**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięty	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP,	021 Rozwój działalności i umiędzynarodowienie MŚP, w tym inwestycje produkcyjne	105 000 000

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

			w tym poprzez inwestycje produkcyjne		
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	025 Inkubatory przedsiębiorczości, wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out i przedsiębiorstw typu start-up	10 465 719
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	027 Procesy innowacji w MŚP (innowacje w zakresie procesów, organizacji, marketingu, i współtworzenia, innowacje zorientowane na użytkownika i motywowane popytem)	35 000 000

Tabela 19 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	01 Dotacja	75 465 719

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	03 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	75 000 000
---	------	--------------------	---	---	------------

Tabela 20 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	150 465 719

Tabela 21 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje		

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

			produkcyjne		
--	--	--	-------------	--	--

Tabela 22 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	150 465 719

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

2.1.1.4. Cel szczegółowy: (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

2.1.1.4.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

W ramach powyższego celu szczegółowego wsparciem objęte zostaną projekty przyczyniające się do **budowania kompetencji pracowników podmiotów zaangażowanych w regionalny ekosystem innowacji**. Interwencja obejmować będzie także **monitoring i ewaluację Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji Województwa Śląskiego, zarządzanie i wdrażanie regionalnego ekosystemu innowacji, sieciowanie i nawiązywanie współpracy między aktorami ekosystemu innowacji województwa śląskiego**. Wsparcie obejmować będzie również **funkcjonowanie oraz dalszy rozwój Sieci Regionalnych Obserwatoriów Specjalistycznych**. W ramach powyższego celu szczegółowego wsparcie przeznaczone zostanie także na tworzenie regionalnych agend badawczych obejmujących Regionalne Inteligentne Specjalizacje oraz obszary badawcze zidentyfikowane w ramach Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania prowadzonego w województwie śląskim.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

Wsparcie obejmować będzie także dofinansowanie **realizacji programów rozwojowych skierowanych do pracowników MŚP**. W ramach planowanego wsparcia istniejące IOB, Klastry oraz Uczelnie Wyższe, a także inni reprezentanci sektora gospodarczego opracują program rozwoju kompetencji pracowników MŚP obejmujący szkolenia i/ lub kursy i / lub studia, w tym podyplomowe które pozwolą na dostosowanie umiejętności pracowników w zakresie inteligentnych specjalizacji i transformacji przemysłowej. Wsparte programy rozwojowe koncentrować się będą na obszarach z zakresu Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji województwa śląskiego oraz obszarach zidentyfikowanych w ramach Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania prowadzonego w województwie śląskim.

Wsparciem objęte zostaną **inwestycje w infrastrukturę służącą innowacyjności**, w przestrzeni w której nawiązywana będzie współpraca pomiędzy przedsiębiorcami, nauką i samorządem. Wsparciem objęte zostaną ośrodki innowacji, w tym centra kreatywności i innowacyjności. Interwencja obejmować będzie również wsparcie rozwoju hubów, w tym DIH (Digital Innovation Hub). W ramach każdego projektu możliwe będzie również wsparcie na **podnoszenie kompetencji pracowników instytucji jak również przedsiębiorstw oraz środowiska naukowego** korzystającego z infrastruktury ośrodka innowacji bądź też hubu. Wsparciem objęte zostaną także projekty podmiotów zaliczanych do klastrów załączkowych oraz wzrostowych. Wsparcie obejmować będzie **rozwój funkcjonujących w regionie inicjatyw klastrowych** zgodnych z Regionalnymi Inteligentnymi Specjalizacjami województwa śląskiego lub z obszarami zidentyfikowanymi w ramach Procesu

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

Przedsiębiorczego Odkrywania prowadzonego w województwie śląskim w zakresie świadczonych przez nich usług. Interwencja będzie obejmowała **przedsięwzięcia wzmacniające współpracę podmiotów działających w klastrach, rozwój łańcuchów wartości oraz budowanie pozycji rynkowej klastra i jego członków na arenie międzynarodowej**. Klastry mające status akredytowanych Instytucji Otoczenia Biznesu mogą również pozyskać wsparcie **na opracowanie i świadczenie nowych usług na rzecz przedsiębiorstw działających w klastrze**. W ramach każdego projektu możliwe będzie wsparcie na podnoszenie kompetencji pracowników zatrudnionych w instytucjach będących członkiem inicjatywy klastrowej. W ramach interwencji nie będzie finansowane wsparcie na zakładanie nowych klastrów.

We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura).

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Natomiast w celu maksymalizacji wpływu na realizację celów środowiskowo-klimatycznych UE, określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład, premiowane będą projekty, które mają istotny wkład w realizację jednego z sześciu celów środowiskowych określanych w ww. rozporządzeniu. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Użytkownikami usług będą przede wszystkim pracownicy, przedsiębiorcy, administracja publiczna, uczelnie wyższe, instytuty badawcze, koordynatorzy klastrów, IOB oraz reprezentanci sektora gospodarczego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego wsparcie oferowane będzie na terenie całego województwa śląskiego. Dopuszcza się jednak koncentrację wsparcia na konkretne Obszary Strategicznej Interwencji wskazane w Strategii Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, w szczególności OSI Ośrodki wzrostu.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie planuje się realizacji wsparcia z wykorzystaniem Instrumentów Finansowych.

Wszystkie działania oferowane będą w formie dotacji bezzwrotnej. Wybór tej formy wsparcia podyktowany jest faktem, że realizowane projekty przyczynią się do wzrostu kompetencji pracowników podmiotów zaangażowanych w regionalny ekosystem innowacji oraz MŚP z regionu i nie będą generowały bezpośredniego dochodu, a rezultaty wspartych projektów wykorzystane będą w dalszym rozwoju ekosystemu innowacji Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania i pozwolą na wzrost innowacyjności gospodarki regionu. Ponadto, wybrana forma finansowania pozwoli uniknąć nierównego traktowania poszczególnych grup docelowych w Programie w zakresie usług rozwojowych, szkoleniowych, edukacyjnych.

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

2.1.1.4.2. Wskaźniki

Tabela 23 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I. INTELIGENTNE ŚLĄSKIE	Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 016	Udział podmiotów instytucjonalnych w procesie przedsiębiorczego odkrywania	szt.	0	13

Tabela 24 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	---------------------	-------------

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

I. INTELLIGENT NE ŚLĄSKIE	Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	EFR R	słabiej rozwi nięty	RCR 002	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	PLN	ND	ND	9 470 851	SL2021	
---------------------------------	--	----------	---------------------------	---------	---	-----	----	----	--------------	--------	--

2.1.1.4.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 25 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	023 Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej, przedsiębiorczości i zdolności przedsiębiorstw dostosowania się do zmian	8 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji	024 Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i	3 000 000

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

			przemysłowej i przedsiębiorczości	projektowania)	
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	026 Wsparcie dla klastrów innowacyjnych, w tym między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i organami publicznymi oraz sieciami biznesowymi, z korzyścią głównie dla MŚP	2 000 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	028 Transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i sektorem szkolnictwa wyższego	7 060 260

Tabela 26 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	01 Dotacja	20 060 260

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

Tabela 27 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	20 060 260

Tabela 28 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości		

Tabela 29 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji,	03 Projekty neutralne w kwestii	20 060 260

Priorytet I: Inteligentne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

			transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	równouprawnienia płci	
--	--	--	---	-----------------------	--

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych

2.1.2. Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

2.1.2.1. Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych

2.1.2.1.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Wsparcie zostanie przeznaczone na kompleksową, głęboką modernizację energetyczną⁸⁷:

- budynków użyteczności publicznej, której właścicielem jest samorząd terytorialny oraz podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane przez jst, a także budynków użyteczności publicznej nie związanych z administracją rządową oraz budynków należących do podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa górskiego;
- budynków wielorodzinnych (z wyjątkiem budynków będących własnością Skarbu Państwa), których właścicielem są wspólnoty mieszkaniowe, TBS, komunalne oraz inne, w tym osoby prywatne. Dopuszcza się finansowanie budynków, których właścicielem są spółdzielnie mieszkaniowe.

Wsparcie zostanie przeznaczone także na poprawę efektywności energetycznej w mikro i małych przedsiębiorstwach. Dopuszcza się finansowanie średnich przedsiębiorstw.

Inwestycje realizowane będą poprzez modernizację energetyczną obiektu wraz z zastosowaniem instalacji do produkcji energii elektrycznej i/lub ciepłej ze źródeł odnawialnych na potrzeby własne przedsiębiorstwa. Wspierane będą projekty zakładające wykorzystanie technologii ograniczających energochłonność np. modernizacja i rozbudowa linii produkcyjnych na bardziej efektywne energetycznie, wymiana oświetlenia, zastosowanie energooszczędnych technologii produkcji i użytkowania energii, wprowadzenie systemów zarządzania energią, modernizacja systemu grzewczego, minimalizacja strat ciepła itp.

Zakres i zasadność modernizacji musi wynikać z audytu energetycznego, który będzie niezbędnym elementem projektu. Po zakończeniu realizacji projektu wymagane jest posiadanie dokumentu potwierdzającego wykonanie zakresu działań określonych w audycie. W uzasadnionych przypadkach mogą być finansowane elementy niewynikające z audytów energetycznych, jeżeli realizują inne elementy Europejskiego Zielonego Ładu oraz rozwiązania na rzecz GOZ i nie stanowią dominującej części projektu, zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa.

Priorytetowo traktowane będą projekty:

- zakładające podłączenie do sieci ciepłowniczej,

---

⁸⁷ Głęboka kompleksowa modernizacja energetyczna, oznacza przedsięwzięcie wpływające na poprawę efektywności energetycznej budynku, które ma na celu zmniejszenie wartości rocznego zapotrzebowania na energię pierwotną budynku.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych

- kompleksowe, obejmujące również instalację urządzeń OZE,
- zwiększające w jak największym stopniu efektywność energetyczną
- o jak największej efektywności kosztowej w powiązaniu z efektami oszczędnościowymi oraz redukcją gazów cieplarnianych,
- hybrydowe zgodnie z art. 40 ustawy o zasadach realizacji zadań ze środków europejskich finansowanych w perspektywie finansowej 2021-2027,
- w przypadku budynków mieszkalnych ograniczające ubóstwo energetyczne oraz położone na obszarach o znacznym zanieczyszczeniu pyłowym określonych w Programie ochrony powietrza dla województwa śląskiego.

W ramach inwestycji w budynku, gdzie przeprowadzana jest termomodernizacja, możliwa będzie instalacja urządzeń OZE oraz wymiana/modernizacja źródeł ciepła lub podłączenie do sieci ciepłowniczej/chłodniczej wraz z niezbędną wymianą bądź modernizacją instalacji CO i CWU a także wymiana oświetlenia na energooszczędne (w tym systemy zarządzania oświetleniem obiektu), oraz przebudowa systemów wentylacji i klimatyzacji, o ile koszty wynikają z audytu energetycznego.

W ramach projektu termomodernizacyjnego wsparcie może zostać przeznaczone także na innowacyjne systemy do monitorowania i zużycia energii oraz inteligentne rozwiązania ograniczające zużycie energii. Dodatkowo projekty powinny uwzględniać działania edukacyjne i świadomościowe wzmacniające walory ekologiczne projektu oraz zmierzające do zwiększenia świadomości i poziomu akceptacji społecznej dla polityki neutralności klimatycznej UE.

Projekty z zakresu głębokiej, kompleksowej modernizacji energetycznej zwiększające efektywność energetyczną poniżej 30% nie będą kwalifikowały się do dofinansowania. Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Projekty związane z wymianą źródła ciepła powinny być połączone z odpowiednią termomodernizacją budynku. Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska oraz Zaleceniami Komisji Europejskiej w sprawie renowacji budynków.⁸⁸ Konieczne jest ponadto wykonanie ekspertyzy ornitologicznej i/lub chiropterologicznej oraz zapewnienie odpowiedniej ochrony ptaków i nietoperzy.

Zasady wsparcia dla budynków zabytkowych/historycznych (objętych ochroną konserwatora zabytków) zostaną określone w dokumentach uszczegóławiających jednakże zakres wsparcia powinien wynikać z audytu energetycznego.

Wspieraniem objęte zostaną także projekty związane z wymianą oświetlenia przestrzeni publicznej na efektywne energetycznie.

---

⁸⁸ Zalecenia Komisji (UE) 2019/786 z dnia 8 maja 2019 r. w sprawie renowacji budynków

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych

Przewiduje się także wsparcie na promocję, doradztwo i podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w tym działania wspierające wykonanie zapisów uchwały antysmogowej w regionie. Wsparcie na poziomie lokalnym będzie komplementarne i uzupełniające do wsparcia projektów doradztwa energetycznego finansowanych z innych źródeł.

Możliwe będzie również wsparcie lub preferencje dla przedsięwzięć odpowiadających potrzebom lokalnym w uzgodnieniu z Lokalnymi Grupami Działania.

We wszystkich projektach celu szczegółowego, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmiany klimatu i łagodzeniu jej skutków (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura). Przy realizacji inwestycji zalecane jest wykorzystanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew.⁸⁹

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027.

Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Główną grupą docelową będą:

- użytkownicy budynków użyteczności publicznej, administracja publiczna, organizacje pozarządowe;
- mieszkańcy budynków wielorodzinnych;
- mikro, mali i średni przedsiębiorcy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą

---

⁸⁹ <https://www.gov.pl/web/nfosigw/standardy-ochrony-drzew>, <http://drzewa.org.pl/standardy>

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych

równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

Dla inwestycji związanych z efektywnym energetycznie oświetleniem, poprawą efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach mieszkaniowych wielorodzinnych dotkniętych ubóstwem energetycznym planuje się zastosowanie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Wsparcie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz pozostałych budynków mieszkaniowych wielorodzinnych nie będzie objęte narzędziami terytorialnymi.

W ramach celu szczegółowego wsparcie oferowane będzie na terenie całego województwa śląskiego. Dopuszcza się jednak koncentrację wsparcia na konkretne Obszary Strategicznej Interwencji wskazane w Strategii Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, w szczególności OSI Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza oraz OSI Obszary cenne przyrodniczo.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Planuje się wykorzystanie instrumentów finansowych mieszanych w ramach jednej operacji (w tym dotacja na wsparcie techniczne) dla projektów związanych z modernizacją oświetlenia ulicznego, dla projektów związanych z głęboką modernizacją energetyczną budynków wielorodzinnych nie powiązanych z walką z ubóstwem energetycznym oraz dla projektów mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Wsparcie na rzecz głębokiej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej będzie udzielane w formie dotacji, z uwagi na bardzo niską skłonność do korzystania przez podmioty publiczne z instrumentów finansowych, co wynika z ograniczonej autonomii finansowej oraz faktu, że zadłużanie się podmiotów publicznych często skutkuje

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych

podniesieniem podatków dla mieszkańców. Przewiduje się także wsparcie dotacyjne dla osób dotkniętych ubóstwem energetycznym oraz mieszkalnictwa komunalnego, z uwagi na ograniczoną zdolność do zaciągania zobowiązań finansowych przez tę grupę docelową. Budżety samorządów są w obecnej sytuacji, wynikającej z wystąpienia pandemii COVID-19, wyjątkowo obciążone, jednak ewentualne ograniczanie wydatków nie powinno odbywać się kosztem warunków życia osób w najtrudniejszej sytuacji materialnej i mieszkaniowej.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych

2.1.2.1.2. Wskaźniki**Tabela 30 Wskaźniki produktu**

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 019	Budynki publiczne o lepszej charakterystyce energetycznej	m2	144 166	1 441 656
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 018	Lokale mieszkalne o lepszej udoskonalonej charakterystyce energetycznej	szt.	1 865	18 651
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 003	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	przedsiębiorstwa	0	19

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych

Tabela 31 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 029	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tona ekwiwalentu CO ₂ / rok	271 586	2021	209 103	SL2021	

2.1.2.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)**Tabela 32 Wymiar 1 – zakres interwencji**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji	038 Projekty w zakresie efektywności energetycznej i projekty	42 581 809

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			gazów cieplarnianych	demonstracyjne w MŚP oraz działania wspierające	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych	042 Renowacja istniejących budynków mieszkalnych pod kątem efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające zgodnie z kryteriami efektywności energetycznej	153 900 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych	045 Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające zgodnie z kryteriami efektywności energetycznej	210 799 047
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych	172 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla działań typowych dla EFS+ koniecznych do wdrożenia części operacji objętej EFRR i bezpośrednio z nią związanych)	19 194 687

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych

Tabela 33 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych	01 Dotacja	331 893 734
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych	02 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: inwestycja kapitałowa lub quasi-kapitałowa	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych	03 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	48 236 723
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych	04 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: gwarancja	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych	05 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	46 345 086
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych	06 Nagroda	

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych

Tabela 34 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych	03 Miejskie obszary funkcjonalne	203 247 069
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	223 228 474

Tabela 35 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych		

Tabela 36 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów	3 Projekty neutralne w kwestii równouprawienia płci	426 475 543

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			cieplarnianych		

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

2.1.2.2. Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

2.1.2.2.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Wsparcie zostanie przeznaczone na inwestycje polegające na budowie i rozbudowie, zakupie i montażu infrastruktury do wytwarzania, dystrybucji i magazynowania (na potrzeby danego źródła) energii elektrycznej i ciepłej z odnawialnych źródeł energii wraz z podłączeniem do sieci. Wielkość mocy dla tych źródeł jest uzależniona od podziału ustalonego dla interwencji regionalnej, komplementarnej do poziomu krajowego. Dopuszcza się zastosowanie hybrydowych instalacji OZE, towarzyszących i równoważących produkcję energii, w których w procesie wytwarzania energii wykorzystuje się dwa (lub więcej) źródła energii.

Dofinansowanie dotyczące zwiększenia poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych przewiduje budowę jednostek wytwarzania energii wykorzystujących energię m.in. wiatru, promieniowania słonecznego, aerotermalną, geotermalną, hydrotermalną, hydroenergię, energię otrzymywaną z biomasy, biogazu, biogazu rolniczego i bioptynów.

Możliwe będzie również wsparcie rozbudowy istniejących instalacji do produkcji energii i ciepła z OZE o magazyny energii działające na potrzeby istniejącego źródła.

Biomasa wykorzystywana do wytwarzania energii oraz biopaliwa muszą spełniać kryteria zrównoważonego rozwoju określone w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych.

Zakłada się także szerokie wsparcie dla energetyki rozproszonej i prosumenckiej, oraz społeczności energetycznych (w tym klastrów i spółdzielni energetycznych) jako ważnego elementu dywersyfikacji źródeł wytwarzania w regionalnym miksie energetycznym. Dopuszcza się zastosowanie hybrydowych instalacji OZE.

Możliwe będzie realizowanie projektów parasolowych, grantowych zgodnie z art. 41 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 oraz hybrydowych zgodnie z art. 40 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Priorytetowo traktowane będą projekty kompleksowe, obejmujące również magazyny energii na potrzeby OZE.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

Projekty powinny cechować się odpowiednią efektywnością kosztową w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych, która zostanie określona w dokumentach uszczegółwiających do Programu.

Projekty związane z energetyką wodną muszą być zgodne z najnowszymi Planami Gospodarowania Wodami w Dorzeczach.

W zakresie energetyki wodnej współfinansowane będą tylko projekty na już istniejących budowach piętrzących, niemające negatywnego wpływu na stan lub potencjał jednolitych części wód, wyposażonych w hydroelektrownie, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej.

Wspierane inwestycje nie mogą powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą też pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000. We wszystkich działaniach i we wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym prewencji w powstawaniu odpadów, efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych), jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura).

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Możliwe będzie również wsparcie lub preferencje dla przedsięwzięć odpowiadających potrzebom lokalnym w uzgodnieniu z Lokalnymi Grupami Działania.

Główne grupy docelowe:

Główną grupę docelową stanowią mieszkańcy – prosumenci, członkowie społeczności energetycznych, w tym klastrów i spółdzielni, administracja publiczna i inni użytkownicy wspartej infrastruktury.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

Planuje się zastosowanie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Wsparcie oferowane będzie na terenie subregionu północnego. Dopuszcza się także koncentrację wsparcia na konkretne Obszary Strategicznej Interwencji wskazane w Strategii Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, w szczególności OSI Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza oraz OSI Obszary cenne przyrodniczo.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie planuje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Inwestycje w OZE wiążą się z koniecznością poniesienia wysokich nakładów inwestycyjnych przy relatywnie długim okresie zwrotu, co przyczynia się do poważnego obciążenia budżetów domowych. Dotacje udostępnione w perspektywie finansowej 2014-2020 stanowiły znaczną zachętę dla mieszkańców do zainstalowania źródeł OZE, co ma szczególne znaczenie w obliczu konieczności przechodzenia krajów UE na gospodarkę niskoemisyjną. Dodatkowo dzięki zastosowaniu wsparcia dotacyjnego w formule parasolowej obejmującej odbiorców indywidualnych w wielu gminach udało się osiągnąć znaczny efekt energetyczny. OZE stanowią dobry środek do walki z ubóstwem energetycznym, dotyczącym w znacznej mierze osób starszych i o niskich dochodach. Ponadto, wsparcie to będzie także wspomagało wykonanie uchwały antysmogowej. Niebagatelne znaczenie ma fakt, iż na rynku

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

zaobserwować można stosunkowo niskie zainteresowanie pośredników finansowych obsługą instrumentu. Banki sieciowe nie są zainteresowane obsługą segmentu OZE, brak im nie tylko doświadczenia i odpowiednich procedur do obsługi zróżnicowanych grup klientów. W związku z powyższym wsparcie wszystkich działań realizowanych w ramach celu szczegółowego oferowane będzie w formie dotacji bezzwrotnej.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

2.1.2.2.2. Wskaźniki

Tabela 37 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	EFRR	stabilizacja rozwoju	RCO 022	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)	MW	6	48

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

Tabela 38 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	EFRR	słabej rozwinięty	RCR 031	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna)	MWh/rok	0	2021	51609	SL2021	

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

2.1.2.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 39 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	47 Energia odnawialna: wiatrowa	1 808 790
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	48 Energia odnawialna: słoneczna	28 940 648
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	49 Energia odnawialna: biomasa	1 808 790
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	50 Energia odnawialna: biomasa o wysokim poziomie redukcji gazów	1 808 790

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	cieplarnianych	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	52 Inne rodzaje energii odnawialnej (w tym energia geotermalna)	1 808 790

Tabela 40 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	01 Dotacja	36 175 808
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami	02 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: inwestycja kapitałowa lub quasi-kapitałowa	

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			zrównoważonego rozwoju		
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	03 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	04 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: gwarancja	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	05 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami	06 Nagroda	

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			zrównoważonego rozwoju		

Tabela 41 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	36 175 808

Tabela 42 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju		

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

Tabela 43 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawienia płci	36 175 808

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.1.2.3. Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.1.2.3.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Interwencja podejmowana będzie w odpowiedzi na wyzwania związane ze skutkami zmian klimatu i skierowana będzie na zapobieganie występowaniu nagłych powodzi rzecznych i miejskich oraz lokalnych podtopień, sezonowych susz, czy miejskich wysp ciepła. Wspierane będą kompleksowe działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu poprzez m.in. dostosowanie infrastruktury do ekstremalnych stanów pogodowych, poprzez wdrażanie systemowych rozwiązań z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury takich jak np. zastosowanie elementów zieleni w kształtowaniu miejskich przestrzeni publicznych, m.in. parki kieszonkowe, ogrody deszczowe, zielone dachy i ściany, parklety, ogrody wertykalne, a także renaturyzacja cieków wodnych, wykorzystanie i powiększanie istniejących systemów naturalnego odprowadzania wód deszczowych (np. rowy i niecki infiltracyjne, muldy trawiaste, studnie chłonne, zbiorniki infiltracyjne) oraz naturalnego retencjonowania wody opadowej poprzez np. muldy chłonne, zielone ściany, zielone przystanki, ogrody deszczowe. **Możliwe będzie również sfinansowanie opracowania miejskich planów adaptacji do zmian klimatu (MPA).**

Istotne jest także wsparcie inicjatyw związanych z edukacją mieszkańców regionu, zwiększaniem świadomości, doradztwem, lepszym dostępem do wiedzy i danych w zakresie zmian klimatycznych, w tym przyczyn ich występowania, skutków oraz właściwych sposobów postępowania.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

W ramach działania **wspierane będą także inwestycje dot. retencjonowania wody, w tym małej retencji** (z wykluczeniem retencji powstałej w wyniku przegradzania cieków wodnych) mające na celu likwidację przyczyn i skutków pogorszenia naturalnych stosunków wodnych poprzez spowalnianie odpływu wody, minimalizację skutków suszy, przeciwdziałanie powodzi i odtworzenie lub zachowanie istniejących obszarów wodno-błotnych m.in. poprzez wspieranie środowiskowych metod retencjonowania wody, tj. zachowanie naturalnych „zbiorników retencyjnych”. Dodatkowo, możliwe będzie wsparcie funkcji retencyjnych małych zbiorników wodnych jak np. stawy rybne, w zakresie modernizacji lub remontu infrastruktury zasilającej bądź odprowadzającej wodę.

Inwestycje przeciwpowodziowe powinny koncentrować się na ochronie obszarów miejskich, nie będą finansowane inwestycje służące innym celom (rekreacja, turystyka, melioracja na

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

obszarach wiejskich). Wykluczone ze wsparcia będą także projekty powodujące zastosowanie Art.4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Wsparcie uzyskają także inwestycje z zakresu budowy, przebudowy lub remontu urządzeń wodnych i infrastruktury hydrotechnicznej mających szczególne znaczenie z punktu widzenia skutecznego zarządzania, przeciwdziałania i ograniczania skutków suszy (np.: kanały, rowy, wały przeciwpowodziowe, suche zbiorniki – poldery), a także inwestycje związane z budową kanalizacji deszczowej wraz ze zbiornikami retencyjnymi, umożliwiające ponowne wykorzystanie wód opadowych, m.in. do nawadniania terenów zielonych i celów komunalnych.

Możliwe jest wsparcie lub preferencje w obszarze przeciwdziałania skutkom suszy dla przedsięwzięć odpowiadających potrzebom lokalnym w uzgodnieniu z Lokalnymi Grupami Działania.

W ramach powyższego celu **wspierane będą także działania polegające na wyposażeniu jednostek służb ratowniczych w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych**, dzięki czemu zostanie zapewniona skuteczniejsza i efektywniejsza pomoc mieszkańcom regionu w sytuacjach wystąpienia zjawisk katastrofalnych. W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą projekty realizowane przez jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej funkcjonujące w ramach KSRG (dopuszcza się również możliwość wsparcia OSP, które w wyniku uzyskania wsparcia interwencji z programu będą mogły ubiegać się o włączenie do KSRG) oraz inne jednostki współpracujące w ramach systemu np. GOPR, WOPR.

Możliwe jest również wsparcie lub preferencje w obszarze wzmocnienia potencjału służb ratowniczych dla przedsięwzięć odpowiadających potrzebom lokalnym w uzgodnieniu z Lokalnymi Grupami Działania.

Dla inwestycji z zakresu adaptacji do zmian klimatu oraz przeciwdziałania skutkom suszy i powodzi elementem kwalifikowalnym projektu będzie promowanie oraz podnoszenie świadomości mieszkańców/instytucji w zakresie mitygacji zmian klimatu.

W ramach wszystkich działaniach, we wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura).

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Główne grupy docelowe:

Użytkownikami infrastruktury będą przede wszystkim mieszkańcy oraz administracja publiczna,. Użytkownikami sprzętu będą przede wszystkim mieszkańcy oraz służby ratownicze.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierają działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu szczegółowego nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Dopuszcza się możliwość przeprowadzania procedury wyboru projektów na wybranych Obszarach Strategicznej Interwencji wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu dopuszcza się możliwość realizacji przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Nie planuje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Działania podejmowane w ramach celu szczegółowego nie będą generowały dochodu ani bezpośrednich korzyści, natomiast mają strategiczne znaczenie dla ochrony klimatu oraz bezpieczeństwa publicznego i dobra wspólnego. W związku z powyższym wszystkie działania oferowane będą w formie dotacji bezzwrotnej.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.1.2.3.2. Wskaźniki

Tabela 44 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	EFRR	stabilny rozwój	RCO 026	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	ha	23	233
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i	EFRR	stabilny rozwój	PLRO 44	Pojemność obiektów małej retencji	m3	9 816	98 162

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
	katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego							

Tabela 45 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródła danych [2020]	Uwagi [2020]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	----------------------	--------------

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródła danych [200]	Uwagi [200]
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	EFRR	słabej rozwinięty	RCR 095	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	ND	ND	287303	SL2021	

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródła danych [200]	Uwagi [200]
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	EFRR	słabej rozwinięty	RCR 037	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów)	osoby	ND	ND	7810	SL2021	

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródła danych [2020]	Uwagi [2020]

2.1.2.3.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 46 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami	058 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom	45 000 000

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			żywołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	związanym z klimatem i zarządzanie nimi: powodzie i osunięcia ziemi (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	059 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: pożary (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	8 982 530
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a	060 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie	15 000 000

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	nimi: inne ryzyka, np. burze i susze (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	

Tabela 47 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	01 Dotacja	68 982 530

Tabela 48 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
----	---------	-------------------	-----------------	-----	---------------

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

priorytetu					
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	03 Miejskie obszary funkcjonalne	24 500 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	44 482 530

Tabela 49 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
---------------	---------	-------------------	-----------------	-----	---------------

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego		

Tabela 50 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	3 Projekty neutralne w kwestii równouprawienia płci	68 982 530

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

2.1.2.4. Cel szczegółowy: (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

2.1.2.4.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Wsparciem objęte zostaną działania polegające na budowie lub modernizacji sieci kanalizacyjnych, oczyszczalni ścieków oraz systemów zaopatrzenia w wodę, co przyczyni się do zwiększeniu odsetka ludności, korzystającej z systemu oczyszczania ścieków.

Dla projektów z zakresu gospodarki ściekowej priorytetowo wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia realizowane na obszarze aglomeracji w rozumieniu ustawy Prawo wodne o wielkości od 10 do 15 tys.RLM, które nie spełniają wymogów wynikających z dyrektywy 91/271/EWG. W dalszej kolejności wsparcie będą mogły uzyskać aglomeracje naruszeniowe z przedziału 2-10 tys. RLM. Dokumentem stanowiącym podstawę do wyboru projektów będzie KPOŚK.

W ramach ww. projektów wsparciem mogą zostać objęte także inwestycje mające na celu zagospodarowanie osadów ściekowych, , polegające m.in. na budowie instalacji unieszkodliwiania i przetwarzania osadów ściekowych w celu ich ponownego zagospodarowania. Kwalifikowalne będzie także wykorzystanie OZE w tego typu instalacjach pod warunkiem, że nie będzie to dominujący element projektu.

Realizacja projektu polegającego na budowie i modernizacji sieci wodociągowej jest możliwa w przypadku zapewnienia powiązania z inwestycjami w gospodarkę ściekową lub już istniejącego wyposażenia w system odbioru ścieków. Budowa lub modernizacja sieci kanalizacji deszczowej możliwa będzie tylko wraz z budową lub modernizacją sieci kanalizacji sanitarnej. Inwestycje związane z budową samodzielnej kanalizacji deszczowej realizowane będą wyłącznie w ramach CS IV dot. adaptacji do zmian klimatu.

W związku z faktem, iż infrastruktura wodociągowa województwa śląskiego charakteryzuje się wysokim poziomem strat wody⁹⁰, niezwykle istotne są inwestycje, których celem jest ograniczenie strat wody oraz awaryjności systemów. Dlatego należy wspierać w pierwszej kolejności inwestycje związane z efektywnymi i inteligentnymi systemami, w tym systemami pomiaru zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej i SUW, monitoringiem strat sieciowych – wycieków, instalacjami monitoringowymi, rejestratorami przepływu i regulacji ciśnienia.

Elementem kwalifikowalnym projektu będą kampanie podnoszące świadomość mieszkańców/instytucji/przedsiębiorstw w zakresie oszczędzania wody.

---

⁹⁰ EurEau, Europe's water in figures - An overview of the European drinking water and wastewater sectors, 2017 edition

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

Przy realizacji inwestycji zalecane jest wykorzystanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew

(<https://www.gov.pl/web/nfosigw/standardy-ochrony-drzew> oraz

<http://drzewa.org.pl/standardy/>).

We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura).

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Użytkownikami infrastruktury będą przede wszystkim mieszkańcy, przedsiębiorcy, użytkownicy sieci wodno-kan.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Dopuszcza się możliwość przeprowadzania procedury wyboru projektów na wybranych Obszarach Strategicznej Interwencji wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, w szczególności OSI Obszary cenne przyrodniczo oraz w gminach poniżej 10 tysięcy mieszkańców, z największymi stratami wody.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego nie planuje się realizacji przedsięwzięć międzyregionalnych, transgranicznych i transnarodowych.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Działania podejmowane w ramach celu szczegółowego nie będą generowały dochodu ani bezpośrednich korzyści, natomiast dotyczą bezpośrednio zdrowia i dobrostanu mieszkańców regionu oraz stanu środowiska naturalnego. Wysokie koszty inwestycji oraz ograniczone możliwości finansowe JST oraz sektora komunalnego, w tym do zaciągania dodatkowych zobowiązań finansowych stanowi barierę do zastosowania w tym obszarze instrumentów finansowych. Wsparcie będzie udzielane w formie dotacji bezzwrotnej, co stanowić będzie właściwy efekt zachęty.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

2.1.2.4.2. Wskaźniki**Tabela 51 Wskaźniki produktu**

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	EFRR	stabilizacja i rozwój	RCO 31	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	km	23	154

Tabela 52 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [2020]	Uwagi [2020]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	----------------------	--------------

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródła danych [200]	Uwagi [200]
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	EFRR	słabiej rozwinięte	RCR 042	Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia	osoby	ND	ND	31666	SL2021	

2.1.2.4.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 53 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	062 Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji, działania na rzecz efektywności, zaopatrzenie w wodę	9 024 834

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
				do spożycia)	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	065 Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	36 099 335

Tabela 54 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	01 Dotacja	45 124 169

Tabela 55 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	45 124 169

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

Tabela 56 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte			

Tabela 57 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	45 124 169

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

2.1.2.5. Cel szczegółowy: (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

2.1.2.5.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Interwencja planowana w ramach gospodarki odpadami komunalnymi skierowana zostanie w głównej mierze na inwestycje z zakresu systemów selektywnej zbiórki, w tym: punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK), centra napraw, punkty ponownego użycia, wymianę rzeczy używanych oraz systemy indywidualnej segregacji odpadów gromadzonych u źródła. Wsparciem objęte zostaną także istotne z punktu widzenia hierarchii postępowania z odpadami instalacje do recyklingu i odzysku. W uzasadnionych przypadkach, dopuszczalne będą inwestycje w modernizację MBP, które mają na celu wprowadzenie nowych procesów technologicznych w celu zwiększenia stopnia odzysku surowców dobrej jakości (pod warunkiem wykazania wzrostu odzysku surowców w wyniku realizacji projektu oraz zapewnienie wysokiej jakości produktu na końcu procesu).

W celu ograniczenia zagrożeń związanych z wykorzystywaniem azbestu, interwencja zostanie skierowana także na wsparcie inwestycji związanych z oczyszczeniem terenu z odpadów zawierających azbest, a także usuwaniem azbestu z budynków użyteczności publicznej, wielorodzinnych budynków mieszkalnych, budownictwa jednorodzinnego i innych obiektów (w tym gospodarskich) wraz z zapewnieniem bezpiecznego unieszkodliwienia odpadów. Projekty te będą realizowane z uwzględnieniem zasady *"zanieczyszczający płaci"*.

Mając na uwadze koszty inwestycji w ramach projektu dopuszcza się możliwość zastąpienia unieszkodliwionych odpadów innymi materiałami niezawierającymi azbestu w celu przywrócenia stanu obiektu sprzed demontażu. Pozbawianie właścicieli nieruchomości możliwości sfinansowania kosztów odtworzeniowych (np. nowego pokrycia dachowego) przy założeniach przyjętych w programie usuwania azbestu, że koszty te są zdecydowanie wyższe od kosztów usunięcia azbestu, skutkowałoby zaniechaniem podejmowania działań mających na celu usunięcie niebezpiecznego materiału, powodując tym samym narażanie ludzi i środowiska na jego szkodliwe działanie.

Projekty z zakresu usuwania i unieszkodliwiania azbestu możliwe będą również do realizowania w formule projektów parasolowych, grantowych zgodnie z art. 41 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027

Obligatoryjny element projektów z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi stanowi kampania, której przedmiotem będą działania informacyjno–edukacyjne dotyczące sposobów zapobiegania powstawaniu odpadów, a także zasad ich segregacji.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

Wsparcie projektów dot. instalacji gospodarki odpadami komunalnymi możliwe będzie pod warunkiem spełnienia wymogów ramowej dyrektywy odpadowej, dyrektywy składowiskowej oraz Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami.

GOZ jest kluczowym elementem walki z katastrofą klimatyczną, przemodelując system gospodarczy. Pozwala znacznie ograniczyć emisję gazów cieplarnianych m.in. dzięki ograniczeniu wydobycia i przetwarzania surowców pierwotnych i zmniejszeniu ilości odpadów, które trzeba zagospodarowywać.

W ramach planowanej interwencji wspierane będą inwestycje w przedsiębiorstwach mające na celu zmniejszenie zasobo- i materiałochłonności procesów produkcyjnych i logistycznych oraz zmniejszenie powstawania odpadów na każdym etapie począwszy od ekoprojektowania W celu minimalizacji przepływu materiałów i energii, zmiany produktów i metod produkcji, przynoszących przewagę konkurencyjną przedsiębiorstwom wsparciem zostaną objęte również projekty polegające na wykorzystaniu ekoinnowacji, jako narzędzia przyczyniającego się do ekologicznego, zielonego wzrostu gospodarczego.

Wsparciem zostaną objęte również działania związane z tworzeniem strategii i planów działań dot. GOZ przez podmioty publiczne (jako osobny projekt) oraz przez przedsiębiorców (jako element szerszego projektu). W ramach projektu przewiduje się także możliwość sfinansowania wsparcia doradczego, audytów środowiskowych, analiz LCA i innych dokumentów mających na celu zwiększenie świadomości nt. wpływu działalności przedsiębiorstw na środowisko oraz pokazujące korzyści płynące z inwestycji w GOZ.

Projekty realizowane w ramach działania nie będą miały charakteru badawczo-rozwojowego, dotyczyć będą wdrażania technologii.

Elementem obligatoryjnym projektu będą działania informacyjno –promocyjne gospodarki zasobami.

Przewiduje się także możliwość wsparcia samodzielnych projektów edukacyjnych, podnoszących świadomość i wiedzę mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych w zakresie GOZ pod warunkiem zachowania komplementarności z poziomem krajowym i zastosowaniem mechanizmów zapobiegających podwójnemu finansowaniu projektów.

We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura). W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

Główne grupy docelowe:

Użytkownikami infrastruktury będą przede wszystkim mieszkańcy, administracja publiczna oraz przedsiębiorcy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu szczegółowego wsparcie oferowane będzie na terenie całego województwa śląskiego.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego w projektach z obszaru GOZ dopuszcza się możliwość realizacji przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach celu szczegółowego oferowane będzie wsparcie z wykorzystaniem dotacji bezzwrotnych oraz Instrumentów Finansowych.

Niska skala generowanych przychodów w zakresie gospodarki odpadami oraz stosunkowo mała liczba przedsięwzięć w tym obszarze skutkuje brakiem możliwości ich realizacji bez dodatkowej zachęty w formie wsparcia bezzwrotnego.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

Ponadto, wysoka kapitałochłonność inwestycji oraz ograniczone możliwości finansowe JST oraz sektora komunalnego, w tym do zaciągania dodatkowych zobowiązań finansowych stanowi barierę do zastosowania instrumentów finansowych w obszarze gospodarki odpadami komunalnymi, zatem wsparcie będzie udostępnione w formie bezzwrotnych dotacji.

W przypadku projektów z zakresu GOZ realizowanych przez podmioty prywatne planuje się uruchomienie mieszanego instrumentu w ramach jednej operacji.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

2.1.2.5.2. Wskaźniki

Tabela 58 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	EFRR	stabilizacja i rozwój	RCO 107	Inwestycje w obiekty do selektywnego zbierania odpadów	PLN	9 102 273	60 681 818
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	EFRR	stabilizacja i rozwój	PLRO 60	Liczba wspartych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK)	szt.	4	39
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	EFRR	stabilizacja i rozwój	RCO 03	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	przedsiębiorstwa	0	6

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

Tabela 59 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [2020]	Uwagi [2020]
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	EFRR	słabiej rozwinięte	PLRR 019	Liczba osób objętych selektywnym zbieraniem odpadów komunalnych	osoby	ND	ND	467714	SL2021	

2.1.2.5.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 60 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki	067 Gospodarowanie odpadami z gospodarstw domowych: działania w	21 000 000

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

			zasobooszczędnej	zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich minimalizacji, segregacji, ponownego użycia, recyklingu	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	075 Wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w MŚP	11 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	076 Wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w dużych przedsiębiorstwach	4 000 000

Tabela 61 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	01 Dotacja	21 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie transformacji w	03 Wsparcie poprzez instrumenty	9 000 000

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

			kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	finansowe: pożyczka	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	05 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	6 000 000

Tabela 62 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	36 000 000

Tabela 63 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej		

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

Tabela 64 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	36 000 000

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

2.1.2.6. Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

2.1.2.6.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

W ramach planowanej interwencji przewidziano **kompleksowe działania na rzecz ochrony siedlisk przyrodniczych oraz priorytetowe wsparcie na rzecz ochrony gatunków stanowiących zasoby przyrodnicze województwa śląskiego**. Wśród możliwych kwalifikowalnych działań są zabiegi z zakresu ochrony, poprawy i odtwarzania stanu siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków, umożliwiające wyeliminowanie, kontrolę lub odizolowanie populacji gatunków inwazyjnych na terenie obszarów cennych przyrodniczo. W uzasadnionych przypadkach możliwe będzie także wsparcie ośrodków prowadzących statutową działalność w zakresie edukacji ekologicznej lub ochrony różnorodności biologicznej rodzimej flory i fauny województwa śląskiego.

W ramach projektów infrastrukturalnych kwalifikowalny będzie rozwój infrastruktury mającej na celu ukierunkowanie ruchu turystycznego (przy czym infrastruktura turystyczna nie może stanowić dominującej części projektu). Wsparcie infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych będzie ograniczone do inwestycji, które będą służyły wyłącznie ochronie środowiska naturalnego, poprzez skanalizowanie ruchu turystycznego oraz zapewnią ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach przemieszczania się i wypoczynku osób zwiedzających.

W ramach wszystkich typów projektów Beneficjent zobowiązany będzie do prowadzenia kampanii informacyjno-edukacyjnej zwiększającej świadomość ekologiczną społeczeństwa.

Działaniami ochronnymi in-situ oraz/lub ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych mogą być objęte formy ochrony przyrody za wyjątkiem parków narodowych i obszarów Natura 2000. Dopuszcza się warunkowo wsparcie z poziomu regionalnego obszarów objętych inną formą ochrony przyrody, gdzie znajdują się także obszary Natura 2000. Przedsięwzięcia, które nie przyczyniają się do ochrony, odnowy oraz zrównoważonego użytkowania obszarów chronionych, takie jak parkingi, drogi dojazdowe, nie będą kwalifikowalne.

Możliwe jest wsparcie lub preferencje w obszarze ochrony, regeneracji i zrównoważonego wykorzystania obszarów chronionych dla przedsięwzięć odpowiadających potrzebom lokalnym w uzgodnieniu z Lokalnymi Grupami Działania.

Poza obszarami prawnie chronionymi wsparcie skierowane będzie także na działania mające na celu tworzenie miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich priorytetowo w oparciu o gatunki rodzime, np.: banki genowe,

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

rewaloryzacja parków miejskich, ogrody botaniczne, ekoparki. Wsparcie uzyskają także przedsięwzięcia służące rozwojowi zielonej i błękitnej infrastruktury w celu dostarczenia szerokiego wachlarza usług ekosystemowych oraz ochrony różnorodności biologicznej na terenach miejskich i pozamiejskich. Elementy tej infrastruktury, odpowiednio zagospodarowanej poprawiają mikroklimat, wspomagają zasilanie wód gruntowych, ale przede wszystkim stanowią cenne siedliska fauny i flory. Ten element projektu kwalifikowalny jest tylko w przypadku jego uzupełniającego charakteru.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

Ponadto, w ramach planowanej interwencji wsparciem objęte zostaną inwestycje z zakresu rekultywacji powierzchni ziemi zdegradowanej działalnością człowieka, rozumianej jako przywrócenie wartości użytkowych lub przyrodniczych poprzez usunięcie odpadów i , remediację przy zapewnieniu zgodności z zasadą “zanieczyszczający płaci” oraz ponowne kształtowanie na inne cele. Preferowane jednak będą przekształcenia na cele środowiskowe (np. parki i lasy miejskie, zieleńce, przyrodnicze ścieżki edukacyjne, miejskie geoparki itp.).

W ramach inwestycji związanych z ochroną i zachowaniem przyrody i różnorodności biologicznej obligatoryjnym elementem projektu będzie kampania informacyjno-edukacyjna zwiększająca poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa.

We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura). W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027.

Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Użytkownikami infrastruktury będą przede wszystkim mieszkańcy, jednostki publiczne prowadzące działalność w zakresie ochrony przyrody, administracja publiczna.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu szczegółowego wsparcie oferowane będzie na terenie całego województwa śląskiego.

Dopuszcza się możliwość przeprowadzania procedury wyboru projektów na wybranych Obszarach Strategicznej Interwencji wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, w szczególności OSI Obszary cenne przyrodniczo oraz OSI Gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego w obszarze ochrony przyrody i bioróżnorodności dopuszcza się możliwość realizacji przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Interwencja będzie skierowana do JST oraz jednostek publicznych prowadzących działalność w zakresie ochrony przyrody. Przedsięwzięcia te nie są możliwe z rynkowego punktu widzenia. Realizowane projekty nie będą generowały dochodów lub bezpośrednich oszczędności, a ich nadrzędnym celem jest ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej regionu jako sposobu na zachowanie jakości i ciągłości życia ludzkiego. Zatem cel

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

ten powinien być wspierany narzędziami o największym efekcie zachęty. Stąd, wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnej.

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

2.1.2.6.2. Wskaźniki

Tabela 65 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 036	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	ha	11	72
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 038	Powierzchnia wspieranych zrehabilitowanych gruntów	ha	6	64

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
	zanieczyszczenia							

Tabela 66 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
II. EKOLOGICZNE ŚLĄSKIE	CS 10 (vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 95	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	ND	ND	86 130	SL2021	

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
	oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia				y						

2.1.2.6.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)**Tabela 67 Wymiar 1 – zakres interwencji**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
---------------	---------	-------------------	-----------------	-----	---------------

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmocnienie ochrony przyrody i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczeń	074 Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów zgodnie z kryteriami efektywności	10 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmocnienie ochrony przyrody i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczeń	079 Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura	80 783 071

Tabela 68 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmocnienie ochrony przyrody i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz	01 Dotacja	90 783 071

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			zielonej infrastruktury w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczeń		

Tabela 69 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnienie ochrony przyrody i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczeń	03 Miejskie obszary funkcjonalne	21 304 354
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnienie ochrony przyrody i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	69 478 717

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			zanieczyszczeń		

Tabela 70 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnienie ochrony przyrody i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczeń		

Tabela 71 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnienie ochrony przyrody i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	90 783 071

Priorytet II: Ekologiczne Śląskie

Cel szczegółowy: (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

			zanieczyszczeń		
--	--	--	----------------	--	--

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

2.1.3. Priorytet III: Mobilne Śląskie

2.1.3.1. Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

2.1.3.1.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Wsparcie zostanie przeznaczone na zakup taboru niskoemisyjnego (w tym trolejbusowego) wraz z niezbędną infrastrukturą do jego obsługi i tankowania/zasilania paliwami zeroemisyjnymi. Priorytetowo traktowane będą inwestycje w bezemisyjne środki transportu (autobusy elektryczne/wodorowe, trolejbusy). W przypadku zakupu pojazdów dla ruchu drogowego, możliwe będzie wsparcie tylko dla inwestycji w „ekologicznie czyste pojazdy” w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1161 z dnia 20 czerwca 2019 r. zmieniającej dyrektywę 2009/33/WE w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego.

W ramach celu szczegółowego wsparcie zostanie przeznaczone na infrastrukturę związaną ze zrównoważoną multimodalną mobilnością miejską w celu dążenia do gospodarki zeroemisyjnej. Przewiduje się realizację inwestycji obejmujących węzły/centra przesiadkowe wraz z poczekalniami, przystankami, całą drobną infrastrukturą towarzyszącą taką jak np. ławki, wiaty, zadaszenia, oświetlenie, niezbędne ciągi pieszo-rowerowe, przejścia dla pieszych i rowerów, parkingi bike&ride, miejsca obsługi podróżnych. Parkingi park&ride będą mogły być realizowane tylko poza centrami miast pod warunkiem zapewnienia właściwej integracji z transportem publicznym.

Elementem projektu będą mogły być też wszelkie rozwiązania cyfrowe ułatwiające i zachęcające do korzystania z transportu publicznego w postaci systemów dynamicznej informacji pasażerskiej oraz innych podobnych rozwiązań. Dopuszczalne będą również inwestycje związane z dworcami i przystankami kolejowymi obsługującymi ruch kolejowy w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym, szczególnie pod kątem ich dostosowania do zasad dostępności dla osób o ograniczonej mobilności, zapewnienia podróżnym odpowiednich środków bezpieczeństwa i komfortu oraz zapewnienia dostępu do infrastruktury towarzyszącej.

Dopuszcza się również niezbędną przebudowę infrastruktury liniowej, ale tylko jako element projektu oraz w zakresie poprawy bezpieczeństwa poprzez likwidację miejsc niebezpiecznych i przeznaczoną wyłącznie dla środków komunikacji publicznej. Niedopuszczalne będą inwestycje przeznaczone dla indywidualnego ruchu zmotoryzowanego. Stosowne ograniczenia zostaną określone w dokumentach wdrożeniowych. W ramach centrów/węzłów przesiadkowych możliwa będzie również realizacja niezbędnej

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

infrastruktury do tankowania/ładowania pojazdów zasilanych paliwami zeroemisyjnymi (min. elektryczne, wodorowe).

Wsparcie zostanie przeznaczone na budowę dróg rowerowych lub ciągów pieszo-rowerowych zapewniających skomunikowanie z centrami/węzłami przesiadkowymi. Inwestycje muszą być zgodne z jednolitymi standardami i wytycznymi dot. kształtowania infrastruktury rowerowej określonymi w ramach Regionalnej Polityki Rowerowej Województwa Śląskiego.

W ramach celu szczegółowego wsparciem objęte zostaną również inwestycje związane z ograniczaniem indywidualnego ruchu samochodowego w centrach Miejskich Obszarów Funkcjonalnych w postaci wyznaczania stref wyłączonych z indywidualnego ruchu samochodowego, nadawania priorytetu dla transportu zbiorowego i alternatywnego, tworzenia buspasów, infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego.

Finansowanie uzyskają również inwestycje związane z promocją alternatywnych, zeroemisyjnych form transportu takich jak: systemy roweru miejskiego, mikromobilność i aktywne formy mobilności, pojazdy autonomiczne, innowacyjne formy transportu zbiorowego (inne niż transport autobusowy, trolejbusowy i tramwajowy) wraz infrastrukturą do ładowania pojazdów elektrycznych i wodorowych, ale tylko w przypadku braku możliwości finansowania inwestycji ze źródeł prywatnych.

Duży nacisk powinien zostać położony na tworzenie cyfrowych rozwiązań integrujących zgodnych z koncepcją „mobilność jako usługa” w postaci systemów wspólnego biletu, aplikacji mobilnych, systemów informacji pasażerskiej, a także inteligentnych systemów transportowych w tym systemów zarządzania ruchem, flotą oraz strefą czystego transportu. Wsparcie będzie udzielane zarówno na niezbędną infrastrukturę jak i zakup sprzętu i narzędzi informatycznych niezbędnych do tworzenia i wdrażania cyfrowych rozwiązań integrujących.

W ramach promowania zrównoważonej mobilności preferowane będą projekty zintegrowane, systemowo rozwiązujące problemy związane z zatłoczeniem miejskich obszarów funkcjonalnych oraz zanieczyszczeniem generowanym przez transport indywidualny wraz z kampaniami promocyjnymi podnoszącymi świadomość mieszkańców, pracodawców i władz samorządowych wszystkich szczebli w zakresie propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego i ruchu niezmotoryzowanego. Komplementarne wsparcie będzie oferowane w ramach programu krajowego.

Preferowane będzie ujęcie w projekcie elementów błękitno-zielonej infrastruktury, zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu w celu m.in. zapobiegania występowania wycieku ciepła oraz odpowiedniego retencjonowania wody na obszarach zurbanizowanych.

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

W ramach celu szczegółowego zaplanowano wsparcie na rzecz tworzenia i rozwoju zrównoważonego, niskoemisyjnego, zbiorowego transportu subregionalnego. Przewozy subregionalne obejmują połączenia powiat z powiatem, obszary wiejskie z miastami. Wsparcie obejmie rozwój infrastruktury subregionalnych przewozów autobusowych (przystanki, wiaty, zajezdnie), zakup taboru oraz współfinansowanie przedsięwzięć towarzyszących, czyli m.in.: węzły przesiadkowe, drogi rowerowe, systemy IT (wsparcie zarządzania siatką przewozów, informacją i biletami), itp. Nacisk zostanie położony na wzmocnienie powiązań pomiędzy miastami i gminami ościennymi oraz poprawę dostępności do transportu publicznego na obszarach peryferyjnych i wiejskich oraz poprawę jakości i atrakcyjności usług przewozowych.

Możliwe będzie realizowanie projektów hybrydowych zgodnie z art. 40 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027.

W ramach celu szczegółowego zaplanowano kontynuację wsparcia na rzecz rozwoju sieci regionalnych tras rowerowych. Inwestycje w trasy rowerowe muszą być zgodne z Regionalną Polityką Rowerową Województwa Śląskiego wraz z koncepcją sieci Regionalnych Tras Rowerowych realizowaną według jednolitych standardów. W ramach inwestycji dopuszczalne będzie tworzenie niezbędnej infrastruktury towarzyszącej. Dodatkowo tworzone trasy rowerowe powinny zapewniać integrację z innymi środkami transportu, przede wszystkim z transportem kolejowym.

Inwestycje na obszarze miasta wojewódzkiego będą musiały wynikać ze Zrównoważonego Planu Mobilności Miejskiej obejmujące Miejski Obszar Funkcjonalny, przygotowanego zgodnie z wytycznymi⁹¹ i zatwierdzonego przez właściwy organ stanowiący miasta/ MOF (np. rada miasta, zgromadzenie związku międzygminnego itp.). W przypadku pozostałych miast i Miejskich Obszarów Funkcjonalnych niezbędne będzie wykazanie się dokumentem z zakresu planowania transportu. Funkcją takiego dokumentu może pełnić np. strategia ZIT.

Dodatkowo inwestycje w zrównoważoną mobilność miejską będą musiały być zgodne z właściwymi Programami ochrony powietrza oraz Planami na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SEAP) – jeżeli dane miasto przyjęło takie plany.

We wszystkich działaniach i we wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura). Przy realizacji

---

⁹¹ <https://www.eltis.org/mobility-plans/sump-guidelines>

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

inwestycji zalecane jest wykorzystanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew.⁹²

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Główną grupę docelową stanowią użytkownicy komunikacji publicznej oraz alternatywnych form transportu. Odbiorcami wsparcia są także jednostki wykonujące zadania w zakresie publicznego transportu zbiorowego (na zasadzie użyteczności publicznej) – organizatorzy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

---

⁹² <https://www.gov.pl/web/nfosigw/standardy-ochrony-drzew>, <http://drzewa.org.pl/standardy>

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Planuje się zastosowanie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Dopuszcza się możliwość przeprowadzania procedury wyboru projektów na wybranych Obszarach Strategicznej Interwencji wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

W związku ze znaczeniem i funkcją zrównoważonego transportu miejskiego jako czynnika warunkującego możliwość prowadzenia działalności społecznej i gospodarczej oraz tworzącego warunki dla wzrostu i rozwoju społeczno-gospodarczego, zaś same inwestycje nie generują przychodów lub bezpośrednich oszczędności wsparcie, w tym dla zakupu taboru zeroemisyjnego, przewidziano w postaci dotacyjnej.

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

2.1.3.1.2. Wskaźniki**Tabela 72 Wskaźniki produktu**

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
III. MOBILNE ŚLĄSKIE	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej miejskiej	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 057	Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	osoby	1 188	11 880
III. MOBILNE ŚLĄSKIE	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej miejskiej	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 097	Liczba wspartych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	szt.	3	29

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

III. MOBILNE ŚLĄSKIE	CS 11 (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej miejskiej	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 058	Wspierana infrastruktura rowerowa	km	28	275
----------------------------	--	------	--------------------	---------	-----------------------------------	----	----	-----

Tabela 73 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
III. MOBILNE ŚLĄSKIE	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 62	Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	użytkownicy	0	2021	11 820 600	SL2021	

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
	zeroemisyjnej miejskiej										

2.1.3.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)**Tabela 74 Wymiar 1 – zakres interwencji**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	81 Infrastruktura czystego transportu miejskiego	48 870 000

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	82 Tabor czystego transportu miejskiego	65 160 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	83 Infrastruktura rowerowa	66 290 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	84 Cyfryzacja transportu miejskiego	8 145 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	85 Cyfryzacja transportu miejskiego, gdy ma częściowo na celu redukcję emisji gazów cieplarnianych: transport miejski	8 145 000

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	86 Infrastruktura paliw alternatywnych	8 145 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	172 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla działań typowych dla EFS+ koniecznych do wdrożenia części operacyjnej objętej EFRR i bezpośrednio z nią związanych)	8 145 000

Tabela 75 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	01 Dotacja	212 900 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej	02 Wsparcie poprzez instrumenty	

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	finansowe: inwestycja kapitałowa lub quasi-kapitałowa	
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	03 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	04 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: gwarancja	
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	05 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	06 Nagroda	

Tabela 76 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	03 Miejskie obszary funkcjonalne	212 900 000

Tabela 77 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku		

Priorytet III: Mobilne Śląskie

Cel szczegółowy: (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			gospodarki zeroemisyjnej		

Tabela 78 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawienie płci	212 900 000

Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

2.1.4. Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

2.1.4.1. Cel szczegółowy: (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

2.1.4.1.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

W ramach celu szczegółowego wsparciem objęte zostaną inwestycje polegające na budowie, przebudowie, modernizacji lub zmianie przebiegu dróg wojewódzkich, w tym w miastach na prawach powiatu. Inwestycje powinny być ukierunkowane na poprawę bezpośredniego dostępu do sieci TEN-T, miejsc inwestycyjnych, terminali intermodalnych/centrów logistycznych, węzłów transportowych zapewniających integrację transportu publicznego, przejść granicznych. Dopuszczalne będą również inwestycje niezbędne do wykonywania usług publicznego transportu zbiorowego na zasadach użyteczności publicznej oraz ukierunkowane na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego (np. likwidacja miejsc niebezpiecznych). Ponadto wsparciem mogą zostać objęte inwestycje ukierunkowane na zmniejszenie ruchu samochodowego w miastach, w tym obwodnice. Dopuszcza się również zastosowanie rozwiązań cyfrowych w ramach projektu.

Inwestycje w drogi wojewódzkie położone na terenach miast na prawach powiatu będą objęte wsparciem pod warunkiem, że:

- mają na celu zmniejszenie ruchu samochodowego w centrach miast (np. obwodnice, obiekty P+R zlokalizowane poza centrami miast, przebudowa dróg mająca na celu uspokojenie ruchu itp.) i/lub
- obejmują ukierunkowane działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego (likwidacja miejsc niebezpiecznych).

Wszystkie inwestycje związane z drogami wojewódzkimi muszą wynikać z Regionalnego Planu Transportowego.

W ramach celu szczegółowego wsparciem objęte zostaną inwestycje polegające na budowie, przebudowie, modernizacji lub zmianie przebiegu dróg lokalnych (w tym obwodnic), które przyczyniają się do zmniejszenia ruchu samochodowego w centrach gmin (w tym uspokojenie ruchu, zmniejszenie prędkości, nadanie priorytetowi publicznemu transportowi zbiorowemu lub przyczyniające się do jego lepszej dostępności) lub zapewniają poprawę bezpieczeństwa poprzez likwidację miejsc niebezpiecznych. Celem inwestycji nie powinno być promowanie indywidualnego transportu samochodowego, ale poprawa

Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

dostępności i upowszechnienie transportu publicznego, zwiększenie bezpieczeństwa.

Dopuszcza się również zastosowanie rozwiązań cyfrowych w ramach projektu.

Wszystkie inwestycje związane z drogami gminnymi i powiatowymi muszą wynikać z właściwych dokumentów strategicznych zawierających elementy związane z planowaniem transportu na poziomie lokalnym (np. plan rozwoju dróg powiatowych/gminnych/strategia ZIT/SUMP itp.).

Wsparcie przeznaczone zostanie na zakup elektrycznego (lub wodorowego) taboru kolejowego na rzecz organizowanych przez Samorząd Województwa Śląskiego kolejowych pasażerskich przewozów o charakterze regionalnym. Zakupiony tabor musi być wyposażony w pokładowe urządzenia ERTMS. Dodatkowo możliwa będzie także realizacja inwestycji z zakresu budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury niezbędnej do obsługi i serwisowania zakupionego taboru. Inwestycje te nie będą obejmować wydatków związanych z bieżącym utrzymaniem i remontami infrastruktury i taboru. Wszystkie inwestycje związane z taborom kolejowym muszą wynikać z Regionalnego Planu Transportowego.

Przewiduje się realizację projektów dotyczących regionalnego taboru kolejowego w trybie niekonkurencyjnym.

We wszystkich działaniach i we wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura). Przy realizacji inwestycji zalecane jest wykorzystanie dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska, w szczególności standardów ochrony drzew⁹³.

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027.

W celu maksymalizacji wpływu na realizację celów środowiskowo- klimatycznych UE, określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład, premiovane będą projekty, które mają istotny wkład w realizację jednego z sześciu celów środowiskowych określanych w ww. rozporządzeniu. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

---

⁹³ <https://www.gov.pl/web/nfosisgw/standardy-ochrony-drzew>, <http://drzewa.org.pl/standardy>

Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Główną grupą docelową będą mieszkańcy, w tym korzystający z kolejowych, wojewódzkich przewozów pasażerskich, a także administracja publiczna.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu nie planuje się zastosowania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć związanych z zakupem taboru z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

W związku z tym, iż infrastruktura transportowa wykorzystywana jest głównie do świadczenia usług publicznych realizowanych w ogólnym interesie publicznym, a inwestycje w infrastrukturę są kapitałochłonne i wykazują brak możliwości pobierania opłat za korzystanie z niej lub pobieranie opłat nierekompensujących kosztów świadczenia tego typu usług, wsparcie będzie realizowane w formie dotacyjnej.

Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

2.1.4.1.2. Wskaźniki

Tabela 79 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV. LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE	Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej;	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 44	Długość nowych lub rozbudowanych dróg – poza TEN-T	km	1,69	33,95
IV. LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE	Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej;	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 46	Długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych – poza TEN-T	km	3,37	67,47

Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV. LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE	Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej;	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 113	Liczba zakupionych jednostek kolejowego taboru pasażerskiego	szt	0	7

Tabela 80 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	---------------------	-------------

Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
IV. LEPIEJ POŁĄCZONE ŚLĄSKIE	Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej;	EFRR	stabilnej i rozwinięty	RCR 55	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg	Pasażerokilometr/rok	53 285 923	2021	197 273 081	SL2021	

2.1.4.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 81 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)

Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	89 – Nowo wybudowane lub rozbudowane drugorzędne połączenia drogowe z siecią drogową i węzłami TEN-T	84 496 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	90 – Nowo wybudowane lub rozbudowane inne krajowe, regionalne i lokalne drogi dojazdowe	72 372 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym,	93 – Inne drogi przebudowane lub zmodernizowane (autostrady, drogi krajowe, regionalne lub lokalne)	84 372 000

Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej		
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	107 – Bezemisyjny/ zasilany energią elektryczną tabor kolejowy	60 000 000

Tabela 82 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym	01 – Dotacja	301 240 000

Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej		

Tabela 83 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	301 240 000

Tabela 84 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i		

Priorytet IV: Lepiej połączone Śląskie

Cel szczegółowy: (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
			intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej		

Tabela 85 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	301 240 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

2.1.5. Priorytet V: Społeczne Śląskie

2.1.5.1. Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych, oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

2.1.5.1.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

W ramach celu szczegółowego istotą wsparcia będą działania stabilizujące sytuację na regionalnym rynku pracy, które przyczynią się do redukcji skutków spowolnienia gospodarczego spowodowanego pandemią COVID-19 oraz ogólnej poprawy sytuacji na rynku pracy poprzez lepsze wykorzystanie kapitału ludzkiego zgodnie z aktualnymi potrzebami regionalnymi/lokalnymi, głównie poprzez efektywną współpracę z pracodawcami i innymi partnerami.

Interwencja obejmować będzie wsparcie realizowane przez Instytucje Rynku Pracy, na rzecz ułatwień uczestnictwa w rynku pracy kierowane do osób bezrobotnych, w szczególności osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza: kobiet, osób młodych zarejestrowanych jako osoby bezrobotne (w wieku od 18 do 29 lat), osób starszych (powyżej 50 r.ż.), osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych, osób o niskich kwalifikacjach, jak również w zakresie projektów Ochotniczych Hufców Pracy (OHP) młodzieży powyżej 15 roku życia w szczególności młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym i osób bezrobotnych do 25 r.ż. oraz na poprawę sytuacji na rynku pracy osób ubogich pracujących, osób pracujących na umowach cywilno-prawnych, osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych oraz osób odchodzących z rolnictwa, jak również osób pracujących zarejestrowanych jako poszukujące pracy.

Działania ukierunkowane zostaną w szczególności na wzmocnienie umiejętności aktywnego poszukiwania pracy, podnoszenie kompetencji i nabywanie kwalifikacji zawodowych oraz zdobywanie doświadczenia zawodowego w odpowiedzi na aktualne potrzeby lokalnych rynków pracy. W celu zwiększenia efektywności podejmowanych działań, szczególny nacisk zostanie położony na wysoką jakość oferowanych usług.

Wspieranie zatrudnienia będzie realizowane poprzez jedną z form jaką jest samozatrudnienie, które przyczyni się także do wzrostu przedsiębiorczości. Powyższe jest

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

zgodne z celami EFS+ w zakresie wspierania zatrudnienia za pomocą aktywnych interwencji umożliwiających integrację i reintegrację na rynku pracy. Środki zostaną rozdysponowane w formie bezzwrotnych dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej wraz z odpowiednim wsparciem dla osób zgodnie z ich potrzebami, np. usługi szkoleniowe udzielane na etapie poprzedzającym rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Interwencja skierowana będzie również do osób zainteresowanych skorzystaniem z działań realizowanych w ramach sieci EURES z uwagi na zmieniającą się dynamicznie sytuację na regionalnym rynku pracy, wybór branż, zawodów czy sektorów, na których zostanie skoncentrowane wsparcie.

Zakłada się także realizację projektów ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej w ramach EURES (USMT EURES). Rodzaj wsparcia dostosowywany będzie na bieżąco, na podstawie przeprowadzanych analiz, co jest uzależnione od zdiagnozowanych potrzeb regionalnego rynku pracy. W odniesieniu do udziału dużych przedsiębiorstw w zadaniach realizowanych w ramach sieci EURES, należy mieć na uwadze, iż działanie jest ukierunkowane na wsparcie zawodowe osób, nie zaś na wsparcie samego przedsiębiorstwa, dlatego nie można w tym kontekście mówić o wykluczaniu ze wsparcia dużych przedsiębiorstw.

W stosownych przypadkach preferowana będzie realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

Główne grupy docelowe:

Osoby bezrobotne zamieszkałe w województwie śląskim, zwłaszcza te znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (na podstawie obowiązującej ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy), młodzież po 15 r.ż. i bezrobotni do 25 r.ż., osoby planujące rozpocząć działalność gospodarczą na terenie województwa śląskiego, osoby pracujące zarejestrowane jako poszukujące pracy, osoby ubogie pracujące, osoby pracujące na umowach cywilno-prawnych, osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych, osoby odchodzące z rolnictwa, migranci powrotni, pracodawcy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie dodatkowo weryfikowana na podstawie standardu minimum.

Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych uczestników projektów oraz użytkowników produktów, towarów, i usług, które mogą powstać podczas realizacji. Sposób i postęp w realizacji zasad równości szans, niedyskryminacji i dostępności będzie raportowany i sprawdzany w procesie monitoringu i ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

W zakresie interwencji EFS stosowane będzie podwójne podejście (dual approach) – oprócz kryteriów związanych z zasadami horyzontalnymi realizowane będą działania realizujące cele: promowanie równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji oraz wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Dopuszcza się możliwość przeprowadzania procedury wyboru projektów na wybranych Obszarach Strategicznej Interwencji wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

Wsparcie w ramach celu szczegółowego ukierunkowane jest na przedsięwzięcia, które co do zasady nie generują przychodów lub bezpośrednich oszczędności, zatem będzie realizowane w formie dotacji bezzwrotnej.

Ponadto, zgodnie z wynikami badania ewaluacyjnego, realizowanego na poziomie krajowym pn. „Ocena ex-ante instrumentów finansowych w obszarze samozatrudnienia ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego” z 4 sierpnia 2020 r. instrument finansowy na samozatrudnienie zostanie uruchomiony w ramach programu krajowego Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

2.1.5.1.2. Wskaźniki

Tabela 86 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	EFS+	słabiej rozwinięty	PLACO01	Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	931	1 861

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

Tabela 87 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
V SPOŁ ECZNE ŚLĄSK IE	Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej	EFS +	stabilniej rozwinie ty	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	22 306	2021	5 579	SL2021	N/D

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

	sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej										
V SPOŁ ECZN E ŚLĄSK IE	Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla	EFS +	slabiej rozwi ęty	EECR04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby	31 313	2021	14 406	SL2021	N/D

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

	osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej										
V SPOŁ ECZNE ŚLĄSK IE	Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także	EFS +	słabiej rozwi ęty	EECR05	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, 6 miesięcy po opuszczeniu programu	osoby	31 033	2021	7 491	SL2021	N/D

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

	poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej										
V SPOŁ ECZN E ŚLĄSK IE	Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i	EFS +	słabiej rozwi ęty	EECR06	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu	osoby	12 824	2021	5 130	SL2021	N/D

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

ekonomii społecznej											
---------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.1.5.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 88 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych, oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także	134 Działania na rzecz poprawy dostępu do zatrudnienia	124 467 421

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

			poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej		
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych, oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	141 Wsparcie na rzecz mobilności pracowników	500 000

Tabela 89 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
---------------	---------	-------------------	-----------------	-----	---------------

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych, oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	01 Dotacja	124 967 421
---------------------	------	--------------------	--	------------	-------------

Tabela 90 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	124 967 421

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

			osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych, oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej		
--	--	--	--	--	--

Tabela 91 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży,	9 Nie dotyczy	124 967 421

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

			długotrwale bezrobotnych, oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej		
--	--	--	---	--	--

Tabela 92 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych, oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawienia płci	124 967 421

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

			pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej		
--	--	--	--	--	--

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

2.1.5.2. Cel szczegółowy: (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

2.1.5.2.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Interwencja obejmować będzie wsparcie na rzecz modernizacji Instytucji Rynku Pracy, w szczególności Publicznych Służb Zatrudnienia oraz innych uprawnionych organizacji świadczących usługi sieci EURES poprzez wsparcie instytucjonalne, realizowane w szczególności na podstawie doskonalenia ich potencjału przy użyciu działań mających na celu podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników instytucji w celu skutecznego ukierunkowania polityki rynku pracy, wynikającego z potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy oraz podniesienia jakości świadczonych usług. Planowane jest także wsparcie instytucji w świadczeniu wysokiej jakości usług i zaopatrzenia w narzędzia oraz zasoby umożliwiające ich skuteczną realizację. Koncentracja wsparcia jest niezbędna z uwagi na rolę instytucji, których zadaniem jest organizowanie rynku pracy, dbałość o równy dostęp do rynku pracy, właściwe przekazywanie informacji w zakresie zatrudnienia i prawidłowa realizacja wypłaty świadczeń, a także wszelkie działania w celu aktywizacji bezrobotnych, w tym na rzecz aktywizacji zawodowej osób młodych w celu zapewnienia zindywidualizowanego i skutecznego wsparcia dla tej grupy, a także pracodawców, którzy doświadczają problemów w znalezieniu pracowników o poszukiwanych kwalifikacjach zawodowych oraz działań wspierających mobilność dostosowaną do potrzeb rynku pracy. Ponadto, z uwagi na priorytet, jakim jest aktywizacja niewykorzystanych zasobów pracy kwestia dotarcia i zachęcenia do aktywności tych grup docelowych, często mieszkańców wsi i małych miast, wymaga właściwych, wysokiej jakości kompetencji i umiejętności pracowników bezpośrednio zajmujących się obsługą klientów Instytucji Rynku Pracy w odpowiedzi na potrzeby i wyzwania regionalnego rynku pracy.

Wsparcie stanowić będzie odpowiedź na zmiany wynikające z konsekwencji wystąpienia pandemii COVID-19, jak również transformacji gospodarczej regionu w kierunku neutralności klimatycznej. Istotną kwestią w zakresie niniejszego wsparcia jest także potrzeba wskazania rewolucji technologicznej, jako tendencji długoterminowej. Ponadto, postępująca digitalizacja i automatyzacja pracy w wielu branżach będzie miała duży wpływ na to, jak zmieni się rynek pracy.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływow i mobilności na rynku pracy

W stosownych przypadkach preferowana będzie realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

Główne grupy docelowe:

Pracownicy Instytucji Rynku Pracy, w szczególności Publicznych Służb Zatrudnienia, pracodawcy, bezrobotni lub poszukujący pracy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiający otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie dodatkowo weryfikowana na podstawie standardu minimum.

Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych uczestników projektów oraz użytkowników produktów, towarów, i usług, które mogą powstać podczas realizacji. Sposób i postępowanie w realizacji zasad równości szans, niedyskryminacji i dostępności będzie raportowany i sprawdzany w procesie monitoringu i ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

W zakresie interwencji EFS stosowane będzie podwójne podejście (dual approach) – oprócz kryteriów związanych z zasadami horyzontalnymi realizowane będą działania realizujące cele: promowanie równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji oraz wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływow i mobilności na rynku pracy

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Dopuszcza się możliwość przeprowadzania procedury wyboru projektów na wybranych Obszarach Strategicznej Interwencji wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Wsparcie w ramach celu szczegółowego ukierunkowane jest na przedsięwzięcia, które nie generują przychodów lub bezpośrednich oszczędności, zatem będzie realizowane w formie dotacji bezzwrotnej, co zapewni właściwy efekt zachęty w przypadku przedsięwzięć, których realizacja nie jest możliwa z rynkowego punktu widzenia.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

2.1.5.2.2. Wskaźniki

Tabela 93 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy	EFIS+	stabilnej rozwinęty	EECO18	Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym	szt.	32	32

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

Tabela 94 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
V SPOŁ ECZN E ŚLĄSK IE	Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji	EFS +	stabilnej rozwinie ty	PLBCRO 1	Liczba pracowników instytucji rynku pracy, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	2 176	2021	1 741	LS2021	N/D

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy											
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.1.5.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)**Tabela 95 Wymiar 1 – zakres interwencji**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji	139 Działania na rzecz modernizacji i wzmocnienia instytucji i służb rynku pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i dopasowanej do potrzeb pomocy	3 700 000,00

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

			zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy		
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy	140 Wsparcie na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów na rynku pracy	1 800 000,00

Tabela 96 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i	01 Dotacja	

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

			przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy		5 500 000,00
--	--	--	--	--	--------------

Tabela 97 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	5 500 000,00

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

			umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy		
--	--	--	--	--	--

Tabela 98 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy	9 Nie dotyczy	5 500 000,00

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

Tabela 99 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	5 500 000,00

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

2.1.5.3. Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

2.1.5.3.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Interwencja realizowana będzie w celu polepszenia stanu zdrowia osób w wieku aktywności zawodowej, tym samym wydłużanie ich aktywności zawodowej. Realizacja działań koncentrować się będzie na wsparciu, dotyczącym intensyfikacji działań z zakresu zdrowia publicznego, profilaktyki i prewencji chorób, zwiększaniu dostępności usług zdrowotnych z uwzględnieniem różnicowań regionalnych, potrzebie wzrostu efektywności i jakości systemu ochrony zdrowia.

Opracowane i realizowane będą programy na rzecz poprawy stanu zdrowia osób w wieku aktywności zawodowej, poprzez regionalne programy zdrowotne, dotyczące m.in. profilaktyki chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu i programy rehabilitacji medycznej ułatwiającej powrót do pracy. Istnieje potrzeba realizacji w zakresie rehabilitacji oraz chorób będących powodami wykluczenia z rynku pracy. Przedsięwzięcia obejmować będą profilaktykę, diagnostykę, a także zapobieganie występowaniu oraz powikłaniom chorób mogących wpływać na ograniczenie aktywności zawodowej, ułatwienie powrotu do pracy i zapobieganie niepełnosprawności oraz wydłużenie okresu aktywności zawodowej.

Wsparcie zdrowia osób w wieku aktywności zawodowej uwzględniać będzie rozwój działań prozdrowotnych w miejscu pracy, w tym edukację zdrowotną, eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, z uwzględnieniem działań szkoleniowych, świadomościowych, zwiększających ergonomię miejsc pracy, przeprowadzenie badań profilaktycznych, wsparcia dla pracodawców w przeciwdziałaniu szkodliwym warunkom w miejscu pracy. Planowana jest również realizacja usług zdrowotnych dla pracowników i pracodawców.. Wsparcie dotyczyć będzie również rozwiązań harmonizujących życie społeczne i zawodowe pracowników (idea work-life balance)) w celu polepszenia stanu zdrowia, kreowania prozdrowotnych stylów życia oraz tworzenia przyjaznego zdrowiu środowiska pracy.

W ramach interwencji realizowane będą **działania w zakresie usług rozwojowych w Podmiotowym Systemie Finansowania (PSF) dla przedsiębiorców, innych pracodawców i ich pracowników, zgodne z ich zidentyfikowanymi potrzebami (system popytowy w oparciu o Bazę Usług Rozwojowych - BUR)**. Wsparcie ukierunkowane na rozwój przedsiębiorstw i pracodawców będzie realizowane zgodnie z założeniami podejścia

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

popytowego i zostanie skoncentrowane na usługach najbardziej skutecznych z punktu widzenia potrzeb przedsiębiorców i pracodawców.

Interwencja obejmować będzie również kadry administracji samorządowej oraz ich jednostki organizacyjne zainteresowanych nabyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji zawodowych, w tym kwalifikacji cyfrowych.

Wsparciem zostaną objęte przedsiębiorstwa przechodzące procesy restrukturyzacyjne, adaptacyjne i modernizacyjne w szczególności z branż innych niż branża górnicza i branże okołogórnicze z wykorzystaniem programów wsparcia o charakterze outplacementu dla przedsiębiorców, pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn niedotyczących pracownika. Zakres interwencji wzorowany będzie na instrumentach i usługach, w szczególności dotyczących nabywania nowych umiejętności i kompetencji dostosowanych do aktualnych potrzeb regionalnego rynku pracy, czego efektem powinno być ograniczenie zwolnień, zwłaszcza grupowych. Ważne jest również tworzenie strategii naprawczych, jako formy wsparcia w szczególności dla mikroprzedsiębiorstw, małych i średnich firm w kontekście walki z kryzysem.

W stosownych przypadkach preferowana będzie realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

Główne grupy docelowe:

Osoby w wieku aktywności zawodowej, w tym pracujące w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie.

Osoby wskazane do objęcia wsparciem w regionalnych programach zdrowotnych.

Osoby pracujące w placówkach/podmiotach podlegających pod Województwo Śląskie, a znajdujące się poza obszarem województwa.

Pracodawcy, przedsiębiorcy i ich pracownicy (z wyłączeniem osób odbywających karę pozbawienia wolności, z wyjątkiem osób objętych dozorem elektronicznym) oraz pracownicy zagrożeni zwolnieniem, przewidziani do zwolnienia lub zwolnieni z przyczyn niedotyczących pracownika (niezależnie od wielkości firmy), osoby odchodzące z rolnictwa.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiający otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie dodatkowo weryfikowana na podstawie standardu minimum.

Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych uczestników projektów oraz użytkowników produktów, towarów, i usług, które mogą powstać podczas realizacji. Sposób i postęp w realizacji zasad równości szans, niedyskryminacji i dostępności będzie raportowany i sprawdzany w procesie monitoringu i ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

W zakresie interwencji EFS stosowane będzie podwójne podejście (dual approach) – oprócz kryteriów związanych z zasadami horyzontalnymi realizowane będą działania realizujące cele: promowanie równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji oraz wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Dopuszcza się możliwość przeprowadzania procedury wyboru projektów na wybranych Obszarach Strategicznej Interwencji wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”.

Dopuszcza się możliwość realizacji projektów przez placówki/podmioty podlegające pod Województwo Śląskie, a znajdujące się poza obszarem województwa.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego nie planuje się realizacji przedsięwzięć międzyregionalnych, transgranicznych i transnarodowych.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Wsparcie w ramach celu szczegółowego ukierunkowane jest na przedsięwzięcia, które nie generują przychodów lub bezpośrednich oszczędności, zatem będzie realizowane w formie dotacji bezzwrotnej, co zapewni właściwy efekt zachęty w przypadku przedsięwzięć, których realizacja nie jest możliwa z rynkowego punktu widzenia.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

2.1.5.3.2. Wskaźniki

Tabela 100 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	EFS+	słabiej rozwinięty	PLDKCO01	Liczba osób objętych programem polityki zdrowotnej	osoby	1 884	26 918
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz	EFS+	słabiej rozwinięty	EECO05	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, objętych wsparciem w programie	osoby	28 868	48 113

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia										
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tabela 101 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
V SPOŁ ECZNE ŚLĄSK IE	Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz	EFS +	slabiej rozwinięty	PLDCRO3	Liczba osób, które dzięki wsparciu w obszarze zdrowia podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	osoby	53 836	2021	28 333	SL2021	N/D

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

	zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia										
V SPOŁ ECZN E ŚLĄSK IE	Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	EFS +	słabiej rozwi ęty	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	48 113	2021	37 982	SL2021	N/D
V SPOŁ ECZN E ŚLĄSK	Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do	EFS +	słabiej rozwi ęty	EECR06	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po	osoby	48 113	2021	19 245	SL2021	N/D

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

IE	zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia				opuszczeniu programu						
----	---	--	--	--	----------------------	--	--	--	--	--	--

2.1.5.3.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 102 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	144 Działania na rzecz zdrowego i dostosowanego środowiska pracy uwzględniające zagrożenia dla zdrowia i obejmujące m.in. promocję aktywności fizycznej	22 500 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	146 Wsparcie na rzecz przystosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	107 500 000
---------------------	------	--------------------	---	--	-------------

Tabela 103 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	01 Dotacja	130 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

Tabela 104 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	130 000 000

Tabela 105 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska	9 Nie dotyczy	130 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

			pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia		
--	--	--	--	--	--

Tabela 106 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V Społeczne Śląskie	EFS+	Słabiej rozwinięte	Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	130 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

2.1.5.4. Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

2.1.5.4.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Interwencja obejmuje wsparcie placówek edukacyjnych w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej poprzez odpowiednie dostosowanie placówek w zakresie oferty bezpośredniego wsparcia dzieci, w tym usług asystenckich i innych usług **sprzyjających zwiększaniu udziału dzieci ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi w edukacji ogólnodostępnej** (także w przedszkolach), niezbędnych umiejętności kadry oraz uzupełniająco rodziców/opiekunów prawnych dzieci, z uwzględnieniem potrzeb infrastrukturalnych/wyposażenia placówek edukacyjnych.

Wsparcie edukacji przedszkolnej będącej podstawą dla kolejnych etapów kształcenia ukierunkowane zostanie w głównej mierze na **podniesienie jakości i dostępności usług**, w szczególności w zakresie organizacji zajęć wspierających ogólny rozwój psychofizyczny dzieci, w zakresie wczesnej diagnozy w celu wychwytywania i korygowania deficytów rozwojowych, zajęć specjalistycznych, zajęć rozwijających uzdolnienia i zainteresowania dzieci, kompetencje kluczowe, uzupełniająco zajęć kształtujących postawy prozdrowotne i świadomość ekologiczną oraz zajęć z preorientacji zawodowej.

Wsparcie kształcenia ogólnego realizowane będzie przede wszystkim poprzez **bezpośrednie wsparcie uczniów oraz szkół w zakresie działań podnoszących jakość edukacji w aspektach istotnych z punktu widzenia budowania wysokiej jakości kapitału ludzkiego na potrzeby zielonej i cyfrowej gospodarki**, obejmujących m. in. rozwój kompetencji kluczowych, uniwersalnych, innowacyjnych, zawodowych (np.: w zakresie zdobywania kwalifikacji rynkowych dla uczniów szkół ogólnokształcących), związanych z cyfryzacją edukacji (uzupełniająco/poszerzająco względem wsparcia z poziomu krajowego).. Wsparcie szkolnictwa zawodowego obejmować będzie rozwój kompetencji kluczowych, uniwersalnych, zawodowych (m.in.: w zakresie kwalifikacji rynkowych), innowacyjnych, związanych z cyfryzacją edukacji (uzupełniająco/poszerzająco względem wsparcia z poziomu krajowego). **Działania skoncentrowane zostaną na dostosowaniu kształcenia do potrzeb**

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

ryнку pracy, zielonej i cyfrowej transformacji, m. in. poprzez kształcenie dualne, staże realizowane we współpracy z przedsiębiorcami.

W celu poszerzania kompetencji i umiejętności uczniów planuje się również organizację pozaszkolnych form kształcenia (m.in. kwalifikacyjnych kursów zawodowych i kursów umiejętności zawodowych) oraz kursów umożliwiających uzyskanie uczniom dodatkowych umiejętności, uprawnień i kwalifikacji zawodowych.

Aby szkoła w efektywny sposób mogła odpowiedzieć na potrzeby nowoczesnej gospodarki niezbędne jest również wykorzystanie w większym stopniu w procesie kształcenia ogólnego oraz zawodowego potencjału otoczenia społeczno-gospodarczego szkół, w tym przedsiębiorców, uczelni wyższych, instytutów badawczo-rozwojowych, instytucji rynku pracy. Zaangażowanie przedstawicieli szkolnictwa wyższego i instytutów naukowo-badawczych ma na celu włączenie potencjału kadrowego i zaplecza naukowo badawczego uczelni jako uzupełnienie procesu dydaktycznego. Włączenie potencjału otoczenia społeczno-gospodarczego szkół realizowane w różnych formach i formułach, zgodnych ze zidentyfikowanymi potrzebami, celem unowocześnienia i podniesienia jakości przygotowania oraz realizacji procesu kształcenia pozwoli uwzględnić potrzeby pracodawców i przedsiębiorców związane z nowoczesnymi rozwiązaniami, technologiami i adaptować je do praktyki szkolnej, jak również wypracowywać, modyfikować i wdrażać kierunki kształcenia lub programy nauczania odpowiadające potrzebom zielonej, cyfrowej gospodarki.

Realizowane będą także działania na rzecz poprawy jakości, dostępności i efektywności usług doradztwa zawodowego (na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym) w szkołach i placówkach oraz w przedsiębiorstwach.

Uzupełnieniem działań będzie realizacja kampanii świadomościowych, mających na celu podniesienia prestiżu kształcenia zawodowego.

Wysoka jakość edukacji wymaga również podnoszenia kwalifikacji zawodowych, umiejętności i kompetencji kadry pedagogicznej (w tym zwłaszcza kadry kształcenia zawodowego/branżowego, instruktorów praktycznej nauki zawodów), niepedagogicznej oraz kadry zarządzającej szkół i placówek poszczególnych szczebli edukacji, centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego stosownie do zidentyfikowanych potrzeb konkretnych placówek. Kształcenie to uwzględnić będzie także potrzeby kadry związane z wdrażaniem edukacji włączającej, procesem cyfryzacji edukacji, w tym umiejętności efektywnego wykorzystania nowoczesnych, interaktywnych narzędzi w procesie dydaktycznym..

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Stosownie do zidentyfikowanych potrzeb możliwa będzie również adaptacja/modernizacja bazy lokalowej i wyposażenia placówek oświatowych realizujących kształcenie ogólne oraz zawodowe, pracowni służących kształceniu kompetencji kluczowych (w tym przedmiotów ścisłych, przyrodniczych, komputerowych), warsztatów/sal kształcenia praktycznego/dualnego. Wsparcie to, uwzględniać będzie potrzeby wdrażania edukacji włączającej, proces cyfryzacji edukacji (uzupełniająco do podejmowanego na poziomie krajowym). Dodatkowo w zakresie edukacji przedszkolnej **możliwe będzie tworzenie nowych miejsc opieki wraz z doposażeniem, w szczególności na obszarach cechujących się deficytem miejsc w stosunku do potrzeb.**

Interwencja obejmować będzie również **wsparcie stypendialne kierowane do uczniów zdolnych szkolnictwa ogólnego i zawodowego, w tym należących do grup defaworyzowanych, będących w gorszej sytuacji społecznej lub ekonomicznej, napotyających bariery edukacyjne.**

Działania podnoszące jakość edukacji formalnej uzupełnione zostaną działaniami upowszechniającymi pozaszkolne formy edukacji służącymi rozbudzeniu i rozwojowi kompetencji i umiejętności kluczowych, uzdolnień oraz zainteresowań uczniów, realizowane także z wykorzystaniem potencjału infrastruktury wspartej w perspektywie 2014-2020 (w szczególności Planetarium Śląskiego).

Wsparcie obejmować będzie jako dodatkowe w stosunku do głównych zakresów interwencji wzmacnianie funkcji społeczno-wychowawczej i wspierającej szkoły, w szczególności w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, integracji uczniów i współpracy z rodzicami oraz wsparcie świetlic szkolnych. Komplementarnie i uzupełniająco w obszarze edukacji przedszkolnej i szkolnej realizowane będą działania upowszechniające wśród dzieci i młodzieży postawy prozdrowotne, z uwzględnieniem wsparcia elementów infrastruktury sportowej/prozdrowotnej (w ramach cross-financingu).

Efektywnej realizacji działań objętych zakresem interwencji służyć będą realizowane uzupełniająco działania monitorujące regionalne potrzeby edukacyjne służące profilowaniu wsparcia, z uwzględnieniem bieżącej identyfikacji potrzeb i trendów, w tym takich których wsparcie z uwagi na możliwość osiągnięcia efektu skali uzasadniać będzie interwencję w trybie niekonkurencyjnym, lub takich które względem specyfiki regionalnej w sposób niewystarczający w stosunku do potrzeb regionu będą wspierane z poziomu krajowego (np.: praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych).

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

W ramach celu szczegółowego realizowane będą również inicjatywy w obszarze edukacji pozaformalnej wynikające z potrzeb społeczności lokalnych na podstawie LSR tj.: wsparcie różnych form rozwijających kompetencje społeczne, obywatelskie, świadomość i ekspresję kulturalną, przedsiębiorczość, umiejętności ogólne, wiedzę oraz zainteresowania dzieci i młodzieży poprzez m.in.: warsztaty, zajęcia dodatkowe oraz inne formy wsparcia wynikające z potrzeb społeczności lokalnych w zakresie edukacji pozaformalnej dzieci i młodzieży. W stosownych przypadkach preferowana będzie realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Użytkownikami usług będą przede wszystkim:

Dzieci w wieku przedszkolnym, uczniowie szkół i placówek kształcenia ogólnego, zawodowego (branżowego i technicznego), w tym placówek prowadzonych przez Województwo Śląskie a znajdujących się poza obszarem województwa, młodociani pracownicy; Placówki systemu oświaty m.in.: przedszkola, szkoły kształcenia ogólnego, zawodowego (branżowego i technicznego), kształcenia ustawicznego, w tym placówki prowadzone przez Województwo Śląskie, a znajdujące się poza obszarem województwa oraz kadra pedagogiczna, niepedagogiczna i zarządzająca ww. placówek systemu oświaty, instruktorzy praktycznej nauki zawodu, doradcy zawodowi, brokerzy edukacyjni, w zakresie uzupełniającym, niezbędnym do działań wynikających z diagnozy potrzeb szkoły/ucznia kadra akademicka i naukowo-dydaktyczna;

Pracodawcy/Przedsiębiorcy/Rzemieślnicy oraz ich zrzeszenia i stowarzyszenia; Jednostki samorządu terytorialnego, partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym kadra dydaktyczna i naukowa uczelni wyższych oraz instytutów badawczo-rozwojowych, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, uzupełniającą rodzice/opiekunowie prawni dzieci i młodzieży.

W zakresie inicjatyw edukacyjnych o charakterze lokalnym społeczność zamieszkująca obszary objęte Lokalną Strategią Rozwoju.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiający otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie dodatkowo weryfikowana na podstawie standardu minimum.

Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych uczestników projektów oraz użytkowników produktów, towarów, i usług, które mogą powstać podczas realizacji. Sposób i postęp w realizacji zasad równości szans, niedyskryminacji i dostępności będzie raportowany i sprawdzany w procesie monitoringu i ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

W zakresie interwencji EFS stosowane będzie podwójne podejście (dual approach) – oprócz kryteriów związanych z zasadami horyzontalnymi realizowane będą działania realizujące cele: promowanie równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji oraz wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

Przewiduje się zastosowanie w ramach celu szczegółowego RLKS, w ramach którego realizowane będą działania wynikające z lokalnych strategii rozwoju i zgłaszane przez lokalną społeczność.

Ze względu na oddolny charakter RLKS ostateczny zakres działań zostanie określony dopiero po zakończeniu konkursu na wybór LSR i będzie wynikał z potrzeb ujętych w strategiach.

Dopuszcza się możliwość przeprowadzania procedury wyboru projektów na wybranych Obszarach Strategicznej Interwencji wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie.2030”.

Dopuszcza się możliwość realizacji projektów przez placówki/podmioty podlegające pod Województwo Śląskie, a znajdujące się poza obszarem województwa.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Wsparcie w ramach celu szczegółowego ukierunkowane jest na przedsięwzięcia, które nie generują przychodów lub bezpośrednich oszczędności, zatem będzie realizowane w formie dotacji bezzwrotnej, co zapewni właściwy efekt zachęty w przypadku przedsięwzięć, których realizacja nie jest możliwa z rynkowego punktu widzenia.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

2.1.5.4.2. Wskaźniki

Tabela 107 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości i włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności	EFS+	stabilniej rozwinięty	PLFCO01	Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoby	3 354	11 181

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

	edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami							
V SPOŁEC ZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości i włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z	EFS+	słabiej rozwinięty	PLFCO03	Liczba uczniów objętych wsparciem	osoby	14 480	28 959

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

	niepełnosprawnościami							
V SPOŁEC ZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości i włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	EFS+	słabiej rozwinięty	PLFCO04	Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	osoby	2 419	4 838

Tabela 108 Wskaźniki rezultatu

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości i włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po	EFS +	słabiej rozwinięty	PLFCRO1	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu	osoby	33 797	2021	28 583	SL2021	N/D

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami											
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.1.5.4.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)**Tabela 109 Wymiar 1 – zakres interwencji**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w	148 Wsparcie na rzecz wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (z wyłączeniem infrastruktury)	30 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

			niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;		
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo	149 Wsparcie na rzecz szkolnictwa podstawowego i średniego (z wyłączeniem infrastruktury)	95 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

			wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;		
--	--	--	---	--	--

Tabela 110 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo	01 Dotacja	125 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

			wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;		
--	--	--	---	--	--

Tabela 111 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	125 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

			wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;		
--	--	--	---	--	--

Tabela 112 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym	9 Nie dotyczy	125 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

			ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;		
--	--	--	--	--	--

Tabela 113 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	125 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

			ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;		
--	--	--	--	--	--

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

2.1.5.5. Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

2.1.5.5.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Interwencja obejmować będzie **usługi rozwojowe dla osób dorosłych tj. uczenie się przez całe życie, podwyższające i zmieniające kwalifikacje oraz umiejętności osób dorosłych adekwatnie do potrzeb zmieniającego się rynku pracy, w tym wdrażanie kwalifikacji rynkowych.**

Wsparcie w zakresie usług rozwojowych realizowane będzie w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania (PSF)- za pośrednictwem Bazy Usług Rozwojowych (BUR).

Możliwe będzie również formalne potwierdzenie efektów uczenia się poza systemem Bazy Usług Rozwojowych i PSF lub w ramach tego systemu, jeśli będzie taka możliwość.

W ramach PSF wsparciem objęte zostaną także osoby pracujące w systemie ochrony zdrowia (kadry medyczne, okołomedyczne, niemedyce), w tym w zawodach istotnych z punktu widzenia funkcjonowania systemu (uzupełniająco w stosunku do interwencji o charakterze systemowym podejmowanej w tym obszarze na poziomie krajowym). Doskonalenie zawodowe tych osób, w kontekście zmian demograficznych, w tym starzejącego się zasobu regionalnego rynku pracy wzmocni ich konkurencyjność na rynku pracy, a w przypadku kadr medycznych pozwoli również na doraźne złagodzenie negatywnych skutków deficytu zasobów kadrowych w tym obszarze w regionie.

Poza podmiotowym systemem realizowane będzie wsparcie w zakresie podnoszenia kompetencji i umiejętności podstawowych, w tym cyfrowych poprzez tzw. ścieżki podnoszenia umiejętności ("upskilling pathways" realizowane zgodnie z zaleceniem Rady z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych (2016/C 484/01). Wsparcie skierowane zostanie do osób o niskich kompetencjach i umiejętnościach podstawowych, posiadających największą lukę kompetencyjną stanowiącą także barierę dla konkurencyjności tych osób na rynku pracy.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

Niski udział osób dorosłych w kształceniu ustawicznym wymaga podejmowania działań upowszechniających edukację przez całe życie, zwłaszcza na obszarach cechujących się trudniejszym dostępem do dobrej jakości ofert edukacji np.: oddalonych od dużych ośrodków edukacyjnych, wiejskich, marginalizowanych, stąd też **planuje się wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych (np.: w oparciu o model LOWE opracowany w perspektywie 2014-2020 w PO WER) poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami.**

W stosownych przypadkach preferowana będzie realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

W ramach celu szczegółowego możliwe do realizacji będą również inicjatywy edukacyjne o charakterze lokalnym wynikające z LSR, oparte o model LOWE.

Główne grupy docelowe:

Osoby dorosłe, które z własnej inicjatywy chcą podnosić lub zmienić swoje kompetencje i kwalifikacje, w tym osoby pracujące na terenie województwa śląskiego.

W zakresie inicjatyw edukacyjnych o charakterze lokalnym społeczność (osoby dorosłe) zamieszkująca obszary objęte Lokalną Strategią Rozwoju.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie dodatkowo weryfikowana na podstawie standardu minimum.

Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych uczestników projektów oraz użytkowników

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej produktów, towarów, i usług, które mogą powstać podczas realizacji. Sposób i postęp w realizacji zasad równości szans, niedyskryminacji i dostępności będzie raportowany i sprawdzany w procesie monitoringu i ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

W zakresie interwencji EFS stosowane będzie podwójne podejście (dual approach) – oprócz kryteriów związanych z zasadami horyzontalnymi realizowane będą działania realizujące cele: promowanie równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji oraz wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

Przewiduje się zastosowanie w ramach celu szczegółowego RLKS, w ramach którego realizowane będą działania wynikające z lokalnych strategii rozwoju i zgłaszane przez lokalną społeczność.

Ze względu na oddolny charakter RLKS ostateczny zakres działań zostanie określony dopiero po zakończeniu konkursu na wybór LSR i będzie wynikał z potrzeb ujętych w strategiach.

Dopuszcza się możliwość przeprowadzenia procedury wyboru projektów na wybranych Obszarach Strategicznej Interwencji wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego nie planuje się realizacji przedsięwzięć międzyregionalnych, transgranicznych i transnarodowych.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Wsparcie w ramach celu szczegółowego ukierunkowane jest na przedsięwzięcia, które nie generują przychodów lub bezpośrednich oszczędności, zatem będzie realizowane w formie dotacji bezzwrotnej, co zapewni właściwy efekt zachęty w przypadku przedsięwzięć, których realizacja nie jest możliwa z rynkowego punktu widzenia. Ponadto, wsparcie w formie zwrotnej na podnoszenie kompetencji osób dorosłych jako kontynuacja pilotażu realizowanego w perspektywie 2014-2020 w PO WER 4.1 zostało zaplanowane na poziomie kraju.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

2.1.5.5.2. Wskaźniki**Tabela 114 Wskaźniki produktu**

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V SPOŁEC ZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	EFS+	stabilnej rozwinęty	PLGCO01	Liczba osób dorosłych objętych usługami rozwojowymi	osoby	21 102	42 204

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

Tabela 115 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundus	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i	EFS +	słabiej rozwinięty	PLGCRO 1	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	42 204	2021	16 014	SL2021	N/D

Priorytet V: Społeczne Ślaskie

Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej											
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.1.5.5.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)**Tabela 116 Wymiar 1 – zakres interwencji**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem	151 Wsparcie na rzecz kształcenia dorosłych (z wyłączeniem infrastruktury)	47 009 586

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

			umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej		
--	--	--	--	--	--

Tabela 117 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w	01 Dotacja	47 009 586

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

			zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej		
--	--	--	---	--	--

Tabela 118 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	47 009 586

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

			przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej		
--	--	--	---	--	--

Tabela 119 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe	9 Nie dotyczy	47 009 586

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

			umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej		
--	--	--	---	--	--

Tabela 120 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	47 009 586

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

			zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej		
--	--	--	---	--	--

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

2.1.5.6. Cel szczegółowy: (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.

2.1.5.6.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Interwencja podejmowana w ramach celu szczegółowego będzie miała na celu wspieranie włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami poprzez ich aktywizację społeczno-zawodową. Wsparcie będzie obejmowało również członków rodzin osób z niepełnosprawnościami, ich opiekunów i społeczności lokalne, tak aby umożliwić trwałe zmiany w funkcjonowaniu tych osób na rynku pracy i w społeczeństwie. Zastosowane instrumenty przygotowują uczestników do zatrudnienia, umożliwią podjęcie pracy lub pozwolą na jej utrzymanie. Przewiduje się tworzenie nowych lub wspieranie istniejących podmiotów reintegracyjnych, m.in. Zakładów Aktywności Zawodowej, Warsztatów Terapii Zajęciowej, Centrów Integracji Społecznej, Klubów Integracji Społecznej jako skutecznego środowiska aktywizacji zawodowej osób defaworyzowanych. **W ramach kompleksowych programów możliwa będzie realizacja dodatkowych niezbędnych usług społecznych umożliwiających udział w procesie reintegracji**, w postaci m.in. asystentury osobistej, poradnictwa i grup wsparcia dla rodzin. Przewiduje się także działania mające na celu podniesienie świadomości społecznej dotyczącej podmiotowości, godności i prawa do niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z Konwencją ONZ do spraw osób niepełnosprawnych. W zakresie **wsparcia osób z niepełnosprawnościami** możliwe będą również działania uzupełniające dotyczące niwelowania barier, rozwijania dostępności do usług zarówno dla osób z niepełnosprawnością ruchową, intelektualną i sprzężoną. Interwencja mająca kompleksowy charakter ma za zadanie wspierać osoby z niepełnosprawnościami w kierunku samodzielnego życia i podejmowania przez nich niezależnych decyzji dotyczących życia i pracy. **Narzędzia aktywizacyjne będą uwzględniały indywidualne potrzeby, oczekiwania, deficyty, sytuację rodzinną i potencjał środowiska lokalnego.**

W ramach celu szczegółowego będzie realizowane wsparcie aktywizacyjne osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo (z wyłączeniem osób odbywających karę pozbawienia wolności) polegające w szczególności na aktywizacji społeczno-zawodowej, wykorzystującej instrumenty aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej, w tym w ramach podmiotów reintegracyjnych. Wsparcie będzie dostosowane do indywidualnych deficytów i potrzeb osób. Środki posłużą do tworzenia nowych lub wspierania istniejących podmiotów reintegracyjnych. **Ważnym elementem wsparcia uczestników będą również działania z zakresu kultury, kształtowania kompetencji dotyczących spędzania czasu wolnego, animowanie prawidłowych relacji**

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

rodzinnych i sąsiedzkich, wsparcie psychologiczne, profilaktyka i terapia uzależnień.

Uzupełniająco możliwe będzie wdrażanie działań z zakresu ekologii, podniesienia świadomości oszczędnego korzystania z zasobów, wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz problematyki ochrony powietrza. Celem aktywnej integracji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym będzie przywrócenie możliwości lub zdolności uzyskania zatrudnienia lub innej formy aktywności społecznej, rozwinięcie lub wzmocnienie samodzielności życiowej i społecznej oraz zapobieganie procesom ubóstwa, marginalizacji i wykluczenia społecznego. **Interwencja przeznaczona zostanie na wzmocnienie rozwoju sektora ekonomii społecznej w celu rozwijania aktywności obywatelskiej i społecznej, która poprzez działalność gospodarczą i działalność pożytku publicznego służy integracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.** Wsparcie realizowane będzie w szczególności poprzez udzielanie dotacji na tworzenie i utrzymanie nowoutworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. Wsparcie realizowane będzie poprzez OWESy na rzecz przedsiębiorstw społecznych oraz ekonomizacji podmiotów ekonomii społecznej.

Celem działań będzie również **zwiększanie potencjału przedsiębiorstw społecznych i możliwości realizacji usług na rzecz społeczności lokalnej, w tym za pośrednictwem BUR.** Planuje się także wsparcie realizacji indywidualnego procesu reintegracji w przedsiębiorstwach społecznych.

Kontynuowane będzie wsparcie ekonomiczne i biznesowe PES i PS, w tym w zakresie doradztwa i szkoleń umożliwiających uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do założenia i/lub prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej oraz rozwój tych podmiotów, w szczególności w kluczowych obszarach – usługach społecznych oraz zielonej gospodarce. Elementem projektów realizowanych w ramach celu szczegółowego (h) mogą być działania na rzecz zapewnienia dostępu do usług aktywizacji społeczno-zawodowej, zwłaszcza dla osób z niepełnosprawnościami i na terenach wiejskich (w tym zapewnienie transportu).

W celu niwelowania problemów społecznych regionu, w tym podniesienia jakości usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, przewiduje się także **działania z zakresu rozwoju kompetencji i kwalifikacji kadr, w tym zwłaszcza budowania umiejętności adekwatnych do zmieniających się potrzeb umiejętności i zapewnienia dostępu do superwizji. Kadry pomocy i integracji społecznej będą stanowiły kluczowy element procesu deinstytucjonalizacji,** w ramach którego nastąpi przejście od świadczenia usług w instytucjach do realizacji usług w środowisku. Proces ten wymaga dostosowania umiejętności kadr do pracy w środowisku z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb, otoczenia, potencjału środowiska oraz nowoczesnych technologii

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

Uzupełnieniem **kompleksowych projektów** realizowanych w ramach celu szczegółowego (h) będzie **podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników pomocy społecznej i podmiotów reintegracyjnych (w tym organizacji trzeciego sektora)**, w zakresie niezbędnym do ich realizacji

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

W stosownych przypadkach preferowana będzie realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Nie wyklucza się wdrażania rozwiązań wypracowanych w modelach w ramach programu krajowego FERS pod warunkiem ich pozytywnego zwalidowania oraz wystąpienia w regionie potrzeb, w odpowiedzi na które przetestowane rozwiązania będą mogły być zastosowane.

Główne grupy docelowe:

Użytkownikami wsparcia będą przede wszystkim osoby z niepełnosprawnościami, członkowie ich rodzin i osoby z otoczenia, osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym i osoby z ich otoczenia, osoby biernie zawodowo i osoby z ich otoczenia.

Kadry pomocy i integracji społecznej (w tym organizacji trzeciego sektora).

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie dodatkowo weryfikowana na podstawie standardu minimum.

Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych uczestników projektów oraz użytkowników produktów, towarów, i usług, które mogą powstać podczas realizacji. Sposób i postępowanie w realizacji zasad równości szans, niedyskryminacji i dostępności będzie raportowany i sprawdzany w procesie monitoringu i ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

W zakresie interwencji EFS stosowane będzie podwójne podejście (dual approach) – oprócz kryteriów związanych z zasadami horyzontalnymi realizowane będą działania realizujące cele: promowanie równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji oraz wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych. Działania będą realizowane na terenie całego województwa, natomiast preferencją będą miały projekty na obszarach rewitalizacji, wskazanych w gminnych programach rewitalizacji oraz w gminach tracących funkcje społeczno – gospodarcze wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego – „Śląskie 2030”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Wsparcie w ramach celu szczegółowego ukierunkowane jest na przedsięwzięcia, które nie generują przychodów lub bezpośrednich oszczędności, zatem będzie realizowane w formie dotacji bezzwrotnej, co zapewni właściwy efekt zachęty w przypadku przedsięwzięć, których realizacja nie jest możliwa z rynkowego punktu widzenia.

Ponadto, zgodnie z wynikami badania ewaluacyjnego, realizowanego na poziomie krajowym pn. „Badania potrzeb finansowych i pozafinansowych w sektorze ekonomii społecznej oraz usług społecznych i zdrowotnych” z 9 kwietnia 2020 r. instrumenty zwrotne będą wdrażane w ramach programu krajowego Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego. Wsparcie będzie przeznaczane na finansowanie rozwoju ekonomii społecznej (pożyczki na start i na rozwój podmiotów ekonomii społecznej, wejścia kapitałowe i quasi-kapitałowe).

Rekomendacje z przedmiotowego badania zostały uwzględnione w zapisach dokumentu pn. „Podział interwencji i zasad wdrażania krajowych i regionalnych programów operacyjnych w perspektywie finansowej na lata 2021-2027” z 31 grudnia 2021 roku

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

2.1.5.6.2. Wskaźniki

Tabela 121 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	EFS+	słabiej rozwinięty	EECO12	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	10 340	17 233
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	EFS+	słabiej rozwinięty	PLHCO01	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	sztuki	1 018	1 756

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

Tabela 122 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	EFS +	słabiej rozwinięty	PLHLCR 01	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	osoby	17 233	2021	5 859	SL2021	N/D

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

V SPOŁ ECZNE ŚLĄSK IE	Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	EFS +	słabiej rozwinięty	PLHCRO 1	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	sztuki	28 080	2021	1 672	SL2021	N/D
-----------------------------------	---	----------	--------------------	-------------	--	--------	--------	------	-------	--------	-----

2.1.5.6.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 123 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w	138 Wsparcie na rzecz ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych	37 860 136

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

			szczegółności grup w niekorzystnej sytuacji		
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	153 Metody integracji z rynkiem pracy oraz powrotu na rynek pracy osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji	51 440 543

Tabela 124 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	01 Dotacja	89 300 679

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

Tabela 125 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	89 300 679

Tabela 126 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
v	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	9 Nie dotyczy	89 300 679

Tabela 127 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
----	---------	-------------------	-----------------	-----	---------------

Priorytet V: Społeczne Ślaskie

Cel szczegółowy: (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

priorytetu					
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	89 300 679

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

2.1.5.7. Cel szczegółowy: (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

2.1.5.7.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Interwencja będzie realizowana w odpowiedzi na potrzebę wspierania integracji zawodowej i społecznej obywateli państw trzecich, w tym migrantów z uwagi m.in. na utrzymujący się niedobór siły roboczej w województwie śląskim. Działania będą prowadzone w kierunku podnoszenia kwalifikacji i kompetencji zgodnie z umiejętnościami, doświadczeniem i wykształceniem uczestników projektów, by osoby te mogły podejmować pracę lepiej płatną, stabilną, o wyższej jakości, wsparcia pracodawców w procesie integracji na rynku pracy oraz w kierunku ochrony praw grupy docelowej przed nieuczciwymi praktykami pracodawców. Nie wyklucza się wspierania zintegrowanych działań w zakresie kompleksowych usług aktywizacji zawodowo-społecznej, które pozwolą na lepsze funkcjonowanie w polskim społeczeństwie obywateli państw trzecich, w tym migrantów i ich rodzin z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji (zawodowych, edukacyjnych, społecznych).

Zakres wsparcia będzie obejmował także zastosowanie instrumentów aktywnej integracji o charakterze społecznym (w tym narzędzi integracyjnych), edukacyjnym, zawodowym oraz zdrowotnym dla członków rodzin obywateli państw trzecich, w tym migrantów, w szczególności w zakresie nauki języka polskiego wraz z zapewnieniem opieki dla dzieci na czas uczestnictwa w zajęciach, edukacji, w tym zajęć dodatkowych wyrównawczych dla dzieci i młodzieży z rodzin obywateli państw trzecich i migrantów, podnoszenia kwalifikacji, tworzenia sieci wsparcia, uczestnictwa w kulturze. Celem powyższych działań będzie integracja społeczności mniejszościowych ze środowiskiem lokalnym.

Aby osiągnąć zaplanowane efekty w ramach celu szczegółowego również pracownicy instytucji rynku pracy i pracownicy systemu pomocy społecznej i integracji społecznej zostaną odpowiednio wsparci w celu nabycia kompetencji do zarządzania procesami migracyjnymi oraz do wspierania obywateli z państw trzecich i migrantów w procesie ich integracji na rynku pracy.

W stosownych przypadkach preferowana będzie realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Użytkownikami usług będą obywatele państw trzecich i osoby z ich otoczenia, migranci i osoby z ich otoczenia, pracownicy instytucji rynku pracy, pracownicy systemu pomocy

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

społecznej, pracownicy systemu integracji społecznej wykonujący zadania związane z udzielaniem wsparcia obywatelom państw trzecich i migrantom oraz osobom z otoczenia w/w grup.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiający otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie dodatkowo weryfikowana na podstawie standardu minimum.

Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych uczestników projektów oraz użytkowników produktów, towarów, i usług, które mogą powstać podczas realizacji. Sposób i postęp w realizacji zasad równości szans, niedyskryminacji i dostępności będzie raportowany i sprawdzany w procesie monitoringu i ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

W zakresie interwencji EFS stosowane będzie podwójne podejście (dual approach) – oprócz kryteriów związanych z zasadami horyzontalnymi realizowane będą działania realizujące cele: promowanie równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji oraz wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Działania będą realizowane na terenie całego województwa, natomiast preferencją będą miały projekty na obszarach rewitalizacji wskazanych w gminnych programach rewitalizacji oraz OSI Gminy tracące funkcje społeczno – gospodarcze wskazanym w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego – „Śląskie 2030”.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego nie planuje się realizacji przedsięwzięć międzyregionalnych, transgranicznych i transnarodowych.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Wsparcie w ramach celu szczegółowego ukierunkowane jest na przedsięwzięcia, które nie generują przychodów lub bezpośrednich oszczędności, zatem będzie realizowane w formie dotacji bezzwrotnej, co zapewni właściwy efekt zachęty w przypadku przedsięwzięć, których realizacja nie jest możliwa z rynkowego punktu widzenia.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

2.1.5.7.2. Wskaźniki

Tabela 128 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	EFS+	słabiej rozwinięty	EECO14	Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie	osoby	239	1097

Tabela 129 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	---------------------	-------------

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

V SPOŁ ECZN E ŚLĄSK IE	Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	EFS +	słabiej rozwinięty	EECR01	Liczba osób poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoby	1097	2021	66	SL2021	N/D
V SPOŁ ECZN E ŚLĄSK IE	Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	EFS +	słabiej rozwinięty	EECR05	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, 6 miesięcy po opuszczeniu programu (osoby)	osoby	1097	2021	157	SL2021	D/D

2.1.5.7.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 130 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	156 Działania szczególne na rzecz zwiększenia udziału obywateli państw trzecich w rynku pracy	8 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	157 Działania na rzecz integracji społecznej obywateli państw trzecich	2 000 000
---	-----	--------------------	---	--	-----------

Tabela 131 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	01 Dotacja	10 000 000

Tabela 132 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	10 000 000

Tabela 133 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	9 Nie dotyczy	10 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

Tabela 134 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	10 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

2.1.5.8. Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

2.1.5.8.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Wspierane będą działania w zakresie rozwoju usług opiekuńczych i sąsiedzkich, specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej w formach środowiskowych, dziennych i całodobowych (opieka wytchnieniowa), z uwzględnieniem usług sąsiedzkich i specjalistycznych usług opiekuńczych, w powiązaniu z niezbędnymi usługami o charakterze medycznym. Uruchomione zostaną usługi asystencji osobistej dla osób z niepełnosprawnościami oraz usługi opieki wytchnieniowej i pomoc dla opiekunów faktycznych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu m.in. w zakresie informacji i doradztwa, wsparcia psychologicznego, organizacji szkoleń (np. zwiększających umiejętności prawidłowej opieki i pielęgnacji). Jako dodatkowy element wsparcia przewiduje się wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, np. teleopieki czy systemów przywoławczych. Interwencja skoncentrowana będzie na rozwoju usług społecznych przy uwzględnieniu usług zdrowotnych celem zapewnienia kompleksowości wsparcia. Projektowane działania przyczynią się do wspierania procesu deinstytucjonalizacji. Środki zostaną również wydatkowane na opracowanie i wdrożenie narzędzi służących rozwojowi i ujednocnieniu sposobu i poziomu jakości świadczenia środowiskowych usług społecznych na poziomie lokalnym i zwiększenie potencjału lokalnych usługodawców do świadczenia usług społecznych w formie środowiskowej. Nastąpi również rozwój środowiskowych form usług społecznych świadczonych w ośrodkach wsparcia w formie dziennej, w szczególności dla osób z problemami psychicznymi i z niepełnosprawnością intelektualną. Dla uczestników projektów z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności przewiduje się również uruchomienie usługi transportu indywidualnego.

Szczególnym wsparciem objęte zostaną osoby w wieku senioralnym. W związku z powyższym przewiduje się uruchomienie centrum szkoleniowego dla opiekunów osób

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

starszych potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, które oferować będzie szkolenia zindywidualizowane pod względem potrzeb i stanu zdrowia osób objętych wsparciem, z uwzględnieniem potencjału ich środowiska lokalnego. Dzięki udzielonemu wsparciu wypracowane zostaną metody działania w zakresie usług sąsiedzkich i sposoby ich upowszechniania, promocja usług opiekuńczych i asystenckich w środowisku lokalnym. Nastąpi również rozwój dziennych form opieki dla seniorów.

W ramach wsparcia procesu deinstytucjonalizacji, w celu przejścia od opieki realizowanej w instytucjach do opieki prowadzonej w społeczności lokalnej, środki EFS + będą mogły być wykorzystywane **do rozwoju oferty usług środowiskowych przy użyciu potencjału istniejącej infrastruktury usług całodobowych** i zasobów pozostających w dyspozycji realizatorów tych usług.

W celu zapewnienia kompleksowych i trwałych usług społecznych opartych na diagnozie potrzeb na danym terytorium przewidziane jest wsparcie **Centrów Usług Społecznych** w regionie, polegające na doradztwie, wsparciu wdrożeniowym, organizacyjnym i finansowym w postaci dofinansowania do inwestycji w infrastrukturę w ramach cross finansingu oraz finansowania usług świadczonych w CUS. Wspierany będzie również rozwój Centrów Usług Społecznych jako element projektów wdrażających usługi społeczne na poziomie lokalnym i ponadlokalnym.

Ponadto, możliwe będzie pozyskanie środków na wsparcie procesu deinstytucjonalizacji istniejących DPS poprzez uruchomienie Środowiskowych Centrów Koordynacji Usług Społecznych, które będą świadczyły usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia w formule środowiskowej. W ramach udzielonego wsparcia możliwe będzie przygotowanie kadr do świadczenia usług w formie środowiskowej, realizacja wsparcia wytechnieniowego i doradczego dla opiekunów faktycznych, utworzenie dziennych form pobytu dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, współpracę i koordynację usług opiekuńczych, sąsiedzkich oraz innych usług świadczonych w formule środowiskowej, których zakres wynikał będzie ze zdiagnozowanych potrzeb i zasobów DPS.

Z uwagi na potrzebę deinstytucjonalizacji usług społecznych działania prowadzone będą również w kierunku **rozwoju mieszkalnictwa adaptowalnego dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osób z niepełnosprawnościami**. Możliwe będzie wdrożenie rozwiązań z zakresu doradztwa w dostosowaniu przestrzeni do indywidualnych potrzeb, adaptacji pomieszczeń czy zakupu urządzeń i wyposażenia w celu zlikwidowania

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

barier i umożliwienia jak najdłuższego pozostania w społeczności lokalnej i niezależnego życia, jako element wsparcia głównego np. aktywizacji społecznej.

Interwencja podejmowana będzie również **w zakresie rozwoju usług świadczonych w mieszkaniach wspomaganych i chronionych**, w tym zapewnienie kosztów remontu, adaptacji, zakupu wyposażenia oraz zapewnienia usług wspierających dla mieszkańców. Środki zostaną przeznaczone na tworzenie miejsc w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach chronionych i wspomaganych oraz rozwój usług wspierających pobyt i aktywność osób w nich przebywających. Przewiduje się również możliwość realizacji działań zmierzających do **rozwoju nowych form mieszkalnictwa wspólnego, w tym rodzinnych domów pomocy**. Wsparcie kierowane będzie m.in. do osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osób z niepełnosprawnościami i będzie zgodne z zasadą promowania niezależnego życia i deinstytucjonalizacji.

Możliwa będzie realizacja projektów wspierających **proces usamodzielniania osób przebywających w placówkach całodobowych** na podstawie indywidualnych planów usamodzielniania oraz projektów mających na celu zapobieganie umieszczaniu osób w instytucjach z wykorzystaniem w szczególności mieszkalnictwa wspomagane, usług opiekuńczych i asystenckich i innych usług specjalistycznych.

Kierunki interwencji w ramach celu szczegółowego wskazane będą w Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020 – 2030 oraz w Regionalnym Planie Rozwoju Usług Społecznych (Plan Deinstytucjonalizacji).

Działania w zakresie ochrony zdrowia będą zgodne z wizją określoną w dokumencie *Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne dla systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027* wraz z załącznikami: Strategia deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami starszymi oraz opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi, a także z zapisami Europejskiego Filaru Praw Socjalnych.

Interwencja podejmowana będzie w odpowiedzi na problemy i wyzwania wskazane w regionalnej polityce zdrowotnej, w szczególności w celu wsparcia procesu deinstytucjonalizacji usług zdrowotnych, w tym zdrowia psychicznego i środowiskowej opieki długoterminowej. W ramach działań wdrażane będą standardy dostępności w podmiotach leczniczych.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

Środki zostaną również wydatkowane na opracowanie i wdrożenie regionalnych programów zdrowotnych, w tym programów profilaktycznych zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami (w tym regionalny program zdrowotny dotyczący zapobiegania zaburzeniom depresyjnym u dzieci i młodzieży z terenu województwa śląskiego). Interwencja umożliwi również realizację działań kształtujących postawy prozdrowotne, w tym promocję aktywności zdrowotnej. W ramach rozwoju usług specjalistycznych nie wyklucza się zintegrowanych projektów usług zdrowotnych i społecznych. Planowane jest wdrażanie rozwiązań w zakresie koordynacji opieki zdrowotnej, a także regionalnych rozwiązań z zakresu telemedycyny (po otrzymaniu pozytywnej opinii w procesie oceny Ministerstwa Zdrowia).

Możliwe będzie podejmowanie działań na rzecz podnoszenia kwalifikacji i kompetencji pracowników świadczących usługi społeczne, zapewnienie dostępu do superwizji oraz świadczących usługi zdrowotne - w zakresie niezbędnym do ich realizacji.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

W stosownych przypadkach preferowana będzie realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Nie wyklucza się wdrażania rozwiązań wypracowanych w modelach w ramach programu krajowego FERS pod warunkiem ich pozytywnego zwalidowania oraz wystąpienia w regionie potrzeb, w odpowiedzi na które przetestowane rozwiązania będą mogły być zastosowane.

Główne grupy docelowe:

Użytkownikami usług będą przede wszystkim osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (w tym z powodu wieku, niepełnosprawności, długotrwałej choroby czy problemów zdrowia psychicznego) i osoby z ich otoczenia, osoby z niepełnosprawnościami i osoby z ich otoczenia osoby z problemami zdrowia psychicznego i osoby z ich otoczenia, osoby narażone na umieszczenie w instytucjach całodobowych lub przebywające w instytucjach całodobowych, członkowie rodzin sprawujących opiekę nad seniorami, osobami z niepełnosprawnościami i innymi osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (np. osobami chorującymi i w okresie zdrowienia, osobami po wypadkach itp.).

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

Użytkownikami usług zdrowotnych będą przede wszystkim osoby z województwa śląskiego spełniające przesłanki grupy defaworyzowanej rozumianej jako osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji oraz dzieci.

Kadry świadczące usługi społeczne i zdrowotne, w tym osoby pracujące w placówkach podlegających pod Województwo Śląskie, a znajdujące się poza obszarem województwa.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie dodatkowo weryfikowana na podstawie standardu minimum.

Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych uczestników projektów oraz użytkowników produktów, towarów, i usług, które mogą powstać podczas realizacji. Sposób i postęp w realizacji zasad równości szans, niedyskryminacji i dostępności będzie raportowany i sprawdzany w procesie monitoringu i ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

W zakresie interwencji EFS stosowane będzie podwójne podejście (dual approach) – oprócz kryteriów związanych z zasadami horyzontalnymi realizowane będą działania realizujące cele: promowanie równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji oraz wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

W ramach celu nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Działania będą realizowane na terenie całego województwa, natomiast preferencją będą miały projekty na obszarach rewitalizacji oraz w OSI Gminy tracące funkcje społeczno – gospodarcze wskazanym w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego – „Śląskie 2030”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Wsparcie w ramach celu szczegółowego ukierunkowane jest na przedsięwzięcia, które nie generują przychodów lub bezpośrednich oszczędności, zatem będzie realizowane w formie dotacji bezzwrotnej, co zapewni właściwy efekt zachęty w przypadku przedsięwzięć, których realizacja nie jest możliwa z rynkowego punktu widzenia.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

2.1.5.8.2. Wskaźniki

Tabela 135 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z	EFS+	słabiej rozwinięty	PLKCO02	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	osoby	8 865	22 126

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

	niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej										
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tabela 136 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	---------------------	-------------

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

V SPOŁ ECZNE ŚLĄSK IE	Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z	EFS +	słabiej rozwinięty	PLKCRO 4	Liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie	osoby	11 632	2021	4 465	SL2021	N/D
-----------------------------------	--	----------	--------------------	-------------	---	-------	--------	------	-------	--------	-----

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej											
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.1.5.8.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)**Tabela 137 Wymiar 1 – zakres interwencji**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów	158 Działania w celu zwiększenia równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości trwałych i przystępnych cenowo usług	51 400 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

			ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym	160 Działania na rzecz poprawy dostępności, efektywności i odporności systemów opieki zdrowotnej (z wyłączeniem infrastruktury)	25 000 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

			uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		
--	--	--	---	--	--

Tabela 138 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony	01 Dotacja	76 400 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

			socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		
--	--	--	---	--	--

Tabela 139 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	76 400 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

			wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		
--	--	--	---	--	--

Tabela 140 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów	9 Nie dotyczy	76 400 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

			ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		
--	--	--	--	--	--

Tabela 141 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej;	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	76 400 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

			modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		
--	--	--	--	--	--

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

2.1.5.9. Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

2.1.5.9.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Podjęmowane **kompleksowe działania** będą zgodne z Europejską Gwarancją dla Dzieci i będą wspomagały dzieci i młodzież zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Działania będą koncentrowały się na **podniesieniu jakości i dostępności usług wsparcia rodziny wychowujących dzieci, w tym przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze i w kryzysie**. Zakres wsparcia będzie obejmował m. in. usługi asystentury rodzinnej, poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, rodzin wspierających, tworzenie i rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz rozwój usług świadczonych przez ośrodki oferujące wsparcie dzienne lub całodobowe: turnusowe i krótkookresowe, w tym o charakterze specjalistycznym.

W zakresie kompleksowego wsparcia dzieci i młodzieży zostaną podjęte działania mające na celu ograniczanie nasilających się w tej grupie problemów psychicznych i behawioralnych. Dzięki interwencji możliwa będzie realizacja projektów na rzecz zwiększenia dostępności do zrównoważonych i dobrej jakości usług skierowanych do dzieci i młodzieży zapobiegających wykluczeniu społecznemu mających na celu wyrównywanie szans, niwelowanie deficytów i rozwijanie potencjałów. Planowane działania będą polegały w szczególności na **aktywizacji społecznej, rozwijaniu kompetencji społecznych i zainteresowań, aktywnych sposobów spędzania czasu wolnego, wsparciu w zakresie rehabilitacji, diagnozy i terapii zaburzeń rozwoju (m.in. pedagogicznej, psychologicznej, socjoterapii), w tym w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci**. Udzielane będzie również **wsparcie psychologiczne**, realizowana **profilaktyka uzależnień** oraz działania zapobiegające skutkom **chorób cywilizacyjnych**. Możliwe do realizacji będą działania wspierające rodziny z dziećmi z niepełnosprawnościami m.in. w zakresie opieki wytchnieniowej, poradnictwa psychologicznego, asystentury osobistej oraz działania mające na celu budowanie świadomości środowiskowej w kontekście równości szans. Ponadto dopuszcza się realizację projektów lub inicjatyw wspierających lokalne społeczności uwzględniających specyfikę terytorium oraz programów wspierających, integrujących i wyrównujących deficyty dzieci z problemami, w tym przebywających w pieczy zastępczej.

Wsparciem objęty zostanie **proces deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej**, zwłaszcza poprzez tworzenie i rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym m.in. rodzinnych domów dziecka i rodzin zastępczych pełniących funkcje pogotowia opiekuńczego kształcenie kandydatów na rodziców zastępczych, z uwzględnieniem działań świadomościowych promujących rodzicielstwo zastępcze. W ramach wsparcia rodzin zastępczych przewiduje się

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

uwzględnienie potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych, społecznych, emocjonalnych i kulturalno-rekreacyjnych dzieci w nich przebywających. Działania nakierowane zostaną na przygotowanie dzieci do godnego i samodzielnego życia, pokonywania trudności życiowych, nawiązywania i podtrzymywania bliskich relacji z rodziną i rówieśnikami oraz rozwijania kompetencji społecznych. W tym celu istotne jest podnoszenie umiejętności i wsparcie rodziców zastępczych poprzez m.in. szkolenia tematyczne (np. w zakresie równości płci i wyrównywania szans, tolerancji, poszanowania godności i wartości osobistej), grupy wsparcia i samopomocowe, adaptacje i dostosowanie mieszkań zwłaszcza do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, zapewnienie opieki wychowawczej. Wsparciem objęte zostaną również dzieci przebywające w pieczy rodzinnej i instytucjonalnej, w szczególności w zakresie wyrównywania deficytów emocjonalnych, edukacyjnych i społecznych. Przewiduje się także wdrożenie **kompleksowych usług** (w tym wychowawczych) i **specjalistycznego wsparcia dla rodzin zastępczych**, rozwój rodzin zastępczych świadczących specjalistyczne usługi dostosowane do indywidualnych potrzeb dzieci i działania wspierające dzieci w pieczy (mające na celu zwiększenie partycypacji dzieci w decyzjach, które ich dotyczą). Istotnym elementem będzie również promocja i upowszechnienie idei rodzicielstwa adopcyjnego, wsparcie pre-adopcyjne, rozwój działań adopcyjnych oraz wspieranie kandydatów i rodzin adopcyjnych, w tym w formie specjalistycznego wsparcia post-adopcyjnego, rozwój kadr świadczących wysokiej jakości usługi społeczne dla rodziny.

W ramach działań planuje się także **deinstytucjonalizację usług regionalnej pieczy zastępczej** w celu zapewnienia dzieciom wymagającym szczególnej opieki bezpiecznych, godnych i jak najbardziej zbliżonych do rodzinnych warunków bytowych. Działania przyczynią się do zagwarantowania dzieciom o specjalnych potrzebach zdrowotnych, edukacyjnych, terapeutycznych i społecznych poziomu życia odpowiadającego ich rozwojowi fizycznemu, psychicznemu i społecznemu. Jednocześnie podejmowane będą intensywne działania zmierzające do znalezienia dla dzieci przebywających i kwalifikowanych do regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych (RPOT) opieki rodzinnej. Poprzez uruchomienie działań diagnostycznych i terapeutycznych przy udziale wyspecjalizowanej kadry dzieci zostaną objęte kompleksową ścieżką wsparcia, dzięki czemu zwiększy się ich szansa na przejście do rodziny zastępczej, adopcyjnej lub skuteczne usamodzielnienie. W ramach interwencji przewiduje się również wykorzystanie środków na stworzenie zaplecza w postaci centrum dostarczającego stałej pomocy specjalistów i szybkiej diagnozy dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej oraz wsparcia rodziców zastępczych z terenu województwa.

Podejmowane będą działania w zakresie usług interwencji kryzysowej i przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy w rodzinie, zapewniające kompleksowe wsparcie osobom w sytuacjach kryzysowych.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Ponadto, środki będą służyły kompleksowemu wsparciu osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą i inne rodzaje placówek całodobowych, w tym w formie wsparcia mieszkaniowego chronionego i wspomaganego oraz zostaną przeznaczone na usługi wsparcia dla dzieci młodzieży przebywającej w różnego rodzaju instytucjach (m. in. ośrodkach wychowawczych, zakładach poprawczych).

W ramach interwencji wsparciem zostaną objęci również członkowie społeczności romskiej na terenie województwa śląskiego w celu integracji ze społecznością większościową. Podjęte działania będą ukierunkowane **na likwidację barier w zakresie edukacji, kształcenia**, poprzez podniesienie kompetencji prozatrudnieniowych, wyrównanie deficytów wychowawczych, komunikacyjnych i językowych, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb kobiet romskich, **w poszanowaniu ich tradycji i dziedzictwa kulturowego**. Działania społeczne będą obejmowały również dzieci romskie w szczególności w zakresie nauki języka polskiego, działań edukacyjnych wyrównujących deficyty, aktywne formy spędzania wolnego czasu. Działania będą realizowane w społeczności lokalnej mające na celu upowszechnienie takich wartości, jak wielokulturowość, tolerancja, poszanowanie tradycji, otwartość na zmiany czy adaptacja do zmieniających się realiów społecznych.

Przewiduje się szczególne wsparcie dla organizacji trzeciego sektora działających na rzecz społeczności marginalizowanych w celu podniesienia potencjału i rozwijania dialogu obywatelskiego.

Przewiduje się również możliwość realizacji **kompleksowych działań na rzecz osób w kryzysie bezdomności oraz na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym**, w tym wsparcia mieszkaniowego. Interwencja będzie obejmowała przede wszystkim wsparcie usług środowiskowych skierowanych do osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym, w tym prewencję, streetworking i pomoc medyczną, pomoc terapeutyczną i psychologiczną, terapię uzależnień, reintegrację uwzględniające wiek, chorobę, niepełnosprawność i przyczynę bezdomności. Dodatkowo przewiduje się wspieranie tworzenia i funkcjonowania mieszkań chronionych i wspomaganych oraz innych rozwiązań łączących wsparcie społeczne i mieszkaniowe dla osób w kryzysie bezdomności. Istotnym elementem tego działania będzie również rozwijanie kompetencji kadr świadczących usługi na rzecz osób bezdomnych (w szczególności pracowników organizacji pozarządowych, pomocy społecznej, straży miejskiej), w tym zapewnienie dostępu do superwizji i specjalistycznych szkoleń odpowiadających na specyficzne potrzeby grupy docelowej. Środki zostaną przeznaczone również na diagnozę potrzeb, monitorowanie sytuacji życiowej i losów osób bezdomnych oraz budowanie dialogu i rozwijaniu potencjału organizacji działających na rzecz osób bezdomnych.

Jednym z elementów skutecznej integracji społecznej i aktywizacji społeczności lokalnej jest umożliwienie **realizacji projektów zgłaszanych oddolnie**, w szczególności w gminach

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

wiejskich i miejsko-wiejskich przez lokalnie działające grupy mieszkańców, o charakterze aktywizacyjnym, skierowanych przede wszystkim na potrzeby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Inicjatywy oddolne mają charakter zbiorowego działania zmierzającego do określonego celu i do wywołania zmiany w środowisku lokalnym, działania na rzecz dobra wspólnego. Interwencja będzie przeznaczana na projekty realizowane przez podmioty o mniejszym potencjale organizacyjnym, które będą wynikały z potrzeby społeczności lokalnej i będą służyły rozwiązaniu problemu zdiagnozowanych przez daną społeczność, pobudzeniu aktywności, tj. zwiększeniu własnych zdolności społeczności lokalnej do rozwiązywania problemów oraz upowszechnianiu wolontariatu. Możliwe będzie również wsparcie **bezpośrednie na rzecz dialogu społecznego i rozwoju organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności w zakresie szkoleń, kształcenia i rozwoju kadr, budowania sieci współpracy, niezbędnego wyposażenia, wzmocnienia roli organizacji w dialogu społecznym**. W zakresie inicjatyw oddolnych podejmowanych w zakresie rozwoju usług społecznych i zdrowotnych oraz o charakterze tożsamościowym dla przedsięwzięć odpowiadających potrzebom lokalnym przewiduje się realizację działań na podstawie Lokalnej Strategii Rozwoju.

Kierunki interwencji w ramach CS wskazane będą Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020 – 2030 oraz w Regionalnym Planie Rozwoju Usług Społecznych (Plan Deinstytucjonalizacji).

Elementem projektów może być również wsparcie na rzecz podnoszenia kwalifikacji i kompetencji pracowników podmiotów realizujących usługi dla grup docelowych.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

W stosownych przypadkach preferowana będzie realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Użytkownikami usług będą przede wszystkim:

- osoby wykluczone lub zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osoby z ich otoczenia, jak również członkowie rodzin, w tym dzieci i młodzież potrzebujące wsparcia i osoby usamodzielniane, osoby sprawujące pieczę zastępczą, kandydaci na rodziców/rodziny zastępcze lub adopcyjne, podmioty realizujące usługi wsparcia rodziny i pieczy zastępczej;
- dzieci, młodzież i młodzi dorośli dotknięci problemami społecznymi i zdrowotnymi, w szczególności w zakresie zdrowia psychicznego,

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

- dzieci, młodzież i młodzi dorośli wymagający wsparcia, w szczególności z niepełnosprawnościami, przebywający w instytucjonalnej pieczy zastępczej i innych placówkach całodobowych,
- członkowie rodzin z dziećmi, w tym doświadczające trudności opiekuńczo-wychowawczych,
- kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka lub prowadzących placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego oraz członkowie ich rodzin, kandydaci na rodziców adopcyjnych oraz członkowie ich rodzin
- osoby z otoczenia dzieci, młodzieży i młodych dorosłych potrzebujących wsparcia oraz osoby z otoczenia ich rodzin (biologicznych, zastępczych, adopcyjnych),
- osoby realizujące wsparcie na rzecz dzieci i rodzin z dziećmi,
- osoby potrzebujące interwencji kryzysowej i osoby z ich otoczenia, osoby świadczące usługi interwencji kryzysowej,
- osoby będące ofiarami przemocy, w tym przemocy w rodzinie i osoby z ich otoczenia, osoby świadczące usługi dla ofiar przemocy,
- członkowie społeczności romskiej i osoby z ich otoczenia oraz osoby świadczące usługi społeczne na ich rzecz,
- osoby w kryzysie bezdomności, zagrożone wykluczeniem mieszkaniowym, osoby z ich otoczenia,
- społeczności lokalne,
- pracownicy, członkowie i wolontariusze organizacji pozarządowych,
- pracownicy, członkowie i wolontariusze organizacji społeczeństwa obywatelskiego.
- społeczności zamieszkujące obszary objęte LSR.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Rozporządzenia ogólnego. Zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie dodatkowo weryfikowana na podstawie standardu minimum.

Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych uczestników projektów oraz użytkowników produktów, towarów, i usług, które mogą powstać podczas realizacji. Sposób i postępowanie w realizacji zasad równości szans, niedyskryminacji i dostępności będzie raportowany i sprawdzany w procesie monitoringu i ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

W zakresie interwencji EFS stosowane będzie podwójne podejście (dual approach) – oprócz kryteriów związanych z zasadami horyzontalnymi realizowane będą działania realizujące cele: promowanie równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji oraz wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Przewiduje się zastosowanie w ramach celu szczegółowego RLKS, w ramach którego realizowane będą działania wynikające z lokalnych strategii rozwoju i zgłaszane przez lokalną społeczność. Ze względu na oddolny charakter RLKS ostateczny zakres działań zostanie określony dopiero po zakończeniu konkursu na wybór LSR i będzie wynikał z potrzeb ujętych w strategiach.

Działania będą realizowane na terenie całego województwa, natomiast preferencją będą miały projekty na obszarach rewitalizacji, wskazanych w gminnych programach rewitalizacji oraz w OSI Gminy tracące funkcje społeczno – gospodarcze wskazanym w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego – „Śląskie 2030”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Dopuszcza się możliwość realizacji projektów przez placówki podlegające pod Województwo Śląskie, a znajdujące się poza obszarem województwa.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Wsparcie w ramach celu szczegółowego ukierunkowane jest na przedsięwzięcia, które nie generują przychodów lub bezpośrednich oszczędności, zatem będzie realizowane w formie dotacji bezzwrotnej, co zapewni właściwy efekt zachęty w przypadku przedsięwzięć, których realizacja nie jest możliwa z rynkowego punktu widzenia.

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

2.1.5.9.2. Wskaźniki

Tabela 142 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	EFS+	słabiej rozwinięty	PLLCO01	Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej	osoby	525	3096
V SPOŁECZNE ŚLĄSKIE	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	EFS+	słabiej rozwinięty	EECO16	Liczba osób bezdomnych lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie	osoby	410	819

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Tabela 143 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
V SPOŁ ECZNE ŚLĄSK IE	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	EFS +	stabilniej rozwinęły	PLHLCR 01	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	osoby	4 255	2021	279	SL2021	N/D
V SPOŁ ECZNE ŚLĄSK IE	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym	EFS +	stabilniej rozwinęły	PLLCRO 2	Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po	sztuki	2018	2021	1014	SL2021	N/D

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

	osób najbardziej potrzebujących i dzieci				zakończeniu projektu						
--	--	--	--	--	----------------------	--	--	--	--	--	--

2.1.5.9.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 144 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	163 Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	63 600 000

Tabela 145 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i	01 Dotacja	63 600 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

			dzieci		
--	--	--	--------	--	--

Tabela 146 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	63 600 000

Tabela 147 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	9 Nie dotyczy	61 800 000
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	07 Budowanie zdolności partnerów społecznych	900 000

Priorytet V: Społeczne Śląskie

Cel szczegółowy: (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	08 Budowanie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego	900 000
---	-----	--------------------	--	---	---------

Tabela 148 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
V	EFS	Słabiej rozwinięte	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	02 Projekty uwzględniające kwestię równouprawienia płci	63 600 000

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

2.1.6. Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

2.1.6.1. Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

2.1.6.1.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Wsparcie zostanie udzielone na realizację inwestycji, które doprowadzą do dostosowania **infrastruktury szkolnictwa zawodowego i wyższego** do aktualnych potrzeb rynku pracy, wyzwań w zakresie transformacji cyfrowej i transformacji w kierunku zielonej gospodarki oraz inteligentnych i technologicznych specjalizacji regionu.

Stąd podejmowane zostaną działania mające na celu zwiększenie efektywności szkolnictwa zawodowego poprzez wykorzystanie potencjału szkół i placówek kształcących w zawodach. Inwestycje powinny być ukierunkowane na unowocześnienie bazy techno-dydaktycznej, tak aby warunki nauczania były dostosowane do potrzeb pracodawców i zachodzących zmian w związku z postępowaniem technologicznym. Premiowane będą przedsięwzięcia, które dotyczą **dostosowania/ tworzenia laboratoriów, sal do praktycznej nauki zawodu do wymagań i potrzeb inteligentnych i technologicznych specjalizacji**. Przystosowana zostanie również infrastruktura do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w celu likwidacji barier w dostępie i użytkowaniu obiektów oraz stworzenia im możliwości nabywania umiejętności i kompetencji zawodowych.

Interwencja skierowana zostanie również na rozwój szkolnictwa wyższego oraz szkolnictwa wyższego zawodowego pod kątem dostosowania kształcenia do zapotrzebowania regionalnego rynku pracy. Wspierane będą kierunki zgodne z inteligentnymi oraz technologicznymi specjalizacjami regionu.

W ramach wsparcia infrastruktury szkół wyższych planowane jest współfinansowanie inwestycji infrastrukturalnych służących prowadzeniu **działalności dydaktycznej na poziomie wyższym zgodnych z inteligentnymi lub technologicznymi specjalizacjami regionu lub przemysłem 4.0**. Realizowane projekty będą w szczególności polegały na: **budowie, przebudowie lub rozbudowie istniejących obiektów infrastruktury wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia** (np. obiektów dydaktycznych, laboratoriów wraz z wyposażeniem w aparaturę wykorzystywaną w procesie dydaktycznym) oraz dostosowaniu stanu technicznego infrastruktury do wymogów nowoczesnego wyposażenia. W ramach przedmiotowych inwestycji możliwe będzie wsparcie edukacyjnej infrastruktury

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online towarzyszącej np. biblioteki uczelnianej, która zapewni swobodny dostęp do informacji naukowej czy infrastruktury sportowej, przyczyni się do propagowania modelu zdrowego trybu życia oraz wpłynie na kształtowanie umiejętności ruchowych młodzieży akademickiej. W ramach wsparcia infrastruktury szkół wyższych planowane jest współfinansowanie infrastruktury uczelni publicznych na rzecz badań i innowacji. Przystosowana zostanie również infrastruktura do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w celu likwidacji barier w dostępie i użytkowaniu obiektów.

Działalność naukowo-badawcza i dydaktyczna uczelni w dużej mierze uzależniona jest od dostępu do specjalistycznych zbiorów bibliotecznych. W tym celu planowane jest współfinansowanie inwestycji mającej na celu **zapewnienie stałego i bezpiecznego dostępu do księgozbioru w wojewódzkiej bibliotece publicznej o statusie naukowym**, która stanowi naturalne zaplecze źródłowe dla kilkudziesięciu szkół wyższych działających w regionie. Interwencja przyczyni się także do podnoszenia kompetencji społeczności akademickiej i rozpowszechniania informacji naukowej.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

Interwencja EFRR będzie uwzględniać specyfikę regionalną i odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb, uwzględniając osiągnięcia perspektywy finansowej 2014-2020 zarówno w odniesieniu do wytworzonych zasobów jak i wypracowanych rozwiązań – dla uzyskania efektu synergii i spójności interwencji oraz uwzględnienia długofalowych uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych. W przypadku infrastruktury szkół zawodowych interwencja będzie uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze, na podstawie zidentyfikowanych deficytów i diagnozy potrzeb.

Wsparcie komplementarne z działaniami podejmowanymi ze środków EFS+ w zakresie edukacji, kształcenia i uczenia się przez całe życie. Dopuszcza się realizację projektów uzupełniających podejmowanych równoległe z innego funduszu lub do już zrealizowanych ze środków krajowych lub własnych Wnioskodawcy.

W zakresie infrastruktury szkolnictwa zawodowego w ramach CP4 wsparcie uzyskają podmioty znajdujące się na terenie subregionu północnego. W przypadku subregionu centralnego, zachodniego i południowego interwencja w zakresie infrastruktury szkolnictwa zawodowego realizowana będzie ze środków FST.

We wszystkich projektach tego celu szczegółowego w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura).

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. . Natomiast w celu maksymalizacji wpływu na realizację celów środowiskowo-klimatycznych UE, określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład, premiowane będą projekty, które mają istotny wkład w realizację jednego z sześciu celów środowiskowych określanych w ww. rozporządzeniu. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Główną grupą docelową będą: szkoły i placówki prowadzące kształcenie zawodowe, uczniowie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne organy prowadzące szkoły zawodowe, państwowe jednostki, których ustawowym lub statutowym zadaniem jest pełnienie zadań w zakresie edukacji, pracodawcy/ przedsiębiorcy/ rzemieślnicy oraz ich zrzeszenia i stowarzyszenia, uczelnie i podmioty uczestniczące w kształceniu na poziomie wyższym, instytucje kultury, osoby uczestniczące w kształceniu na poziomie wyższym.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu, w odniesieniu do projektów z zakresu infrastruktury szkolnictwa zawodowego, przewiduje się możliwość wsparcia ukierunkowanego terytorialnie na OSI Subregion Północny. Nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Wsparcie co do zasady ukierunkowane jest na przedsięwzięcia, które nie generują przychodów. W obszarze rozwoju szkolnictwa zawodowego i wyższego podmiotów potencjalnie objętych wsparciem jest zbyt mało, by uzasadnione było stworzenie odrębnego instrumentu wsparcia. Dodatkowo udział pracodawców w projektach dotyczących szkolnictwa zawodowego nie jest możliwy bez znaczącej zachęty w formie wsparcia bezzwrotnego.

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

2.1.6.1.2. Wskaźniki**Tabela 149 Wskaźniki produktu**

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA	Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 128	Liczba wspartych uczelni	szt	0	3

Tabela 150 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi [200]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	---------------	-------------

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

							nia			[200]	
VI ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃ CA	Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjającyc h włączeniu społecznem u w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastrukturu, w tym	EFRR	słabiej rozwinię ty	RCR 071	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowan ych placówek oświatowych	użytkownicy/ rok	1 000	2021	221 351	SL 2021	

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online											
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.1.6.1.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)**Tabela 151 Wymiar 1 – zakres interwencji**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury,	123 - Infrastruktura szkolnictwa wyższego	77 533 717

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

			w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online		
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	124 - Infrastruktura na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukacji dorosłych	4 000 000

Tabela 152 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług	01 - Dotacja	81 533 717

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

			sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online		
--	--	--	---	--	--

Tabela 153 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	81 533 717

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

			odległość oraz online		
--	--	--	-----------------------	--	--

Tabela 154 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online		

Tabela 155 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Poprawa równego dostępu do	03 Projekty neutralne w kwestii	81 533 717

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

			wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	równouprawnienia płci	
--	--	--	--	-----------------------	--

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

2.1.6.2. Cel szczegółowy: (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

2.1.6.2.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

W ramach interwencji wspierane będą przedsięwzięcia dotyczące rozwoju **infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej**, aktywizacji społeczno - zawodowej i aktywizacji społecznej, z poszanowaniem horyzontalnej zasady deinstytucjonalizacji.

W ramach działań promowane będą inicjatywy zmierzające do **deinstytucjonalizacji usług regionalnej pieczy zastępczej**, tj. przekształcenie istniejących dużych regionalnych placówek opiekuńczo - terapeutycznych w mniejsze sprofilowane placówki terapeutyczne, które będą świadczyć usługi w bardziej zindywidualizowany sposób i w warunkach zbliżonych do domowych, przy zaangażowaniu specjalistycznej kadry.

Wsparcie uzyskają również projekty, które przyczynią się do **tworzenia i rozwoju placówek dziennego pobytu i placówek krótkookresowego pobytu w formie całodobowej lub dziennej** za opiekuna faktycznego wraz z zapewnieniem wyposażenia, w tym przystosowaniem do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Możliwe będą również przedsięwzięcia, w ramach których baza dotychczasowych miejsc opieki całodobowej stacjonarnej (bądź w uzasadnionych przypadkach baza infrastruktury szpitalnej) będzie przekształcana w miejsca pobytu krótkookresowego oraz na bazie istniejącej infrastruktury będą tworzone działania skierowane dla osób przebywających w środowisku. Osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu zapewniona zostanie możliwość korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywności, a także obejmujące usługi w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym w celu zaktywizowania i zaangażowania tych osób w działania samopomocowe i na rzecz środowiska lokalnego.

W celu rozszerzenia oferty usług świadczonych przez podmioty funkcjonujące w obszarze pomocy i integracji społecznej, planowane są również działania dotyczące **rozwoju mieszkalnictwa chronionego (treningowe, wspierane) oraz wspomaganego, w oparciu o istniejącą infrastrukturę**. Wsparcie polegać będzie na tworzeniu miejsc w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach chronionych czy wspomaganych. Wsparcie w istniejących mieszkaniach chronionych i wspomaganych możliwe jest pod warunkiem zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług w danym mieszkaniu, z zachowaniem obowiązujących uregulowań prawnych dotyczących mieszkań chronionych i wspomaganych. Prace budowlane mogą obejmować części wspólne budynku, w którym miałyby się znajdować mieszkania chronione

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne lub wspomagane, polegające na dostosowaniu budynku do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Wsparcie będzie realizowało cele Europejskiego Filaru Praw Socjalnych w zakresie poprawy dostępu do podstawowych usług publicznych oraz włączenia społecznego. Będzie komplementarne z działaniami podejmowanymi ze środków EFS+ w zakresie promowania integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz dostępu do wysokiej jakości usług. Dopuszcza się realizację projektów uzupełniających podejmowanych równoległe z innego funduszu lub do już zrealizowanych ze środków krajowych lub Własnych Wnioskodawcy.

Możliwe jest wsparcie lub preferencje w obszarze wsparcia placówek zapewniających opiekę osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu dla przedsięwzięć odpowiadających potrzebom lokalnym w uzgodnieniu z Lokalnymi Grupami Działania.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne kwalifikowalne będą rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura). W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Natomiast w celu maksymalizacji wpływu na realizację celów środowiskowo- klimatycznych UE, określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład, premiowane będą projekty, które mają istotny wkład w realizację jednego z sześciu celów środowiskowych określanych w ww. rozporządzeniu. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Główną grupą docelową będą osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu wraz ich otoczeniem; osoby pełnoletnie, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, dzieci i młodzież przebywające w pieczy zastępczej lub ją opuszczające.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiający otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Działania będą realizowane na terenie całego województwa, natomiast preferencją będą miały projekty na obszarach rewitalizacji, wskazanych w gminnych programach rewitalizacji oraz w OSI Gminy tracące funkcje społeczno – gospodarcze wskazanym w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego – „Śląskie 2030”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego nie planuje się realizacji przedsięwzięć międzyregionalnych, transgranicznych i transnarodowych.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Rozwój infrastruktury społecznej jest kluczowy dla stworzenia możliwości świadczenia usług społecznych w środowisku lokalnym. Wsparcie w tym obszarze, ze względu na grupę docelową (osoby zagrożone i dotknięte ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich rodziny) wymaga formy bezzwrotnej.

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

2.1.6.2.2. Wskaźniki**Tabela 156 Wskaźniki produktu**

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA	Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne;	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 065	Pojemność nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych	osoby	160	1 600

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

Tabela 157 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
VI ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA	Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach,	EFRR	stałej rozwinięty	RCR 067	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych	użytkownicy/rok	5 761	2021	19 204	SL 2021	

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne;											
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.1.6.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)**Tabela 158 Wymiar 1 – zakres interwencji**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki	126 - Infrastruktura mieszkaniowa (inna niż dla migrantów, uchodźców i osób objętych ochroną międzynarodową lub ubiegających się o nią)	8 164 505

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

			zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne		
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	127 - Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego	12 658 888

Tabela 159 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o	01 – Dotacja	20 823 393

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

			niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne		
--	--	--	--	--	--

Tabela 160 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	20 823 393

Tabela 161 Wymiar 6 – uzupełniająca obszary tematyczne EFS+

Nr	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
----	---------	-------------------	-----------------	-----	---------------

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

priorytetu					
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne		

Tabela 162 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	20 823 393

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iii) Wspieranie włączenia społeczno – gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

			działaniami obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne		
--	--	--	--	--	--

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

2.1.6.3. Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

2.1.6.3.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

W ramach interwencji wspierane będą kompleksowe działania mające na celu zwiększenie jakości usług medycznych, polegające na przeprowadzeniu niezbędnych, z punktu widzenia świadczeń zdrowotnych, prac remontowo – budowlanych, a także wyposażeniu w sprzęt medyczny oraz – jako element projektu – rozwiązaniach w zakresie IT (oprogramowanie, sprzęt) w podmiotach wykonujących działalność leczniczą.

Zdrowie psychiczne mieszkańców województwa śląskiego należy do jednego z ważniejszych zasobów współczesnego społeczeństwa, natomiast jego ochrona stanowi ważny obszar polityki zdrowotnej Samorządu Województwa Śląskiego. Zaburzenia i choroby psychiczne wymieniane są wśród najważniejszych chorób przewlekłych, które mają negatywny wpływ na rynek pracy, a także gospodarkę. Stąd za szczególnie istotne uznaje się **upowszechnienie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w postaci Centrów Zdrowia Psychicznego**, co przyczyni się do poprawy jakości leczenia – jego dostępność, ciągłość i kompleksowość.

W obecnej perspektywie finansowej 2021-2027 jednym z wyzwań w sektorze ochrony zdrowia jest wzmocnienie roli ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (POZ i AOS) w dostarczaniu usług zdrowotnych, poprawa dostępności i efektywności oraz koordynacja opieki zdrowotnej. Konieczna jest intensyfikacja działań na rzecz **wzmocnienia niższych poziomów opieki zdrowotnej, które przyczynią się do zachowania i poprawy stanu zdrowia społeczeństwa oraz łatwiejszego dostępu do lekarza POZ i AOS.**

Zmiany demograficzne zachodzące w Regionie tj. starzejące się społeczeństwo czy zbyt mały przyrost naturalny wymagają podjęcia interwencji, która zagwarantuje właściwą opiekę medyczną nad matką i dzieckiem, a także będzie odpowiadać na potrzeby osób najstarszych i niesamodzielnych. Z uwagi na charakter świadczeń realizowanych w POZ, planowane wsparcie w tym zakresie może być ukierunkowane na wszystkie problemy zdrowotne dorosłych i dzieci rozwiązywane w ramach świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, przy czym powinny one przyczyniać się do rozwoju opieki koordynowanej, z uwzględnieniem zintegrowanych form opieki środowiskowej.

Diagnoza przestrzenna rozmieszczenia placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, a także wskaźnik liczby porad wskazują na nierównomierny dostęp mieszkańców do placówek POZ i AOS. Preferencyjnie traktowane będą zatem projekty, które przyczyniają się do **zwiększenia**

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej **dostępności do usług zdrowotnych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w priorytetowych dla regionu dziedzinach medycyny** lub dziedzinach wynikających z potrzeb oraz które wpłyną na wyrównywanie różnic geograficznych w dostępie do opieki zdrowotnej, w szczególności na obszarach wiejskich.

W celu zapewnienia odpowiedniej dostępności do opieki zdrowotnej chorym długoterwale wsparcie obejmować będzie także inwestycje w celu stworzenia warunków do bardziej **dostępnej opieki długoterminowej, tj. zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, opiekuńczo-leczniczych i opieki paliatywnej**, zlokalizowanych blisko miejsca zamieszkania. Jednocześnie wymagany jest dalszy rozwój deinstytucjonalizacji opieki medycznej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju opieki długoterminowej nad osobami niesamodzielnymi. Wsparcie będzie nakierowane na dostosowanie m.in. zakładów opieki długoterminowej oraz **hospicjów w celu rozwoju dziennych form opieki długoterminowej** m.in. opieki dziennej czy środowiskowej w pobliżu miejsca zamieszkania.

Wsparcie powinno być ukierunkowane również na dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami.

Wszystkie projekty infrastrukturalne realizowane ze środków unijnych muszą być zgodne z właściwą mapą potrzeb zdrowotnych oraz posiadać pozytywną opinię o celowości inwestycji (o ile dotyczy). Interwencje infrastrukturalne powinny również podlegać ocenie zasadności i efektywności realizacji przez Komitet Sterujący do spraw koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia.

W ramach interwencji wspierane będą również inwestycje związane z **cyfryzacją opieki zdrowotnej**, w tym z wdrożeniem w szpitalach wojewódzkich i powiatowych oraz w podmiotach leczniczych, które udzielają świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, rozwiązań teleinformatycznych, umożliwiających świadczenie usług medycznych, wypracowanych na poziomie krajowym oraz regionalnym, jak i uzupełniająco podnoszenie **kompetencji cyfrowych pracowników podmiotów medycznych** oraz upowszechnianie usług z zakresu e-zdrowia wśród pacjentów i pracowników podmiotów medycznych. Warunkiem realizacji działań będzie uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych szczebla krajowego i regionalnego w zakresie ochrony zdrowia, co oznacza, że konieczność realizacji danej inwestycji musi odpowiadać na wyzwania i wnioski wskazane w dokumencie – Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne dla systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego – „Śląskie 2030”, Planie Transformacji w obszarze zdrowia na poziomie regionalnym czy w Regionalnej Polityce Zdrowotnej (w trakcie przygotowania). Działania w zakresie onkologii powinny być również zgodne z Narodową Strategią Onkologiczną a w zakresie opieki psychiatrycznej z ramami strategicznymi w zakresie deinstytucjonalizacji. W przypadku wsparcia Centrów Zdrowia Psychicznego wsparcie będzie

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej spójne ze strategią rozwoju zasobów ochrony zdrowia psychicznego w województwie śląskim.

Przedsięwzięcia z zakresu e-zdrowia i telemedycyny przewidziane do realizacji jako samodzielne projekty lub element projektów kompleksowych mogą zostać objęte wsparciem, o ile wnioskodawca dysponuje ważną pozytywną opinią ministra właściwego do spraw zdrowia w zakresie zgodności projektu z dokumentami strategicznymi i programowymi w obszarze zdrowia cyfrowego oraz jego komplementarności i interoperacyjności z rozwiązaniami w zakresie e-zdrowia obowiązującymi na dzień złożenia wniosku o wydanie opinii.

Inwestycje będą realizowane wyłącznie przez podmioty wykonujące działalność leczniczą (publiczne i prywatne) udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Interwencja EFRR będzie uwzględniać specyfikę regionalną i odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb, uwzględniając osiągnięcia perspektywy finansowej 2014-2020 zarówno w odniesieniu do wytworzonych zasobów jak i wypracowanych rozwiązań - dla uzyskania efektu synergii i spójności interwencji oraz uwzględnienia długofalowych uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych. Wsparcie będzie realizowało cele Europejskiego Filaru Praw Socjalnych w zakresie poprawy dostępu do ochrony zdrowia. Będzie komplementarne z działaniami podejmowanymi ze środków EFS+ w zakresie promowania zdrowego starzenia się i dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych. Wsparcie ochrony zdrowia realizowane w ramach CP4 będzie komplementarne z interwencją w ramach CP1.

We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe kwalifikowalne będą rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura).

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Natomiast w celu maksymalizacji wpływu na realizację celów środowiskowo-klimatycznych UE, określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład, premiowane będą projekty, które mają istotny wkład w realizację jednego z sześciu celów środowiskowych określanych w ww. rozporządzeniu. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej. Główną grupą docelową będą mieszkańcy województwa śląskiego, pracownicy ochrony zdrowia oraz pacjenci.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego nie planuje się realizacji przedsięwzięć międzyregionalnych, transgranicznych i transnarodowych.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Wsparcie co do zasady ukierunkowane jest na przedsięwzięcia, które nie generują przychodów. Kluczową rolę inwestycji jest poprawa jakości infrastruktury zdrowotnej i świadczenia usług interesu ogólnego.

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

2.1.6.3.2. Wskaźniki**Tabela 163 Wskaźniki produktu**

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA	Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 133	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt	11	113
VI ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA	Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 014	Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych	szt	18	176

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

Tabela 164 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
VI ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA	Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 073	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	użytkownicy/rok	ND	ND	377 228	SL 2021	

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

	przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej										
VI ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA	Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 011	Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych	użytkownicy	0	2021	162 495	SL 2021	

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej											
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.1.6.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)**Tabela 165 Wymiar 1 – zakres interwencji**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	019 - Usługi i aplikacje w zakresie e-zdrowia (w tym e-opieka, internet rzeczy w zakresie aktywności fizycznej i nowoczesnych technologii w służbie osobom starszym)	13 139 722
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i	128 - Infrastruktura zdrowotna	13 600 000

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

			wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej		
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	129 - Wyposażenie opieki zdrowotnej	20 400 000

Tabela 166 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności	01 – Dotacja	47 139 722

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

			systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej		
--	--	--	---	--	--

Tabela 167 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	47 139 722

Tabela 168 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
----	---------	-------------------	-----------------	-----	---------------

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

priorytetu					
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej		

Tabela 169 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	47 139 722

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (v) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

2.1.6.4. Cel szczegółowy: (v) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

2.1.6.4.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Wspierana będzie ochrona regionalnego dziedzictwa kulturowego, rozwój nowoczesnej infrastruktury kultury i turystyki oraz innowacyjnych produktów kulturalnych i turystycznych o znaczeniu regionalnym mające na celu stworzenie oferty aktywizującej odbiorców społecznie.

Wsparcie zostanie przeznaczone na **przedsięwzięcia w obszarze kultury i dziedzictwa kulturowego oraz produkty turystyczne o skali regionalnej i strategicznym znaczeniu**, które w widoczny sposób przyczynią się do **aktywizacji społecznej, zachowania tożsamości regionalnej** i wzmocnienia regionalnego sektora kultury, zwiększania atrakcyjności oferty kulturalnej i turystycznej oraz opracowania rozwiązań modelowych przy jednoczesnym budowaniu nowego wizerunku województwa śląskiego, jako nowoczesnego regionu europejskiego. Wsparcie przeznaczone będzie na projekty wynikające z Kontraktu Programowego dla Województwa Śląskiego.

W zakresie dziedzictwa kulturowego interwencja zostanie skierowana na obiekty o znaczeniu regionalnym wpisane do **rejestrów zabytków prowadzonego przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków**, w tym obiekty o dużym potencjale sieciowania tj. rozwoju istniejących szlaków kultury i dziedzictwa kulturowego, jak również tereny i obiekty unikatowe, o szczególnym znaczeniu dla regionu np. Park Śląski.

Działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego regionu przyczynią się do wzmocnienia tożsamości regionalnej, zabezpieczenia obiektów o wysokiej wartości historycznej oraz poprawy atrakcyjności oferty turystycznej regionu.

Ponadto, wsparcie zostanie skierowane na **obiekty turystyczne o znaczeniu regionalnym, odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych i przyrodniczych** województwa śląskiego oraz przynależne do istniejących szlaków turystycznych.

Działania na rzecz poprawy regionalnej infrastruktury turystycznej przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej oraz rozwoju szeroko rozumianego sektora przemysłów czasu wolnego w regionie, w tym tworzenia nowych miejsc pracy w tych sektorach.

Następnie, wsparciem zostaną objęte instytucje kultury o znaczeniu regionalnym oraz instytucje paramuzealne o znaczeniu regionalnym wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, w celu nadania lub rozwinięcia w szczególności ich funkcji kulturowych, ale też funkcji ekonomicznych, społecznych, środowiskowych, edukacyjnych czy przestrzennych, w

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (v) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych tym działania na rzecz poprawy efektywności ich działania. Działania na rzecz rozwoju szeroko rozumianego sektora kultury przyczynią się w szczególności do **zwiększenia udziału mieszkańców w kulturze, zwiększenia integracji społecznej, rozwoju potencjału społecznego na rzecz budowania gospodarki opartej na wiedzy** oraz wzmocnienia aktywności tych placówek na rzecz wspierania branż kreatywnych.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

We wszystkich projektach tego celu szczegółowego, w których będzie to zasadne i możliwe kwalifikowalne będą rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura).

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Natomiast w celu maksymalizacji wpływu na realizację celów środowiskowo-klimatycznych UE, określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład, premiowane będą projekty, które mają istotny wkład w realizację jednego z sześciu celów środowiskowych określanych w ww. rozporządzeniu. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Głównymi grupami docelowymi będą mieszkańcy województwa śląskiego, korzystający z infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturowego oraz obiektów turystycznych, osoby spoza województwa korzystające z obiektów kultury i dziedzictwa kulturowego oraz turystyki.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (v) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu nie planuje się realizacji interwencji z wykorzystaniem narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Wsparcie w obszarze kultury i turystyki ukierunkowane jest na rozwój strategicznej infrastruktury, które nie generują bezpośrednich oszczędności, a strumień przychodów (których źródłem mogą być opłaty pobierane od odbiorców usług świadczonych z wykorzystaniem finansowanej infrastruktury) jest zbyt mały, aby zapewnić rentowność takich przedsięwzięć. Dodatkowo infrastruktura ta, o charakterze publicznym i otwartym, stworzy podstawy do zaangażowania sfery prywatnej w przyszłości, stąd wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnej.

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (v) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

2.1.6.4.2. Wskaźniki**Tabela 170 Wskaźniki produktu**

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 077	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	sz	1	12

Tabela 171 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
VI ŚLĄSKIE DLA MIESZKAŃCA	Wzmacnianie roli kultury i	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 077	Liczba osób odwiedzających wsparte	odwiedzający/rok	458 765	2021	506 338	SL 2021	

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (v) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

CA	zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych				obiekty kulturalne i turystyczne						
----	--	--	--	--	----------------------------------	--	--	--	--	--	--

2.1.6.4.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)**Tabela 172 Wymiar 1 – zakres interwencji**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	165 - Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych	5 372 056
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym,	166 - Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	21 488 222

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (v) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

			włączeniu społecznym i innowacjach społecznych		
--	--	--	--	--	--

Tabela 173 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	01 – Dotacja	26 860 278

Tabela 174 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	26 860 2786 860 278

Priorytet VI: Śląskie dla mieszkańca

Cel szczegółowy: (v) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

Tabela 175 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych		

Tabela 176 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	26 860 2786 860 278

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

2.1.7. Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

2.1.7.1. Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

2.1.7.1.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Wsparcie zostanie skierowane na zintegrowany rozwój całego obszaru subregionów, stanowiących zgodnie ze Strategią „Śląskie 2030” miejskie obszary funkcjonalne (MOF), w oparciu o strategię ponadlokalne/ strategię ZIT, odpowiadające na potrzeby społeczności lokalnych oraz wykorzystujące potencjały danych terytoriów.

Strategie terytorialne oraz realizowane w ich ramach **działania będą kładły szczególny nacisk na sprostanie wyzwaniom środowiskowym i klimatycznym, w szczególności transformację w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., wykorzystanie potencjału technologii cyfrowych oraz wsparcie kompleksowego rozwoju subregionów.**

Wspierane będzie **wykorzystanie endogenicznych potencjałów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych na rzecz rozwoju ponadlokalnych i subregionalnych produktów kulturowych i turystycznych oraz marek o znaczeniu ponadlokalnym.** Realizowane **działania będą promowały idee zrównoważonej turystyki i kultury ze szczególnym uwzględnieniem ochrony zasobów przyrody, odporności na skutki zmian klimatycznych, rozwiązania niskoemisyjne, zasobooszczędne i cyfrowe.** Wspierane będą w szczególności **obiekty przynależne do funkcjonujących w regionie szlaków dziedzictwa kulturowego, a także przedsięwzięcia ponadlokalne na rzecz tworzenia nowych oraz rozwoju istniejących szlaków, w tym uwzględniające rozbudowę systemów e-informacji kulturalnej, spójnego oznakowania obszarów atrakcyjnych kulturowo wraz z promocją szlaków dziedzictwa kulturowego, w tym z wykorzystaniem technologii cyfrowych.**

Następnie, wsparcie będzie przeznaczone na tworzenie i rozwój zrównoważonej infrastruktury turystycznej, jak również sieciowanie tej infrastruktury na rzecz utworzenia lub rozszerzenia szlaków turystycznych różnych rodzajów (m.in.: pieszych, rowerowych, konnych, narciarskich, wodnych), w tym infrastrukturę poprawiającą dostępność obiektów i atrakcji turystycznych i zagospodarowanie ich otoczenia. Działania będą realizowane z poszanowaniem lokalnych zasobów przyrody i przy minimalnej ingerencji w środowisko naturalne oraz z wykorzystaniem rozwiązań cyfrowych.

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

Ponadto, **wsparcie będzie przeznaczone na wzmocnienie prorozwojowej i wspólnototwórczej roli kultury poprzez przekształcenie istniejących instytucji kultury w wielofunkcyjne centra oferujące zróżnicowaną ofertę** m.in. kulturalną, animacyjną, edukacyjną dla wszystkich grup mieszkańców oraz prowadzące aktywne działania na rzecz rozwoju kapitału społecznego na poziomie lokalnym. Wsparciem objęte zostanie także **wzmocnienie potencjału reprezentacji JST w subregionach tj. ZIT w sferze planistycznej, koordynacyjnej i monitoringowej na rzecz zwiększenia kompetencji do zarządzania rozwojem w wymiarze ponadlokalnym, poprawy koordynacji działań rozwojowych w subregionach, poprawy jakości projektów, w tym zwiększenia podaży projektów sieciowych, zintegrowanych i partnerskich, jak również animowania interesariuszy lokalnych i wspierania gmin w szerszym włączeniu mieszkańców w procesy rozwojowe.**

Istota instrumentu ZIT w perspektywie 2021-2027, którego celem jest realizacja projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego ZIT w powiązaniu z wnioskami wyciągniętymi z dotychczasowych doświadczeń, pokazuje potrzebę i uzasadnia przyjęcie innej optyki we wdrażaniu instrumentu, tj. odejścia od administracyjnej i instytucjonalnej roli związków w tym procesie, ku podejściu skupiającemu się na budowaniu potencjału wśród JST do integrowania działań, skupienie się na koordynacji, animacji, działaniach szkoleniowych i promocyjnych w subregionach, służących poprawie jakości projektów, jak również wprowadzaniu innowacji i dobrych praktyk w zarządzaniu rozwojem oraz szerszego włączenia mieszkańców w procesy rozwojowe. Wsparcie nakierowane będzie także na zadania związane z zarządzaniem rozwojem w wymiarze subregionalnym, w tym w zakresie **opracowania strategii ponadlokalnych / strategii ZIT oraz innych dokumentów planistycznych i analitycznych wspierających kompleksowy rozwój w obszarach funkcjonalnych, a następnie ich zarządzanie, monitorowanie i ocenę.** .

Powyższe działania będą w sposób kompleksowy wspierać podmioty zarządzające rozwojem terytorialnym w subregionach tj. ZIT w realizacji bardziej zintegrowanej, spójnej oraz włączającej mieszkańców polityki rozwojowej finansowanej ze środków EFRR i FST, w tym osiągnięcia celów Programu, zgodnie z art. 3 ust. 4 pkt. b) i c) Rozporządzenia PE i Rady (UE) 2021/1058 z dn. 24 czerwca 2021 r.

Wsparcie będzie realizowane w ramach instrumentu ZIT w trybie niekonkurencyjnym, w oparciu o kompleksowe Strategie ponadlokalne/ Strategie ZIT. Powyższy zakres wsparcia zostanie uzupełniony w ramach ZIT o działania z zakresu innych Celów Polityki, w szczególności CP2. Strategie ponadlokalne/ strategie ZIT, zgodnie z odpowiednimi regulacjami, będą przygotowywane i realizowane z uwzględnieniem zasady partnerstwa, w szczególności z udziałem władz lokalnych i miejskich, partnerów gospodarczych i społecznych

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie. Strategie ponadlokalne / strategie ZIT będą zawierać m.in. wykaz operacji, które mogą być wspierane.

Planowane wsparcie przyczyni się do kompleksowego rozwoju obszarów funkcjonalnych subregionów, jako istotnych z punktu widzenia polityki rozwojowej regionu, w szczególności do lepszego wykorzystania endogenicznych potencjałów i zasobów tych terytoriów na rzecz zintegrowanego i inkluzywnego rozwoju społecznego i gospodarczego w ich obszarach funkcjonalnych.

Wsparcie przeznaczone będzie także na kontynuację procesu wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, objętych rewitalizacją w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji, spełniające wymogi strategii terytorialnych w formule innego instrumentu terytorialnego, opisanego w Umowie Partnerstwa.

Gminne programy rewitalizacji, zgodnie z odpowiednimi regulacjami ustawowymi, będą przygotowywane i realizowane z uwzględnieniem partycypacji społecznej, w tym udziału interesariuszy, o których mowa w ustawie o rewitalizacji z dn. 9 października 2015 r. z późn. zm. Gminne programy rewitalizacji będą zawierać m.in. wykaz operacji, które mogą być wspierane.

Wsparcie zostanie przeznaczone na zagospodarowanie terenów i obiektów w miastach, oraz na obszarach miejsko-wiejskich oraz w tym obiektów po-górnicznych /poprzemysłowych/ powojaskowych/ popegeerowskich/ po-kolejowych wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia.

Wsparcie będzie ukierunkowane na **działania kompleksowe, odpowiadające na wyzwania i problemy społeczne obszarów rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań zrównoważonych, niskoemisyjnych, zasobooszczędnych, wykorzystaniem zielonej i błękitnej infrastruktury, przywróceniem i poprawą jakości środowiska naturalnego oraz dostosowaniem obiektów i przestrzeni do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.**

Promowane będzie wspieranie rozwiązań cyfrowych, zwłaszcza zdalnego dostępu do usług publicznych, dostępnych w rewitalizowanych obiektach i przestrzeniach.

W ramach wsparcia rewitalizacji obszarów miejskich promowane będzie powiązanie projektów infrastrukturalnych EFRR z projektami społecznymi EFS+ lub projektami realizującymi cele EFS+ w zakresie włączenia społecznego.

Działania te przyczynią się do wieloaspektowej rewitalizacji obszarów miejskich i miejsko-wiejskich województwa śląskiego w ujęciu społecznym, ekonomicznym, środowiskowym, technicznym i przestrzennym, zgodnie z potrzebami wskazanymi w gminnych programach rewitalizacji.

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Natomiast w celu maksymalizacji wpływu na realizację celów środowiskowo-klimatycznych UE, określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład, premiowanie będą projekty, które mają istotny wkład w realizację jednego z sześciu celów środowiskowych określanych w ww. rozporządzeniu. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Głównymi grupami docelowymi będą:

- Mieszkańcy subregionów województwa śląskiego,
- Wspólnoty lokalne oraz interesariusze lokalni i subregionalni,
- Mieszkańcy miast i gmin miejsko-wiejskich województwa śląskiego objętych gminnymi programami rewitalizacji,
- Organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy, w tym działający w miastach i gmin miejsko-wiejskich objętych gminnymi programami rewitalizacji.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państw członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

Wsparciem objęte zostaną Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) w ujęciu funkcjonalnym tj. subregiony odpowiadające miejskim obszarom funkcjonalnym (MOF). Wsparcie na obszarze subregionów będzie wdrażane z zastosowaniem instrumentu ZIT.

Ponadto, wsparciem zostaną objęte obszary / działania wskazane w gminnych programach rewitalizacji. Wsparcie rewitalizacji obszarów miejskich i miejsko-wiejskich będzie wdrażane z zastosowaniem instrumentu IIT.

W przypadku inwestycji realizowanych w ramach ZIT nie będzie stosowane powierzenie Związkom ZIT funkcji Instytucji Pośredniczących. Zakłada się szeroką współpracę z IZ przy realizacji instrumentów terytorialnych począwszy od etapu programowania tego instrumentu poprzez zadania wdrożeniowe jak np. udział w pracach Komitetu Monitorującego, udział w opracowaniu kryteriów wyboru projektów, współpraca przy ustalaniu harmonogramu naborów projektów ZIT, współpraca w zakresie monitoringu i ewaluacji projektów ZIT.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Przewiduje się wykorzystanie Instrumentów Finansowych w obszarze rewitalizacji.

Wsparcie będzie realizowane zarówno w formie dotacyjnej jak i w formie instrumentów finansowych (w szczególności przedsięwzięcia przynoszące dochód, w tym np. infrastruktura mieszkaniowa). Nie wyklucza się mieszanego instrumentu finansowego w ramach jednej operacji. Zamierza się kontynuować wsparcie projektów rewitalizacyjnych za pomocą instrumentów finansowych. Niemniej jednak ze względu na społeczny charakter procesu rewitalizacji nie można ograniczać źródeł finansowania wyłącznie do formy zwrotnej, gdyż w ten sposób znacznie ograniczy się możliwość realizacji projektów, które są niedochodowe a pożądane z punktu widzenia lokalnej społeczności i które w znacznym stopniu wpłyną na powodzenie procesu rewitalizacji na obszarze zdegradowanym. Te dwie formy wsparcia mają inny charakter, inaczej działają i inaczej wpływają na rynek regionalny. Należy podkreślić, że duża część projektów rewitalizacyjnych – także ze względu na ich społeczny charakter - nie generuje przychodów, co uniemożliwia zastosowanie IF. Zastosowanie IF będzie także uwarunkowanie sytuacją, w której realizacja danego projektu może mieć duże znaczenie i oddziaływanie o charakterze społecznym, lecz nie generować dochodu wystarczającego na spłatę finansowania zwrotnego. Dotyczyć to może też w głównej mierze sektora publicznego, który w przeciwieństwie do inwestora prywatnego, bierze pod uwagę

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

przy planowaniu inwestycji szereg czynników o charakterze innym niż dochodowość. Wtedy właśnie pojawi się zasadność wsparcia dotacyjnego.

W obszarze kultury i turystyki szczebla subregionalnego oraz w obszarze rozwoju ZIT nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Interwencja skierowana do podmiotów publicznych, będzie służyć zapewnieniu impulsów rozwoju lokalnego i dostępu do usług publicznych wysokiej jakości, co do zasady nie będzie generowała przychodów lub bezpośrednich oszczędności, zatem wsparcie udzielane będzie w formie dotacyjnej bezzwrotnej dotacji.

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

2.1.7.1.2. Wskaźniki

Tabela 177 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VII ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	EFRR	słabej rozwinięty	RCO 77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Szt.	11	110
VII ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	EFRR	słabej rozwinięty	PLRO 146	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	3,66	73,11

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

Tabela 178 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
VII. ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATELI	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRR 48	Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji	osoby	ND	ND	762 666	SL 2021	

2.1.7.1.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 179 Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	165 - Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych.	55 777 597
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	166 - Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury.	55 777 598
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi	168 - Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni	98 495 354

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

			społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	publicznych.	
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	169 - Inicjatywy na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym przygotowanie strategii terytorialnych	5 770 280

Tabela 180 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi	01 – Dotacja	190 055 105

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

			społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich		
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	03-Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	25 765 724

Tabela 181 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i	03 Miejskie obszary funkcjonalne	86 992 208

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

			środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich		
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	18 Miasta, małe miasta i przedmieścia	98 828 621
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	30 000 000

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

Tabela 182 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych		

Tabela 183 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	215 820 829

Priorytet VII: Śląskie bliżej obywateli

Cel szczegółowy: (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

Priorytet VII: Śląskie bliżej mieszkańców

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

2.1.7.2. Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

2.1.7.2.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Wsparcie przeznaczone będzie na kontynuację procesu wyprowadzania ze stanu kryzysowego wiejskich obszarów zdegradowanych, objętych rewitalizacją w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji, spełniające wymogi strategii terytorialnych w formule innego instrumentu terytorialnego, opisanego w Umowie Partnerstwa. Interwencja w ramach instrumentu zostanie dostosowana do potrzeb obszarów wiejskich, wskazanych w ww. Programach.

Gminne programy rewitalizacji, zgodnie z odpowiednimi regulacjami ustawowymi, będą przygotowywane i realizowane z uwzględnieniem partycypacji społecznej, w tym udziału interesariuszy, o których mowa w ustawie o rewitalizacji z dn. 9 października 2015 r. z późn. zm. Gminne programy rewitalizacji będą zawierać m.in. wykaz operacji, które mogą być wspierane.

Wsparcie zostanie przeznaczone na zagospodarowanie terenów i obiektów na obszarach wiejskich, w tym po-górnicznych /poprzemysłowych/ powojkowych/ popegeerowskich/ pokolejowych wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia na cele realizacji zadań i funkcji niezbędnych dla zaspokojenia potrzeb społeczności gmin wiejskich.

Wsparcie zostanie dedykowane projektom kompleksowym, adresującym zróżnicowane potrzeby i problemy obszarów wiejskich w sferze ekonomicznej, społecznej, przestrzennej, środowiskowej i technicznej, w szczególności odpowiadające na pogłębiające się procesy depopulacyjne i starzenie się mieszkańców obszarów wiejskich regionu oraz wymagających dostosowania infrastruktury usług publicznych, w tym społecznych, edukacyjnych, kulturalnych, opiekuńczych do sytuacji demograficznej.

Promowane będzie wspieranie rozwiązań cyfrowych, zwłaszcza zdalnego dostępu do usług publicznych, dostępnych w rewitalizowanych obiektach i przestrzeniach.

Zakłada się realizację kompleksowych projektów rewitalizacyjnych, łączących różne typy wsparcia oraz kategorie interwencji m.in. z CP 1-4, aby ułatwić i uprościć proces inwestycyjny dla gmin wiejskich i zminimalizować liczbę niezbędnej do przygotowania dokumentacji aplikacyjnej.

Priorytet VII: Śląskie bliżej mieszkańców

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

W ramach wsparcia rewitalizacji obszarów wiejskich promowane będzie powiązanie projektów infrastrukturalnych EFRR z projektami społecznymi EFS+ lub projektami realizującymi cele EFS+ w zakresie włączenia społecznego.

Dodatkowo, wsparciem objęte zostanie opracowanie m.in. diagnoz, analiz oraz usługi doradcze niezbędne dla opracowania przez gminy wiejskie wysokiej jakości gminnych programów rewitalizacji (GPR), odpowiadających specyfice rewitalizacji tych terenów oraz zwiększających ich potencjał do zarządzania rozwojem lokalnym.

Wsparcie przyczyni się do kompleksowego i zintegrowanego rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich poprzez rozwiązywanie złożonych problemów społecznych, gospodarczych i środowiskowych na obszarach oraz zwiększenie spójności terytorialnej na obszarach wiejskich.

Wsparcie realizowane będzie ze szczególnym uwzględnieniem promowania rozwiązań cyfrowych, niskoemisyjnych i zasoboszczędnych, chroniących środowisko naturalne oraz promujących wielofunkcyjność infrastruktury, jak również dostosowanie do osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami.

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027. Natomiast w celu maksymalizacji wpływu na realizację celów środowiskowo-klimatycznych UE, określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład, premiowane będą projekty, które mają istotny wkład w realizację jednego z sześciu celów środowiskowych określanych w ww. rozporządzeniu. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

Główne grupy docelowe:

Główną grupą docelową będą mieszkańcy obszarów wiejskich województwa śląskiego objętych gminnymi programami rewitalizacji, a także organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy działający na obszarach wiejskich objętych gminnymi programami rewitalizacji.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację

Priorytet VII: Śląskie bliżej mieszkańców

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

Wsparciem zostaną objęte obszary /działania wskazane w gminnych programach rewitalizacji. Wsparcie rewitalizacji obszarów wiejskich będzie wdrażane z zastosowaniem instrumentu IIT.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć z partnerami mającymi siedzibę poza województwem śląskim.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Interwencja będzie skierowana do podmiotów publicznych oraz przedsiębiorstw w gminach wiejskich tj. gminach o relatywnie niższym potencjale gospodarczym, realizowana będzie na obszarach zdegradowanych, co wymaga poniesienia nadzwyczajnych nakładów celem przywrócenia ich do obiegu gospodarczego i społecznego. Przedsięwzięcia realizowane w ramach celu szczegółowego nie generują przychodów lub bezpośrednich oszczędności, zatem wsparcie udzielane będzie w formie bezzwrotnej dotacji.

Priorytet VII: Śląskie bliżej mieszkańców

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

2.1.7.2.2. Wskaźniki**Tabela 184 Wskaźniki produktu**

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VII. ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWAT ELI	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.	EFRR	słabej rozwinięty	PLRO 146	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0,78	15,66

Tabela 185 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok odniesienia	Cel końcowy (202)	Źródło danych	Uwagi [200]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	----------------	-----------------	-------------------	---------------	-------------

Priorytet VII: Śląskie bliżej mieszkańców

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

							lub warto ść odnie sienia		9)	[200]	
VII. ŚLĄSKIE BLIŻEJ OBYWATE LI	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.	EFRR	słabiej rozwi nięty	PLRR 48	Liczba ludności zamieszku jącej obszar rewitalizacji	osoby	ND	ND	108 049	SL20 21	

2.1.7.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 186 Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet VII: Śląskie bliżej mieszkańców

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	121 Infrastruktura na potrzeby wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem	4 000 000
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	127 Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego	4 000 000
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu	168 - Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni	14 139 517

Priorytet VII: Śląskie bliżej mieszkańców

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

			społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	publicznych	
--	--	--	--	-------------	--

Tabela 187 Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	01 – Dotacja	22 139 517

Priorytet VII: Śląskie bliżej mieszkańców

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

Tabela 188 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	20 Obszary wiejskie	22 139 517

Tabela 189 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych		

Priorytet VII: Śląskie bliżej mieszkańców

Cel szczegółowy: (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

Tabela 190 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFRR	Słabiej rozwinięte	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	22 139 517

Priorytet Śląskie w transformacji

Cel szczegółowy: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

2.1.8. Priorytet VIII Śląskie w transformacji

2.1.8.1. Cel szczegółowy: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

2.1.8.1.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Wsparcie planowane ze środków FST realizowane będzie w trzech obszarach: gospodarka, środowisko, społeczeństwo.

Gospodarka

W wyniku transformacji gospodarek podregionów górniczych objętych wsparciem z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji zlikwidowane zostaną lub zmienią swój dotychczasowy profil działalności całe łańcuchy wartości, w których obecnie funkcjonują zakłady pracy nastawione na wydobycie węgla kamiennego oraz firmy z nimi powiązane. W związku z powyższym wsparcie ze środków FST przeznaczone zostanie na **inwestycje w rozwój ośrodków wspierających tworzenie oraz transfer wiedzy i technologii do przedsiębiorstw poprzez celowane projekty (m.in. centrów badawczo-wdrożeniowych, demonstratorów nowych technologii, hubów technologicznych) dla zielonej, inteligentnej, cyfrowej gospodarki**, z których nastąpi transfer wiedzy i technologii do przedsiębiorstw. Wsparciem objęte zostaną również **tworzenie i realizacja programów rozwojowych oferowanych przez wsparte podmioty**. Realizowane projekty przyczynią się do rozwoju potencjału wysokich technologii w kierunku neutralności klimatycznej oraz dostosowania gospodarki do zmian, w tym w sytuacjach kryzysowych.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

W celu wsparcia dywersyfikacji działalności firm z branży górniczej, okołogórniczej i energetyki konwencjonalnej realizowane będą **niezbędne inwestycje produkcyjne i logistyczne przyczyniające się do zmiany profilu działalności i/lub wprowadzenia nowych/ulepszonych neutralnych dla klimatu produktów, usług, procesów lub zdobycia nowych rynków oraz stworzenia nowych miejsc pracy lub utrzymania istniejących miejsc pracy poprzez wprowadzenie nowych produktów, usług, procesów**. Wsparcie przeznaczone zostanie także na inwestycje przyczyniające się do **zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych (w tym wody) w procesach produkcyjnych, wdrożenie czystych technologii redukujących masę odpadów lub zapobiegających ich powstawaniu, zwiększenie reużycia**

Priorytet Śląskie w transformacji

Cel szczegółowy: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

produktów, recyklingu (głównie upcyklingu) materiałów i efektywnego gospodarowania zasobami oraz ograniczające zużycie energii w procesach produkcyjnych. W ramach każdego projektu dopuszcza się wspieranie rozwoju kompetencji osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach. Realizowane projekty pozwolą na zachowanie dotychczasowych miejsc pracy oraz tworzenie nowych, stabilnych miejsc pracy w firmach najbardziej dotkniętych transformacją sektora górniczego.

Wzmocnienie lokalnej gospodarki podregionów górniczych oraz utrzymanie istniejących i tworzeniem nowych, stabilnych miejsc pracy, wymagają **wsparcia potencjału rozwojowego i konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw**, funkcjonujących dzięki dostarczaniu produktów oraz świadczeniu usług górnikom, ich rodzinom oraz współpracującym z kopalniami lub zakładami górniczymi. Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw oraz utrzymanie istniejących i tworzenie nowych, stabilnych miejsc pracy obejmować będzie również MŚP zaliczane do regionalnych specjalizacji technologicznych, jak również tworzenie nowych, stabilnych miejsc pracy, w szczególności dla osób odchodzących z górnictwa w branżach wykorzystujących potencjały endogeniczne obszarów objętych transformacją. Wsparcie obejmować będzie zarówno komponent infrastrukturalny, jak i szkoleniowy, podnoszący poziom kompetencji i kwalifikacji pracowników.

W celu rozwoju oraz dywersyfikacji ekosystemów gospodarczych podregionów górniczych planowana jest również **realizacja projektów strategicznych wspierających tworzenie nowych przedsiębiorstw, jak również samozatrudnienie i tworzenie nowych, stabilnych miejsc pracy, w oparciu o rozwiązania przyjazne dla klimatu z wykorzystaniem hubów jako centrów katalizujących opisane aktywności.** Działania skierowane będą na realizację projektów oferujących kompleksowe wsparcie dla przedsiębiorstw i obejmujących pomoc na każdym etapie prowadzenia działalności gospodarczej od przygotowania biznes planu aż do pomocy w wyszukiwaniu i pozyskaniu zewnętrznych źródeł finansowania rozwoju firm opartych na endogennych potencjałach podregionów górniczych. Wsparcie obejmować będzie również inwestycje niezbędne do promocji przedsiębiorczości w obszarach związanych z RIS, w tym w infrastrukturę umożliwiającą kształcenie z wykorzystaniem nowoczesnych metod.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

Środowisko

W celu zapewnienia mieszkańcom podregionów górniczych dostępu do stabilnych, ekologicznych i przystępnych cenowo źródeł energii, zwiększenia oszczędności energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym, zapobiegania ubóstwu energetycznemu grup najbardziej wrażliwych oraz poprawy jakości powietrza, niezbędne są **kompleksowe**

Priorytet Śląskie w transformacji

Cel szczegółowy: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

inwestycje, w tym o charakterze zintegrowanym i programowym, w oparciu o lokalne potencjały oraz model partycypacyjny m.in. energetyki prosumenckiej (w tym w postaci wirtualnych elektrowni).

Upowszechnienie zastosowania rozwiązań opartych na odnawialnych źródłach energii jak np. produkcja energii, jej dystrybucja oraz magazynowanie pozwolą na stopniowe odejście od węgla bez zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego. Rozwój OZE przełoży się na powstanie nowych miejsc pracy w energetyce wiatrowej, słonecznej, w sektorze geo i bioenergii. Rozwój energetyki odnawialnej budynków skutkować będzie korzyściami dla regionalnych i lokalnych rynków pracy.

Oparcie energetyki o rozproszone źródła energii, klastry energii oraz rozwiązania prosumenckie i włączenie ich do systemu energetycznego podregionów górniczych podniesie poziom bezpieczeństwa energetycznego i zaangażuje lokalną społeczność w działania na rzecz promowania czystych źródeł energii i dążenia do neutralności klimatycznej. Zmniejszy również dotkliwość wzrostu kosztów energii i ogrzewania dla gospodarstw domowych i gmin górniczych, które opierają się w dużej mierze na paliwach kopalnych lub na działalności przemysłowej charakteryzującej się wysoką intensywnością emisji gazów cieplarnianych.

W celu niwelowania skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko, wsparcie skoncentrowane będzie na działaniach **związanych z remediacją, rekultywacją, regeneracją, renaturyzacją terenów poprzemysłowych, w tym w szczególności pogórnich oraz usuwaniem zagrożenia ze strony niewłaściwie składowanych lub magazynowanych odpadów, w tym odpadów wydobywczych.** Dopuszczone zostaną również inwestycje mające na celu **wykorzystanie odpadów wydobywczych poprzez odzysk surowców, powtórne ich wykorzystanie w procesach produkcyjnych czy zagospodarowanie produktów ubocznych tego procesu.** Ze względu na złożoność procesu dekontaminacji/regeneracji terenów poprzemysłowych (w tym tzw. „bomb ekologicznych”) możliwe będzie współfinansowanie prac przygotowawczych na rzecz tych procesów m.in. analizy jakościowe gleb, wody, powietrza czy analizy rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń wraz z analizami wpływu na środowisko.

Przywrócenie potencjału gospodarczego, społecznego i środowiskowego zdegradowanych terenów oraz zwiększenie spójności terytorialnej terenów oraz zagospodarowanie obiektów poprzemysłowych zdewastowanych, zdegradowanych (przywracanie wartości użytkowych i przyrodniczych) możliwe będzie poprzez ich adaptację m.in. na cele gospodarcze i środowiskowe oraz uzupełniająco na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne i mieszkaniowe. Współfinansowane będą **kompleksowe działania zarówno związane z rekultywacją terenu jak i docelowym zagospodarowaniem go** na ww. cele, w tym

Priorytet Śląskie w transformacji

Cel szczegółowy: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

kompleksowe przygotowanie terenów przemysłowych przeznaczonych pod działalność gospodarczą wraz z niezbędną infrastrukturą, w tym w ograniczonym zakresie skomunikowaniem tych terenów.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

W przypadku kompleksowego projektu rekultywacji lub remediacji dopuszcza się sfinansowanie działań wynikających z mocy prawa dla usunięcia lub naprawy innych cech lub elementów szkodliwych dla ludzi i środowiska (np. odpadów, niewypałów, substancji promieniotwórczych, jakie nie mieszczą się w prawnym pojęciu remediacji).

Cechami charakterystycznymi terenów przemysłowych jest złożona geneza, często obejmująca kilka rodzajów działalności gospodarczej. Specyfika tych terenów utrudnia określenie ich kondycji oraz wpływu na sąsiadujące otoczenie. Stąd zasadne jest **wsparcie działań mających na celu monitorowania zarówno całego procesu transformacji regionu, jak i procesów zachodzących na terenach przemysłowych, ich interpretacji i wartościowania**. Możliwa będzie również interwencja polegająca na **opracowaniu dokumentów wspomagających proces ponownego wykorzystania terenów przemysłowych** m.in. koncepcji zagospodarowania terenów i obiektów pogórnich oraz dokumentacji planistycznej, techniczno-ekonomicznej, eksperckiej w zakresie kompleksowych projektów czy geodezyjnych pomiarów terenowych na obszarach gmin górniczych lub wsparcie eksperckie przy opracowaniu przedmiotowych dokumentów.

Występowanie terenów przemysłowych, w tym powydobywczych, w centrach miast lub blisko osiedli stanowi szczególne wyzwanie przestrzenno – infrastrukturalne dla samorządu. Ogromne zakłady pracy, takie jak huty czy kopalnie, oprócz zapewnienia pracy i zarobku często były także organizatorami życia społeczności lokalnej i decydowały o lokalizacji całych osiedli mieszkalnych. Tym samym proces readaptacji tych terenów powinien być postrzegany w sposób całościowy, aby rekultywacji i readaptacji przestrzeni towarzyszyła kompleksowa rewitalizacja m.in. osiedli górniczych, jako element uzupełniający całościowy proces sprawiedliwej transformacji. Dopuszcza się zatem **wsparcie obszarów rewitalizacji, które swym zasięgiem obejmują tereny przemysłowe, poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany min. poprzez gminne programy rewitalizacji**.

W celu wzmocnienia odporności na zagrożenia związane z negatywnymi skutkami rozległych szkód górniczych, interwencja ukierunkowana zostanie na **wsparcie na terenach**

Priorytet Śląskie w transformacji

Cel szczegółowy: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

pogórnicznych efektywnego systemu zagospodarowania wodami, przyczyniającego się do przeciwdziałania podtopieniom i zalaniom, oraz oczyszczeniu zanieczyszczonych w wyniku eksploatacji górniczej wód podziemnych i powierzchniowych. Inwestycje w obszarze **uzdatniania i zagospodarowania wód kopalnianych** natomiast zwiększą wykorzystanie jej m.in. na potrzeby użytkowe, jako alternatywa dla źródła zaopatrzenia z sieci miejskiej oraz do celów gospodarczych.

Inwestycje związane z niwelowaniem skutków działalności górniczej na środowisko (m.in. remediacja, rekultywacja, regeneracja, renaturyzacja, dekontaminacja terenów przemysłowych oraz oczyszczenie zanieczyszczonych wód podziemnych i powierzchniowych) muszą uwzględniać zasadę "zanieczyszczający płaci" oraz regulacje dotyczące odpowiedzialności za szkody spowodowane ruchem zakładu górniczego.

Spółeczeństwo

Transformacja gospodarcza regionu związana z wygaszaniem lub znaczącymi przemianami całych branż, tj. górnictwo, energetyka konwencjonalna itp. pociąga za sobą potrzebę sukcesywnego aktualizowania wiedzy i zdobywania nowych umiejętności przez mieszkańców. W związku z powyższym, wsparcie skoncentruje się na **poprawie jakości, w tym dostosowaniu procesu lub profilu kształcenia zawodowego uczniów i osób dorosłych w kierunku uwzględniającym potrzeby i specyfikę branż podlegających transformacji,** m.in.: poprzez poprawę warunków do rozwoju zawodowego, możliwość zdobywania nowych i specjalistycznych umiejętności, podnoszenie, aktualizację posiadanych kwalifikacji i kompetencji lub ich zmianę w związku z procesem transformacji, co docelowo umożliwi efektywne wejście na rynek pracy (w przypadku absolwentów szkół), utrzymanie lub płynną zmianę miejsca zatrudnienia. Wsparcie skierowane zostanie m.in. na kursy, szkolenia zgodnie z zapotrzebowaniem rynku pracy, w tym w zakresie branż rozwojowych, w szczególności związanych z zieloną cyfrową gospodarką, a także kooperujących z tymi branżami w ramach łańcuchów wartości.

Wsparcie obejmie także **doradztwo zawodowe z ukierunkowaniem na wzmocnienie procesu zielonej i cyfrowej transformacji.** W celu osiągnięcia jak najlepszych warunków do rozwoju zawodowego, nacisk położony zostanie na rozwój współpracy przedsiębiorstw z z placówkami kształcenia, poprzez rozwijanie kształcenia dualnego zgodnie z potrzebami lokalnego biznesu oraz podnoszenie kompetencji i zdobywanie nowych kwalifikacji w formie szkoleń i kursów uczniów oraz kadry pedagogicznej, w tym nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, jak również staży u pracodawców.

Dla skutecznej realizacji działań edukacyjnych istotna będzie także realizacja działań kompleksowych, których celem będzie również **wsparcie infrastruktury na potrzeby**

Priorytet Śląskie w transformacji

Cel szczegółowy: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

poprawy jakości i dostępności edukacji, w tym budowa lub remont, przebudowa, rozbudowa infrastruktury edukacyjnej wraz z niezbędnym wyposażeniem.

Przewiduje się realizację projektów w trybie niekonkurencyjnym.

W perspektywie 2030 roku w województwie potrzebne będzie przynajmniej 28-31 tys. nowych miejsc pracy, aby zapewnić alternatywę dla zredukowanych miejsc pracy w górnictwie (nawet 13 tys.) oraz bezpośrednio powiązanych działalnościach (15-18 tys.) – na co dodatkowo nałożą się niekorzystne trendy demograficzne regionu oraz negatywne konsekwencje kryzysu gospodarczego wywołanego pandemią. Dlatego **szczególnie ważne jest przygotowanie województwa śląskiego do zmian, wskazanie alternatywnych kierunków działalności gospodarczych i zapewnienie adekwatnego wsparcia, a także opracowanie narzędzi w zakresie wsparcia zatrudnienia i współdecydowania o przyszłych kierunkach rozwoju regionalnego.**

Z uwagi na powyższe wsparcie koncentrować się będzie na zapewnieniu pracownikom zatrudnionym w górnictwie lub w przedsiębiorstwach powiązanych z górnictwem, zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn ich nie dotyczących - **indywidualnej ścieżki rozwoju w kierunku trwałego zatrudnienia, co pozwoli na ograniczanie negatywnych skutków ekonomicznych transformacji dla rodzin górniczych, społeczności lokalnych oraz zwiększy akceptację społeczną dla niezbędnych zmian gospodarczych prowadzonych w kierunku neutralności klimatycznej.** W związku z powyższym uruchomione zostanie **kompleksowe wsparcie w zakresie ścieżki reorientacji zawodowej** poprzez zastosowanie narzędzi **służących aktywizacji zawodowej oraz w zakresie ścieżki przedsiębiorczości, realizowanej m.in. poprzez dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej** wraz ze wsparciem pomostowym, uwzględniając rodzaje wsparcia takie jak finansowe, organizacyjne, doradcze, marketingowe.

Dla zapewnienia skuteczności prowadzonych działań zakres wsparcia będzie również obejmował **zapewnienie koordynacji międzyinstytucjonalnej oraz pomocy prawnej i psychologicznej dla pracowników dotkniętych transformacją**, w celu kompleksowego wsparcia w zakresie poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy, organizacji szkoleń zawodowych.

Konkludując, **głównym założeniem ww. wsparcia będą działania, przyczyniające się wyraźnie do tworzenia nowych i utrzymania istniejących miejsc pracy oraz łagodzenia skutków transformacji w wymiarze szczególnie społecznym ale również gospodarczym i środowiskowym.** Interwencja będzie się przyczyniać do modernizacji rynków pracy górników, pracowników zakładów górniczych i branż powiązanych, co w konsekwencji oznacza, że miejsca pracy tworzone w wyniku interwencji będą trwałe i atrakcyjne, a

Priorytet Śląskie w transformacji

Cel szczegółowy: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

kwalfikacje, kompetencje zawodowe i umiejętności pracowników i osób poszukujących pracy będą zgodne z kierunkiem zmian w strukturze gospodarczej regionu, a tym samym będą odpowiadać na zapotrzebowanie regionalnego rynku pracy bądź będą współtworzyć nowe, perspektywiczne kierunki rozwoju regionalnej gospodarki.

Przeprowadzenie skutecznego i sprawiedliwego procesu transformacji będzie wymagało zwiększenia umiejętności i kompetencji wszystkich podmiotów zaangażowanych w ten proces.

Niezbędnym elementem w procesie sprawiedliwej transformacji jest objęcie wsparciem rodzin pracowników branży górniczej i pracowników przedsiębiorstw powiązanych z górnictwem oraz społeczności lokalnych, które w największym stopniu zostaną dotknięte procesem transformacji, co pozwoli na łagodzenie negatywnych skutków transformacji oraz ich aktywizację w wielu obszarach życia społecznego. Podejmowane będą **kompleksowe działania na rzecz poprawy jakości i dostępności do szeroko rozumianych usług społecznych**, którymi objęci zostaną w szczególności seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami, dzieci, młodzież i pozostali członkowie rodzin pracowników branż podlegających transformacji (branża górnicza i branże okołogórnicze), **z uwzględnieniem potrzeb infrastrukturalnych** Wsparcie koncentrować się będzie na realizacji programów integracji społecznej dla mieszkańców podregionów górniczych, mającymi na celu poprawę jakości życia w procesie przechodzenia przez zieloną i cyfrową transformację. Środki przeznaczone będą również na programy wsparcia rodzin pracowników odchodzących z górnictwa i branż okołogórniczych, w szczególności ich dzieci m.in. w postaci dofinansowania nauki.

Niezbędne jest **wzmocnienie potencjału interesariuszy na rzecz skutecznego zarządzania procesem transformacji i jego wdrażania** w wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym, jak również **monitorowanie i ocena tego procesu** we współpracy z wszystkimi podmiotami dotkniętymi skutkami transformacji. Konieczne jest wzmocnienie sieciowania i nawiązywanie współpracy między stronami procesu transformacji, jak również promocja partycypacyjnego modelu prowadzenia transformacji.

Wspierane będą działania w zakresie inicjatyw oddolnych społeczności lokalnych, służące budowaniu zdolności partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w ramach których realizowane będą programy aktywizacji społecznej ukierunkowane na zachowanie tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji podregionów górniczych .

Wsparcie kierowane będzie również na realizację projektów grantowych i pilotażowych, służących budowaniu świadomości i akceptacji procesu transformacji przez mieszkańców

Priorytet Śląskie w transformacji

Cel szczegółowy: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

podregionów górniczych przy bezpośrednim zaangażowaniu, zwiększaniu potencjału i wspieraniu rozwoju kompetencji partnerów społecznych i gospodarczych w różnych sektorach. Ponadto, wsparcie zostanie przeznaczone na **kampanie i działania informacyjne, edukacyjne, promocyjne** w szczególności skierowane do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów programu oraz mieszkańców podregionów górniczych. Dopuszcza się możliwość utworzenia budżetu inicjatyw transformacyjnych w formie grantowej, zarządzanego przez samorząd regionalny/ subregionalny/ lokalny.

We wszystkich projektach przewidzianych w ramach celu szczegółowego, w których będzie to zasadne i możliwe kwalifikowalne będą rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmiany klimatu i łagodzeniu jej skutków (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura). Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii.

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego w stosunku do projektów infrastrukturalnych wspierane będą wyłącznie działania zgodne z zasadą DNSH (art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852), dla której przeprowadzono ocenę zgodności, ujętą w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko programu FE SL 2021-2027.

Główne grupy docelowe:

Główną grupą docelową będą mieszkańcy, pracownicy i przedsiębiorcy z podregionów górniczych województwa śląskiego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Szczególna uwaga skierowana jest na zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami. Dlatego każdy cel szczegółowy Programu i działania realizowane w jego ramach będą zgodne z zasadami horyzontalnymi – zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, niedyskryminacji i dostępności oraz z zapisami Karty Praw Podstawowych i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną kryteria wyboru uniemożliwiające otrzymanie dofinansowania projektom, które zawierać będą działania dyskryminujące ze względu na cechy prawnie chronione wskazane w art. 9 Rozporządzenia ogólnego. Realizacja projektów będzie musiała się odbywać zgodnie ze Standardami dostępności i uwzględniać specjalne potrzeby

Priorytet Śląskie w transformacji

Cel szczegółowy: Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

przyszłych użytkowników produktów, towarów, usług, infrastruktury, przestrzeni publicznej, systemów teleinformatycznych, co będzie sprawdzane w procesie monitorowania oraz podczas ewentualnej kontroli projektu. W ramach ewaluacji Programu przewiduje się realizację co najmniej jednego badania pozwalającego na ocenę wdrażania zasad horyzontalnych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

Wsparciem objęte zostaną obszary transformacji wskazane w Aneksie D bis do SCR, które obejmują podregion: katowicki, sosnowiecki, tyski, bytomski, gliwicki, rybnicki oraz bielski.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

W ramach celu szczegółowego dopuszcza się realizację przedsięwzięć międzyregionalnych, transgranicznych i transnarodowych.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania Instrumentów Finansowych.

Działania służące łagodzeniu skutków społecznych, gospodarczych i środowiskowych oraz przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu zaplanowane w ramach celu szczegółowego będą finansowane ze środków *Funduszu Sprawiedliwej Transformacji*, który stanowi pierwszy z trzech filarów *Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji*. Pozostałe, komplementarne filary Mechanizmu, tj. *Filar II. Specjalny system w ramach InvestEU* oraz *Filar III. Instrument pożyczkowy na rzecz sektora publicznego* utworzony wspólnie z grupą EBI oferować będą wsparcie w formie zwrotnej z przeznaczeniem na realizację celów sprawiedliwej transformacji.

Działania zaplanowane w ramach celu szczegółowego będą finansowane ze środków Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, zatem wsparcie udzielane będzie w formie dotacji bezzwrotnej.

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

2.1.8.1.2. Wskaźniki

Tabela 191 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VIII. SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie	FST	słabiej rozwinięty	RCO 002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	przedsiębiorstwa	1638	3226

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

	paryskie							
VIII. SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu	FST	słabiej rozwinięty	RCO 22	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)	MW	53	407

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

	o porozumienie paryskie							
VIII. SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu	FST	słabiej rozwinięty	RCO 38	Powierzchnia wspieranych zrehabilitowanych gruntów	ha	269,65	2 696,54

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

	o porozumienie paryskie							
VIII. SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu	FST	słabiej rozwinięty	EECO04	Liczba osób pracujących, w tym osoby prowadzące działalność na własny rachunek	osoby	27 372	47 126

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

	o porozumienie paryskie								

Tabela 192 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	---------------------	-------------

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

<p>VIII. SPRAWIE DLIWA TRANSFO RMACJA</p>	<p>Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie</p>	<p>FST</p>	<p>słabi ej roz wini ęty</p>	<p>RCR 002</p>	<p>Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)</p>	<p>PLN</p>	<p>ND</p>	<p>ND</p>	<p>3142 6904 62</p>	<p>SL20 21</p>	
<p>VIII. SPRAWIE DLIWA TRANSFO RMACJA</p>	<p>Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku</p>	<p>FST</p>	<p>słabi ej roz wini ęty</p>	<p>RCR 052</p>	<p>Grunty zrekultywowane wykorzystywane jako tereny zielone, pod budowę lokali socjalnych lub pod działalność gospodarczą lub inną</p>	<p>ha</p>	<p>ND</p>	<p>ND</p>	<p>2 696,5 4</p>	<p>SL 2021</p>	

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

	2050 w oparciu o porozumienie paryskie										
VIII. SPRAWIE DLIWA TRANSFO RMACJA	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	FST	słabej rozwinęły	RCR 31	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna)	MWh/rok	ND	ND	442 249	SL 2021	

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

VIII. SPRAWIE DLIWA TRANSFO RMACJA	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	FST	słabiej rozwinięte	EECR03	Liczba osób uzyskujących kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	1 925	2021	1 519	SL 2021
--	---	-----	--------------------	--------	---	-------	-------	------	-------	------------

2.1.8.1.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Tabela 193 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko	020 Infrastruktura biznesowa dla MŚP (w tym parki i obiekty przemysłowe)	168 400 000,00

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

			skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie		
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	021 Rozwój działalności i umiędzynarodowienie MŚP, w tym inwestycje produkcyjne	619 500 000,00
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii	024 Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)	32 100 000,00

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

			na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie		
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	047 Energia odnawialna: wiatrowa	15 500 000,00
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku	048 Energia odnawialna: słoneczna	248 000 000,00

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

			neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie		
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	049 Energia odnawialna: biomasa	15 500 000,00
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w	050 Energia odnawialna: biomasa o wysokim poziomie redukcji emisji gazów cieplarnianych	15 500 000,00

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

			oparciu o porozumienie paryskie		
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	052 Inne rodzaje energii odnawialnej (w tym energia geotermalna)	15 500 000,00
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	064 Gospodarka wodna i ochrona zasobów wodnych (w tym gospodarowanie wodami w dorzeczu, konkretne działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu, ponowne użycie, ograniczanie wycieków)	15 000 000,00

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	073 Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów	229 344 000,00
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	122 Infrastruktura na potrzeby szkolnictwa podstawowego i średniego	25 000 000,00
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia	123 Infrastruktura na potrzeby	50 000 000,00

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

			wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	szkolnictwa wyższego	
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	124 Infrastruktura na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukacji dorosłych	25 000 000,00
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie,	127 Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego	16 100 000,00

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

			gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie		
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	134 Działania na rzecz poprawy dostępu do zatrudnienia	74 500 000
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w	137 Wsparcie na rzecz samozatrudnienia i zakładania działalności gospodarczej typu start-up	23 500 000

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

			<p> kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie</p>		
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	<p> Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie</p>	<p> 140 Wsparcie na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów na rynku pracy</p>	<p> 29 000 000</p>
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	<p> Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii</p>	<p> 149 Wsparcie na rzecz szkolnictwa podstawowego i średniego (z wyłączeniem infrastruktury)</p>	<p> 10 000 000,00</p>

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

			i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie		
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	150 Wsparcie na rzecz szkolnictwa wyższego (z wyłączeniem infrastruktury)	10 000 000,00
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	C Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu	151 Wsparcie na rzecz kształcenia dorosłych (z wyłączeniem infrastruktury)	10 000 000,00

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

			gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie		
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	158 Działania w celu zwiększenia równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości trwałych i przystępnych cenowo usług	6 900 000
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w	163 Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	7 500 000

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

			oparciu o porozumienie paryskie		
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	166 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	7 500 000
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	168 Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	209 016 000,00

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	170 - Zwiększenie zdolności instytucji programu oraz podmiotów związanych z wdrażaniem Funduszy	5 000 000,00
VIII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	brak kodu	100 000 000

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR**Tabela 194 Wymiar 2 – forma finansowania**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	01 Dotacja	1 983 360 000

Tabela 195 Wymiar 6 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie,	03 Miejskie obszary funkcjonalne	356 220 000

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

			gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie		
VII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	1 627 140 000

Tabela 196 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
---------------	---------	-------------------	-----------------	-----	---------------

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

VII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie		
-----	-----	--------------------	---	--	--

Tabela 197 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	FST	Słabiej rozwinięte	Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	1 983 360 000

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

			i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie		
--	--	--	---	--	--

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

2.2. Priorytety dotyczące pomocy technicznej zgodnie z art. 36 ust. 4

2.2.1. Priorytet IX: Pomoc techniczna EFRR

2.2.1.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Zarządzanie i wdrażanie

- zapewnienie odpowiedniego systemu wynagradzania i motywowania pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie, wdrażanie, monitoring i kontrolę FE SL 2021-2027 oraz wsparcie Rzecznika Funduszy Europejskich,
- wsparcie działań zmierzających do usprawnienia Programu,
- wsparcie w zakresie procesu certyfikacji wydatków,
- zapewnienie odpowiednich kompetencji i rozwoju pracowników poprzez różnorodne szkolenia, dopasowane do potrzeb - formy edukacyjne/szkoleniowe,
- promowanie w miejscu pracy włączenia i dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- organizowane działań edukacyjnych w zakresie niedyskryminacji i równości szans, skierowanych do pracowników instytucji zarządzających zaangażowanych we wdrażanie programu, jak i do podmiotów realizujących projekty,
- wsparcie wymiany doświadczeń i wzajemnego uczenia się instytucji, w tym tworzenie i zapewnienie sprawnego funkcjonowania grup, komitetów oraz sieci tematycznych, a także innych ciał dialogu angażujących partnerów, także spoza administracji publicznej,
- działania związane z budowaniem zdolności administracyjnych partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego,
- zapewnienie odpowiedniego zaplecza technicznego i organizacyjnego dla pracowników zaangażowanych w realizację Programu, w tym systemy informatyczne niezbędne do realizacji Programu,
- ponadto ze środków PT w ramach FST możliwe jest finansowanie wydatków związanych z odzyskiwaniem od Beneficjentów kwot wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem, z naruszeniem procedur lub pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości oraz wydatków wynikających z zastosowania procedur odwoławczych, w tym kosztów sądowych.

Wsparcie zarządzania i wdrażania

- przygotowanie i wdrażanie regionalnych dokumentów wyznaczających kierunki i określających warunki realizacji Programu. Operacja realizowana w formie zadań zleconych,

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

- wsparcie eksperckie (m.in. ekspertyzy, analizy, badania, ocena wniosków przez ekspertów),
- przygotowanie i prowadzenie badań ewaluacyjnych oraz upowszechnianie wyników badan ewaluacyjnych.

Wsparcie beneficjentów

- organizacja i współorganizacja szkoleń i warsztatów dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów z wyłączeniem szkoleń z zagadnień horyzontalnych objętych PO PT, ,
- wsparcie procesu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie przygotowania i wdrażania projektów,
- działania animacyjne i doradczo-wspierające, jak np. usługi doradcze dla potencjalnych beneficjentów w zakresie tworzenia wniosku o dofinansowanie i jego realizacji
- pozostałe działania wskazane w Planie działań informacyjno-promocyjnych.

Komunikacja i promocja

- tworzenie, utrzymanie i rozwój systemu portali /serwisów internetowych związanych z Programem oraz wykorzystanie innych narzędzi komunikacji elektronicznej, w tym mediów społecznościowych,
- przygotowanie, produkcja, dystrybucja publikacji, materiałów promocyjnych,
- prowadzenie kampanii informacyjnych i promocyjnych skierowanych do opinii publicznej,
- organizacja i współorganizacja wydarzeń (m.in. konferencji, kongresów, pikników, targów), akcji promocyjnych i społecznych i konkursów edukacyjnych i promocyjnych,
- pozostałe działania informacyjno-promocyjne wskazane w Planie działań informacyjno-promocyjnych.

Główne grupy docelowe:

Głównymi grupami docelowymi prowadzonych działań będą Instytucje zaangażowane we wdrażanie FE SL 2021-2027, instytucje kluczowe z punktu widzenia realizacji Programu, partnerzy społeczni, gospodarczy, podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, beneficjenci i potencjalni beneficjenci oraz ogół społeczeństwa, JST, uczelnie wyższe, instytuty naukowe, stowarzyszenia i parnterstwa JST.

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

2.2.1.2. Wskaźniki

Tabela 198 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wskaźnik pośredni (2024)	(2029)
IX Pomoc techniczna EFRR	Zarządzanie i wdrażanie	EFRR	słabiej rozwinięty		Średnioroczna liczba etatów finansowanych z PT	szt.	-	483
					Liczba zakupionych komputerów	szt.	0	400
IX Pomoc techniczna EFRR	Wsparcie zarządzania i wdrażania	EFRR	słabiej rozwinięty		Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	0	13

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

IX Pomoc techniczna EFRR	Wsparcie beneficjentów	EFRR	słabiej rozwinięty		Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	szt.	0	5860
--------------------------	------------------------	------	--------------------	--	---	------	---	------

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFRR

2.2.1.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 199 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	179 Informacja i komunikacja	3 762 801
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	180 Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	72 744 837
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	181 Ewaluacja i badania, gromadzenie danych	2 021 353
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	182 Wzmocnienie potencjału instytucji państwa członkowskiego, beneficjentów i odpowiednich partnerów	5 275 045

Tabela 200 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte		

Tabela 201 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	83 804 036,00

2.2.2. Priorytet X: Pomoc techniczna EFS+

2.2.2.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Zarządzanie i wdrażanie

- zapewnienie odpowiedniego systemu wynagradzania i motywowania pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie, wdrażanie, monitoring i kontrolę FE SL 2021-2027 oraz wsparcie Rzecznika Funduszy Europejskich,
- wsparcie działań zmierzających do usprawnienia Programu,
- wsparcie w zakresie procesu certyfikacji wydatków,
- zapewnienie odpowiednich kompetencji i rozwoju pracowników poprzez różnorodne szkolenia, dopasowane do potrzeb - formy edukacyjne/szkoleniowe,
- promowanie w miejscu pracy włączenia i dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- organizowane działań edukacyjnych w zakresie niedyskryminacji i równości szans, skierowanych do pracowników instytucji zarządzających zaangażowanych we wdrażanie programu, jak i do podmiotów realizujących projekty,
- wsparcie wymiany doświadczeń i wzajemnego uczenia się instytucji, w tym tworzenie i zapewnienie sprawnego funkcjonowania grup, komitetów oraz sieci tematycznych, a także innych ciał dialogu angażujących partnerów, także spoza administracji publicznej,
- działania związane z budowaniem zdolności administracyjnych partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego,
- zapewnienie odpowiedniego zaplecza technicznego i organizacyjnego dla pracowników zaangażowanych w realizację Programu, w tym systemy informatyczne niezbędne do realizacji Programu,
- ponadto ze środków PT w ramach FST możliwe jest finansowanie wydatków związanych z odzyskiwaniem od Beneficjentów kwot wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem, z naruszeniem procedur lub pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości oraz wydatków wynikających z zastosowania procedur odwoławczych, w tym kosztów sądowych.

Wsparcie zarządzania i wdrażania

- przygotowanie i wdrażanie regionalnych dokumentów wyznaczających kierunki i określających warunki realizacji Programu. Operacja realizowana w formie zadań zleconych,
- wsparcie eksperckie (m.in. ekspertyzy, analizy, badania, ocena wniosków przez ekspertów zewnętrznych),
- przygotowanie i prowadzenie badań ewaluacyjnych oraz upowszechnianie wyników badan ewaluacyjnych.

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFS+

Wsparcie beneficjentów

- organizacja i współorganizacja szkoleń i warsztatów dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów z wyłączeniem szkoleń z zagadnień horyzontalnych objętych PO PT,
- wsparcie procesu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie przygotowania i wdrażania projektów,
- działania animacyjne i doradczo-wspierające, jak np. usługi doradcze dla potencjalnych beneficjentów w zakresie tworzenia wniosku o dofinansowanie i jego realizacji,
- pozostałe działania wskazane w Planie działań informacyjno-promocyjnych.

Komunikacja i promocja

- tworzenie, utrzymanie i rozwój systemu portali /serwisów internetowych związanych z Programem oraz wykorzystanie innych narzędzi komunikacji elektronicznej, w tym mediów społecznościowych,
- przygotowanie, produkcja, dystrybucja publikacji, materiałów promocyjnych,
- prowadzenie kampanii informacyjnych i promocyjnych skierowanych do opinii publicznej,
- organizacja i współorganizacja wydarzeń (m.in. konferencji, kongresów, pikników, targów), akcji promocyjnych i społecznych i konkursów edukacyjnych i promocyjnych,
- pozostałe działania informacyjno-promocyjne wskazane w Planie działań informacyjno-promocyjnych.

Główne grupy docelowe:

Głównymi grupami docelowymi prowadzonych działań będą Instytucje zaangażowane we wdrażanie FE SL 2021-2027, instytucje kluczowe z punktu widzenia realizacji Programu, partnerzy społeczni, gospodarczy, podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, beneficjenci i potencjalni beneficjenci oraz ogół społeczeństwa, JST, uczelnie wyższe, instytuty naukowe, stowarzyszenia i partnerstwa JST.

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFS+

2.2.2.2. Wskaźniki

Tabela 202 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	(2024)	(2029)
IX Pomoc techniczna EFS+	Zarządzanie i wdrażanie	EFS	słabiej rozwinięty		Średnioroczna liczba etatów finansowanych z PT	szt.	483	-
					Liczba zakupionych komputerów	szt	40	83
IX Pomoc techniczna EFS+	Wsparcie zarządzania i wdrażania	EFS	słabiej rozwinięty		Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	2	4

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFS+

IX Pomoc techniczna EFS+	Wsparcie beneficjentów	EFS	słabiej rozwinięty		Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	szt.	3 000	5 080
--------------------------	------------------------	-----	--------------------	--	---	------	-------	-------

Priorytet IX Pomoc Techniczna EFS+

2.2.2.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 203 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFS	Słabiej rozwinięte	179 Informacja i komunikacja	1 267 698
X	EFS	Słabiej rozwinięte	180 Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	24 507 944
X	EFS	Słabiej rozwinięte	181 Ewaluacja i badania, gromadzenie danych	681 000
X	EFS	Słabiej rozwinięte	182 Wzmocnienie potencjału instytucji państwa członkowskiego, beneficjentów i odpowiednich partnerów	1 777 178

Tabela 204 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFS	Słabiej rozwinięte		

Tabela 205 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFS	Słabiej rozwinięte	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	28 233 820,00

Priorytet IX Pomoc Techniczna FST

2.2.3. Priorytet XI: Pomoc techniczna FST

2.2.3.1. Interwencje w ramach funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Zarządzanie i wdrażanie

- zapewnienie odpowiedniego systemu wynagradzania i motywowania pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie, wdrażanie, monitoring i kontrolę Programu oraz wsparcie Rzecznika Funduszy Europejskich,
- wsparcie działań zmierzających do usprawnienia realizacji Programu,
- wsparcie w zakresie procesu certyfikacji wydatków,
- zapewnienie odpowiednich kompetencji i rozwoju pracowników poprzez różnorodne, dopasowane do potrzeb formy edukacyjne/szkoleniowe,
- promowanie w miejscu pracy włączenia i dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- organizowane działań edukacyjnych w zakresie niedyskryminacji i równości szans, skierowanych do pracowników instytucji zarządzających zaangażowanych we wdrażanie programu, jak i do podmiotów realizujących projekty,
- wsparcie wymiany doświadczeń i wzajemnego uczenia się instytucji, w tym tworzenie i zapewnienie sprawnego funkcjonowania grup, komitetów oraz sieci tematycznych, a także innych ciał dialogu angażujących partnerów, także spoza administracji publicznej,
- działania związane z budowaniem zdolności administracyjnych partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego,
- zapewnienie odpowiedniego zaplecza technicznego i organizacyjnego dla pracowników zaangażowanych w realizację Programu, w tym systemy informatyczne niezbędne do realizacji Programu,
- ponadto ze środków PT możliwe jest finansowanie wydatków związanych z odzyskiwaniem od Beneficjentów kwot wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem, z naruszeniem procedur lub pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości oraz wydatków wynikających z zastosowania procedur odwoławczych, w tym kosztów sądowych.

Wsparcie zarządzania i wdrażania

- przygotowanie i wdrażanie regionalnych i/lub podregionalnych dokumentów wyznaczających kierunki i określających warunki realizacji Programu. Operacja realizowana m.in. w formie zadań zleconych,
- wsparcie eksperckie (m.in. ekspertyzy, analizy, badania, ocena wniosków przez ekspertów, doradztwo),
- przygotowanie i prowadzenie badań ewaluacyjnych oraz upowszechnianie wyników tych badań,

Priorytet IX Pomoc Techniczna FST

- organizacja i współorganizacja szkoleń i warsztatów dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów z wyłączeniem szkoleń z zagadnień horyzontalnych objętych PO PT,
- wsparcie procesu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk m.in. w zakresie przygotowania i wdrażania projektów,
- działania animacyjne i doradczo-wspierające, jak np. usługi doradcze dla potencjalnych beneficjentów w zakresie tworzenia wniosku o dofinansowanie i jego realizacji,
- pozostałe działania wskazane w Planie działań informacyjno-promocyjnych.

Wsparcie beneficjentów

- organizacja i współorganizacja szkoleń i warsztatów dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów z wyłączeniem szkoleń z zagadnień horyzontalnych objętych PO PT,
- wsparcie procesu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie przygotowania i wdrażania projektów,
- działania animacyjne i doradczo-wspierające, jak np. usługi doradcze dla potencjalnych beneficjentów w zakresie tworzenia wniosku o dofinansowanie i jego realizacji,
- pozostałe działania wskazane w Planie działań informacyjno-promocyjnych.

Komunikacja i promocja

- tworzenie, utrzymanie i rozwój systemu portali /serwisów internetowych związanych z Programem oraz wykorzystanie innych narzędzi komunikacji elektronicznej, w tym mediów społecznościowych,
- prowadzenie kampanii informacyjnych i promocyjnych skierowanych m.in. do opinii publicznej,
- organizacja i współorganizacja wydarzeń (m.in. konferencji, kongresów, pikników, targów), akcji promocyjnych i społecznych i konkursów edukacyjnych i promocyjnych,
- przygotowanie, produkcja, dystrybucja publikacji, materiałów informacyjnych i promocyjnych,
- pozostałe działania wskazane w Planie działań informacyjno-promocyjnych.

Główne grupy docelowe:

Głównymi grupami docelowymi prowadzonych działań będą:

Instytucje zaangażowane we wdrażanie FE SL 2021-2027, instytucje kluczowe z punktu widzenia realizacji Programu, JST, ich związki i stowarzyszenia, związek metropolitalny, beneficjenci i potencjalni beneficjenci, uczestnicy projektów, partnerzy społeczni, gospodarczy, -ekonomiczni, podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, liderzy opinii, uczelnie wyższe, instytuty naukowe, młodzież, ogół mieszkańców województwa śląskiego.

Priorytet IX Pomoc Techniczna FST

2.2.3.2. Wskaźniki

Tabela 206 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	(2024)	(2029)
XI Pomoc techniczna na FST	Utrzymanie odpowiedniego poziomu zatrudnienia personelu zaangażowanego w zarządzanie, wdrażanie i monitorowanie FE SL 2021-2027 w obszarze FST oraz zapewnienie możliwości podnoszenia jego kwalifikacji i niezbędnych warunków pracy.	FST	słabiej rozwinięty		Średnioroczna liczba etatów finansowanych z PT	szt.	349	349
					Liczba zakupionych komputerów	szt.	100	349

Priorytet IX Pomoc Techniczna FST

XI Pomoc technicz na FST	Wsparcie systemu zarządzania i wdrażania w ramach FST.	FST	słabiej rozwińt y		Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	1	3
XI Pomoc technicz na FST	Wsparcie systemu zarządzania i wdrażania w ramach FST.	FST	słabiej rozwińt y		Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	szt.	3200	10 060

Priorytet IX Pomoc Techniczna FST

2.2.3.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 207 Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
XI	FST	Słabiej rozwinięte	179 Informacja i komunikacja	5 000 000
XI	FST	Słabiej rozwinięte	180 Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	70 758 000
XI	FST	Słabiej rozwinięte	181 Ewaluacja i badania, gromadzenie danych	1 500 000
XI	FST	Słabiej rozwinięte	182 Wzmocnienie potencjału instytucji państwa członkowskiego, beneficjentów i odpowiednich partnerów	5 382 000

Tabela 208 Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
XI	FST	Słabiej rozwinięte		

Tabela 209 Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+*, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
XI	FST	Słabiej rozwinięte	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	82 640 000

3. Plan finansowy

3. PLAN FINANSOWY

Tabela 210 Środki finansowe w rozbiciu na poszczególne lata

Fundusz	Kategoria regionu	2021	2022	2023	2024	2025	2026		2027		Ogółem
							Środki finansowe bez kwoty elastyczności	Kwota elastyczności	Środki finansowe bez kwoty elastyczności	Kwota elastyczności	
EFRR	Słabiej rozwinięte	-	332 768 743	345 644 793	360 937 195	376 856 743	164 684 607	164 684 607	173 375 952	173 375 952	2 092 328 592
EFS+	Słabiej rozwinięte	-	111 220 013	115 559 140	120 713 412	126 085 375	55 138 375	55 138 375	58 078 408	58 078 408	700 011 506
FST		-	682 342 488	693 302 949	185 724 269	188 730 535	156 386 020		159 513 739		2 066 000 000
Ogółem		-	1 126 331 244	1 154 506 882	667 374 876	691 672 653	376 209 002	219 822 982	390 968 099	231 454 360	4 858 340 098

3. Plan finansowy

Tabela 211 łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe

Nr celu polityki lub celu szczegółowego FST lub pomocy technicznej	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia unijnego (łącznie koszty kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz	Kategoria regionu*	Wkład Unii	Podział wkładu Unii		Wkład krajowy	Indykatywny podział wkładu krajowego		Ogółem	Stopa dofinansowania
					(a) = (g)+(h)	Wkład Unii pomniejszony o kwotę elastyczności	Kwota elastyczności		publiczny	prywatny		
					(g)	(h)	(b)=(c)+(d)	(c)	(d)	(e)=(a)+(b)	(f)=(a)/(e)	
CP1	Priorytet 1	Koszty kwalifikowalne	EFRR	Ślabiej rozwinięte	376 525 979	315 690 132	60 835 847	66 445 762	29 900 593	36 545 169	442 971 741	85%
CP2	Priorytet 2	Koszty kwalifikowalne	EFRR	Ślabiej rozwinięte	703 541 121	589 868 964	113 672 157	124 154 316	93 115 737	31 038 579	827 695 437	85%
CP2	Priorytet 3	Koszty kwalifikowalne	EFRR	Ślabiej rozwinięte	212 900 000	178 501 439	34 398 561	37 570 589	35 692 059	1 878 530	250 470 589	85%
CP3	Priorytet 4	Koszty kwalifikowalne	EFRR	Ślabiej rozwinięte	301 240 000	252 568 217	48 671 783	53 160 000	53 160 000		354 400 000	85%
CP4	Priorytet 5	Koszty kwalifikowalne	EFS+	Ślabiej rozwinięte	671 777 686	563 127 317	108 650 369	118 549 004	88 911 753	29 637 251	790 326 690	85%
CP4	Priorytet 6	Koszty kwalifikowalne	EFRR	Ślabiej rozwinięte	176 357 110	147 862 836	28 494 274	31 121 844	26 453 567	4 668 277	207 478 954	85%
CP5	Priorytet 7	Koszty kwalifikowalne	EFRR	Ślabiej rozwinięte	237 960 346	199 512 748	38 447 598	41 993 003	31 494 752	10 498 251	279 953 349	85%
FST	Priorytet 8		FST		1 983 360 000			350 004 706	175 002 353	175 002 353	2 333 364 706	85%
PT	Priorytet 9	Koszty kwalifikowalne	EFRR	Ślabiej rozwinięte	83 804 036	70 263 697	13 540 339	14 788 948	14 788 948		98 592 984	85%
PT	Priorytet 10	Koszty kwalifikowalne	EFS+	Ślabiej rozwinięte	28 233 820	23 667 406	4 566 414	4 982 439	4 982 439		33 216 259	85%
PT	Priorytet 11		FST		82 640 000			14 583 530	14 583 530		97 223 530	85%
EFRR ogółem					2 092 328 592	1 754 268 033	338 060 559	369 234 462	284 605 656	84 628 806	2 461 563 054	85%
EFS+ ogółem					700 011 506	586 794 723	113 216 783	123 531 443	93 894 192	29 637 251	823 542 949	85%
FST ogółem					2 066 000 000			364 588 236	189 585 883	175 002 353	2 430 588 236	85%
Suma całkowita					4 858 340 098	2 341 062 756	451 277 342	857 354 141	568 085 731	289 268 410	5 715 694 239	85%

4. Warunki podstawowe

4. WARUNKI PODSTAWOWE

Tabela 212 Warunki podstawowe

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy (nie dotyczy EFMR)	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
			Tak/ Nie	Kryterium 1	T/N	[500]	[1 000]
Dobre zarządzanie krajową lub regionalną strategią inteligentnej specjalizacji	EFRR	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	Tak	Strategia (strategie) inteligentnej specjalizacji powinna (powinny) być wspierane przez: 1. Aktualną analizą wąskich gardeł dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji; 2. Istnienie właściwych regionalnych/krajowych instytucji lub organu odpowiedzialnych za zarządzanie strategią inteligentnej specjalizacji; 3. Narzędzia monitorowania i oceny w celu pomiaru skuteczności	T	1. Zaktualizowany dokument „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego 2030” przyjęty Uchwałą Zarządu Nr 1554/246/VI/2021 z dnia 30.06.2021 r. (patrz także zał. 1). 2. Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego Nr 1555/246/VI/2021	1. Aktualna analiza wąskich gardeł (barier) dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w województwie śląskim. Źródło: Badanie ewaluacyjne pt. Możliwości rozwoju innowacyjnego województwa śląskiego po roku 2020. Rekomendacje do projektu

4. Warunki podstawowe

				<p>w osiągnięciu celów strategii;</p> <p>4. Skuteczne funkcjonowanie procesu przedsiębiorczego odkrywania;</p> <p>5. Działania mające na celu poprawę krajowych i regionalnych systemów badań naukowych i innowacji;</p> <p>6. Działania na rzecz zarządzania transformacją przemysłową;</p> <p>7. Środki na rzecz współpracy międzynarodowej.</p>		<p>z dnia 30.06.2021r. w sprawie przyjęcia Raportu z wypełniania przez województwo śląskie warunków umożliwiających korzystanie ze środków EFRR związanych z celem 1. polityki spójności Unii Europejskiej na lata 2021-2027.</p>	<p>„Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2021-2027”, SEENDICO Doradcy Radło & Wspólnicy sp. j., Warszawa, XII 2019 r.</p> <p>2. Aktualna analiza wąskich gardeł (barier) rozwoju technologicznego Regionalnego Ekosystemu Innowacji Wojew. Śląskiego w latach 2013-2019.</p> <p>Źródło: Badanie ewaluacyjne pt. Możliwości rozwoju</p>
--	--	--	--	--	--	---	---

4. Warunki podstawowe

							<p>technologicznego województwa śląskiego po roku 2020.</p> <p>Rekomendacje do projektu „Regionalnej Strategii Innowacji Wojew. Śląskiego na lata 2021-2027”, konsorcjum firm - Główny Instytut Górnictwa – Instytut Badawczy oraz Ecorys Polska Sp. z o.o. Warszawa, XII 2019 r.</p> <p>3. „Ewaluacja Ex-post Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020”</p>
--	--	--	--	--	--	--	---

4. Warunki podstawowe

							(2020).
Kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim poziomie	EFRR	Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TENT oraz mobilności transgranicznej	Nie	<p>Gotowe jest multimodalne tworzenie map istniejącej i planowanej infrastruktury do 2030 r., które:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zawiera uzasadnienie ekonomiczne planowanych inwestycji, poparte solidną analizą zapotrzebowania i modeli przepływów transportowych, które powinny uwzględniać spodziewany wpływ liberalizacji kolei; 2. Odzwierciedla plany ochrony powietrza, z uwzględnieniem w szczególności krajowych odchodzenia od paliw kopalnych; 3. Obejmuje inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T zgodnie z definicją w rozporządzeniu (UE) nr 1316/2013, zgodnie z 	N		

4. Warunki podstawowe

				<p>odpowiednimi planami prac TEN-T;</p> <p>4. W przypadku inwestycji poza podstawową siecią TEN-T zapewnia komplementarność przez zapewnienie odpowiedniej łączności regionów i lokalnych społeczności w ramach sieci bazowej TEN-T i jej węzłów;</p> <p>5. Zapewnia interoperacyjność sieci kolejowej przez wdrożenie ERTMS spełniającego wymagania wzroca-3 obejmującego co najmniej europejski plan wdrożenia;</p> <p>6. Promuje multimodalność, określając potrzeby w zakresie transportu multimodalnego lub przeladunkowego oraz terminali pasażerskich i</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

4. Warunki podstawowe

				<p>aktywnych sposobów przemieszczania się;</p> <p>7. Obejmuje środki mające na celu promowanie paliw alternatywnych zgodnie z odpowiednimi krajowymi ramami polityki;</p> <p>8. Obejmuje ocenę zagrożeń dla bezpieczeństwa ruchu drogowego zgodnie z istniejącymi krajowymi strategiami bezpieczeństwa drogowego, wraz z zaznaczeniem dotkniętych dróg i odcinków oraz zapewnieniem kolejności odnośnych inwestycji;</p> <p>9. Dostarcza informacji na temat środków budżetowych i finansowych odpowiadających planowanym inwestycjom, koniecznych do pokrycia</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

4. Warunki podstawowe

				kosztów eksploatacji i konserwacji istniejącej i planowanej infrastruktury.			
--	--	--	--	---	--	--	--

5. Instytucje programu

5. INSTYTUCJE PROGRAMU

Tabela 213 Instytucje programu

Instytucje programu	Nazwa instytucji [500]	Imię i nazwisko osoby do kontaktów [200]	E-mail [200]
Instytucja zarządzająca	Zarząd Województwa Śląskiego obsługiwany przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego 40-037 Katowice, ul. Ligonía 46 Departament Rozwoju Regionalnego 40-037 Katowice, ul. Ligonía 46 Departament Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego 40-037 Katowice, ul. Ligonía 46 Departament Europejskiego Funduszu Społecznego 40-037 Katowice, ul. Ligonía 46	
Instytucja audytowa	Szef Krajowej Administracji Skarbowej	Ministerstwo Finansów Departament Audytu Środków Publicznych 00-916 Warszawa, ul. Świętokrzyska 12	

5. Instytucje programu

Podmiot otrzymujący płatności od Komisji	Ministerstwo Finansów, Departament Instytucji Płatniczej	Ministerstwo Finansów Departament Instytucji Płatniczej 00-916 Warszawa, ul. Świętokrzyska 12	
W stosownych przypadkach, podmiot lub podmioty, otrzymujące płatności od Komisji w przypadku pomocy technicznej na podstawie art. 36 ust. 5 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów			
Zadania w zakresie księgowania wydatków w przypadku gdy są powierzone podmiotowi innemu niż instytucja zarządzająca			

6. Partnerstwo

6. PARTNERSTWO

Jedną z obowiązujących zasad w ramach polityki spójności na lata 2021 – 2027 jest *zasada partnerstwa*, o której mowa w *Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz na lata 2021-2027 - art. 6 Partnerstwo i wielopoziomowy system rządzenia* (dalej: rozporządzenie ogólne).

Zgodnie z zapisami przedmiotowego rozporządzenia, jak również *Rozporządzenia delegowanego Komisji(UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych*, Instytucja Zarządzająca FE SL 2021-2027 (dalej: IZ FE SL 2021-2027) zapewnia przestrzeganie zasady partnerstwa, kluczowej w przygotowaniu i wdrażaniu programu regionalnego pn. Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021-2027 (dalej: FE SL 2021-2027) poprzez ścisłą współpracę pomiędzy instytucjami publicznymi, partnerami gospodarczymi i społecznymi oraz podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym w trakcie całego cyklu programowania obejmującego przygotowanie, wdrożenie, monitorowanie i ocenę.

Proces przygotowania FE SL 2021-2027 rozpoczęto już w 2019 r. w ramach warsztatów wewnętrznych z przedstawicielami Instytucji Wdrażających. Ponadto, w ramach prac nad Strategią rozwoju województwa „Śląskie 2030” w okresie marzec-kwiecień 2019 r. przeprowadzono 5 warsztatów z przedstawicielami samorządów lokalnych, które zasiliły prace na wczesnym etapie programowania FE SL 2021-2027.

Realizując zasadę partnerstwa wraz z zachowaniem założeń opartych o wielopoziomowy system zarządzania, projekt programu regionalnego tworzony jest w systemie specjalnie dedykowanych spotkań konsultacyjnych/warsztatów (poprzedzających ustawowe konsultacje społeczne), również z wykorzystaniem formuły online z uwagi na ograniczenia wynikające pandemii COVID-19.

Głównym celem spotkań było włączenie szerokiego grona interesariuszy, w tym przedstawicieli szczebla administracji rządowej, samorządowej, samorządów lokalnych, środowiska naukowego, społecznego i gospodarczego, partnerów publicznych, przedstawicieli środowisk subregionalnych, a także organizacji pozarządowych w proces programowania funduszy europejskich dla województwa śląskiego na lata 2021-2027. Powyższe stanowi również spełnienie wymogów wskazanych w Europejskim Filarze Praw Socjalnych (Kategoria II: Uczciwe warunki pracy, pkt. 8 Dialog społeczny i społeczne zaangażowanie pracowników), a także w zaleceniach Rady Unii Europejskiej dla Polski z dnia 20 lipca 2020 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2020 r., mówiące o potrzebie zapewnienia skutecznych konsultacji publicznych i zaangażowania partnerów społecznych w proces kształtowania polityki.

6. Partnerstwo

W związku z powyższym, spotkania przebiegały w formie wspólnego omówienia kluczowych elementów Programu, tj. m.in. rodzaj planowanej interwencji, grupy docelowe, projekty strategiczne, rozwój instrumentów terytorialnych opartych o strategię terytorialne, wsparcie celowane dla lokalnych grup działania, czy formy wsparcia.

Departament Rozwoju Regionalnego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego zorganizował dotychczas dwadzieścia dwa spotkania, w tym szesnaście w kwietniu 2021r., dwa spotkania w maju 2021r. (6 i 27 maja 2021r.), jedno spotkanie w czerwcu 2021 r. (8 czerwca 2021r.) oraz trzy spotkania prekonsultacyjne w dniach 7,10,11 lutego 2022r. (tryb online na platformie MS Teams.) dedykowane stricte dla partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, przedstawicieli samorządów oraz dla partnerów gospodarczych w celu jeszcze silniejszego podkreślenia roli dialogu społecznego w procesie tworzenia ram dla wydatkowania środków z przyszłej perspektywy finansowej.

W lutym 2022 roku przeprowadzono prekonsultacje projektu programu FE SL 2021-2027, które miały charakter wprowadzenia do konsultacji społecznych, poprzedzając tym samym konsultacje przewidziane w trybie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Po raz kolejny celem spotkań było włączenie partnerów publicznych, społecznych oraz gospodarczych jako przedstawicieli środowisk lokalnych, subregionalnych i regionalnych w proces planowania funduszy europejskich dla województwa śląskiego na lata 2021-2027, w tym środków dedykowanych transformacji społeczno-gospodarczej poprzez udział w dyskusji nad kształtem nowego programu regionalnego na lata 2021-2027.

W dyskusjach udział wzięły podmioty tj. organizacje pozarządowe, związki zawodowe, organizacje zrzeszające pracowników, Lokalne Grupy Działania, Wojewódzka Rada Dialogu Społecznego, Rada Działalności Pożytku Publicznego Województwa Śląskiego, Sejmik młodzieżowy, inne podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego oraz Regionalnej Rady ds. Energii przy Śląskim Związku Gmin i Powiatów, przedsiębiorstwa, Instytucje Otoczenia Biznesu, Komitet Sterujący RIS, Śląska Rada ds. Innowacji, Komitet Monitorujący RPO WSL, zespół regionalny ds. transformacji. Dyskusja ta wsparła prace IZ prowadzone w zakresie opracowania kolejnej wersji projektu programu.

Podkreślić należy, że cykl spotkań w formule on - line sprzyjał pogłębionemu dialogowi wszystkich interesariuszy, co zostało zapewnione przez IZ FE SL 2021-2027 mającej na uwadze konieczność zachowania Siedmiu Zasad Konsultacji, tj.: 1. Dobra wiara, 2. Powszechność, 3. Przejrzystość, 4. Responsywność, 5. Koordynacja, 6. Przewidywalność, 7. Poszanowanie interesu ogólnego, stanowiących część Kodeksu Konsultacji opracowanego przez ekspertów społecznych i przedstawicieli administracji podczas warsztatu Kongresu Wolności w Internecie.

Zakres kluczowych elementów programu będzie stanowił wytyczną do prowadzenia ustawowych konsultacji społecznych z wszelkimi interesariuszami/grupami docelowymi uczestniczącymi w realizacji założeń FE SL 2021-2027.

6. Partnerstwo

W celu skonkretyzowania zakresu wsparcia w ramach FE SL 2021-2027, przy jednoczesnych założeniach zachowania jak najwyższej jakości realizacji zasady partnerstwa, w szczególności pod względem merytorycznym, przedstawiciele IZ FE SL 2021-2027 uczestniczyli w pracach grup roboczych dla danych obszarów tematycznych, powołanych przez resort funduszy europejskich i tym samym byli zaangażowani w wypracowanie wstępnych zasad programowania, zakresu wsparcia z interwencji regionalnej, co równocześnie zostało wykorzystane w ramach spotkań konsultacyjnych i warsztatów z zainteresowanymi stronami.

W ramach pogłębionych prac nad projektem programu województwo śląskie zdecydowało nie powoływać nowych zespołów, grup roboczych na rzecz perspektywy finansowej 2021-2027, ponieważ angażuje w te prace zespoły już funkcjonujące w województwie, których zakres działań, doświadczeń i kompetencji wpisuje w założenia i obszary programowania środków nowej polityki spójności. Wśród tych instytucji, zespołów województwo współpracuje m.in.: z Zespołem ds. wdrażania i monitoringu Strategii Rozwoju WSL, Komitetem Monitorującym RPO 2014-2020, Wojewódzką Radą Dialogu Społecznego, Radą Działalności Pożytku Publicznego Województwa Śląskiego, Śląską Radą Innowacji Lokalnymi Grupami Działania, Komitetem Sterującym RIS, Regionalną Radą ds. energii, działającą przy Śląskim Związku Gmin i Powiatów, ze związkami zawodowymi oraz ze związkami międzygminnymi (ZIT/RIT), tj.: Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku, Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Subregionu Południowego Województwa Śląskiego AGLOMERACJA BESKIDZKA z siedzibą w Bielsku-Białej, Związek Gmin i Powiatów Subregionu Północnego Województwa Śląskiego z siedzibą w Częstochowie, Związek Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego z siedzibą w Gliwicach. Gremia te w swoim składzie oraz z uwagi na posiadane przez członków kompetencje, realizują zasadę proporcjonalnego udziału wszelkich kluczowych grup interesariuszy, właściwych do prac nad Programem i zgodnych z art. 6 rozporządzenia ogólnego.

W celu uspołecznienia procesu związanego z pracami nad programem Instytucja Zarządzająca utworzyła również zakładkę pn. „Fundusze Europejskie 2021-2027” na stronie internetowej Urzędu, konstruując w ten sposób bazę kluczowych informacji niezbędnych do programowania funduszy europejskich w ramach polityki spójności 2021-2027, umożliwiając zainteresowanym potencjalnym beneficjentom zapoznanie się z dokumentami szczebla unijnego, krajowego, jak również regionalnego, ponadto informacjami ze spotkań/warsztatów. Strona ta posłuży także do zamieszczenia materiałów z konsultacji społecznych projektu FE SL 2021-2027.

W pracach na projekcie programu uczestniczyć będą członkowie Komitetu Monitorującego, o którym mowa w art. 33 rozporządzenia ogólnego. W skład komitetu monitorującego wejdą partnerzy w rozumieniu art. 6 rozporządzenia ogólnego i tym samym wezmą udział w procesie monitorowania i ewaluacji programu, a także zatwierdzania kryteriów wyboru projektów, co stanowi o świadomości IZ FE SL 2021-2027 o niezbędności wzmocnienia roli komitetów monitorujących jako ważnego elementu bieżącego zarządzania kontroli społecznej, a także wzmocnienie roli podmiotów społeczeństwa obywatelskiego w komitetach monitorujących, w tym również zwiększenie roli organizacji pozarządowych jako partnerów w trakcie całego cyklu

6. Partnerstwo

programowania danej perspektywy obejmującego przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i ocenę efektów wdrażania funduszy.

Wobec powyższego zapewniona zostanie reprezentatywność składu członków komitetu monitorującego z zachowaniem równej proporcji osób w poszczególnych gremiach z każdej z trzech grup partnerów, tj. (1) władze miejskie i inne organy publiczne; (2) partnerzy gospodarczy i społeczni; (3) właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji.

Przy wyborze partnerów nastąpi kontynuacja bazująca na dotychczasowych doświadczeniach współpracy z partnerami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie. Równocześnie utrzymane zostanie otwarcie na nowych partnerów, przy jasnym określeniu zasad i kryteriów doboru, premiujących w szczególności organizacje posiadające duże doświadczenie w pracach różnych ciał konsultacyjnych, które mogą wykazać się poparciem licznych organizacji branżowych.

Stosując się do zachowania zasady partnerstwa, w tym do budowania potencjału partnerów społecznych w odniesieniu do samego już procesu wdrożeniowego, IZ FE SL 2021-2027 planuje realizację projektów w ramach celów szczegółowych określonych w rozporządzeniu EFS+, będących w wyłącznej kompetencji partnerów społecznych w roli beneficjentów/partnerów projektów.

Niniejszy zakres wsparcia będzie komplementarny względem działań planowanych w programie krajowym (Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego, dalej: FERS), w ramach którego planowane jest zwiększenie wsparcia na rzecz wzmocnienia dialogu społecznego i obywatelskiego w zakresie głównych polityk publicznych wspieranych z EFS+, mimo braku kontynuacji CT 11 Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej, realizowanego w perspektywie finansowej 2014-2020. Demarkacja wskazuje, że na poziomie krajowym dofinansowanie z funduszy unijnych przeznaczone zostanie w przedmiotowym temacie na wsparcie systemowe partnerów społecznych oraz organizacji pozarządowych z uwzględnieniem koncentracji na ten cel, która zostanie zrealizowana na poziomie krajowym w ramach działań realizowanych na rzecz partnerów społecznych oraz na rzecz organizacji pozarządowych (wstępnie przeznaczenie w FERS środków na cel wynosi 0,5% alokacji całego EFS+ dla Polski, tj.: ok. 1,44% alokacji EFS+ w FERS).

W ramach dokumentu FE SL 2021-2027 zostanie opracowana strategiczna ocena oddziaływania na środowisko, wynikająca z art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 247). Tym samym projekt programu wraz ze SOOŚ zostanie poddany konsultacjom społecznym w trybie przewidzianym przez cytowaną ustawę.

6. Partnerstwo

Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego

Animowanie i prowadzenie dyskusji w podregionach górniczych na temat wyzwań procesu transformacji rozpoczęło się już w 2019 roku. W marcu tegoż roku Zarząd Województwa Śląskiego powołał Zespół Regionalny dla inicjatywy regionów górniczych w województwie śląskim, który w pierwszym etapie skupiał się na koordynacji prac regionu w ramach Platformy Regionów Górniczych w Transformacji, utworzonej przez Komisję Europejską. Zespół ma charakter opiniodawczo-konsultacyjny i współpracuje z władzami regionalnymi nad planowaniem działań w ramach Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. Zadaniem Zespołu jest uspołecznienie procesu identyfikacji nowych projektów, koordynacja działań Zarządu Województwa i innych partnerów, a także monitorowanie postępu realizacji projektów. Zespół skupia przedstawicieli z bardzo różnych środowisk, którzy reprezentują różne perspektywy patrzenia na proces transformacji. W ramach Zespołu samorząd województwa współpracuje ze stroną rządową, samorządową, w tym z gminami górniczymi, stroną biznesową, pozarządową, ze związkami zawodowymi, a także ze stroną naukową i ekspercką.

W toku dalszych prac na przełomie sierpnia i września 2020 roku opracowano plan włączenia możliwie szerokiego grona partnerów lokalnych w proces przygotowań TPST. Już na etapie identyfikacji, potencjalni interesariusze procesu zostali podzieleni na trzy grupy: grupę ekspercką; grupę podregionalną i grupę środowiskową. Plan zakładał przeprowadzenie szerokich, dwufazowych konsultacji, których trzon stanowić miały wspomniane wyżej grupy. Pierwsza faza, nazwana fazą przygotowawczą, posłużyć miała zebraniu wiedzy i opinii w ramach warsztatów eksperckich, seminariów podregionalnych i konsultacji środowiskowych. Druga faza została przewidziana jako cykl dyskusji nad projektem dokumentu, w krzyżującym się i wzajemnie uzupełniającym ujęciu eksperckim, geograficznym i środowiskowym. Przyjęta perspektywa pozwoliła uzyskać pełniejszy obraz oczekiwań społecznych w stosunku do FST. Szczególnie cenne w tym zakresie były konsultacje środowiskowe skierowane między innymi do młodych mieszkańców regionu, związków zawodowych i przedsiębiorców. W spotkaniach mogły uczestniczyć wszystkie zainteresowane osoby. Warunkiem udziału była rejestracja na stronie internetowej.

Kładąc nacisk na oddolny partycypacyjny proces planowania działań transformacyjnych w okresie od września 2020 r. do maja 2021r., Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego przeprowadził bezprecedensową serię 33 warsztatów, w których uczestniczyło blisko 1 850 osób.

Warsztaty eksperckie

Realizacja planu rozpoczęła się we wrześniu 2020 cyklem warsztatów eksperckich, w których udział wzięli lokalni liderzy, w tym członkowie zespołu dla inicjatywy regionów górniczych, szerokie grono specjalistów branżowych oraz przedstawiciele strony rządowej i Komisji Europejskiej. Celem pierwszej serii spotkań była próba uchwycenia wyzwań, które stoją przed województwem śląskim w procesie transformacji społeczno-gospodarczej, na drodze do osiągnięcia wyznaczonych przez Komisję Europejską na rok 2050 celów klimatycznych. W toku trzech kolejnych spotkań, poświęconych zagadnieniom przedsiębiorczości, środowiska i społeczeństwa uczestnicy wskazywali na potrzebę inwestycji w MŚP i wagę wspierania nowoczesnych technologii jako

Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021-2027 v. 2.0.

6. Partnerstwo

warunki konieczne do powstania nowych miejsc pracy w regionie. Ważnym tematem dyskusji były kwestie środowiskowe, w tym zagospodarowanie terenów przemysłowych, rozwijanie gospodarki obiegu zamkniętego i ograniczenie niskiej emisji poprzez zapewnienie mieszkańcom dostępu do czystej i dostępnej cenowo energii oraz wspieranie transportu niskoemisyjnego. W module dotyczącym społeczeństwa dominował temat podnoszenia i zmiany kwalifikacji pracowników oraz aktywnego włączania ich rodzin i całych społeczności w proces przemian. Warsztaty były okazją do eksperckiego spojrzenia na proces planowania transformacji regionu.

Seminaria w podregionach górniczych

W województwie śląskim znajduje się siedem z ponad stu podregionów górniczych. Uwzględniając ten czynnik, drugi etap procesu uspołecznienia prac nad TPST zaplanowany został jako identyfikacja problemów i wyzwań 54 transformacyjnych w ujęciu geograficznym. Na przełomie października i listopada 2020 w każdym podregionie przeprowadzone zostało seminarium z udziałem przedstawicieli władz lokalnych, instytucji publicznych, biznesu, środowisk naukowych i społecznych. W spotkaniach uczestniczyli również przedstawiciele instytucji rządowych i Komisji Europejskiej.

Seminaria w podregionach pozwoliły spojrzeć na problemy transformacji w ujęciu geograficznym.

Spotkania konsultacyjne

Na przełomie stycznia i lutego 2021 w ramach trzeciego etapu planu uspołecznienia TPST odbyło się sześć spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami środowisk istotnych w procesie transformacji. Celem spotkań było włączenie tych środowisk w proces kształtowania dokumentów programujących oraz opracowanie wstępnych założeń projektów regionalnych. Konsultacje pozwoliły na pogłębioną diagnozę problemów w ujęciu środowiskowym. Stały się też okazją do rozpowszechnienia informacji o charakterze wsparcia w ramach funduszu oraz przyczyniły się do zbudowania w środowiskach poczucia współodpowiedzialności za proces. Wśród postulatów zgłaszanych przez przedsiębiorców dominowały kwestie związane z inwestycjami w MSP i duże przedsiębiorstwa energetyczne oraz utrzymanie możliwości szkolenia pracowników w ramach bazy usług rozwojowych. Przedstawiciele związków zawodowych również kładli nacisk na przekwalifikowania i rozwój innowacyjnych technologii energetycznych, które mogłyby tworzyć nowe miejsca pracy dla dzisiejszych górników. Uczestnicy spotkania dla młodych mieszkańców podregionów podkreślali z kolei korzyści płynące z angażowania się młodzieży w inicjatywy transformacyjne oraz podkreślali wagę dostosowania programów nauczania do zmieniającej się gospodarki. Konsultacje celowane pozwoliły spojrzeć przez pryzmat potrzeb poszczególnych środowisk, istotnych dla procesu transformacji.

W oparciu o warsztaty eksperckie, seminaria partycypacyjne oraz spotkania konsultacyjne przeprowadzone w województwie opracowano matrycę logiczną interwencji w ramach FST. Matryca ta została poddana konsultacjom z Zespołem Regionalnym ds. sprawiedliwej transformacji województwa śląskiego, a także skonsultowana w trybie roboczym z

6. Partnerstwo

przedstawicielami Komisji Europejskiej. Co z kolei stanowiło bazę do opracowania pierwszego projektu TPST.

Warsztaty konsultacyjne

W kwietniu 2021 roku przeprowadzono warsztaty konsultacyjne w oparciu o założenia sformułowane w projekcie TPST. Wzięli w nim udział przedstawiciele szerokiego grona interesariuszy, kluczowych w procesie sprawiedliwej transformacji: gminy siedmiu podregionów górniczych województwa, przedstawiciele Regionalnej Rady ds. Energii Śląskiego Związku Gmin i Powiatów, eksperci Zespołu Regionalnego ds. sprawiedliwej transformacji województwa śląskiego, eksperci Śląskiej Rady ds. Innowacji, Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego, ale także przedstawiciele związków zawodowych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, instytucji otoczenia biznesu. Warsztaty były okazją do wymiany nie tylko informacji o założeniach sprawiedliwej transformacji województwa, ale przede wszystkim pozwoliły w sposób konstruktywny rozmawiać o tym procesie, zapoczątkowanym w latach 90 tych XX wieku, o priorytetach, potrzebach rozwojowych regionu w obliczu koniecznych zmian wynikających z dekarbonizacji śląskiej gospodarki. Spotkania te były także kluczowe ze względu na dyskusje o obawach mieszkańców, których proces dotyka i będzie dotyczył w najbliższych latach, zwłaszcza na terenach wygaszania eksploatacji górniczej. Konsultacje społeczne Uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego nr 1463/241/VI/2021 z dnia 15 czerwca 2021 r. projekt Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030– v.02 został skierowany do szerokich konsultacji społecznych z mieszkańcami regionu. Do udziału w konsultacjach społecznych zaproszono wszystkich zainteresowanych, w tym samorządy, partnerów społecznych i gospodarczych. Uwagi i wnioski do dokumentu umieszczonego na stronach internetowych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego można było składać w terminie do 30 czerwca 2021 r. W ramach ww. konsultacji zgłoszono 149 uwag, które zostały przeanalizowane i rozpatrzone.

Projekt Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030– v.03 został przyjęty przez Zarząd Województwa Śląskiego w dniu 4 sierpnia 2021r. Opracowany został w oparciu o zapisy bazujące na informacjach pozyskanych w ww. etapach, w tym konsumuje formalne uwagi strony rządowej, robocze uwagi KE oraz zalecenia z raportów PwC. Dokument został przekazany do Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej 6 sierpnia 2021r. Kolejno, w styczniu 2022 roku wersja v.03 (uwzględniająca wstępne uwagi KE) została przekazana do KE w trybie roboczych konsultacji w celu dalszych uzgodnień.

Prekonsultacje społeczne

W lutym 2022r. odbyły się „prekonsultacje” zapisów programu *Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027*, uwzględniającego po raz pierwszy interwencję Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji przygotowaną w oparciu o zapisy projektu TPST. Celem prekonsultacji było zebranie komentarzy, uwag i opinii potencjalnych beneficjentów na temat proponowanego zakresu interwencji, ze szczególnym uwzględnieniem *VIII Priorytetu Śląskie w transformacji* po to, by zweryfikować i uzupełnić dotychczasowe zapisy dokumentu w konsultacji z szerokim gronem interesariuszy programu. W spotkaniach prekonsultacyjnych łącznie wzięło udział 622 osoby.

7. Komunikacja i widoczność

7. KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ

Komunikacja o Programie to informowanie o jego ofercie, rezultatach i wpływie polityki spójności na rozwój województwa śląskiego i Unii Europejskiej w zakresie obszarów wsparcia uwzględnionych w Programie.

Widoczność to działania podnoszące świadomość ogółu społeczeństwa o roli i wartości dodanej wsparcia UE w zakresie i celów rozwojowych Unii oraz europejskich wartości reprezentowanych przez PS.

Informowanie o Programie stanowi element krajowego systemu komunikacji marki Fundusze Europejskie, który podkreśla cele i znaczenie Unii Europejskiej. Działania komunikacyjne wiążą cele programu z głównymi celami polityki spójności, które są zgodne z celami UE.

Działania komunikacyjne prowadzone są przez IZ oraz IP we współpracy z instytucjami europejskimi, krajowymi, regionalnymi, a także partnerami społeczno-gospodarczymi i beneficjentami.

Szczegóły założeń przedstawionych w tym rozdziale znajdują się w strategii komunikacji, która doprecyzowuje unikalny wkład programu w komunikację o Funduszach Europejskich. Kształt i zmiany Strategii Komunikacji będą ustalane z KE. Programowa Strategia komunikacji obowiązuje wszystkie instytucje, które odpowiadają za wykorzystanie środków unijnych, w tym także wszystkich partnerów, zaangażowanych w komunikację Funduszy Europejskich.

Działania komunikacyjne mają na celu:

- aktywizację do sięgania po Fundusze Europejskie,
- wsparcie w realizacji projektów,
- zapewnienie wysokiej świadomości działań rozwojowych województwa śląskiego, realizowanych przy pomocy Funduszy Europejskich oraz zapewnienie znaczenia przynależności do Unii Europejskiej w kształtowaniu przyszłości Europy.

Działania prowadzone są wyłącznie w obszarze Funduszy Europejskich w zakresie ww. celów, z wyłączeniem działań mających inny zakres, np. promowania instytucji lub osób oraz działań o charakterze politycznym.

Szczegółowo grupy docelowe zostaną scharakteryzowane w Strategii Komunikacji Programu:

- potencjalni beneficjenci,
- beneficjenci,
- mieszkańcy województwa śląskiego,
- media,
- inne grupy charakterystyczne dla programu np. NGO's, ośrodki naukowe i akademickie, władze publiczne.

7. Komunikacja i widoczność

Kanały i narzędzia komunikacji będą dobierane do grupy docelowej i będą wynikały z analizy bieżących trendów konsumpcji mediów przez poszczególne grupy odbiorców.

Planowane działania będą koncentrować się na wszystkich grupach docelowych, a wybór konkretnych kanałów i narzędzi będzie powiązany z wyznaczonymi celami. Priorytetowe kanały to m.in.:

- serwisy internetowe Programu (osobny dla EFRR/EFSD oraz FST) oraz strony IP,
- media społecznościowe,
- portal Funduszy Europejskich – wspólna platforma internetowa dla wszystkich programów,
- regionalne i lokalne media o szerokim zasięgu (np. telewizja, radio, prasa, kino, Internet – z geotargetowaniem na województwo śląskie),
- wydarzenia informacyjne i promocyjne,
- reklama zewnętrzna,
- publikacje i materiały audio-wideo,
- sieć PIFE.

W komunikacji duży nacisk położony będzie na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego beneficjentów i zaangażowanie ich w rolę ambasadorów marki FE. Aby wesprzeć beneficjentów w prowadzeniu promocji projektów, opracowano m.in. przewodnik i wzory grafik do pobrania.

Odpowiednia komunikacja powinna mieć zastosowanie nie tylko w odniesieniu do pojedynczych projektów, ale również do całych schematów pomocowych, wiązek projektów, a operacje strategiczne podlegać będą specjalnym działaniom promocyjnym.

Wymiar europejski komunikacji zostanie zapewniony poprzez m.in. zaproszenia przedstawicieli KE na inauguracje/otwarcie/zakończenie projektów, uwzględnienie wystąpienia KE w scenariuszu wydarzeń związanych z projektem, włączenie cytatu z KE do informacji prasowej/informacji na stronę internetową Programu.

Działania komunikacyjne podlegają stałej ewaluacji i monitoringowi pod kątem ich jakości, trafności w realizacji celów komunikacyjnych, w szczególności wyników w zakresie opinii publicznej, znajomość granic oddziaływania polityki spójności, tj. znajomości jej celów, obszarów interwencji itp. i skuteczności w dotarciu do grup docelowych. Służą temu m.in. bieżące badania ankietowe, badania jakościowe (FGI, IDI, analizy eksperckie), analizy użyteczności. Działania na stronie internetowej programu oraz we własnych kanałach w mediach społecznościowych badane są na bieżąco za pomocą narzędzi do analizy statystyk.

Planując działania komunikacyjne IZ będzie korzystała z wyników ewaluacji strategicznej obejmującej systematyczne monitorowanie osiągania założonych celów i wskaźników strategii komunikacji oraz z badania społeczeństwa polskiego pod kątem oceny wiedzy i świadomości oraz rozpoznawalności FE i dostarczenia użytecznych rekomendacji dla prowadzonych działań. Działania korygujące będą podejmowane na bieżąco.

7. Komunikacja i widoczność

Monitoringowi i ocenie podlega szereg wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania, w tym m.in.:

- odsetek respondentów dostrzegających wpływ Funduszy Europejskich na rozwój Polski,
- znajomość celów, obszarów lub działań, na które przeznaczane są FE w województwie śląskim,
- odsetek mieszkańców Polski uważających, że osobiście korzystają z Funduszy Europejskich.

**8. STOSOWANIE KOSZTÓW JEDNOSTKOWYCH, PŁATNOŚCI RYCZAŁTOWYCH, STAWEK RYCZAŁTOWYCH
I FINANSOWANIA NIEPOWIĄZANEGO Z KOSZTAMI**

**8. STOSOWANIE KOSZTÓW JEDNOSTKOWYCH, PŁATNOŚCI RYCZAŁTOWYCH, STAWEK RYCZAŁTOWYCH
I FINANSOWANIA NIEPOWIĄZANEGO Z KOSZTAMI**

Tabela 214 Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Planowane stosowanie art. 94 i 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów	TAK	NIE
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe w ramach priorytetu zgodnie z art. 94 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 1)	X	
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o finansowanie niepowiązane z kosztami zgodnie z art. 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 2)		X

ZAŁĄCZNIKI:

1. Aneks 1 – stawki jednostkowe
2. Aneks 3 - Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem